

25. Dani Ramira i Zorana Bujasa: međunarodni psihologijski znanstveni skup : knjiga sažetaka, Zagreb, 30. rujna - 02. listopada 2021.

Edited book / Urednička knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2021**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:657648>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

25 DRZB

DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

Knjiga sažetaka

25 DRZB

RAMIRO AND ZORAN BUJAS DAYS

Book of abstracts

Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
i Hrvatsko psihološko društvo

Department of Psychology of Faculty of Humanities and Social Sciences, University
of Zagreb
and Croatian Psychological Association

25. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

25TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS DAYS

Međunarodni psihologijski znanstveni skup

International Scientific Psychology Conference

KNJIGA SAŽETAKA

BOOK OF ABSTRACTS

Zagreb, 30. rujna – 02. listopada 2021.

September 30 – October 2, 2021, Zagreb, Croatia

Zagreb, 2021.

25. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA
25th RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

Knjiga sažetaka
Book of abstracts

Urednice / Editors

Una Mikac, Jasmina Mehulić

Programsko-organizacijski odbor / Program and organizing committee

Nataša Jokić-Begić (predsjednica / chair), Francesca Dumančić, Tanja Jurin, Anita Lauri Korajlija, Marina Martinčević, Jasmina Mehulić, Una Mikac, Maja Parmač Kovačić, Nina Pavlin-Bernardić, Tena Vukasović Hlupić

Organizator / Organizer

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu /
Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences
University of Zagreb
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb, Hrvatska
tel.: +385 1 6120-197
fax: +385 1 6120-037
<http://psihologija.ffzg.hr>

Suorganizator / Co-organizer

Hrvatsko psihološko društvo /
Croatian Psychological Association
DZ Maksimir, Švarcova 20
10000 Zagreb, Hrvatska
tel.: +385 1 2312-733
fax: +385 1 2311-912
<http://www.psihologija.hr>

ISSN 1849-6946

SADRŽAJ / CONTENTS

Zahvale / Acknowledgements.....	1
Riječ dobrodošlice / Welcome note	2
Plenarna predavanja / Keynote lectures.....	6
Znanstveno šiljilo / Scientific sharpener.....	11
Simpoziji / Symposia	12
Honorary Symposium: 10 th International psychometric symposium Alija Kulenović	13
Kako je COVID-19 utjecao na školovanje i život srednjoškolaca?	25
Psihološka prilagodba tijekom pandemije COVID-19	31
Djeca akteri u obrazovanju – važnost socijalnog konteksta	36
Kiberohondrija – koliko previše informacija može biti previše?	41
Historical representations and social identities in post-conflict societies: Implications for intergroup relations	46
Neke mentalnozdravstvene i društvene posljedice pandemije koronavirusa u longitudinalnoj perspektivi: Hrvatsko iskustvo	52
Profesionalni razvoj u osnovnoj i srednjoj školi.....	57
Kako smo? - Život u Hrvatskoj u doba pandemije.....	63
Psihološki aspekti post-COVID sindroma	70
Učinci pandemije COVID-19 na organizaciju odgojno-obrazovnih procesa i dobrobit učenika i odgojno-obrazovnih radnika u Republici Hrvatskoj – perspektive učenika, nastavnika i stručnih suradnika	76
Usmena izlaganja / Oral presentations.....	82
Poster sekcija / Poster session.....	161
Okrugli stol / Round table	179
Predstavljanje knjiga / Books presentations	180
Kazalo autora / Authors' index.....	181
E-mail adrese autora / Authors' e-mail addresses.....	184

Sažeci radova poredani su abecednim redom prema prezimenu prvog autora i vrsti izlaganja (plenarna predavanja, simpoziji, usmena izlaganja i poster).

Abstracts are sequenced according to the alphabetical order of the first author's surname and presentation type (keynote lectures, symposia, oral presentations, and poster session).

ZAHVALE / ACKNOWLEDGEMENTS

Održavanje 25. Dana Ramira i Zorana Bujasa ne bi bilo moguće bez financijske i materijalne pomoći pokrovitelja, sponzora i donatora, kojima se najljepše zahvaljujemo.

The 25th Ramiro and Zoran Bujas Days would not have been possible without the financial and material support of our sponsors and donors, to whom we would like to offer our deepest gratitude.

Održavanje skupa financijski i materijalno su podržali:

The Conference was financially supported by:

Ericsson NT
Carlsberg Croatia d.o.o.
DEKRA
Leggiero
Batak
Torterie Makaron
Selectio
Aco Momčilović
Naklada Slap
Nepopularna psihologija
Coca Cola
JGL
BIPA
Salveo
Medicinska naklada
Omni Biotic
Hrvatska psihološka komora
Atlantic Grupa
Hrvatski Telekom
Selekcija.hr
Prava Formula

RIJEČ DOBRODOŠLICE

Poštovane kolegice i kolege, dragi gosti i prijatelji,

Želimo vam srdačnu dobrodošlicu na **25. Dane Ramira i Zorana Bujasa!** Ovogodišnja konferencija ima poseban značaj iz najmanje dva razloga.

Prvi razlog jest društveni kontekst u kojem se ovi dani odvijaju. Ova pandemijska vremena u potpunosti su promijenila našu svakodnevicu, načine na koji živimo, radimo, istražujemo, podučavamo, surađujemo. **Dani Ramira i Zorana Bujasa**, ili kraće **Dani**, poznati su po razmjeni istraživačkih i stručnih iskustava, po radosnim druženjima i prijateljskim susretima. Upravo po onome što je bilo onemogućeno zbog pandemijskih uvjeta. I zato smo odlučili učiniti sve kako bi i u ovim neobičnim vremenima **Dani Ramira i Zorana Bujasa** pokazali svoj puni potencijal vodećeg psihologijskog znanstvenog skupa u ovom dijelu Europe. Promijenili smo termin održavanja, kao i način, i učinili sve što je bilo u našoj moći kako bismo se ipak okupili i razmijenili znanja i rezultate istraživanja iz temeljnih i primijenjenih istraživanja, ali i sasvim osobna iskustava s našim kolegama i prijateljima. Ovi se **Dani** po prvi put odvijaju u takozvanom hibridnom obliku, u virtualnim i stvarnim prostorima Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Veliki je to „izazov“, kako se moderno kaže, ali želja za susretom bila je dovoljno motivirajuća za savladavanje svih prepreka koje su nam stajale na putu.

Drugi razlog jest činjenica da se radi o jubilarnim **25. Danima Ramira i Zorana Bujasa**. Ideja o konferenciji psihologa rođena je krajem 60-tih godina prošlog stoljeća. Održavanje stručnog skupa posvećenog desetoj obljetnici smrti Ramira Bujasa (1879. – 1959.) zamislili su Društvo psihologa SR Hrvatske, Psihologijski institut Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. No zamisao je ostvarena tek 1970. kad su održani prvi **Dani Ramira Bujasa**. Od tada se skup održava svake druge godine, uz premještanje s 1978. na 1979. kako bi se popratila stota godišnjica rođenja Ramira Bujasa. Od 2005., godinu dana nakon smrti Zorana Bujasa, skup se zove **Dani Ramira i Zorana Bujasa**. Od skromnih početaka skupa, na kojemu se uglavnom prikazivao znanstveni rad članova našeg Odsjeka, **Dani** su izrasli u respektabilan regionalni skup na kojemu se okupljaju psiholozi koji se bave istraživanjem u različitim temeljnim i primijenjenim područjima psihologije. Zadovoljstvo nam je da na **Danima** sve više sudjeluju i stručnjaci iz drugih, nama srodnih i komplementarnih struka. Također primjećujemo kako je za **Dane** zainteresirano sve više mladih znanstvenika i studenata, što je garancija za pomlađivanje i dugovječnost toga skupa. I ovogodišnja konferencija okuplja znanstvenice i znanstvenike, psihologe i psihologinje iz cijele Hrvatske, bližega susjedstva (Bosne i Hercegovine, Makedonije, Slovenije, Srbije), ali i udaljenijih zemalja Europe, Sjeverne Amerike i Australije.

Ovogodišnji **25. Dani Ramira i Zorana Bujasa** privukli su iznenađujuće veliki broj sudionika s obzirom na pandemijske okolnosti. Ovo nisu najveći **Dani** ikada, ali su među najvećima po broju izlaganja. Plenarna predavanja tradicionalno će održati istaknuti znanstvenici iz inozemstva i Hrvatske koji su svojim znanstveno-istraživačkim radom značajno unaprijedili spoznaje u područjima psihologije kojima se bave. Ove godine to su inozemni gosti: profesor emeritus Omer Van den Bergh sa Sveučilišta u Leuvenu, Belgija, profesor Todd D. Little s Texas Tech Sveučilišta, Sjedinjene Američke Države, te profesor Vladan Starčević sa Sveučilišta u Sydneyju, Australija. Njima se pridružuje naša kolegica redovita profesorica Željka Kamenov s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Način održavanja

plenarnih predavanja bit će ogledni primjer hibridnog oblika konferencije jer će dvoje predavača biti online (prof. Little i prof. Starčević), a dvoje uživo (prof. Kamenov i prof. Van den Bergh). Uz njih, bogati program [25. Dana Ramira i Zorana Bujasa](#) nudi i tradicionalni, već 10. po redu psihometrijski simpozij, posvećen našem prerano preminulom kolegi i prijatelju Aliji Kulenoviću, te još 11 simpozija u kojima je okupljeno 59 izlaganja, 15 tematskih sekcija s 81 usmenim priopćenjem, poster sekcija s 15 radova, jedan okrugli stol, te predstavljanje četiri nove knjige.

Ove smo godine organizirali i jedan poseban oblik sudjelovanja kojeg smo nazvali Znanstveno šiljilo, koji će se odviti drugog dana konferencije u petak 1. listopada 2021. godine u 19.30h. Ovo je nova forma sudjelovanja osmišljena s ciljem posvećivanja jednoj temi kroz razgovor eminentnih znanstvenika. Ovogodišnja tema je *Društvena* odgovornost znanstvenika u pandemiji, a u raspravi koju moderira prof. dr. sc. Meri Tadinac sudjeluju epidemiolog prof. dr. sc. Branko Kolarić i psiholog dr. sc. Boris Jokić, viši znanstveni suradnik.

Uz bogat radni dio, nadamo se da ćete uživati i u neformalnim te zabavnim aktivnostima koje smo vam priredili i za koje se nadamo da će dodatno potaknuti razmjenu ideja i suradnju između sudionika skupa. Zbog pandemijskih uvjeta sva događanja će se odvijati u prostorijama Fakulteta. Naši studenti su preuzeli na sebe organizaciju društvenih događanja i stoga smo potpuno sigurni da ćemo se sjajno zabaviti.

[25. Dani Ramira i Zorana Bujasa](#) rezultat su zajedničkog rada sviju članica Programsko-organizacijskog odbora, uz pomoć članova i studenata Odsjeka za psihologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te čelnika Hrvatskog psihološkog društva. Svima njima najtoplije zahvaljujem na iznimnoj suradnji i predanosti.

Želja nam je bila da ovi [Dani](#) budu festival znanosti i druženja, da potaknu ugodne emocije koje su uvijek stimulativne i plodonosne. Uživajte u svakom trenutku.

Do viđenja na 26. Danima Ramira i Zorana Bujasa 2023. godine!

Predsjednica Programsko-organizacijskog odbora

Prof. dr. sc. Nataša Jokić-Begić

WELCOME NOTE

Dear colleagues, dear guests and friends,

We wish you a warm welcome to the 25th Ramiro and Zoran Bujas Days! This year's conference holds a special meaning for at least two reasons.

The first reason is related to the social context in which the Days are taking place. These pandemic times have completely altered our daily life, the ways we live, work, teach, collaborate, and do research. The Ramiro and Zoran Bujas Days, or Days for short, are known to be a place of scientific and professional exchange, joyful mingling, and friendly encounters - precisely what was prevented by the pandemic. That is why we have done everything we could to reach the full potential of this, in these parts of Europe, leading psychological scientific conference, even in such unusual times. We have changed the date of the Conference, as well as the way in which it had been held so far, and we have done everything in our power so that we may gather and exchange knowledge and research results from fundamental and applied studies, but also our personal experiences with our colleagues and friends. This is the first time that the Days are taking place in a so-called hybrid form, in both virtual and real spaces of the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb. It was a great „challenge“, as it is in fashion to say, but the desire to meet was motivating enough to overcome all the obstacles in our way.

The second reason is the fact that it is the jubilee 25th Ramiro and Zoran Bujas Days. The idea of a conference of psychologists was born in the late 1960s when The Psychological Society of the SR of Croatia, the Institute of Psychology of the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb, and the Department of Psychology, of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, started thinking of organizing a professional conference dedicated to the tenth anniversary of death of Ramiro Bujas (1879-1959). It was in the 1970 that the idea was finally realized, and the first Days were held. Since then, the Conference is biannual, with a postponement from 1978 to 1979 to mark the 100th anniversary Ramiro Bujas' birth. Since 2005, a year after the death of Zoran Bujas, the name of the gathering was changed to The Ramiro and Zoran Bujas Days. From their humble beginnings, with the presentations mainly held by members of the Department of Psychology, the Days have evolved into a recognizable regional gathering of psychologists engaged in various fundamental and applied fields of psychology. We are pleased to see experts from other related and complementary professions increasingly participating in the Days. Furthermore, we have noticed an increase in young researchers' and students' interest to participate, which is a guarantee for the rejuvenation and longevity of this Conference. This year's conference also brings together scientists, psychologists from all over Croatia, the immediate neighbourhood (Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Slovenia, Serbia), as well as more distant countries in Europe, North America, and Australia.

This year's 25th Ramiro and Zoran Bujas Days attracted a surprisingly large number of participants given the pandemic circumstances. These are not the largest Days so far, but they are among the largest in terms of the number of presentations to be held. Keynote lectures will traditionally be held by prominent scientists from abroad and from Croatia who have, through their scientific research, significantly contributed to their respective fields of psychology. This year our keynote lecturers are foreign guests: Professor Emeritus Omer Van

den Bergh from the University of Leuven, Belgium, Professor Todd D. Little from Texas Tech University, United States, and Professor Vladan Starčević from the University of Sydney, Australia. They are joined by our colleague Full Professor Željka Kamenov from the Department of Psychology at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. The form of our keynote lectures perfectly reflects the hybrid form because two lecturers will be presented online (Prof. Little and Prof. Starčević), and two live (Prof. Kamenov and Prof. Van den Bergh). In addition, the rich program of the [25th Ramiro and Zoran Bujas Days](#) offers the traditional, already 10th psychometric symposium, dedicated to our prematurely deceased colleague and friend Alija Kulenović, as well as 11 other symposia with 59 presentations, 15 thematic sections with 81 oral presentations, a poster section with 15 posters, one round table, and a book presentation of four new books.

This year we have also organized a special form of participation named the Scientific Sharpener, which will take place on the second day of the Conference on Friday, October 1, 2021, at 7.30 p.m. This new form of participation comprises a conversation topic discussed by eminent scientists. This year's topic is Social Responsibility of Scientists in the Pandemic, moderated by prof. dr. sc. Meri Tadinac with two discussants leading the conversation, epidemiologist prof. dr. sc. Branko Kolarić and psychologist dr. sc. Boris Jokić, senior research associate.

In addition to the rich work, we hope that you will enjoy the informal and fun activities that we have prepared for you and that these activities will further encourage the exchange of ideas and collaboration between the Conference participants. Due to pandemic conditions, all events will take place on the premises of the Faculty. Our students have taken on the organization of social events and therefore we are absolutely sure that we will have great fun.

The [25th Ramiro and Zoran Bujas Days](#) are the result of joint work of all members of the Program and organizing committee, with the help of members and students of the Department of Psychology at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb as well as the chair of the Croatian Psychological Society. I warmly thank all of them for their exceptional cooperation and dedication.

Our wish was for these [Days](#) to be a festival of science and socializing, to induce pleasant emotions that are always stimulating and fruitful. Enjoy every moment.

Until the 26th Ramiro and Zoran Bujas Days in 2023!

Chair of the Program and organizing committee

Prof. dr. sc. Nataša Jokić-Begić

PLENARNA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES

ODREDNICE KVALITETE *INTIMNIH ODNOSA*: ŠTO SAD LJUBAV IMA S TIM?

Željka Kamenov

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

zkamenov@ffzg.hr

Tijekom 20 godina istraživanja intimnih ili partnerskih odnosa, dobila sam odgovore na mnoga pitanja koja si većina nas postavlja želeći znati što čini dobru vezu i kako je ostvariti i zadržati. Koja su to ključna obilježja dobrog partnera ili partnerice? Kako ja sam ili sama utječem na vezu koju imam? Što možemo učiniti da nam veza bude bolja i da njome budemo zadovoljniji? Kako zadržati dobar odnos uz svakodnevne poteškoće i probleme kojima smo izloženi u suvremenom društvu? Zbog čega dolazi do prekida veze i kako se s njime možemo lakše nositi? U ovom ću izlaganju pregledno prikazati brojne spoznaje koje sam sa svojim suradnicama stekla istražujući obilježja partnera, dinamiku odnosa i karakteristike konteksta u kojem se odnos odvija te nastojati pružiti neke nove uvide u odrednice kvalitetne ljubavne veze.

METHODOLOGICAL PRACTICES IN THE SERVICE OF SOCIAL JUSTICE

Todd D. Little

College of Education, Texas Tech University, Lubbock, Texas

todd.d.little@ttu.edu

In this keynote address, for which I am honored to have this opportunity, I will discuss numerous methodological practices and issues that lend themselves, when properly utilized in an integrated modeling approach, to serve the ultimate social-justice causes of any research program. I will cover a number of practices and issues that span the research process from design decisions, measurement choices and analysis practices. These practices and issues need to come together to optimize the findings of any research endeavor, especially related to prevention and intervention research. Specifically, I will discuss the merits of item parcels as indicators of latent constructs, factorial invariance testing, the effects-coded scaling method, proportion of maximum recoding, use of rescaling constructs, modern missing data treatments, and principled verification as an analytic approach to modern modeling. Each of these topics is worthy of a full length presentation but to see how they fit together, I will touch upon them and provide resources whereby detailed information can be found. Bottom line here is that if your research is designed to inform policy and practice, it is incumbent to conduct your work utilizing and integrating each of these best-practice elements in order to optimally inform policy and practice in such a way that the social justice issues you are studying are well served. To illustrate how all these elements come together to effectively conduct a large-scale intervention evaluation, I will present a published example that utilizes each of the topics that I will review.

CYBERCHONDRIA AND THE COVID-19 PANDEMIC

Vladan Starčević

Faculty of Medicine and Health, University of Sydney, Australia

vladan.starcevic@sydney.edu.au

Cyberchondria refers to an excessive or repeated online health information seeking that is associated with increasing levels of anxiety. It has significant public health implications because of the associated distress or functional impairment and effects on health behaviours. A model of cyberchondria during the COVID-19 pandemic has been proposed. It includes several components: heightened perception of threat and fear of a newly identified and poorly understood disease; difficulty in coping with uncertainty associated with the pandemic; deficiency in authoritative and trustworthy sources of relevant health information; difficulty in coping with abundance of information that is often confusing, conflicting, unverified and constantly updated, along with a decreased ability to filter out unnecessary information; and inability of excessive online health information seeking to provide the necessary information and deliver reassurance. These factors contribute to the maintenance of cyberchondria, which should therefore be addressed by targeting a heightened perception of threat, improving management of uncertainty and online health information, promoting an ability to critically appraise the results of online health searches and ultimately improving online health information literacy.

BODILY SYMPTOMS AND PHYSIOLOGICAL DYSFUNCTION: AN EXPERIMENTAL INQUIRY ABOUT THEIR RELATIONSHIP

Omer Van den Bergh

Faculty of Psychology and Educational Sciences, KU Leuven, Belgium

omer.vandenbergh@kuleuven.be

Bodily symptoms are the main reason for consultations in primary and secondary care. However, in one third to half of these consultations, bodily symptoms cannot be linked to objectifiable disease. Bodily symptoms are also highly prevalent in emotional disorders and they are the core of somatic symptom (DSM-V) and bodily distress disorder (ICD-11). This talk will take you on an experimental journey in which somatic sensations are induced and their correspondence with self-reported symptoms is systematically investigated in order to reveal when and why bodily symptoms may or may not be closely related to input from somatic dysfunction. This journey prompts a new model to understand the (often loose) relationship between somatic symptoms and bodily dysfunction. In this model, the experience of a bodily symptom emerges as a result of dynamic constructive perceptual process balancing afferent peripheral input and perceptual hypotheses generated by the brain. Personal characteristics, contextual variables and their interaction may modify this balance and cause different degrees of dissociations between bodily symptoms and physiological dysfunction. In the extreme case, bodily symptoms are completely uncoupled from somatic input. In this talk, we will focus on a mechanistic analysis to explain this condition. Our view suggests that current clinical interventions in somatization should broaden their scope to bring back perception into symptom perception. In particular, we will argue that interoceptive differentiation training may be an important target for therapeutic intervention.

ZNAKSTVENO ŠILJILU / SCIENTIFIC SHARPENER

DRUŠTVENA ODGOVORNOST ZNAKSTVENIKA U PANDEMIJI

Branko Kolarić¹, Boris Jokić², Meri Tadinac³

¹*Nastavni zavod za javno zdravstvo Andrija Štampar, Zagreb, Hrvatska i Medicinski fakultet, Katedra za socijalnu medicinu i epidemiologiju, Rijeka, Hrvatska*

²*Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska*

³*Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska*

Što je zdravije? Kako ga vide znanstvenici različitih profila? Koliko se međusobno razumiju i uvažavaju? Jesmo li uistinu spremni za interdisciplinarnost? O pandemiji kao trenutno najaktualnijoj temi i odgovornosti koju znanstvenici imaju u njoj, raspravljat će i iznijeti svoja mišljenja dva znanstvenika različitih znanstvenih područja, društvenog i biomedicinskog. Prof. prim. dr. sc. Branko Kolarić, dr. med., diplomirao je medicinu na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i doktorirao u području biomedicine i zdravstva. Epidemiolog je Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Andrija Štampar, redoviti profesor na Medicinskom fakultetu u Rijeci (Katedra za socijalnu medicinu i epidemiologiju) te je član Vladoing Znanstvenog savjeta. Dr. sc. Boris Jokić, viši znanstveni suradnik, diplomirao je psihologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a magistrirao je i doktorirao iz područja obrazovnih znanosti na Sveučilištu u Cambridgeu. Ravnatelj je Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu. Bavi se metodologijom istraživanja, psihologijom obrazovanja, razvojem kurikuluma i vrednovanjem. Raspravu moderira prof. dr. sc. Meri Tadinac, koja je diplomirala psihologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i magistrirala te doktorirala. Redovita je profesorica na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu (Katedra za biološku psihologiju). Njezini glavni znanstveni interesi su u području biološke i evolucijske psihologije, neuropsihologije i zdravstvene psihologije.

SIMPOZIJI / SYMPOSIA

HONORARY SYMPOSIUM: 10TH INTERNATIONAL PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM ALIJA KULENOVIĆ

Vesna Buško

Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

vbusko@ffzg.hr

Organizing this honorary symposium has always been a special delight and a commitment. It was initiated in 2005, when it was held under the title Contemporary Issues in Psychometrics: Symposium in Honour of Professor Alija Kulenović, as the only event of the symposium format within the 17th Ramiro and Zoran Bujas Days. Since that time, the Symposium was organized as a part of the 15th Psychology Days in Zadar, and within each of the succeeding biannual conferences Ramiro and Zoran Bujas Days. More than a hundred valued contributions were presented to date within these Symposia by authors coming from a dozen different countries and three continents. This year's Symposium will gather again eminent scholars and psychometricians, as well as young psychologists and PhD students with their novel research contributions. The program includes diverse topics covering either the applications of psychometric theory and methodology or dealing with specific psychological assessment issues. The talks will offer demonstrations of some innovative applications of psychometric theory and other novel approaches to psychological assessment issues (G. Sočan) and software solutions for parameter display (B. Rebernjak & J. Novak). Several presentations will raise intriguing assessment issues or offer interesting solutions to some recurrent problems in measurement (D. Bratko et al.; N. Čurković et al.; A. Proroković; M. Ružojčić & Z. Galić; D. Ljubotina). The questions of measurement invariance will also be dealt with (G. Zager Kocjan et al.; A. Čosić Pilepić et al.) as well as psychometric theory applications in construct validation (U. Mikac & V. Buško; V. Buško et al.). We look forward to the 10th anniversary of this inspiring intellectual enterprise dedicated to the memory of our late professor and friend Alija Kulenović.

Keywords: honorary symposium, psychometric theory and methodology,
psychological assessment

ARE YOU SMART ENOUGH TO SOLVE MY PERSONALITY TEST? INTELLIGENCE MAY MODERATE THE PSYCHOMETRIC QUALITY OF THE PERSONALITY ASSESSMENT

**Denis Bratko¹, Tena Vukasović Hlupić¹, Jelena Matić Bojić², Ana Butković¹,
Martina Pocrnić¹**

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

²Institute for Social Research, Zagreb, Croatia

dbratko@ffzg.hr

Both personality and intelligence may have an influence on the measurement of each other. For example, in a highly stressful assessment situation involving time pressure and/or selection, high neuroticism may increase the possibility of making errors in the ability testing. It is also possible that intelligence moderates the psychometric quality of the personality assessment. For example, more intelligent individuals may have a better understanding of item contents in some complex personality instrument, or they may have better insights into their past behavior. They may also have better ability to compare their own behavior with individual differences in the population, which is a standard task in personality measurement. Besides that, differentiation of personality by intelligence hypothesis, which has mixed support in a literature, predicts that personality is more differentiated, or variable, for individuals higher in intelligence. That would lead to the lower variance in less intelligent groups, and may potentially affect the psychometric properties of the personality measurement. The goal of this study was to compare the psychometric properties of personality assessments in the groups of participants who scored above and below the average in an intelligence measurement. We combined the three large datasets ($N_1 = 1050$; $N_2 = 678$; $N_3 = 830$; $N_{\text{total}} = 2558$) in which the same vocabulary test was used as a measure of intelligence. As the verbal ability scores had a normal distribution, tertile splits were created. The psychometric properties of personality measurements were compared between the upper and lower tertile groups on the ability test. The results show clear support for the differentiation hypothesis in the two samples, as well as the moderation of personality measurement quality by intelligence. However, that trend was not clear in the third sample. Possible explanation and implications of the findings will be presented at the symposium.

Keywords: personality assessment, psychometric properties, effects of intelligence

MEASURING EMOTIONAL INTELLIGENCE IN YOUTH: AN OPERATIONAL OR RATHER A THEORETICAL ISSUE?

Vesna Buško¹, Ana Babić Čikeš², Amela Mujagić³

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Osijek,
Croatia

³*Faculty of Education, Bihać, Bosnia and Herzegovina*

vbusko@ffzg.hr

Validation data gathered within the longitudinal study on the development of emotional intelligence (EI) will be presented. Bearing in mind the previous findings on low discriminant validity of the instruments when administered on early adolescent samples, the present study will focus on the age-related differences in the latent relationships among the EI dimensions, as well as between emotional intelligence and other performance and self-report measures. The validity evidence will be demonstrated for the performance-based instruments designed to measure understanding and regulation of emotions, as generally recognized dimensions within ability-based models. Latent state-trait framework (LST; Steyer et al., 2015) was applied to examine the structure of relationships among the specified emotional intelligence and cognitive reasoning latent variables. The analyses are based on panel data collected in two time points, six months apart, with adolescent samples of primary school students (N = 523). Multi-sample structural equation analyses showed that the structure of observed relationships among the specified latent trait measures examined was contingent upon the cohorts or age of students. However, the results could not be interpreted in terms of differentiation of abilities hypothesis, at least when speaking of emotion understanding latent dimension. The implications of the results in terms of reaching more accurate estimates of relationships among the constructs of interest and thus more convincing convergent and discriminant validity evidence will be discussed.

Keywords: emotional intelligence, test development, construct validity, measurement invariance, early adolescence

A PSYCHOMETRIC ANALYSIS OF THE EMOTIONAL SKILLS AND COMPETENCE QUESTIONNAIRE (ESCQ-45) USING ITEM RESPONSE THEORY

Ana Ćosić Pilepić, Tamara Mohorić, Vladimir Takšić

Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Rijeka,
Croatia

acosic@uniri.hr

The Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ-45) was investigated by means of item response theory (IRT) modeling in a large cross-cultural sample (N = 5081 students from 13 countries). Different unidimensional polytomous IRT models (partial credit model, PCM; generalized partial credit model, GPCM; rating score model, RSM; and graded response model, GRM) were compared with a multidimensional GRM model. We assessed model fit using an index, M2, which is specifically designed to assess the fit of item response models for ordinal data. We used the M2-based root mean square error of approximation as the primary fit index. We also used the standardized root mean square residual (SRMSR) and comparative fit index (CFI) to assess adequacy of model fit. After a series of comparisons, the findings indicated that the multidimensional GRM model was superior to all of the unidimensional models. In addition to global model-data fit and comparison, we assessed the item-level model data fit. For this assessment, we used a recommended index S-X2 and its RMSEA value, which was under the cut-off value of .06 for all items, indicating an adequate fit and substantive link of items to the latent trait. Once we established the adequacy of model and item fit, we computed both unidimensional and multidimensional item parameters. Slope (a) parameters ranged from 0.24 to 2.24, with Item 23 being most discriminating and Item 1 the least discriminating item of the scale. The location (b) parameters indicated that responses cover a wide range of the latent traits. The correlations between the latent traits were between .56 and .63. In addition, we analyzed all of the items individually using their category characteristic and item information curves, and the scale as a whole using scale information and scale characteristic curve. At the global level, the ESCQ-45 showed very good precision across most of the latent trait range.

Keywords: item response theory, multidimensional graded response model, R, emotional competence, ESCQ-45

FROM ALPHA TO OMEGA INDEX: PSYCHOMETRIC DETECTION OF EXAM CHEATING

Natalija Ćurković¹, Gabrijela Mikulić², Jelena Bugarin²

¹National Center for External Evaluation of Education, Zagreb, Croatia,

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

natalija.curkovic@ncvvo.hr

Cheating during exams is a problem on many levels. In the context of measurement validity, it reduces the accuracy of ability assessment. Furthermore, when focusing on the test-result use, especially on high stakes exams, cheating puts honest examinees at a disadvantage. Although cheating cannot be eradicated, it's worthwhile to invest resources in prevention during testing rather than in subsequent detection of examinees who have been involved in fraudulent behavior. Nevertheless, there are statistical approaches to detecting cheating during exams. Those methods can serve as additional evidence in the situations where there is a reasonable doubt over cheating or in identifying testing centers where cheating is more common. The research aims to apply the Omega index as an indicator of cheating in the State Matura exams, in order to improve the measures directed at cheating prevention. The Omega Index (Wollack, 1997) is a parametric indicator that uses item parameters defined by the item response theory and ability assessment to identify examinees who have very similar responses. A three-parameter model was used to estimate the parameters and ability for examinees participating in the Croatian Matura exam (N = 19307). The Omega index was calculated within each test room, and the p-value was set at 0.1%. The research results indicate a low frequency of cheating in the Matura exams, with a total of 164 (0.85%) examinees flagged for potential cheating. The Omega index flagged all confirmed cases of cheating uncovered during the grading, pointing to index validity. The frequency of potential cheating varies depending on the type of school the examinees attended. Performance of the flagged examinees is similar to the average of all examinees who took the exam. The research concludes that the Omega index is an appropriate statistic for detecting potential cheating, and proposes a detection system aimed at enhancing preventive measures at the State Matura exams.

Keywords: cheating, Wollack's Omega index, item response theory, high-stakes testing

TEST TAKING STRATEGIES AND BEHAVIOUR – A THEORETICAL FRAME AND PRACTICAL MEASURES

Damir Ljubotina

Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

dljubotina@ffzg.hr

The basic assumption of most of the classical and modern test theory models is that the item and test results are a product of only one latent dimension. Contemporary approaches in the field of test theory emphasize importance of analysis of potential sources of construct irrelevant variance (CIV) and bias which can invalidate general quality of test results (APA, 2014). Messick (1995) lists several broader sources of CIV: test characteristics, test administration conditions, respondent characteristics such as specific strategies and behaviours used in test situation. Test-taking strategies are important cognitive skills that strongly affect students' performance in tests, but can be regarded as potential sources of CIV. In the context of test theory we still miss a theoretical frame for analysis and assessment of test taking strategies. Through several studies, we developed a battery of instruments aimed to measure some of the test taking strategies (overall speed of performance, persistence, tendency to guess at random, test wiseness) and behaviours (test anxiety, sensitivity to time constrain, general sensitivity to distractions). Our goal was to validate these instruments and assess correlations and the latent space defined with these test taking strategies, test behaviours and certain personality traits. Results were obtained on a sample of 600 university and 220 high school students. Preliminary results indicated satisfactory psychometric characteristics, including the latent structure, of the new instruments. Latent space analysis resulted with two wide orthogonal factors: adaptive characteristics (conscientiousness, low impulsivity, high positive perfectionism, slow work tempo or thoroughness, test wiseness, persistence) and non-adaptive characteristics (test anxiety, sensitivity to time constrain, general sensitivity to distractions, neuroticism, negative perfectionism).

Keywords: test taking strategies, construct irrelevant variance, test theory

SPECIFICITY OF PROCESSING OF FACIAL EMOTIONAL EXPRESSIONS AS A COMPONENT OF FACE COGNITION IN WOMEN

Una Mikac, Vesna Buško

Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

umikac@ffzg.hr

The contemporary models of face cognition differentiate processing invariant facial aspects, pertaining to a person's facial identity, and changeable facial aspects, such as emotional expressions. These aspects are partly processed together and partly independently, although the stage at which the processing separates is not well established. In our research we wanted to add to the knowledge about the degree of their (in)dependence by exploring individual differences in the abilities to accurately perceive and memorize both faces and facial expressions. We collected data on face cognition of both emotional expressions and invariant facial aspects, general cognitive ability, and emotional intelligence for 301 Croatian female students ($M_{age} = 21.2$) on two occasions approximately five months apart. We explored different ways of creating latent variable as to reflect the component specific to emotion expression separable from face cognition of invariant aspects and other cognitive abilities measures. We also explored the relations with emotional intelligence since the processing of emotion expressions is considered as one of the basic branches of emotional intelligence. The measures of cognition of invariant face aspects almost completely explained the common variance of the emotion expression measures. We will discuss if this low specificity of the measures of emotion expressions processing informs us more on the validity of the measures used or on the construct-related issues. Special attention should be given to further development of these measures, boosting thus an evaluation of theoretical as well as practical utility of this specific ability.

Keywords: face cognition, invariant face aspects, emotion expressions, specific variance

SELF-ASSESSMENT CONSISTENCY AND ITS CORRELATES ON THE EXAMPLE OF BIG FIVE QUESTIONNAIRE

Ana Proroković

University of Zadar, Department of Psychology, Zadar, Croatia

aprorok@unizd.hr

Apart from the exclusion of extreme values and elementary management of missing data, researchers seem not to check often for other elements of response bias or some typical response patterns. One of frequently neglected aspects of self-assessment refers to their consistency. This type of consistency is generally not considered a particularly relevant variable; this is mainly due to the prevailing view that it will not have a significant effect on the true score, which stems from the hypothesis of the classical test theory which presumes this variability to be a random measurement error. The aim of this study was to examine individual differences/tendencies in the consistency of self-assessment, to identify its potential correlates and to verify its impact on the basic psychometric characteristics. The data were collected from several independent studies and the final sample consisted of 1085 subjects filling out a nonverbal Big Five questionnaire (FFNPQ) on 7-point response scale. For the majority of subjects, data were also available on the basic sociodemographic characteristics, their tendency to give socially desirable answers and general intellectual abilities. The results showed that there is a relatively stable individual tendency for consistency in self-assessments on all basic personality traits scales. Furthermore, it was shown that significant correlates of this (in)consistency are general intellectual ability, tendency towards socially desirable responses and motivation. The (in)consistency of self-assessment also had significant negative effects on almost all parameters related to basic psychometric characteristics of the measuring instrument. It can be concluded that the self-assessment consistency cannot be exclusively treated as a non-systematic measurement error and that the psychometric characteristics of self-report based measuring instruments depend not only on the validity of individual items, but also on the "validity" of individual assessors.

Keywords: self-assessment consistency, correlates of consistency, personality questionnaires, psychometric characteristics

VISUALIZING THE RESULTS FROM MONTE CARLO SIMULATIONS WITH MANY CONDITIONS

Blaž Rebernjak, Josip Novak

Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

brebernj@ffzg.hr

The paper demonstrates how to present the results from Monte Carlo simulation studies including various conditions. Monte Carlo studies are computer experiments with simulated data used to study the behaviour of various parameters of interest under a controlled set of conditions. Conditions are combinations of levels of factors representing potentially interesting variables hypothesized to influence the parameter of interest. Monte Carlo experiments are often employed in statistics and psychometrics, as they allow the researcher to compare the behaviour of the parameter to a known benchmark. This performance is evaluated over a large number of replications (often over 5000) with indicators such as bias (average difference between the observed parameters and the true value) or precision (standard deviation of values across replications). The resulting indicators are usually presented in tables that can often get very large especially when conditions number in thousands, which is often the case. These provide concrete numbers for all conditions but make spotting of trends very hard. Authors usually provide summary plots with values of aforementioned indicators averaged across some of the conditions. While these can be useful to glean general trends, they show only conditional averages. Rucker and Schwarzer (2014) propose nested loop plots – complex line plots that show values of all indicators in all conditions in an organized way. We present a method for doing so in R on an example from a study with 1200 conditions. Some of the issues and ambiguities of the Rucker and Schwarzer (2014) proposal are discussed and addressed.

Keywords: Monte Carlo simulations, nested loop plots, parameter precision and bias

A REVISION OF THE CONDITIONAL REASONING TEST FOR POWER MOTIVE MEASUREMENT

Mitja Ružojčić, Zvonimir Galić

Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Zagreb,
Croatia

mruzojci@ffzg.hr

Conditional reasoning tests (CRTs) are a promising measure of implicit/unconscious motives, the aspects of personality that are not accessible through self-reports. The approach is based on the idea that an implicit motive can be assessed through the frequency of use of rationalizations related to that motive in the individual's reasoning. Power motive is another promising avenue for application of CRTs, given that the use of power is often looked upon with suspicion in the society, but adequate levels of the motive are considered a prerequisite of successful leadership. Thus, power-motivated individuals are likely to rationalize their power-motivated behavior. Galić et al. (2021) recently reported a set of studies validating a preliminary, 12-item version of CRT for power motive measurement (CRT-P). The test seemed promising but required further revisions. In this research, we revised the original 12 and developed 19 new CRT-P items and tested their validity in two studies. In Study 1, we conducted a preliminary check of all 31 items on a sample of 74 psychology students. In Study 2, we applied only new CRT-P items that passed the Study 1 preliminary check, using a sample of 306 management students. In both studies, alongside CRT-P, we collected several criterion measures. The participants self-reported about their leadership-related characteristics and their peers/acquaintances reported about participants' power motivation and leadership potential. In Study 1, four new items did not pass the preliminary validity check, as evidenced by low item-total and/or item-criterion correlations, so we removed them from further consideration. Study 2 indicated that nine out of 15 remaining new items showed satisfactory item-total and item-criterion correlations. For these nine items, analysis of base rates for the response options and item response theory nominal response model analyses indicated decent functioning but also pointed to specific areas for improvement.

Keywords: implicit motives, power motive, Conditional Reasoning Test

THRESHOLD CONSTRAINTS IN FACTOR ANALYSIS OF ORDINAL ITEM RESPONSES

Gregor Sočan

Faculty of Arts, Department of Psychology, Ljubljana, Slovenia

gregor.socan@ff.uni-lj.si

Psychological questionnaires are often composed of items with ordinal rating scales. If the responses are factor-analysed, factor analysis for categorical variables should be preferred. In this case, category thresholds are estimated instead of the item intercepts. The thresholds determine the values of the so-called latent response where a transition to a higher response option occurs. Typically, category thresholds are estimated as free parameters. In the framework of the item-response theory, the rating-scale model has been proposed, implying equal distances between category thresholds across all items. I propose a model with a constrained threshold structure (CTS), which can be used as a factor-analytic parallel to the IRT rating-scale model. This model can be readily fitted using the state-of-the-art SEM software. In a simulation study, I compared the accuracy of threshold estimates obtained by the standard unconstrained estimation and by imposing the same threshold structure on all items. I compared both models at different levels of sample size, test length, and number of response categories. In all conditions, threshold estimates were more accurate with the proposed model than with the standard unconstrained model. Additionally, the chi-square difference test showed an appropriate alpha error rate and generally a good power when comparing both models. Since the proposed constrained threshold structure model is empirically well-behaved and provides a more meaningful interpretation of the category thresholds than the unconstrained model, I propose that it be used as a default model in factor analyses of categorical item responses.

Keywords: factor analysis, questionnaires, thresholds, categorical data, constraints

SCALAR INVARIANCE DOES NOT EXCLUDE MEASUREMENT BIAS: A COMPARISON OF SELF-REPORTED PSYCHOLOGICAL FUNCTIONING MEASURES OBTAINED BY INTERVIEW AND WEB SURVEY

Gaja Zager Kocjan¹, Darja Lavtar², Gregor Sočan¹

¹Faculty of Arts, Department of Psychology, Ljubljana, Slovenia

²National Institute of Public Health, Ljubljana, Slovenia

gaja.zagerkocjan@ff.uni-lj.si

In psychological measurement and surveys, data are often collected using different survey modes (interview, paper-and-pencil self-report, web survey etc.). The problem of measurement invariance of the results obtained using different modes has not yet been investigated extensively. In this study, we used data from a large representative sample of Slovenian population (N = 9900) to examine mode inherent effects (i.e. measurement effects that cannot be neutralized by clever survey design) of the interviewer-mediated face-to-face mode and the self-administered web mode on three measures of psychological functioning, namely the Patient Health Questionnaire Depression Scale (PHQ-8), the Satisfaction with Life Scale (SWLS), and the Mental Health Continuum – Short Form (MHC-SF). Since the assignment to a data collection mode was not random, we used assigned propensities to control for a possible self-selection bias. Factor analyses showed full scalar measurement invariance for all three scales across the two survey modes, but also revealed large differences in latent means, suggesting that individuals who responded face-to-face systematically reported better psychological functioning than individuals who responded over the web. The results suggest a presence of a social desirability bias elevating the responses obtained in the presence of an interviewer. More generally, they demonstrate that significant measurement distortions can coexist with the achieved scalar invariance, as checked using standard procedures. In any case, administration mode effects must be taken into account when interpreting and comparing results obtained through different survey modes, especially in measurement of culturally desirable or socially sensitive traits and behaviors.

Keywords: administration mode effects, measurement invariance, social desirability bias, psychological functioning

SIMPOZIJ: KAKO JE COVID-19 UTJECAO NA ŠKOLOVANJE I ŽIVOT SREDNJOŠKOLACA?

Snježana Kovač

Škola za cestovni promet, Zagreb, Hrvatska

snjezana.kovac@scp.hr

Istraživanje „Utjecaj COVID-19 na školovanje i život srednjoškolaca“ proveli su stručni suradnici psiholozi i socijalni pedagozi iz 10 strukovnih škola Grada Zagreba, Zagrebačke i Bjelovarsko-bilogorske županije. Cilj istraživanja bio je ispitati promjene u školovanju i različitim aspektima života srednjoškolaca nastalim tijekom pandemije COVID-19, način na koji su učenici doživjeli te promjene te posljedice po njihovo (mentalno) zdravlje. Ispitivanjem smo željeli dobiti i odgovor na pitanje što škola može učiniti da bi se učenici osjećali bolje. Podaci su prikupljeni tijekom svibnja 2021. godine online upitnikom koji je konstruiran za potrebe istraživanja. Škole su upitnik podijelile na platformama koje trenutno koriste za učenje i odvijanje nastave na daljinu. Učenici su upitniku pristupali individualno, a ispunjavanje upitnika bilo je anonimno i dobrovoljno. U istraživanju je sudjelovalo 2288 učenika od 1. do 5. razreda iz sljedećih strukovnih škola: Elektrostrojarska obrtnička škola Zagreb, Elektrotehnička škola Zagreb, Industrijska strojarska škola Zagreb, Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića Zagreb, Škola za cestovni promet Zagreb, Škola za medicinske sestre Mlinarska Zagreb, Škola za modu i dizajn Zagreb, Tehnička škola Jelkovec, Srednja strukovna škola Velika Gorica i Ekonomska i turistička škola Daruvar. U radovima koji će biti prikazani na simpoziju pokušat ćemo odgovoriti na sljedeća istraživačka pitanja: 1. Koliko su mjere vezane uz zaštitu od COVID-19 utjecale na učenje i školovanje adolescenata (Šipušić Komar i Šapina)? 2. U kojoj mjeri su one utjecale na različite aspekte života adolescenata (Kovač i Vlajčić)? 3. Kako učenici procjenjuju svoje zdravlje (Dumbović i Mergl)? 4. Koje oblike podrške učenici dobivaju od razrednika/ce, nastavnika i stručno-pedagoške službe? Koliko su tom podrškom zadovoljni (Brekalo Papac i Mišetić)? 5. Što bi škola mogla učiniti da se učenici osjećaju bolje (Cikron i Čupić)?

Ključne riječi: COVID-19, adolescenti, školovanje, zdravlje, zadovoljstvo životom

PODRŠKA SREDNJOŠKOLCIMA ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

Renata Brekalo Papac¹, Željka Mišetić²

¹Škola za medicinske sestre Mlinarska, Zagreb, Hrvatska

²Škola za medicinske sestre Mlinarska - Učenički dom, Zagreb, Hrvatska

renatabrekalo@hotmail.com

Tijekom pandemije COVID-19 nastavni proces u srednjim školama odvijao se putem tri modela, ovisno o epidemiološkoj situaciji (uživo u školama, online ili u hibridnom obliku). Prijelazi s jednog oblika nastave na drugi iznenadni su i zahtjevni te se očekuje brza prilagodba svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. U vremenu neizvjesnosti za pretpostaviti je da će učenici iskazati potrebu za dodatnom podrškom u školskom okruženju. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati dobivaju li učenici dodatnu pomoć i podršku od strane nastavnika, razrednika i stručno-pedagoške službe, koje oblike podrške dobivaju te jesu li zadovoljni dobivenom podrškom. Rezultati su pokazali da u obuhvaćenom uzorku 70,2% učenika izjavljuje da su dobili dodatnu pomoć i podršku od nastavnika, a malo manje od polovine učenika izrazilo je zadovoljstvo dobivenom podrškom. Dodatnu pomoć i podršku od strane razrednika dobilo je 74,4% učenika a zadovoljstvo ovakvom podrškom iskazalo je 68,7% učenika. U obuhvaćenom uzorku 6,9% učenika zatražilo je pomoć i podršku od stručno-pedagoške službe. Rezultati ukazuju da je 39% učenika zadovoljno pruženom podrškom. Kao najčešće oblike podrške od strane nastavnika i razrednika učenici navode: motivacijske poruke, savjete te povratne informacije o nastavnom procesu/pomoć u usvajanju gradiva, a od strane stručno-pedagoške službe: razgovor, motivacijske poruke te podršku u obliku pisanih materijala kao i savjete za očuvanje mentalnog zdravlja. Rezultati nas potiču na nužnost kontinuiranog pružanja podrške te prilagodbu postojećih oblika podrške digitalnom okruženju. U istraživanju je dobivena statistički značajna povezanost između procjene zadovoljstva podrškom od strane nastavnika i razrednika i procjene zadovoljstva podrškom od strane stručno-pedagoške službe, što ukazuje na važnost suradnje i razmjene informacija pedagoške službe i nastavnika i razrednika.

Ključne riječi: COVID-19, srednjoškolci, oblici podrške u školi

ŠTO ŠKOLA MOŽE UČINITI DA SE UČENICI OSJEĆAJU BOLJE U VRIJEME COVID-19 PANDEMIJE?

Lea Cikron¹, Mislav Čupić²

¹Škola za modu i dizajn, Zagreb, Hrvatska

²Srednja škola Jelkovec, Zagreb, Hrvatska

lea.jurkovic8@gmail.com

Uzevši u obzir rezultate prethodnih istraživačkih problema unutar istraživanja „Kako je COVID-19 promijenio život srednjoškolaca?“, u kojem je sudjelovalo 2288 srednjoškolaca iz 10 strukovnih škola Grada Zagreba, Zagrebačke i Bjelovarsko-bilogorske županije, a koji upućuju na negativnu povezanost između funkcioniranja školskog sustava u pandemijskim uvjetima i općeg zadovoljstva učenika te njihove procjene o promjeni u njihovu akademskom i socijalnom funkcioniranju u negativnom smjeru, važno je promišljati o tome što učiniti na mikro i makro razini kako bi isti rezultati s vremenom postali povoljniji. Cilj istraživanja bio je ispitati percepciju učenika o tome što škola može učiniti kako bi se učenici bolje osjećali te njihov subjektivan doživljaj podrške koju dobivaju od svojih škola u vrijeme pandemije. Osim toga, rad će dati pregled mogućih aktivnosti koje se mogu provoditi u školama s ciljem poboljšanje općeg stanja učenika – stvaranje privrženosti školi i pozitivnog doživljaja škole kao sigurnog mjesta za obrazovanje i održavanje socijalnih odnosa, podržavajućih odnosa s nastavnicima, razrednicima i članovima stručno-pedagoške službe te uvjeta rada koji bi umanjili negativan utjecaj navedenih okolnosti na njihovo mentalno zdravlje. Rezultati su pokazali da učenici umjereno osjećaju podršku svojih škola u ovim vremenima. Kvalitativna analiza odgovora učenika upućuje na njihovu potrebu za empatijom, razumijevanjem, razgovorom, smanjenjem pritiska i količine obveza, većim brojem izvannastavnih aktivnosti i projekata, kreativnih radionica i grupnog rada u kojem bi razmjenjivali iskustva i doživljaje. Većini najviše teškoća stvara česta promjena modela izvođenja nastave. Škole u suradnji s nadležnim Ministarstvom znanosti i obrazovanja trebaju pronaći efikasne metode i pristupe koji bi doveli do većeg zadovoljstva učenika i uklonili nedostatke postojećih metoda rada, koje su otežane u radu na daljinu.

Ključne riječi: COVID-19, uloga škole, podrška, preventivna strategija

KAKO SU OGRANIČENJA VEZANA ZA COVID-19 UTJECALA NA MENTALNO ZDRAVLJE SREDNJOŠKOLACA?

Tanja Dumbović¹, Tatjana Mergl²

¹Industrijska strojarska škola, Zagreb, Hrvatska

²Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića, Zagreb, Hrvatska

tdumbovic@gmail.com

Cilj istraživanja je bio ispitati jesu li ograničenja vezana uz COVID-19 utjecala na mentalno zdravlje srednjoškolaca i procjenu zdravlja općenito. Također, željeli smo ispitati razlikuju li se djevojke i mladići u procjeni svog zdravstvenog stanja. Rezultati istraživanja pokazuju statistički značajnu razliku između učenika i učenica u općoj procjeni vlastitog zdravlja, pri čemu djevojke svoje zdravlje procjenjuju lošijim naspram mladića. Četvrtina ispitanih učenika izrazito se slaže da su pandemijske mjere negativno utjecale na njihovo mentalno zdravlje. Gotovo polovina ispitanih učenika procjenjuje da je tome doprinijelo nošenje maski i smanjenje socijalnih i društvenih aktivnosti, pri čemu nema značajnih razlika između djevojaka i mladića. Srednjoškolci koji su procijenili da su ograničenja vezana uz COVID-19 negativno utjecala na njihovo mentalno zdravlje, izrazili su veće nezadovoljstvo socijalnim aspektima života poput količine zabave u životu, količinom druženja i izlazaka s prijateljima te svojim slobodnim vremenom i hobijima, kao i svojim životom općenito. Gotovo 10% ispitanih učenika je izrazito nezadovoljno ili nezadovoljno svojim zdravljem, a procjena trenutne kvalitete vlastitog zdravlja smanjuje se s dobi. Također, što su učenici stariji, više procjenjuju da je njihovo zdravlje lošije u odnosu na vrijeme prije pandemije. U istraživanju je dobivena značajna pozitivna povezanost između procjene zdravstvenog stanja srednjoškolaca i zadovoljstva životom općenito, što implicira da srednjoškolci koji procjenjuju svoje zdravlje boljim, izražavaju i veće zadovoljstvo svojim životom općenito. Rezultati govore kako su srednjoškolcima ograničenja vezana uz COVID-19, poput zabrane okupljanja većeg broja ljudi i smanjenje društvenih aktivnosti, negativno utjecala na njihovo mentalno zdravlje te zadovoljstvo socijalnim aspektima života, kao i životom općenito.

Ključne riječi: COVID-19, mentalno zdravlje, srednjoškolci, zadovoljstvo životom

KAKO SU MJERE ZAŠTITE OD COVID-19 UTJECALE NA ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM ADOLESCENATA?

Snježana Kovač, Nediljka Vlajčić
Škola za cestovni promet, Zagreb, Hrvatska

snjezana.kovac@scp.hr

Zadovoljstvo životom, kao kognitivni aspekt subjektivne dobrobiti pojedinca, odnosi se na evaluacijski proces u kojem osoba procjenjuje kvalitetu svog života prema vlastitom, jedinstvenom setu kriterija. Odnosi s bliskim osobama u svim dobnim skupinama jedan su od ključnih prediktora subjektivne dobrobiti. Adolescenti najviše vremena provode u školskom okruženju pa je školski kontekst, uz obitelj i vršnjake, najvažniji socijalizacijski kontekst u izvršavanju razvojnih zadataka. Tijekom adolescencije počinje se razvijati pojam o sebi, samopoštovanje, gradi se identitet, a osobito postaju važni bliski odnosi s vršnjacima. Ostvarivanje prijateljstava u školi pomaže mladima u pronalasku osjećaja pripadnosti i pozitivnog iskustva u inače neugodnom školskom okruženju. Prijatelji pomažu i u suočavanju sa stresom pružajući emocionalnu podršku, kako u akademskom okruženju, tako i u slobodno vrijeme. Uz prijateljske odnose s vršnjacima u školi i izvan nje, kao najznačajnije faktore subjektivne dobrobiti, adolescenti ističu odnos s obitelji te uključivanje u ugodne aktivnosti. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati jesu li mjere vezane uz pandemiju COVID-19 utjecale na zadovoljstvo životom adolescenata te na neke aspekte života koji pridonose procjeni njihove subjektivne dobrobiti. Iako je optimističan nalaz da su dvije trećine ispitanih adolescenata zadovoljne ili vrlo zadovoljne svojim životom općenito, zabrinjava podatak da četvrtina adolescenata procjenjuje da je njihov život lošiji ili izrazito lošiji u odnosu na vrijeme prije pandemije. Rezultati ukazuju na statistički značajnu povezanost procjene zadovoljstva sa svim ostalim ispitanim varijablama: učenici koji procjenjuju da su njihovi obiteljski odnosi, odnosi s prijateljima, količina zabave i druženja s prijateljima te njihovo slobodno vrijeme i hobiji lošiji nego prije pandemije, manje su zadovoljni svojim životom općenito.

Ključne riječi: COVID-19, adolescenti, zadovoljstvo životom

KAKO JE PANDEMIJA COVID-19 UTJECALA NA UČENJE I ŠKOLOVANJE ADOLESCENATA?

Sanja Šipušić Komar, Marijana Šapina
Srednja strukovna škola Velika Gorica, Hrvatska

sanjasipusickomar@gmail.com

Tijekom pandemije izazvane koronavirusom promijenilo se školovanje učenika kao i način njihova života. Škole su bile mjesecima zatvorene te je svima bilo ograničeno kretanje, izlasci i druženje s vršnjacima. Učenici su školsko okruženje zamijenili svojim domovima, nastava se odvijala na daljinu, a dio gradiva morali su savladati sami. Kada su i boravili u školi, morali su se nositi s nizom ograničenja i mjera: nošenje maski, održavanje fizičkog razmaka, boravak u učionici tijekom odmora. Otkazani su svi izleti, posjete i aktivnosti koje se odvijaju izvan škole, a učenicima su izuzetno važne. Cilj istraživanja je bio ispitati jesu li mjere vezane uz zaštitu od COVID-19 utjecale na učenje i školovanje adolescenata. U istraživanju je sudjelovalo 2288 srednjoškolaca iz 10 hrvatskih strukovnih škola. Porazan je podatak da je 40% ispitanih učenika online nastavu najčešće pratilo putem mobitela. Istovremeno, više od 40% učenika ocjenjuje da je učenje novih sadržaja u nastavi na daljinu teže ili puno teže u usporedbi s učenjem u školi te da je kvaliteta njihova školovanja lošija nego u vrijeme prije pandemije. Svaki peti učenik procjenjuje da je online nastava ove školske godine negativno utjecala na njegov školski uspjeh. Rezultati istraživanja pokazuju da su mjere održavanja fizičkog razmaka i nošenja maski statistički značajno povezane s osjećajem zabrinutosti za vlastito obrazovanje, s brigom učenika kako će nadoknaditi gradivo koje su propustili zbog COVID-19 te s osjećajem nesigurnosti u školi. Srednjoškolci koji osjećaju podršku škole i imaju dobru komunikaciju s nastavnicima, bolje se nose s promjenama koje je COVID-19 donio u školu te su zadovoljniji svojim trenutnim školskim uspjehom. Rezultati nam govore kako su mjere vezane uz zaštitu od COVID-19 i percepcija smanjene kvalitete školovanja tijekom pandemije negativno utjecale na učenje i školovanje adolescenata.

Ključne riječi: COVID-19, srednjoškolci, školovanje

SIMPOZIJ: PSIHOLOŠKA PRILAGODBA TIJEKOM PANDEMIJE COVID-19

Dean Ajduković

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

dean.ajdukovic@ffzg.hr

Pandemija bolesti COVID-19 izazvala je brojne promjene u praktički svim područjima života ljudi. U ovom simpoziju u središtu interesa je istraživanje psihološke prilagodbe ljudi u Hrvatskoj tijekom pandemije. U tu je svrhu u lipnju 2020. godine započelo longitudinalno istraživanje Psihološka prilagodba tijekom pandemije COVID-19 koje će trajati dvije godine, što je odgovor grupe istraživača/ica na izazov u povodu vrlo dramatičnih prvih izvještaja o visokoj ugroženosti psihičkog zdravlja i izvjesnog porasta poremećaja. Istodobno je pokrenuto europsko istraživanje ADJUST Study u kojem sudjeluje 11 zemalja, uključujući i Hrvatsku, u kojem se koristi ujednačena metodologija, što će omogućiti međunarodne usporedbe i praćenje promjena tijekom 18 mjeseci. U simpoziju će se prikazati nalazi istraživanja kroz nekoliko povezanih izlaganja. U prvom Psihičko zdravlje tijekom COVID-19 pandemije u Hrvatskoj (Rezo Bagarić) prikazat će se indikatori psihičkog zdravlja i rizici koji ugrožavaju psihičko zdravlje iz perspektive ekološkog modela. U do sada objavljenim radovima ima indicacija da se mlađi ljudi teže nose s posljedicama pandemije, pa će se u izlaganju Mladi i psihičko zdravlje tijekom COVID-19 pandemije: uloga specifičnih stresora (Bakić) nastojati odgovoriti kakva je uloga dobi u percepciji stresogenosti specifičnih okolnosti života tijekom pandemije i psihičkog zdravlja. Izlaganje Pozitivne posljedice COVID-19 pandemije (M. Ajduković) usmjerit će se na identificiranje pozitivnih aspekata pandemije i povezanosti s psihičkim zdravljem. U zadnjem izlaganju Metodološki izazovi istraživanja psihičkog zdravlja tijekom pandemije COVID-19: usporedba rezultata reprezentativnog i prigodnog uzorka u dvije vremenske točke (D. Ajduković) pokazat će se koliko korištenje prigodnih online uzoraka u istraživanjima psihičkog zdravlja trpi od pristranosti.

Ključne riječi: mentalno zdravlje u pandemiji, COVID-19 i prilagodba, uzorkovanje

METODOLOŠKI IZAZOVI ISTRAŽIVANJA MENTALNOG ZDRAVLJA TIJEKOM PANDEMIJE COVID-19: USPOREDBA REZULTATA REPREZENTATIVNOG I PRIGODNOG UZORKA U DVIJE VREMENSKE TOČKE

**Dean Ajduković¹, Helena Bakić¹, Ines Rezo Bagarić², Aleksandra Stevanović³,
Marina Ajduković²**

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, Hrvatska

³Medicinski fakultet, Katedra za psihijatriju i psihološku medicinu, Rijeka, Hrvatska

dean.ajdukovic@ffzg.hr

Cilj rada je prikazati razlike u indikatorima mentalnog zdravlja u Hrvatskoj tijekom pandemije COVID-19 utvrđene pomoću dva načina uzorkovanja i u dvije vremenske točke: lipanj-srpanj (T1) i ponovo u prosincu (T2). Prvi je bio nacionalno reprezentativan online panel uzorak ($N_{T1} = 1201$, $N_{T2} = 1155$), a drugi prigodan, regrutiran online putem društvenih i profesionalnih mreža ($N_{T1} = 2790$, $N_{T2} = 650$). Indikatori mentalnog zdravlja bile su mjere posttraumatskog stresnog poremećaja (PC-PTSD-5), poremećaja prilagodbe (ADNM-20), depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21, PHQ-4), te subjektivne dobrobiti (WHO-5). Uz to su prikupljeni sociodemografski podaci, te podaci o psihološkoj otpornosti (RES), zdravlju, radnom i obiteljskom okruženju i izloženosti medijima. U T1 u prigodnom uzorku bilo je značajno više žena, visokoobrazovanih, zaposlenih osoba, zaposlenih u zdravstvu te interventnim službama, u izravnom radu s drugim ljudima, osoba s dijagnosticiranim poremećajem mentalnog zdravlja, te stanovnika velikih gradova, a manje umirovljenika, nezaposlenih, te zaposlenih u prodaji. U ovom uzorku je izrazitost simptoma i rizik za anksiozni poremećaj bio značajno veći, kao i psihološka otpornost. U T2 je u prigodnom uzorku i dalje bilo više žena, osoba koje su poznavale nekog zaraženog virusom, a manje onih sa smanjenim mjesečnim prihodom, koji su izgubili posao ili im je smanjena plaća, ispodprosječnog zdravlja, te koji više prate medije o COVID-19. U ovom uzorku utvrđeni su manje izraženi simptomi i manji rizik za poremećaje mentalnog zdravlja i to za PTSP, poremećaj prilagodbe, depresiju i anksioznost, a rezultat na psihološkoj otpornosti ponovno je bio veći. Veličine efekta razlika kretale su se od malih do umjerenih. Ovi nalazi upozoravaju na pristranosti u rezultatima koji se dobivaju istraživanjima mentalnog zdravlja tijekom pandemije COVID-19 pomoću online prigodnih uzoraka zbog samoselekcije i osipanja, te je nužan oprez u njihovoj interpretaciji.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, COVID-19, pristranosti online uzorkovanja

POZITIVNE POSLJEDICE COVID-19 PANDEMIJE U HRVATSKOJ

Marina Ajduković

Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, Hrvatska

marina.ajdukovic@pravo.hr

Cilj rada je istražiti percepciju mogućih pozitivnih posljedica COVID-19 pandemije i njezinu povezanost s indikatorima mentalnog zdravlja i dobrobiti, na nacionalno reprezentativnom uzorku od 1201 odrasla sudionika (50,1% žene). U sklopu šireg longitudinalnog projekta sudionici su višekratno ispunjavali sveobuhvatnu online anketu o različitim aspektima pandemije COVID-19. U ovom radu prikazani su rezultati dobiveni na kvantitativnoj mjeri doživljaja pozitivnih posljedica, kreiranoj za potrebe ovog istraživanja, koji su povezani s kvalitativnim odgovorima na otvoreno pitanje o pozitivnim aspektima pandemije. Uz to, korištene su mjere sociodemografskih čimbenika, mentalnog zdravlja (DASS-21) te dobrobiti (WHO-5). Rezultati pokazuju da sudionici doživljavaju pozitivne posljedice COVID-19 pandemije kroz tri faktora - Svijest o životnim vrednotama, Nove radne mogućnosti i Vrijeme za sebe. Žene imaju veći doživljaj svijesti o životnim vrednotama kao pozitivnoj posljedici pandemije od muškaraca, dok muškarci imaju veći doživljaj novih radnih mogućnosti uslijed pandemije. Dobne razlike se nisu pokazale. Sudionici koji imaju veći doživljaj svijesti o životnim vrednotama, ujedno imaju manje simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa, dok se nije pokazala značajna povezanost indikatora mentalnog zdravlja s doživljajem novih radnih mogućnosti i vremenom za sebe uslijed pandemije kod sudionika. Sva tri područja pozitivnih posljedica ukazuju na pozitivnu povezanost sa subjektivnom dobrobiti sudionika. Rezultati na kvalitativnim odgovorima sudionika također ukazuju na postojanje različitih pozitivnih posljedica COVID-19 pandemije te zajednički ukazuju na važnost daljnega istraživanja ovog područja.

Ključne riječi: pozitivne posljedice COVID-19, mentalno zdravlje, rodne razlike

MLADI I MENTALNO ZDRAVLJE TIJEKOM COVID-19 PANDEMIJE: ULOGA SPECIFIČNIH STRESORA

Helena Bakić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

bakic.helena@gmail.com

Dosadašnja istraživanja provedena tijekom i nakon prirodnih katastrofa uglavnom su ukazivala na povećan rizik za probleme mentalnog zdravlja starijih osoba. No, istraživanja provedena tijekom COVID-19 pandemije ukazuju na izraženije mentalno-zdravstvene probleme kod mlađih osoba. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost doživljaja djelovanja stresora specifičnih za okolnosti života tijekom pandemije i mentalnog zdravlja, te mijenja li dob snagu ove povezanosti. Podaci su prikupljeni u lipnju 2020. godine na nacionalno reprezentativnom uzorku (N = 1201) u sklopu šireg istraživanja. Indikatori mentalnog zdravlja bili su depresija, anksioznost i stres mjereni DASS-21 upitnikom. Stresogenost okolnosti života ispitana je u kontekstu obilježja pandemije: ugroženosti zdravlja, ograničenja javnog života, ograničenja socijalnih kontakata, duljeg boravljenja u kući, te u vezi posla. Izraženost simptoma depresije, anksioznosti i stresa bila je naj snažnija u dobnoj skupini od 18 do 34 godine. Veličine efekata razlika bile su srednje do velike. Nadalje, osobe mlađe od 55 godina doživljavale su veću stresnost okolnosti zbog pandemije od starijih osoba. Ova razlika bila je srednje veličine. Ukupna stresogenost zbog pandemije bila je značajno povezana s indikatorima mentalnog zdravlja, te je dob moderirala tu povezanost za depresiju i anksioznost. Kako se dob sudionika smanjivala, tako je povezanost stresogenosti okolnosti i mentalnog zdravlja bila snažnija. Za sudionike starije od 60 godina, nije postojala značajna povezanost između doživljaja stresora i mentalnog zdravlja. Ovo istraživanje ima implikacije za razumijevanje suočavanja s pandemijom u razvojnoj perspektivi te za intervencije usmjerene smanjivanju njezinih mentalno-zdravstvenih posljedica.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, COVID-19, dobne razlike, stresori u pandemiji

MENTALNO ZDRAVLJE TIJEKOM COVID-19 PANDEMIJE U HRVATSKOJ

Ines Rezo Bagarić¹, Helena Bakić²

¹Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, Hrvatska

²Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

ines.rezo@pravo.hr

Cilj rada je ispitati mentalno zdravlje tijekom COVID-19 pandemije u Hrvatskoj te istražiti rizične faktore koji ugrožavaju mentalno zdravlje iz perspektive ekološkog modela razvoja, kao dijela šireg istraživanja. U ovom je radu korišten nacionalno reprezentativni uzorak 1201 sudionika (50,1% žena) koji su ispunili online anketu u lipnju 2020. godine, četiri mjeseca nakon početka zatvaranja zbog pandemije. Kao indikatori mentalnog zdravlja mjereni su simptomi poremećaja prilagodbe (ADNM-20), depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21), simptomi posttraumatskog stresnog poremećaja (PC-PTSD-5) i dobrobiti (WHO-5). Ostale varijable korištene u ovom radu odnosile su se na različite razine ekoloških sustava povezanih s mentalnim zdravljem – sociodemografski čimbenici, zdravstveni status, karakteristike radnog okruženja i provođenja slobodnog vremena, izloženost medijima, izloženost potresu i psihološka otpornost. Rezultati pokazuju da je 9,8% sudionika, 95%CI [7,9%, 14,0%] bilo u riziku od poremećaja prilagodbe, 7,7% [6,7%, 11,9%] je pokazivalo visoke razine depresivnih teškoća, 7,8% [5,3%, 10,3%] visoke razine anksioznih teškoća te 7,2% [5,3%, 10,2%] je pokazivalo visoke razine stresa. Prosječni rezultat na mjeri dobrobiti iznosio je 56,5 (SD = 21,91), na skali od 0 do 100. Među sudionicima koji su doživjeli traumatski događaj prije ili tijekom pandemije (n = 429), njih 14%, 95%CI [10,6%, 17,2%] bili su u riziku za PTSP. Rizični faktori su se razlikovali ovisno o specifičnoj mjeri mentalnog zdravlja, a najčešći su bili sadašnji zdravstveni status, prethodne dijagnoze psihičkih poremećaja, te psihološka otpornost pojedinca. Dodatno, sudionici mlađe dobi, ispodprosječnih prihoda i sudionici koji su prekomjerno pratili vijesti o pandemiji pokazivali su probleme mentalnog zdravlja. Dobiveni rezultati ukazuju na potrebu za javnozdravstvenim intervencijama koje bi se bavile mentalnim zdravljem svih građana, ali i specifičnih rizičnih skupina.

Ključne riječi: mentalno zdravlje i COVID-19, COVID-19 zatvaranje, COVID-19 i rizici za mentalno zdravlje

SIMPOZIJ: DJECA AKTERI U OBRAZOVANJU – VAŽNOST SOCIJALNOG KONTEKSTA

Aleksandra Huić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

ahuic@ffzg.hr

Optimalno funkcioniranje djece u školi između ostalog ovisi i o socijalnom kontekstu kojeg zajednički stvaraju i učenici i nastavnici. Suvremeni pristup poučavanju usmjeren na učenika, kojeg karakterizira aktivno uključivanje učenika u donošenje odluka i učenje, pretpostavlja kontekst u kojem se učenici osjećaju slobodnima i prihvaćenima, odnosno kontekst u kojem s jedne strane izostaje diskriminacije i neravnopravnog tretmana učenika po bilo kojoj osnovi, a s druge strane se učenike potiče na viši stupanj uključenosti i aktivne participacije. Ovaj simpozij bavi se nekim odrednicama spomenutog konteksta koji može djeci omogućiti da budu važni akteri u obrazovanju, te da u većem stupnju u njemu aktivno sudjeluju. Izlaganje Aleksandre Huić bavit će se nastavničkom slikom djeteta kao kompetentnog aktera u donošenju odluka, nastavničkim podržavanjem participativnih prava djece te njihovim odnosom s nekim nastavničkim ponašanjima. Željka Kamenov, Jasmina Mehulić i Aleksandra Huić predstaviti će istraživanje koje se bavi položajem dječaka/mladića i djevojčica/djevojaka u školi, odnosno istražuje učenička iskustva rodne diskriminacije doživljene u školi, kao i njihovu sklonost diskriminaciji i spremnost na reagiranje u situacijama rodne diskriminacije. Nikolina Stanković, Antonija Vrdoljak, Dinka Čorkalo Biruški, Margareta Jelić, Rachel Fasel i Fabrizio Butera autori su izlaganja koje se bavi stavovima osnovnoškolskih učenika prema djeci izbjeglicama, istražujući ulogu međugrupnog kontakta u budućoj namjeri kontakta s djecom izbjeglicama kod djece od 2. do 6. razreda OŠ. Posljednje izlaganje, autorica Ete Krpanec i Aleksandre Huić, istražuje namjeru srednjoškolaca za aktivnim sudjelovanjem u društvu, te istražuje ulogu bavljenja debatom, identifikacije s grupom debatanata te političkog znanja u namjeri političke participacije. Simpozij će pružiti i vrijedne praktične smjernice za oblikovanje školskog socijalnog konteksta koji podržava aktivniju ulogu djece i mladih u obrazovanju.

Ključne riječi: aktivna uključenost u obrazovanje, poučavanje usmjereno na učenike, socijalni kontekst

POUČAVANJE USMJERENO NA UČENIKE I UPRAVLJANJE RAZREDOM KOD UČITELJA I NASTAVNIKA – ODNOS SA SLIKOM DJETETA I PODRŽAVANJEM PARTICIPATIVNIH PRAVA DJECE

Aleksandra Huić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

ahuic@ffzg.hr

Suvremeni pristup poučavanju usmjeren na učenika pretpostavlja stavljanje učenika u središte obrazovnog procesa i uključivanje učenika u obrazovni proces u što većoj mjeri. Ovaj pristup počiva na sličnim principima kao i dječja prava na participaciju, odnosno sudjelovanje u odlukama koje ih se tiču, kao i na principima davanja autonomije učenicima vs. kontrole učenika prilikom upravljanja razredom. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti odnos između ovih konstrukata, kao i to ovisi li stavovi nastavnika prema participativnim pravima djece i njihovo poučavanje i upravljanje razredom o slici djeteta. Očekivali smo da će nastavnici koji djecu smatraju kompetentnijima i sposobnijima za samostalno donošenje odluka u većoj mjeri podržavati participativna prava djece u školi, u većoj mjeri u poučavanju koristiti stil poučavanja usmjeren na učenike te koristiti manje kontrole pri upravljanju razredom. U online istraživanju sudjelovalo je N = 519 učitelja razredne nastave osnovnih škola (n = 113), predmetne nastave osnovnih škola (n = 220) te srednjoškolskih nastavnika (n = 186) koji su ispunili upitnike istraživanih konstrukata. Rezultati su pokazali kako nastavnička slika djeteta ne ovisi o dobi djeteta, a učitelji razredne nastave imaju pozitivniju sliku djeteta od ostalih nastavnika. Pozitivnija slika djeteta značajan je prediktor podržavanja participativnih prava djece, nastavničkog poučavanja usmjerenog na učenika, kao i korištenja manje kontrole pri upravljanju nastavom i učenicima. Stavovi prema participativnim pravima potpuni su medijator odnosa između slike djeteta i pristupa poučavanju usmjerenom na učenike, te djelomični medijator odnosa između slike djeteta i obje dimenzije kontrole pri upravljanju razredom. Rezultati imaju važne praktične implikacije za odgojno-obrazovnu praksu, posebno u svjetlu trenutne obrazovne reforme koja naglašava važnost poučavanja usmjerenog na učenike.

Ključne riječi: poučavanje usmjeren na učenika, upravljanje razredom, participativna prava, slika djeteta, nastavnici

#MI MOŽEMO JEDNAKO – PRISUTNOST RODNE NERAVNOPRAVNOSTI I DISKRIMINACIJE U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU IZ UČENIČKE PERSPEKTIVE

Željka Kamenov, Jasmina Mehulić, Aleksandra Huić
Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

zkamenov@ffzg.hr

Suvremena istraživanja rodni stavova i stereotipa pokazuju kako su nastavnici/e i učenici/e eksplicitno egalitarni. Unatoč tome, u školama su još uvijek prisutne razlike u očekivanjima i postupcima prema učenicima i učenicama, koje se objašnjavaju djelovanjem rodni stereotipa na nesvjesnoj, automatskoj razini. Cilj projekta #mi možemo jednako je povećati svijest o rodnoj ravnopravnosti, rodni stereotipima i rodnoj diskriminaciji kod učenika osnovni i sredni škola te njihovih učitelja i nastavnika. U okviru projekta provedeno je anketno istraživanje u kojem je sudjelovalo 402 učenika i učenica 7. i 8. razreda osnovni škola i svih razreda sredni škola iz četiri županije. Ispitana je sklonost diskriminiranju na temelju spola, iskustva rodne diskriminacije u školi, zastupljenost i oblici učeničkog ponašanja usmjerenog smanjivanju rodne neravnopravnosti te percepcija nastavničkih ponašanja i stavova. Nalazi pokazuju da su mladići doživjeli više rodne diskriminacije od strane nastavnika/ca dok su djevojke češće doživljavale diskriminaciju od strane vršnjaka. Djevojke su više zainteresirane za temu rodne ravnopravnosti od mladića i više od mladića percipiraju da ih nastavnici i nastavnice potiču da argumentirano izraze svoje mišljenje vezano uz ravnopravnost žena i muškaraca, da se nastavnici i nastavnice jednako odnose prema mladićima i djevojkama u razredu, te smatraju da je važno poticati rodnu ravnopravnost. Djevojke su sklonije u situacijama kada netko koristi pogrdne/uvredljive izraze i prema ženama i prema muškarcima izraziti svoje neodobravanje. Djevojke su sklonije i aktivnom sudjelovanju u aktivnostima usmjerenima na ravnopravnost muškaraca i žena. Unatoč tome, djevojke se gotovo ne razlikuju u sklonosti rodno diskriminirajućem ponašanju od svojih kolega. Dobiveni nalazi mogu poslužiti kao osnova za provođenje intervencija u obrazovnom sustavu, kako bi zadovoljstvo i uspjeh učenika i učenica odgovarali njihovim stvarnim sposobnostima i mogućnostima.

Ključne riječi: rodna diskriminacija, rodna ravnopravnost, promicanje rodne jednakosti u školskom okruženju, percepcija nastavničkog ponašanja i rodni stavova

POVEZANOST BAVLJENJA *DEBATOM I POLITIČKE* PARTICIPACIJE: *MEDIJACIJSKI UČINAK POLITIČKOG ZNANJA I* IDENTIFIKACIJE S GRUPOM DEBATANATA KOD UČENIKA *SREDNJIH ŠKOLA*

Eta Krpanec, Aleksandra Huić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

eta.krpanec@gmail.com

Istraživanja u svijetu i u Hrvatskoj ukazuju na sve nižu političku participaciju mladih. Istovremeno medijski naslovi, ali i rezultati ispitivanja ukazuju na nezadovoljstvo mladih svojim položajem i političkom situacijom. Zbog toga je važno naći aktivnosti koje bi mlade mogle potaknuti na aktivni angažman u politici. Pokazuje se da su u poticanju participacije efikasni obrazovni programi usmjereni na smislenost i transfer znanja o politici te koji omogućavaju raspravu o kontroverzним temama. Jedan od programa koji odgovara ovom opisu je debata, za koju neka istraživanja već sugeriraju da bi mogla pridonositi participaciji. Debatiranje je sudjelovanje u strukturiranim raspravama koje se u Hrvatskoj odvija kroz program debatnih klubova. Stoga je cilj ovog istraživanja bio istražiti vezu između bavljenja debatom, političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata s političkom participacijom. U online upitniku su sudjelovali učenici koji su članovi srednjoškolskih debatnih klubova s područja Hrvatske (N = 175). Utvrđeno je da postoji pozitivna povezanost između duljine bavljenja debatom u srednjoj školi i namjere političke participacije, pri čemu su političko znanje i identifikacija s debatantima potpuni medijatori tog odnosa. Dulje sudjelovanje u debati povezano je s većim znanjem o političkim pojmovima te aktualnostima u domaćoj i stranoj politici. Također je povezano s identifikacijom s debatantima, to jest s politički aktivnom skupinom koja visoko vrednuje angažman u zajednici. Znanje i identifikacija su zatim povezani s višom namjerom političke participacije, to jest u cijelosti objašnjavaju povezanost duljine bavljenja debatom i namjere političke participacije. U praktičnom smislu, ovi nalazi ukazuju da bi mlade, posebno one koji su pripadnici grupa koje tradicionalno manje sudjeluju u političkim procesima, u većoj mjeri trebalo uključivati u debatu i srodne aktivnosti koje potiču usvajanje političkog znanja i socijalizaciju s politički aktivnom grupom.

Ključne riječi: politička participacija, političko znanje, debata, identifikacija s grupom, srednjoškolci

ODNOS IZRAVNOG MEĐUGRUPNOG KONTAKTA I BUDUĆE NAMJERE KONTAKTA S DJECOM IZBJEGLICAMA

Nikolina Stanković¹, Antonija Vrdoljak¹, Dinka Čorkalo Biruški¹, Margareta Jelić¹, Rachel Fasel², Fabrizio Butera²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Faculty of Social and Political Sciences, Institute of Psychology, Lausanne, Švicarska

nstankovic@ffzg.hr

Škole imaju važnu ulogu u odgoju i obrazovanju djece, pa tako i u formiranju njihovih stavova i usvajanju društvenih normi. Dosadašnja istraživanja sugeriraju kako međugrupni kontakt ima snažne efekte na dječje stavove prema pripadnicima drugih grupa. Metanalitički rezultati pokazuju da je za djecu koja imaju iskustvo kontakta s pripadnicima vanjske grupe manje vjerojatno da će razviti predrasude u ranoj dobi, a ako ih i razviju, kod njih se nakon sedme godine one počinju brže smanjivati nego u djece bez prilike za kontakt. U hrvatskim školama nije često da djeca susreću vršnjake iz drugih kultura, a integracija djece izbjeglica s Bliskog istoka sasvim je nedavni fenomen. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati moderacijski učinak postojanja međugrupnog kontakta u odnosu dobi i namjere kontakta s djecom izbjeglicama u budućnosti. Sudionici istraživanja bili su učenici od 2. do 6. razreda dviju osnovnih škola (N = 229). Pritom je 48 učenika pohađalo razred s barem jednim djetetom izbjeglicom, a njih 181 nije imalo priliku za međugrupni kontakt u školi. Djeca su odgovarala na pitanja o sociodemografskim karakteristikama i namjeri kontakta s djetetom izbjeglicom. Rezultati pokazuju kako kontakt moderira odnos dobi i namjere budućeg kontakta. U razredima bez kontakta (koje ne pohađaju djeca izbjeglice) postoji značajna negativna povezanost između dobi i namjere budućeg kontakta, dok te povezanosti nema kod one djece koja su imala iskustvo međugrupnog kontakta (u razredima koje pohađaju djeca izbjeglice). Ovo je istraživanje prvo u nas koje ispituje stavove osnovnoškolske djece prema djeci izbjeglicama u Hrvatskoj. Rezultati upućuju na važnost iskustva međugrupnog kontakta za promicanje pozitivnijih stavova prema članovima vanjskih grupa. Raspraviti će se implikacije rezultata za pripremu i provedbu programa usmjerenih na pozitivan međugrupni kontakt u osnovnim školama.

Ključne riječi: međugrupni kontakt, škola, stavovi prema izbjeglicama

SIMPOZIJ: KIBEROHONDRIJA – KOLIKO PREVIŠE INFORMACIJA MOŽE BITI PREVIŠE?

Una Mikac

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

umikac@ffzg.hr

U današnje vrijeme sve više informacija tražimo online, uključujući i one vezane za zdravlje. S jedne strane, time se povećava znanje o vlastitom zdravlju, kao i zdravlju bliskih osoba, te olakšava komunikacija o njemu (Gray i sur., 2005; Tan i Goonawardene, 2017). Međutim, u nekim situacijama potraga za zdravstvenim informacijama može dovesti do povećane anksioznosti, koja onda pojačava potrebu za daljnjom pretragom za informacijama (Starcevic i Berle, 2013). Ova pojava naziva se kiberohondrija i sve je češća u populaciji, čime je privukla interes istraživača usmjerenih na psihičko zdravlje. Dosadašnja istraživanja pokazala su da je kiberohondrija povezana s različitim oblicima anksioznosti, ali također i ima svoje specifičnosti (Jokić-Begić i sur., 2019). Ovim simpozijem želimo doprinijeti spoznajama o mogućim prethodnicima i posljedicama kiberohondrije, kao i okolnostima u kojima je izraženija. Jedan od mogućih antecedenata je anksiozna osjetljivost, o čemu ćemo više saznati na temelju prospektivne desetogodišnje studije o prediktivnoj ulozi ove crte ličnosti na razinu kiberohondrije (Jurin). Bit će predstavljeni i rezultati istraživanja prediktora kiberohondrije u specifičnoj populaciji trudnica, koja je posebno rizična skupina s obzirom na usmjerenost trudnica na zdravstvene informacije (Šošćarić i Vukušić Mijačika). Pandemijski uvjeti i period smanjenih kontakata s okolinom mogli su posebice doprinijeti usmjerenosti na online izvore informacije, kao i na informacije vezane za zdravlje. U dva izlaganja bit će predstavljene informacije o međuosobnim kiberohondrije, anksioznosti i straha od bolesti COVID-19 (Bagarić), odnosno kiberohondrije, anksioznosti vezane za COVID-19 i psihičkog zdravlja (Lauri Korajlija, Mikac i Jokić Begić). Nadamo se da ćemo ovim spoznajama pomoći stručnjacima u području psihičkog zdravlja da adekvatnije podrže prekidanje ciklusa online pretraživanja zdravstvenih informacija i anksioznosti koja iz toga proizlazi.

Ključne riječi: kiberohondrija, psihičko zdravlje, anksioznost

ULOGA KIBEROHONDRIJE U RAZVOJU STRAHA OD BOLESTI COVID-19

Branka Bagarić¹, Nataša Jokić-Begić²

¹Hrvatsko udruženje za bihevioralno-kognitivne terapije, Zagreb, Hrvatska

²Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

branka.bagaric1@gmail.com

Zarazne bolesti su oduvijek izazivale strah i zabrinutost, no pandemija COVID-19 predstavlja jedinstven fenomen zbog globalne povezanosti putem digitalnih tehnologija. Pojavom pandemije uočen je porast pretraživanja o COVID-19. Specifični aspekti pandemije poput percepcije prijetnje od nepoznate bolesti, teškoća u pronalaženju vjerodostojnih informacija zbog neprestanog mijenjanja zdravstvenih preporuka, mogu pridonijeti pojavi kiberohondrije, tj. pretjeranog pretraživanja o zdravlju na internetu praćenog anksioznošću. Prema modelu kiberohondrije, ovo pretraživanje ne donosi željeno umirenje, već upravo suprotno – povećava uznemirenost oko pandemije. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti ulogu kiberohondrije u odnosu zdravstvene anksioznosti i straha od COVID-a. Istraživanje je provedeno online, za vrijeme drugog vala pandemije u Hrvatskoj, s 321 sudionikom koji barem ponekad pretražuju o zdravlju na internetu. Sudionici su procijenili svoju razinu zdravstvene anksioznosti u proteklih šest mjeseci, strah od COVID-19, te kiberohondriju. Moderacijski model je objasnio 25% varijance straha od COVID-19. Rezultati su pokazali da odnos zdravstvene anksioznosti u posljednjih šest mjeseci i aktualnog straha od COVID-19 ovisi o izraženosti kiberohondrije. Osobe koje imaju izraženiju kiberohondriju aktualno doživljavaju visok strah od COVID-19, čak i ako su imale nisku zdravstvenu anksioznost u posljednjih 6 mjeseci. Isto ne vrijedi za osobe sa slabo izraženom kiberohondrijom: u tom slučaju niska zdravstvena anksioznost u posljednjih 6 mjeseci predviđa slabiji strah od COVID-a. Rezultati sugeriraju da bi kiberohondrija mogla rezultirati porastom straha od COVID-19, čak i kod osoba koje ranije nisu bile osobito zdravstveno anksiozne. Međutim, zbog presječnog nacrt a mogućih pristranosti dosjećanja, nije moguće isključiti suprotan odnos ili, još vjerojatnije, dvosmjernan odnos između kiberohondrije i straha od pandemije koje se međusobno pojačavaju.

Ključne riječi: kiberohondrija, strah od COVID-19, zdravstvena anksioznost

PREDIKTIVNA ULOGA ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI NA RAZINU KIBEROHONDRIJE: PROSPEKTIVNA DESETOGODIŠNJA STUDIJA

Tanja Jurin

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

tjurin@ffzg.hr

Kiberohondriju karakterizira začarani krug zdravstvenog ponašanja u kojem pojedinci nakon pretraživanja informacija o zdravlju razvijaju visoke razine anksioznosti koju pokušavaju kontrolirati novim pretraživanjem što održava ili povećava njihovu tjeskobu. Riječ je o fenomenu povezanom sa zdravstvenom anksioznošću i hipohondrijom. U doba zdravstvene krize COVID-19 sve se više istražuje i povezuje s lošijom prilagodbom na pandemiju i razvojem anksioznih smetnji. Nalazi istraživanja pokazuju da pojedinci razvijaju anksioznost vezanu uz vlastite tjelesne osjete pa ostaje nedovoljno istraženo tko je pod pojačanim rizikom za kiberohondriju, oni s kroničnim bolestima i više doživljenih tjelesnih osjeta na stres ili oni pojedinci koji su češće tjeskobni i oni koji katastrofično interpretiraju različite promjene izazvane anksioznošću (tzv. anksiozno osjetljivi). Logično je za pretpostaviti stoga da bi pojedinci s više zdravstvenih problema, sa sklonošću da u stresu reagiraju burnijom psihofizičkom reakcijom imali veću sklonost kiberohondriji od onih koji općenito anksiozniji te oni koje je strah osjeta izazvanih anksioznošću. U provedenom prospektivnom istraživanju u tri vala (2011., 2014. i 2021.) sudjelovalo je ukupno 1198 sudionika/ca (u prvom valu), 521 u drugom, dok je u trećem valu sudjelovalo 198 sudionika/ca. Upitničkim mjerama samoprocjene ispitani su navedeni konstrukti. Rezultati pokazuju da nema razlike u kiberohondriji između pojedinaca koji su čak 7 ili 10 godina ranije imali razvijenu kroničnu bolest od onih bez kroničnog zdravstvenog stanja. Podaci također pokazuju da je veća kiberohondrija povezana s intenzivnijom reakcijom na stres (u vidu većeg broja tjelesnih reakcija), s anksioznošću kao osobinom ličnosti i s većom anksioznom osjetljivošću. Regresijskom analizom pokazano je da se značajnim i samostalnim prediktorom kiberohondrije pokazala samo razina anksiozne osjetljivosti prije deset godina s naglaskom na psihičke, ali ne i tjelesne brige.

Ključne riječi: kiberohondrija, anksioznost, anksiozna osjetljivost, kronična bolest, reakcija na stres

ULOGA ANKSIOZNOSTI VEZANE ZA COVID-19 U POVEZANOSTI KIBEROHONDRIJE I PSIHIČKOG ZDRAVLJA

Anita Lauri Korajlija, Una Mikac, Nataša Jokić-Begić
Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

umikac@ffzg.hr

Pandemija je izazvala psihičko uznemirenje kod brojnih pojedinaca, što je konzistentan podatak koji se bilježi u gotovo svim istraživanjima diljem svijeta. Infodemija, odnosno fenomen preplavljenosti podacima o bolesti se spominje kao rizičan okolinski čimbenik za pojavu psihičke uznemirenosti. Kiberohondrija se odnosi na osjećaj uznemirenosti koji potiče pretraživanje o zdravlju na internetu, koje pojačava početnu uznemirenost. Pandemijska situacija ju je dovela u sam fokus istraživačkog interesa anksioznih reakcija. U ovom smo istraživanju željeli utvrditi možemo li niže razine psihičkog zdravlja, odnosno povišenu psihičku uznemirenost i niže subjektivno zadovoljstvo životom, objasniti povećanom anksioznošću vezanom za COVID-19, nastalom kao rezultat viših razina kiberohondrije, te vrijede li ti odnosi za pojedince različitog stupnja psihološke otpornosti. U tu svrhu online upitnikom smo prikupili odgovore 966 pojedinaca iz opće populacije (75,8% žena), dobi između 19 i 77 godina. Istraživanje je provedeno na samom početku lockdowna u Hrvatskoj. U istraživanju smo koristili Kratku ljestvicu kiberohondrije (SCS), Ljestvicu anksioznosti povezane s COVID-19 (CAS), Upitnik opće uznemirenosti (CORE-YP) i subjektivno zadovoljstvo životom. Analizom traga smo provjerili model moderirane medijacije. Kiberohondrija je direktno predviđala pojačanu opću uznemirenost, te u manjoj mjeri indirektno preko anksioznosti vezane za COVID-19. Niže zadovoljstvo životom predviđala je samo kod visoko otpornih pojedinaca i to indirektno preko anksioznosti vezane za COVID-19. Opća uznemirenost i zadovoljstvo životom bili su statistički značajno jače povezani kod pojedinaca niske otpornosti nego kod ostalih. Dobiveni podaci govore o značaju kiberohondrije u oblikovanju psihološkog odgovora na pandemijsku situaciju, te o potencijalnoj ulozi anksioznosti vezane uz COVID-19 kao "pojačivača" uznemirenosti.

Ključne riječi: kiberohondrija, COVID-19, anksioznost, psihičko zdravlje

DR. GOOGLE, IMAM JEDNO PITANJE - PREDIKTORI KIBEROHONDRIJE KOD TRUDNICA

Matea Šoštarčić¹, Matea Vukušić Mijačika²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²KBC Zagreb, Klinika za ženske bolesti i porode, Zagreb, Hrvatska

masostar@ffzg.hr

Internet je danas uobičajen način prikupljanja informacija o zdravlju. Žene su sklonije pretraživanju zdravstvenih informacija na internetu, a to se intenzivira tijekom trudnoće. S obzirom na neugodne emocionalne reakcije nekih trudnica nakon pretraživanja informacija na internetu, iznenađuje kako konstrukt kiberohondrije, tj. pretjeranog i ponavljano pretraživanja informacija na internetu potaknutog uznemirenošću radi zdravlja, a koje pojačava takvu anksioznost, nije češće proučavan na uzorku trudnica. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati prediktore kiberohondrije kod trudnica. Za potrebe istraživanja napravljen je online upitnik koji je ispunilo 418 sudionica, prosječne dobi 30 godina (SD = 4,82). Sudionice su prosječno bile u 28. tjednu trudnoće (SD = 9,8). Polovici sudionica je ovo bila prva trudnoća. Dobiveni rezultati pokazali su da trudnice koje imaju komplikacije u trenutnoj trudnoći imaju višu razinu kiberohondrije u odnosu na one koje nemaju komplikacije. Nije nađena razlika između trudnica s obzirom na paritet i komplikacije u prethodnoj trudnoći. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da su zdravstvena anksioznost i anksioznost specifična za trudnoću prediktori kiberohondrije kod trudnica. Pritom anksioznost specifična za trudnoću predviđa kiberohondriju povrh zdravstvene anksioznosti. Zanimljiva je razlika dobivena između trudnica s urednom trudnoćom i onih koje imaju komplikacije u trudnoći. Kod trudnica koje nemaju komplikacije prediktori kiberohondrije su zdravstvena anksioznost i anksioznost specifična za trudnoću, a kod onih koje imaju komplikacije je prediktor kiberohondrije samo anksioznost specifična za trudnoću. Nalazi se mogu interpretirati u okviru kognitivno-bihevioralnog modela kiberohondrije i modela traženja informacija u trudnoći.

Ključne riječi: trudnoća, internet, kiberohondrija, anksioznost

SYMPOSIUM: HISTORICAL REPRESENTATIONS AND SOCIAL IDENTITIES IN POST-CONFLICT SOCIETIES: IMPLICATIONS FOR INTERGROUP RELATIONS

Rodoljub Jovanović¹, Miloš Jevtić², Milica Ninković³, Jovan Ivanović³, Marija Branković⁴

¹University of Deusto, Bilbao, Spain

²Institute for Political Studies, Belgrade, Serbia

³Faculty of Philosophy, Psychology Department & Laboratory for Research of Individual Differences, Belgrade, Serbia

⁴Faculty of Media and Communications, Singidunum University, Belgrade, Serbia

rodoljub.jovanovic@gmail.com

Long-lasting socio-psychological implications of violent conflicts represent the barriers on the road to reconciliation that are perpetuated through various communication channels with formal education being among the most important. In this symposium we highlight the role of historical representations and social identity and their potential to both sustain and improve conflicted interethnic relations. First, we present a combination of thematic analysis and systematic review of research on educational practices and resources in Serbia and Croatia (Jevtić). This analysis suggests that both represent the war in Croatia in a biased way, with some subtle differences. Next, a complimentary analysis of Serbian students' narratives about the Yugoslav breakup is presented, suggesting that their narratives contain themes of memory of conflict while simultaneously normalizing violence committed (Jovanović & Bermudez). Following contribution explores the extent to which ethnic identity delegitimization (EIDL) predicts attitudes towards former opponent groups on a sample of young people in Serbia (Ninković). Results suggest that the predictive power of EIDL is limited to the attitude towards the outgroups whose ethnic identity is generally disproven in a wider socio-political narrative. Next contribution reports on an experimental study conducted in Serbia and Cyprus focusing on how ethnic identification affects peoples' coping with in-group historical transgression (Ivanović et al.). The results suggest that high-identifying individuals apply double standards when interpreting in-group and out-group atrocity from the foundational historical period. Last contribution reports on an online chat intervention between students from Belgrade, Sarajevo and Zagreb suggesting simulating everyday contact can lead to a significant improvement on various measures of out-group attitudes (Branković et al.). We will discuss the implications of the results for intergroup relations within ex-Yugoslav societies and their applicability to other post-conflict contexts.

Keywords: historical representations, social identities, post-conflict societies

GETTING IN TOUCH WITH THE FORMER ADVERSARY: THE EFFECTS OF AN ONLINE CHAT INTERVENTION

**Marija Branković⁵, Iris Žeželj², Jelka Stojanov³, Kristina Đurašević⁵, Jelena
Brkić Šmigoc¹, Kosta Bovan⁴**

¹Faculty of political sciences, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

²Faculty of Philosophy, Psychology Department & Laboratory for Research of
Individual Differences, Belgrade, Serbia

³University of Oxford, Department of Psychology, UK

⁴Faculty of political sciences, Zagreb, Croatia

⁵Faculty of Media and Communications, Singidunum University, Belgrade, Serbia

marija.brankovic@fmk.edu.rs

Previous research shows that young people born after the conflicts in the Western Balkans still hold very unfavorable attitudes towards members of the formerly adversarial outgroups. Exclusive and essentialized ethnic identities, promoted by the media and the educational system as well as a lack of contact with out-group members represent major impediments for improving intergroup relations. We attempted to provide a setting that challenges these post-conflict divides by arranging an online chat intervention between students from Belgrade, Sarajevo and Zagreb (N = 112). Students thus belonged to one of formerly adversarial ethnic groups (Serbs, Bosniaks, and Croats). Each student met with an outgroup member for up to three 15-minute sessions during a two-week period. The chats were not moderated apart from conversational prompts that were offered in the beginning. We wanted to simulate a natural and everyday online conversation and encourage students to share their everyday common experiences, rather than confront their views of the past. Results indicated a significant pre-post test improvement on the measures of out-group anxiety, empathy, inclusion of other in the self, as well as willingness to learn more about the out-group and to date out-group members. Most of these effects were moderated by the strength of ethnic identification, so that the more ethnically identified students experienced greatest benefits of the intervention. We discuss the potential of online contact interventions in fostering shared experiences and more inclusive identities among the youth of the region.

Keywords: on-line intervention, ethnic identification, formerly adversarial out-groups

DOUBLE STANDARDS OF ETHNIC IDENTIFICATION: COLLECTIVE GUILT AND MORAL DISENGAGEMENT IN COPING WITH GROUP HISTORICAL TRANSGRESSION

Jovan Ivanović¹, Iris Žeželj¹, Charis Psaltis²

¹Faculty of Philosophy, Psychology Department & Laboratory for Research of
Individual Differences, Belgrade, Serbia

² University of Cyprus, Department of Psychology, Cyprus

jovan.ivanovic@f.bg.ac.rs

In two post-conflict societies (Serbia and Cyprus) we investigated how different modes of ethnic identification affect peoples' coping with in-group historical transgression. We placed the events in foundational periods for Serbian (Experiment 1) and Greek Cypriot (Experiment 2) ethnic identity—that is, historical representations of the Battle of Kosovo (1389) and the Liberation Struggle (1955–1959), respectively. In both experiments, we used between-subjects design to manipulate group membership (in-group or out-group) in fictitious but historically plausible accounts of transgressions. In Experiment 1 (N = 225), participants who perceived the ethnic group as superior expected more collective guilt from out-group members in the case of out-group atrocity, but, in contrast, they used more moral disengagement regarding the identical in-group harmdoing. In Experiment 2 (N = 136), we introduced in-group attachment as a distinct and more benevolent mode of ethnic identification. When controlling for attachment, participants who perceived their ethnic group as superior reported less collective guilt and more moral disengagement in the case of in-group transgression. When controlling for superiority, participants who perceived the in-group as central for their self-concept („critically attached“) also reported more moral disengagement in the case of in-group transgression; whereas they expected more collective guilt from out-group members in the case of out-group atrocity. Our results suggest that high-identifying individuals, even those that ought to be the group's critical voice, apply double standards when interpreting in-group and out-group atrocity from the historical period foundational for their ethnic identity. We discuss the implications of avoiding collective guilt and using moral disengagement in response to past injustices for future intergroup relations and individuals living within post-conflict societies.

Keywords: ethnic identification, historical transgressions, collective guilt, moral disengagement, post-conflict societies

BIAS IN OFFICIAL HISTORICAL NARRATIVES: EDUCATIONAL INSTITUTIONALIZATION IN SERBIA AND CROATIA

Miloš Jevtić

Institute for Political Studies, Belgrade, Serbia

milos.jevtic@ips.ac.rs

Research on educational institutionalization of historical narratives indicates that two basic types of historical fact deformations are involved in this process: systematically presenting one's group in a positive and opposing one in a negative light and avoiding information that could jeopardize the existing image of the group. In this regard, we wanted to check whether the educational mechanisms in Serbia and Croatia give a biased picture of the war in Croatia in 1991-1995 in one or both ways. We conducted a systematic review of content analyses of textbooks from Serbia and Croatia and a thematic analysis of entrance exams for history studies in Serbia, history tests from the graduation exams in Croatia and gymnasium curriculums in Serbia and Croatia. We integrated the results using five general elements that every conflict narrative possesses: cause of the war, description of the parties, course of the war, victims and war crimes and outcome of the war. Our findings indicate that these states take on an almost identical approach: the narratives provide an antagonistic picture of the conflict where the ethnic out-group is blamed for the start of the war, damage, and war crimes, while ethnic in-group is portrayed as a moral side advocating for the end of war and as a victim whose actions were merely a response to the rival's aggression. The only major difference between the official historical narratives is that educational institutionalization in Serbia also contains an avoidance of threatening information (the curriculum contains almost no explicit mention of the war), while all three analyzed elements of the Croatian education system consistently and in detail nurture extremely simplified and biased interpretation of this war.

Keywords: historical narratives, educational institutionalization, out-group image, content analysis

THE NEXT GENERATION: HOW SERBIAN STUDENTS NARRATE THE VIOLENT YUGOSLAV BREAK-UP?

Rodoljub Jovanović, Angela Bermudez

University of Deusto, Bilbao, Spain

r.jovanovic@deusto.es

Twenty years after the end of the violent break-up of Yugoslavia, new generations of young people in Serbia, born after the violence was over, are living with its legacies. With no personal experience of the violence, they rely on history education, among other sources, to learn about and make sense of what happened. Despite the socio-psychological implications of violent conflict in post-conflict societies being well established in the literature, there are still only a few studies which focus on young Serbians' meaning-making in relation to the recent wars. The present study focuses on how a group of young Serbians, born after the violence was over, understands the violent break-up of Yugoslavia. The article presents the analysis of interviews and group discussions with 31 first-year university students in Serbia about these events. The goal of the analysis is to determine a) whether participants' narratives contain identifiable themes of a collective memory of conflict and b) whether participants normalize past violence through narrative. The analysis shows that participants' narratives contain identifiable themes of a collective memory of conflict, specifically victimization of one's own group, delegitimization of the opponent, and justifying the goals of one's own group. At the same time, participants narratively normalize violence by framing it in a larger narrative frame that justifies violence, presenting a disjointed account of social structures that propel and sustain violence, and representing different narratives in a biased way. The relationship between the two as well as the relationship between history education and participants' narratives is discussed. Understanding the specific ways in which this next generation understands what happened is one of the crucial steps in creating history education that can help Serbian society build towards the peaceful future.

Keywords: nationalism, violence, youth, Serbia, Yugoslav break-up

ETHNIC IDENTITY DELEGITIMIZATION AS A PREDICTOR OF ATTITUDE TOWARDS ETHNIC OUTGROUPS

Milica Ninković

Faculty of Philosophy, Psychology Department & Laboratory for Research of
Individual Differences, Belgrade, Serbia

milica.ninkovic@f.bg.ac.rs

Ethnic identity delegitimization (EIDL) is a general tendency to question or deny the existence of ethnic groups that have existed less long than one's ingroup. It is based on a belief that ethnic identity derived from such groups is made up, i.e. that it is not a legitimate identity. EIDL is typically used in conservative (post-) conflict narratives to "prove" that the outgroup's (OG) ethnic identity is less worthy than the ingroup's (IG) one, in order to assimilate OG with the IG. In previous studies, EIDL was shown to be positively related to the essentialist view of ethnicity, strength of ethnic identification, and autochthony beliefs. It was also negatively related to some OG attitudes. Here we report the results of two studies focused on the relation between EIDL and ethnic OG attitudes within the young Serbian population. In both Study 1 (S1; N = 99, $M_{age} = 23.9$) and Study 2 (S2; N = 137, $M_{age} = 20.9$) we used short form of EIDL scale ($\alpha = .92$ and $\alpha = .94$, respectively) to predict attitude towards three OGs: Bosniaks (S1), Albanians (S2), and refugees from Middle East (S2). We also registered participants' strength of ethnic identification. OG attitudes were measured on Feeling thermometer as a differential score between OG and IG feelings. We conducted three hierarchical linear regressions with strength of ethnic identification as a predictor in the first step and EIDL in the second. After controlling for strength of ethnic identification, EIDL emerged as a significant predictor of attitude towards Bosniaks. On the other hand, EIDL predicted neither attitude towards Albanians, nor attitude towards refugees from the Middle East. Our results suggest that the predictive power of EIDL is limited to attitude towards the OGs whose ethnic identity is generally disproven in a wider socio-political narrative. Future studies should explore this relation in other (post-) conflict contexts, and experimentally test the effects of EIDL on support for outgroup assimilation.

Keywords: ethnic identity delegitimization, ethnic identity, outgroup attitudes, post-conflict societies

SIMPOZIJ: NEKE MENTALNOZDRAVSTVENE I DRUŠTVENE POSLJEDICE PANDEMIJE KORONAVIRUSA U LONGITUDINALNOJ PERSPEKTIVI: HRVATSKO ISKUSTVO

Dinka Čorkalo Biruški

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

dcorkalo@ffzg.hr

Pandemija koronavirusa značajno je ugrozila dobrobit pojedinaca, zajednica i društava, a njen globalni karakter promijenio je svijet kakav smo poznavali prije njenog nastanka. Države su odabrale različite strategije borbe protiv ove ugroze, koje su ograničavajući individualne i kolektivne sloboda proizvele i različite posljedice – od mentalnozdravstvenih do onih ključnih za funkcioniranje zajednica i društva. Stoga je cilj ovoga simpozija prikazati rezultate praćenja nekih mentalnozdravstvenih i društvenih ishoda na velikim probabilističkim i prigodnim uzorcima mladih i odraslih građana Hrvatske u različitim razdobljima trajanja pandemije koronavirusa. Tako se rad projektnog tima ReSPoC (Čorkalo Biruški i sur.) bavi mentalnozdravstvenim i društvenim ishodima tijekom prvih deset mjeseci, pokazujući manja pogoršanja izmjerenih indikatora mentalnog zdravlja, ali značajan pad nekih mjera društvenog povjerenja. Rezultate mentalnozdravstvenih posljedica pandemije, ali i dodatnog traumatskog iskustva potresa prikazat će autorice iz hrvatskog tima paneuropske studije praćenja mentalnozdravstvenih posljedica pandemije (Stevanović i Frančišković). Praćenje sudionika u razdoblju od tri i devet mjeseci nakon početka pandemije pokazalo je kako je iskustvo potresa tijekom produljenog trajanja pandemije negativno utjecalo na kapacitete prilagodbe, ali i to da je dio posttraumatskih simptoma nakon potresa ublažen nakon akutne reakcije. Rezultati SOCREs projekta (Ančić) prikazuju ishode praćenja fenomena antimaskerskog pokreta u nas, nastalog kao reakcija dijela društva na uvedene restriktivne mjere i izraz podcjenjivanja novonastale opasnosti. Konačno, Jokić i Ristić Dedić prikazat će rezultate trogodišnjeg praćenja povjerenja u pojedince i grupe ljudi osnovnoškolaca od 6. do 8. razreda, te promjene povjerenja nastale u razdoblju pandemije. Radovi objedinjeni u simpoziju pružaju važne uvide u mentalnozdravstvene i društvene promjene uzrokovane pandemijom koronavirusa u Hrvatskoj.

Ključne riječi: pandemija koronavirusa, mentalno zdravlje, društveno zdravlje

KORONAVIRUS ZAPRAVO NE POSTOJI – ISTRAŽIVANJE PERCEPCIJE OPASNOSTI OD COVID-19 PANDEMIJE

Branko Ančić

Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

branko@idi.hr

Od samog početka pandemije COVID-19 alternativni narativi pojavljivali su se ne samo u virtualnim prostorima već i kao dio oficijelnijih objašnjenja društvenih aktera relevantnih za upravljanje pandemijskom krizom. Kao reakciju na širenje zaraze, vlasti posvuda uvode mjere karantene, obavezu poštivanja epidemioloških mjera, zatvaranje ekonomije (lockdown), što od ljeta pa kroz jesen i zimu 2020. godine dovodi do prosvjeda protiv mjera u nizu svjetskih gradova (antimaskerski prosvjedi). Teorijski okvir rada temelji se na literaturi o teorijama zavjera kao krovnom konceptu koji pomaže u razumijevanju percepcije umanjivanja opasnosti od COVID-19 pandemije. Percepciju umanjivanja opasnosti od SAR-CoV-2 virusa i pandemijske društvene situacije u ovom izlaganju označavamo pojmom antimaskerstva kojeg pak promatramo kao društveni fenomen koji ne govori samo o pukoj činjenici nenošenja maski, kao činu kršenja epidemiološke mjere, već i o reakciji ljudi tijekom pandemije koja obuhvaća percepciju koja umanjuje opasnost od virusa SARS-CoV-2 ili čak i negira njegovo postojanje te ujedno i procjenu ljudi kako su nametnute epidemiološke mjere opresivne (pretjerano stroge). U analizi su korišteni podaci prikupljeni anketnim upitnikom (CATI tehnikom) tijekom kolovoza, rujna i listopada 2020. godine na nacionalno reprezentativnom uzorku (N = 1512) te podaci iz istraživanja provedenog tijekom ožujka i travnja 2021. godine na istim sudionicima (N = 765) CAPI i CAWI tehnikom. Podaci su prikupljeni u sklopu SOCREs projekta. U izlaganju će biti prezentirane analize nekih od determinanti sklonosti teorijama zavjera kao moguće eksplanatorne determinante antimaskerske društvene reakcije. Stoga će se prikazati utjecaj egzistencijalnih uvjeta i promjena tih uvjeta uslijed pandemije te povjerenje u relevantne društvene aktere/institucije u upravljanju krizom izazvanom bolešću. Uz ova dva aspekta prikazat će se i stanje dobrobiti (anti)maskera te potencijal za društvenom mobilizacijom.

Ključne riječi: antimaskeri, teorije zavjere, pandemija koronavirusa

PROMJENE MENTALNOZDRAVSTVENIH I NEKIH DRUŠTVENIH ISHODA TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSA U HRVATSKOJ: REZULTATI LONGITUDINALNOG PRAĆENJA

**Dinka Čorkalo Biruški¹, Margareta Jelić¹, Iva Kapović¹, Francesca Dumančić¹,
Ivan Tomić², Mirjana Tonković¹, Ena Uzelac¹, Kosta Bovan³, Nikola Baleta⁴,
Marko Kovačić⁴**

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

² University of Cambridge, Department of Psychology, UK

³Fakultet političkih znanosti, Zagreb, Hrvatska

⁴Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

dcorkalo@ffzg.hr

Individualne mentalnozdravstvene posljedice, ali i značajne promjene društvenih obrazaca i indikatora društvenog zdravlja zabilježene su od samog početka pandemije koronavirusa. Znanstvenici su uglavnom suglasni da je ova globalna javnozdravstvena kriza promijenila svijet koji smo poznavali na različite načine. Stoga je cilj ovoga istraživanja bio ispitati kako su se te promjene odrazile na građane Hrvatske, odnosno provjeriti kakve su posljedice suočavanja s pandemijom koronavirusa na mentalnozdravstvene i društvene ishode u Hrvatskoj. Provedeno je on-line istraživanje na nacionalnom dvostruko stratificiranom (regija i veličina naselja) probabilističkom uzorku građana Hrvatske u dvije točke: krajem kolovoza i početkom rujna 2020. te u drugoj polovici siječnja 2021. godinu. Dok je prvo mjesto razdoblje obilježeno naglim pogoršavanjem epidemiološke situacije, u drugom je razdoblju nastupilo njeno poboljšanje, uz činjenicu da su do tada u Hrvatsku već stigla prva cjepiva protiv koronavirusa. U oba je vala sudjelovalo ukupno 958 sudionika dobi od 18 do 74 godine. Uz druge mjere, ispitano je nekoliko indikatora mentalnog zdravlja: stupanj uznemirenosti stresorima vezanima uz pandemiju, emocionalne teškoće i opća kvaliteta života, te neki indikatori društvenog zdravlja: horizontalno i vertikalno povjerenje, društvena solidarnost, te važnost građanskih sloboda i spremnost na njihovu uskratu. Rezultati pokazuju da se tijekom ovog razdoblja pandemije indikatori mentalnog zdravlja bitnije ne mijenjaju (rubno značajno povećanje emocionalnih teškoća, ali i nešto viša kvaliteta života), dok su među društvenim indikatorima zabilježene najveće promjene na vertikalnom povjerenju, koje pokazuje jasan pad povjerenja u institucije, posebno one središnje za upravljanje krizom. Ističemo da su navedeni indikatori odmjereni tijekom desetak mjeseci pandemije, pa ih je nužno nastaviti pratiti kako bi se stekao valjan i pouzdan uvid u procese post-pandemijskog društvenog oporavka.

Ključne riječi: pandemija koronavirusa, mentalno zdravstvene posljedice pandemije, društvene posljedice pandemije, longitudinalno praćenje posljedica pandemije, društveni oporavak nakon pandemije

KOME NAKON SVEGA VJEROVATI? – POVJERENJE UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA U LONGITUDINALNOJ PERSPEKTIVI 2019.-21.

Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić

Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

boris@idi.hr

Premda je povjerenje u ljude iznimno važan element razvoja pojedinca, ovaj koncept nije često korišten u istraživanjima u kojima sudjeluju učenici osnovnoškolske dobi. U višim razredima osnovne škole, učenici šire mrežu socijalnih kontakata u školskom okruženju i izvan njega. U odnosu na razrednu, u predmetnoj nastavi u složenoj su interakciji s većim brojem nastavnika. Intenzivnije se druže s vršnjacima izvan svog razrednog odjela te se izravno i putem različitih medija sve više upoznaju s djelovanjem različitih društvenih podsustava i grupa. Istovremeno se, slijedom različitih razvojnih i interakcijskih procesa njihova priroda i dinamika odnosa s roditeljima i osobama u njihovom proksimalnom okruženju mijenja. Osim razvojnih elemenata na povjerenje je tijekom proteklih godina uvelike utjecala i pandemija COVID-19. Cilj je ovog rada prikazati promjene u povjerenju u različite grupe ljudi kod učenika osnovnih škola u posljednje tri godine osnovnoškolskog obrazovanja te procijeniti je li i u kojoj mjeri na promjene utjecala pandemija. U istraživanju je sudjelovalo 835 učenika osnovnih škola iz Zagreba od 2019. do 2021. godine. Učeničko povjerenje mjereno je tri puta, na kraju nastavne godine u 6., 7. i 8. razredu pomoću pitanja 'Koliko se može vjerovati...?' za 17 osoba/grupa koje sežu od najbliže sfere (roditelji, rodbina, prijatelji) preko školske (učitelji) do šire društvene (policajci, znanstvenici, svećenici...). Učenici su odgovarali na skali od 'uopće se ne može vjerovati' do 'u potpunosti se može vjerovati'. U analizi je korišteno bezuvjetno modeliranje latentne krivulje rasta (LGCM) koje je ukazalo na vrlo različite početne vrijednosti učeničkog povjerenja prema različitim osobama/grupama ta na različite krivulje rasta i pada tijekom vremena. Opažen je varijabilitet među učenicima i za vrijednosti latentnog odsječka i nagiba. Razvojne putanje učeničkih povjerenja za djevojčice i dječake pokazale su slične razvojne tendencije.

Ključne riječi: povjerenje, pandemija koronavirusa, učenici

POREMEĆAJ PRILAGODBE I POSTTRAUMATSKI STRES TIJEKOM PANDEMIJE COVID-19: LONGITUDINALNI PODACI

Aleksandra Stevanović^{1,2}, Tanja Frančišković²

¹Medicinski fakultet, Rijeka, Hrvatska & KBC Rijeka, Klinika za psihijatriju, Rijeka, Hrvatska

²Fakultet zdravstvenih studija, Rijeka, Hrvatska

aleksandra.stevanovic@medri.uniri.hr

Većina preliminarnih istraživanja provedenih u proljeće 2020. ukazuju na značajan negativan utjecaj pandemije COVID-19 na mentalno zdravlje. Uz stresore povezane s pandemijom, dio hrvatskih građana doživio je traumatsko iskustvo potresa u ožujku 2020. godine. U lipnju 2020. godine započeli smo s longitudinalnim istraživanjem s ciljem dugotrajnog praćenja utjecaja pandemije na mentalno zdravlje u sklopu paneuropske studije. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati razinu simptoma poremećaja prilagodbe i posttraumatskog stresa u općoj populaciji u Hrvatskoj s naglaskom na doživljeno iskustvo potresa tri i devet mjeseci nakon proglašenja pandemije COVID-19. Istraživanje je provedeno putem interneta na prigodnom uzorku državljana Republike Hrvatske koji su kontaktirani putem društvenih mreža. U drugom mjerenju je sudjelovalo 586 (33,8%) ispitanika iz prvog mjerenja prosječne dobi 42,4 godina, 76,4% žene. Procijenjeni pokazatelji mentalnog zdravlja obuhvaćali su probleme prilagodbe (ADNM-8) i posttraumatske simptome (PC-PTSP). U srpnju 15,6% ispitanika je zadovoljavalo provizorni kriterij za PTSP u odnosu na 12,1% u prosincu. Provizorni kriterij za poremećaj prilagodbe je zadovoljavalo 7,6% ispitanika na prvom mjerenju te 11,3% na drugom mjerenju. Razina simptoma PTSP-a statistički je značajno niža šest mjeseci nakon prvog mjerenja, dok je razina simptoma prilagodbe značajno viša u prosincu. Ispitanici koji su doživjeli potres ne razlikuju se značajno u intenzitetu simptoma PTSP-a u odnosu na ispitanike s nekim drugim traumatskim iskustvom u prosincu 2020., ali imaju značajno veću razinu simptoma prilagodbe. Dobiveni podaci govore u prilog da je dio posttraumatskih simptoma nakon potresa bio dio akutne reakcije. Potres s produženim trajanjem COVID-19 stresora ima negativan učinak na kapacitete prilagodbe. U izlaganju će dodatno biti prezentiran međuodnos sociodemografskih obilježja i obilježja pandemije na razvoj simptoma PTSP-a i poremećaja prilagodbe.

Ključne riječi: poremećaj prilagodbe u pandemiji koronavirusa, posttraumatski stres, potres

SIMPOZIJ: PROFESIONALNI RAZVOJ U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI

Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

toni.babarovic@pilar.hr

Ovaj simpozij okuplja pet izlaganja proizašlih iz projekta Free Career Choice Hrvatske zaklade za znanost. Projekt je usmjeren ispitivanju procesa odlučivanja o karijeri tijekom adolescencije, praćenjem učenika u dobi od 11 do 19 godina. U okviru ovog simpozija predstavljamo rezultate prvog vala opsežnog terenskog istraživanja provedenog u proljeće 2021. godine na uzorcima učenika petih, šestih i sedmih razreda osnovne te prvih, drugih i trećih razreda srednje škole (ukupno više od 3000 učenika). Provedba terenskog istraživanja u ovoj godini bila je izazovna, pa je prvo izlaganje posvećeno dijeljenju iskustva s terena. Ivan Dević i Mara Šimunović će iznijeti izazove s kojima smo se susreli u provedi istraživanja, raspraviti kako su se one odrazile na kvalitetu podataka te tematizirati moguće pristupe usmjerene k povećanju odaziva sudionika. Druga izlaganja bave se specifičnim fenomenima važnim za profesionalni razvoj učenika. Mirta Blažev i Toni Babarović će na uzorcima učenika petih razreda osnovnih te prvih razreda srednjih škola predstaviti izraženost rodno stereotipnih uvjerenja učenika te njihovu povezanost s nekoliko aspekata profesionalne zrelosti. Dora Popović i Iva Šverko će na uzorcima učenika trećih razreda srednje škole istražiti doprinos ličnosti, temeljnih samoevaluacija, socioekonomskog statusa i školskog uspjeha u objašnjenju profesionalne adaptabilnosti. Iva Šverko i Toni Babarović će na uzorcima učenika u dobi od petog razreda osnovne do trećeg razreda srednje škole istražiti izraženost autonomne karijerne motivacije te njenu povezanost s profesionalnom zrelosti, dok će Toni Babarović, s Ivom Šverko i Ivom Černjom Rajter, na istim uzorcima istražiti dobne i spolne razlike u različitim aspektima profesionalne zrelosti učenika. Sva istraživanja zajedno dat će sveobuhvatan uvid u profesionalni razvoj učenika, kao i osvrt na neke metodološke izazove ovakvih istraživanja u uvjetima pandemije.

Ključne riječi: profesionalna zrelost, profesionalna adaptabilnost, autonomna karijerna motivacija, učenici, adolescencija

DOBNE I SPOLNE RAZLIKE U PROFESIONALNOJ ZRELOSTI UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

Toni Babarović¹, Iva Šverko¹, Iva Černja Rajter²

¹*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar*

²Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

toni.babarovic@pilar.hr

Za donošenje utemeljenih i dobno prikladnih karijernih odluka nužna je adekvatna razina profesionalne zrelosti. Istraživanja pokazuju da profesionalna zrelost raste s dobi učenika sa znatnijim porastom neposredno prije karijernih tranzicija te da učenice imaju višu profesionalnu zrelost od učenika. U ovom istraživanju primijenili smo nekoliko različitih mjera profesionalne zrelosti te analizirali njihove promjene tijekom osnovne i srednje škole. U istraživanju su sudjelovala 1304 učenika osnovnih škola (46,4% dječaka), od čega 420 učenika petih, 419 šestih i 465 sedmih razreda, te 1849 učenika srednjih škola (37,8% mladića), od čega 496 prvih, 592 drugih i 788 trećih razreda. Kao mjera profesionalne zrelosti korišten je Upitnik profesionalne adaptabilnosti (CAAS), te kratke skale profesionalne uključenosti, sigurnosti i spremnosti. Sve su mjere pokazale adekvatnu pouzdanost te strukturalnu valjanost uz prihvatljivu dobnu i spolnu strukturalnu invarijantnost. Rezultati ukazuju na mali porast profesionalne adaptabilnosti u funkciji dobi tijekom osnovne i srednje škole, neznačajan glavni učinak spola uz značajan efekt interakcije koji ukazuje da do porasta adaptabilnosti dolazi samo kod učenica, u oba dobna uzorka. Uključenost u donošenje profesionalnih odluka očekivano raste s dobi i u osnovnoj i srednjoj školi, a učenice su sustavno više uključene od učenika. Porast sigurnosti u profesionalnu odluku u funkciji dobi zabilježen je samo u srednjoj školi, dok su učenice oba uzrasta nešto sigurnije u svoju odluku. Spremnost za donošenje profesionalnih odluka očekivano raste tijekom srednje škole, no neočekivano pada tijekom osnovne. Nadalje, učenici u oba dobna uzorka iskazuju da su spremniji za takvu odluku od učenica. Rasprava unutar ovog rada usmjerena je najviše k interpretaciji nekih neočekivanih nalaza dobivenih primjenom različitih mjera profesionalne zrelosti, poglavito spremnosti za profesionalnu odluku, čiji rezultati odudaraju od uobičajenih razvojnih obrazaca.

Ključne riječi: profesionalna zrelost, profesionalna adaptabilnost, učenici, adolescencija

RODNE I DOBNE RAZLIKE RODNO STEREOTIPNIH UVJERENJA O SVIJETU RADA UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

Mirta Blažev, Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

toni.babarovic@pilar.hr

Brojnim istraživanjima utvrđeno je da se muškarci i žene razlikuju u profesionalnim interesima tako da muškarci preferiraju zanimanja koja uključuju rad sa stvarima, a žene ona koja su orijentirana prema radu s ljudima. Vjeruje se da su jedan od uzroka navedenih razlika rodno stereotipna uvjerenja o svijetu rada, tj. dijeljena kulturalna očekivanja o tome što bi muškarci i žene trebali raditi, pri čemu su takva uvjerenja prisutna već u nižim razredima osnovne škole. S obzirom na to da učenici tijekom školovanja donose određene profesionalne odluke (odabir srednje škole/studija/zanimanja) važno je razumjeti kolika je izraženost rodno stereotipnih uvjerenja o svijetu rada u trenutku kada se takve odluke donose. Cilj istraživanja bio je utvrditi izraženost rodno stereotipnih uvjerenja kod učenika osnovnih i srednjih škola te utvrditi postojanje rodnih i dobnih razlika u takvim uvjerenjima uz kontrolu profesionalne zrelosti učenika. U istraživanju su sudjelovali učenici petih razreda osnovnih škola (11-12 godina) i učenici prvih razreda srednjih škola (15-16 godina) na području Hrvatske. Rodno stereotipna uvjerenja učenika mjerena su Skalom rodno stereotipnih uvjerenja o radnim aktivnostima, dok je profesionalna zrelost mjerena kratkim skalama profesionalne uključenosti, sigurnosti i spremnosti. Sve navedene mjere su pokazale adekvatnu pouzdanost te strukturalnu valjanost. Rezultati su pokazali da uz kontrolu profesionalne zrelosti učenika, učenici osnovnih i srednjih škola imaju izražena rodno stereotipna uvjerenja o radnim aktivnostima, pri čemu dječaci te mlađi učenici imaju ta uvjerenja izraženija. Dobiveni nalazi su u skladu s očekivanjima te ukazuju da učenici osnovnih i srednjih škola imaju jasna rodno stereotipna uvjerenja o svijetu rada čak i uz kontrolu njihove profesionalne zrelosti.

Ključne riječi: rodni stereotipi, radne aktivnosti, profesionalna zrelost, rodne razlike, profesionalni interesi

ISKUSTVA S TERENA: KAKO DOSKOČITI AKTUALNIM IZAZOVIMA U PROVEDBI ISTRAŽIVANJA U ŠKOLAMA?

Ivan Dević, Mara Šimunović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

ivan.devic@pilar.hr

Aktualna pandemija uzorkovana COVID-19 virusom otežala je provedbu terenskih istraživanja. U ovom radu želimo na temelju empirijskih podataka izložiti moguće poteškoće i izazove s kojima se susreću istraživači prilikom planiranja i provedbe istraživanja u školama, kao i ponuditi neka moguća rješenja koja bi mogla umanjiti prijetnju valjanosti istraživanja. Naglasak rada je na analizi metodološkog pristupa i postupaka prikupljanja podataka koje mogu imati učinak na odaziv ispitanika u istraživanju. U radu su korišteni podaci 1306 učenika 5.-7. razreda osnovne škole te 1849 učenika 1.-3. razreda srednje škole koju su prikupljeni tijekom ispitivanja profesionalne zrelosti u okviru projekta Hrvatske zaklade za znanost „Free Career Choice“. Ukupno je 73,9% roditelja dalo suglasnost za sudjelovanje djeteta u istraživanju, pri čemu je pristanak veći u srednjoj školi (75,6%) nego u osnovnoj (71,9%). Utvrđene su razlike u spremnosti učenika na sudjelovanje u istraživanju s obzirom na analizirane čimbenike: osnovna obilježja učenika, obilježja škola te s obzirom na neka obilježja njihovih obitelji, koje će biti detaljno prikazane u izlaganju. U odnosu na neka naša ranija istraživanja, primijećeno je da su aktualni problemi dodatno otežali spremnost škola, roditelja i učenika na sudjelovanje te tehničku provedbu istraživanja u školama. U radu će biti predstavljeni zaključci o tome kako postupiti prilikom planiranja i provedbe istraživanja te kako prevenirati nepovoljne utjecaje odbijanja sudjelovanja. Dobiveni rezultati upućuju na moguće pristupe usmjerene prema povećanju odaziva sudionika, s naglaskom na specifične uvjete provede istraživanja u uvjetima pandemije.

Ključne riječi: metodologija, istraživanja, odaziv sudionika, COVID-19, učenici

NEKE ODREDNICE PROFESIONALNE ADAPTABILNOSTI UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA

Dora Popović, Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

dora.popovic@pilar.hr

Današnji promjenjiv i često neizvjestan svijet rada zahtijeva sve veću potrebu za stalnim upravljanjem vlastitom karijerom, stavljajući u fokus znanja i vještine kojima pojedinac u tom procesu raspolaže. Jedan takav resurs važan za prilagodbu u karijeri je i profesionalna adaptabilnost. Ona se odnosi na samoregulacijske kapacitete koji pomažu pojedincu tijekom karijernih tranzicija, poput promjene posla ili završetka školovanja. U okviru modela konstrukcije karijere kroz prilagodbu, profesionalna adaptabilnost je ključna jer predstavlja resurse za prilagodbu koji potiču ponašanja u smjeru prilagodbe te posljedično dovodi to pozitivnih ishoda prilagodbe. No, da bi se resursi za prilagodbu razvili, prema tom modelu, nužno je postojanje spremnosti za prilagodbu, odnosno temeljnih osobina i sposobnosti pojedinca koje potiču razvoj karijere i predstavljaju preduvjete za razvoj profesionalne adaptabilnosti. Cilj ovog rada je utvrditi kako neki aspekti spremnosti za prilagodbu doprinose razvoju profesionalne adaptabilnosti. Kao potencijalne odrednice profesionalne adaptabilnosti učenika trećih razreda srednje škole razmatrali smo osobine ličnosti, temeljne samoevaluacije, školski uspjeh i socioekonomski status učenika. Sukladno teoriji i ranijim istraživanjima, utvrđeno je kako temeljne samoevaluacije, ekstraverzija, savjesnost, otvorenost prema iskustvu i školski uspjeh predviđaju pojedine aspekte profesionalne adaptabilnosti, a dodatni naglasak je stavljen i na ulogu socioekonomskog statusa u navedenom modelu. U radu se komentiraju dobiveni nalazi iz pozicije modela konstrukcije karijere kroz prilagodbu i raspravlja se o potencijalnoj ulozi socioekonomskog statusa u profesionalnom razvoju mladih.

Ključne riječi: model konstrukcije karijere, profesionalna adaptabilnost, temeljne samoevaluacije, ličnost, socioekonomski status

AUTONOMNA KARIJERNA MOTIVACIJA U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI

Iva Šverko, Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

toni.babarovic@pilar.hr

Teorije izbora i razvoja karijere često zanemaruju procesne faktore koji se nalaze u podlozi profesionalnog razvoja. S tim smo ciljem u polje našeg istraživanja uveli konstrukt autonomne karijerne motivacije, koji reflektira želju pojedinca da odabere karijeru zbog svog unutarnjeg interesa za sam proces izgradnje karijere, a ne zbog vanjskih okolnosti ili osjećaja obaveze da to napravi. Razvili smo Skalu autonomne karijerne motivacije koja mjeri internalnu, identificiranu, introjiciranu-pozitivnu, introjiciranu-negativnu i eksternalnu motivaciju te amotivaciju. Naša pilot-istraživanja, provedena na uzorcima sudionika različite dobi, ukazala su na dobru strukturalnu valjanost razvijene mjere autonomne karijerne motivacije te na očekivane odnose s konstruktima iz domena teorije determinacije i teorija karijere. U ovom istraživanju, provedenom na uzorcima učenika od petih razreda osnovne škole do trećih razreda srednje škole, fokusirali smo se na dobne i rodne razlike u autonomnoj karijernoj motivaciji te na odnose autonomne karijerne motivacije i profesionalne zrelosti. Rezultati ukazuju kako su više razine autonomne karijerne motivacije povezane s višom profesionalnom adaptabilnosti, profesionalnom spremnosti, sigurnosti u profesionalni izbor te uključenosti u proces razvoja karijere. Učenice su, neovisno o njihovoj dobi, iskazale više razine autonomne karijerne motivacije od učenika. Dobiveni rezultati komentiraju se u kontekstu dosadašnjih spoznaja u području razvoja karijere u adolescenciji te se raspravlja o potencijalnom doprinosu uvođenja konstrukta autonomne karijerne motivacije u područje.

Ključne riječi: autonomna karijerna motivacija, profesionalna zrelost, učenici, adolescenti, teorija determinacije

SIMPOZIJ: KAKO SMO? - ŽIVOT U HRVATSKOJ U DOBA PANDEMIJE

Nataša Jokić-Begić¹, Anita Lauri Korajlija¹, Tanja Jurin¹, Darja Maslić Seršić¹, Jasmina Tomas¹, Ivana Hromatko¹, Meri Tadinac¹, Željka Kamenov¹, Jasmina Mehulić¹, Una Mikac¹, Claire Sangster Jokić², Gordana Kuterovac Jagodić¹, Gordana Keresteš¹

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska

njbegic@ffzg.hr

Skupina istraživačica s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta i Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu, nazvanih COVIDOVIH 13, je provela istraživanje psihosocijalnih posljedica pandemije u dva vala: tijekom svibnja te tijekom studenog i prosinca 2020.godine. Cilj istraživanja je bio ispitati promjene u načinu života, u bliskim odnosima i u radu tijekom pandemije COVID-19, načine na koje su građani doživjeli te promjene, stupanj uznemirenosti različitim izvorima stresa u novonastaloj situaciji te posljedice doživljenog stresa po psihičko zdravlje. Simpozij je organiziran kroz šest izlaganja u kojima će istraživačice predstaviti neke zanimljive rezultate ovog opsežnog istraživačkog projekta. Darja Maslić Seršić i Jasmina Tomas će u svom izlaganju prikazati rezultate dijela istraživanja koji je bio usmjeren na doživljaj nesigurnost posla i povezanost s inovativnim radnim ponašanjem u uvjetima pandemije, te će odgovoriti na pitanje zašto su ova dva zahtjeva bila nepomirljiva tijekom pandemije. Claire Sangster Jokić će prikazati rezultate dijela istraživanja koja su se bavila promjenama u svakodnevnim aktivnostima, te povezanošću tih promjena s indikatorima psihičkih teškoća. O korelatima kvalitete spavanja tijekom pandemije će govoriti Ivana Hromatko, Nataša Jokić-Begić, Anita Lauri Korajlija, Tanja Jurin i Meri Tadinac. Posebnu istraživačku pažnju smo posvetili djeci. Gordana Keresteš, Gordana Kuterovac Jagodić, Anita Lauri Korajlija i Una Mikac će prikazati rezultate dijela istraživanja usmjerenog na utvrđivanje vanjskih i osobinskih čimbenika povezanih s psihičkim zdravljem djece. Partnerskim odnosima su se bavile Jasmina Mehulić i Željka Kamenov koje će prikazati rezultate istraživanja međuzavisnosti obilježja partnerskog odnosa i uspješnog nošenja s ugrozama psihičkog zdravlja. Gordana Kuterovac Jagodić će prikazati rezultate koji se odnose na povezanost medijskog izvještavanja o pandemiji i intenziteta psihičkih smetnji građana.

Ključne riječi: pandemija, psihičko zdravlje, odrasli, djeca, mediji

ŠILJASTA SNOVIĐENJA: KAKO SE SPAVA U DOBA PANDEMIJE?

Ivana Hromatko, Nataša Jokić-Begić, Anita Lauri Korajlija, Tanja Jurin, Meri Tadinac

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

ihromatko@ffzg.hr

Cilj je bio istražiti kvalitetu spavanja tijekom pandemije. Od 691 sudionika njih 49,2% izjavljuju da imaju značajno narušenu kvalitetu spavanja (Pitsburški upitnik kvalitete spavanja), a čak petina sudionika barem povremeno koristi farmakološka sredstva za spavanje. Kvaliteta spavanja se nije razlikovala s obzirom na rod, dob i bračni status, a postoji blaga povezanost s razinom obrazovanja (osobe nižeg stupnja obrazovanja su ugroženije). Kvaliteta spavanja je značajno niža kod sudionika koji procjenjuju da su u skupini s većim rizikom za komplikacije zbog zaraze koronavirusom nego kod onih koji sebe ne percipiraju rizičnima. Osobe koje su prije pandemije patile od psihičkih tegoba znatno lošije spavaju od onih koji nisu imali smetnje. Općenito, osobe koje imaju izraženije brige povezane s pandemijom COVID-19, uključujući i brige oko ekonomskih i obrazovnih posljedica, imaju lošiju kvalitetu spavanja. Ujedno, osobe s lošijom kvalitetom spavanja procjenjuju svoje snove emocionalno intenzivnijima i češće imaju noćne more. Kvaliteta spavanja je značajno povezana s kvalitetom života, optimizmom u pogledu budućnosti te depresivnošću, anksioznošću i razinama doživljenog stresa (DASS ljestvica). Zanimljivo, čak i uz relativno mali broj sudionika koji su sudjelovali u obje točke mjerenja (proljeće i zima 2020; n = 137), razine anksioznosti i depresivnosti iz prve točke mjerenja značajno su predviđale kvalitetu spavanja u drugoj točki mjerenja, što implicira dugoročne negativne učinke neuspješnog suočavanja sa stresom na ostale domene svakodnevnog funkcioniranja. Nadalje, iz literature je poznato da dugoročni stres dovodi do smanjene imunokompetencije, pa tako i u ovom uzorku sudionici koji imaju više rezultate u DASS ljestvicama i nižu kvalitetu spavanja ujedno prijavljuju veći broj prehlada u prethodnom razdoblju. Ovi nalazi idu u prilog tzv. biopsihosocijalnim modelima zdravlja i bolesti, koji postuliraju važnu ulogu psiholoških čimbenika u zdravstvenim ishodima.

Ključne riječi: pandemija, kvaliteta spavanja, brige

STRESNA ISKUSTVA I PSIHIČKO ZDRAVLJE DJECE I ADOLESCENATA U RAZLIČITIM FAZAMA PANDEMIJE KORONAVIRUSA - ISPITIVANJE MODERATORSKE ULOGE DJETETOVE OSJETLJIVOSTI NA OKOLINU

Gordana Keresteš, Gordana Kuterovac Jagodić, Anita Lauri Korajlija, Una Mikac

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

gkerestes@ffzg.hr

Pandemija COVID-19 donijela je nove izvore stresa i povećala rizik za teškoće psihičkog zdravlja djece i adolescenata. Međutim, individualne razlike u prilagodbi djece na promijenjene uvjete života uzrokovane pandemijom su velike. Polazeći od metateorijskog okvira osjetljivosti na okolinu, cilj ovog rada bio je provjeriti moderatorsku ulogu djetetove osjetljivosti na okolinu u povezanosti između stresnih događaja specifičnih za pandemiju, kao i stresnih događaja koji nisu izravno povezani s pandemijom (ali su im djeca bila izložena za vrijeme pandemije) i psihičkog zdravlja djece osnovnoškolske i srednjoškolske dobi u dvije faze epidemije u Hrvatskoj - njezinom prvom i drugom valu (svibanj i prosinac 2020.). Istraživanje je provedeno u sklopu projekta Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba pandemije. U dijelu istraživanja koji prikazujemo u ovom radu sudjelovalo je 256 djece na početku epidemije (41% dječaka, 57% osnovnoškolaca) i 574 u drugom valu epidemije (20% dječaka, 14% osnovnoškolaca). Na početku epidemije djeca su izvijestila da nisu doživjela nijedan stresor specifičan za pandemiju te da su, u prosjeku, doživjela jedan od ostalih životnih stresora, dok su u prosincu 2020. izvijestila o dva doživljena stresora vezana za pandemiju i tri ostala životna stresora. Multigrupnom analizom traga utvrđeno je da su psihičkom zdravlju u oba vala pridonosili isti prediktori. Broj životnih stresora nepovezanih uz pandemiju predviđao je sve mjere psihičkog zdravlja (pozitivno rezultat na YP-CORE upitniku i pesimizam u pogledu budućnosti te negativno zadovoljstvo životom). Broj pandemijskih stresora predviđao je rezultat na YP-CORE upitniku, ali samo za djecu visoko osjetljivu na okolinu. Osjetljivija djeca bila su zabrinutija za budućnost od manje osjetljive djece, neovisno o stresnim iskustvima. Smjerovi povezanosti ispitivanih varijabli su očekivani te ćemo ih komentirati u svjetlu metateorijskog okvira osjetljivosti na okolinu, kao i specifičnosti trenutka istraživanja.

Ključne riječi: pandemija, djeca, stresne reakcije, osjetljivost na okolinu

PERCEPCIJA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA O PANDEMIJI BOLESTI COVID-19 I NJEZINA POVEZANOST S PSIHIČKIM ZDRAVLJEM GRAĐANA

Gordana Kuterovac Jagodić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

gkuterovac@ffzg.hr

Suočeni s pandemijom, građani se usmjeravaju na različite izvore informacija kako bi je razumjeli i od nje se zaštitili. Suvremeni i tradicionalni mediji tako predstavljaju značajan izvor korisnih informacija, ali istovremeno i izvor stresa, zabrinutosti i straha. Međusobno kontradiktorne informacije, dezinformacije te dugotrajna preplavljenost informacijama o pandemiji i njezinim posljedicama mogu dodatno pojačavati stres. U dijelu istraživanja Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba pandemije koji se bavio percepcijom medijskog izvještavanja o pandemiji i njegovoj povezanosti s psihičkim zdravljem građana sudjelovalo je 549 sudionika (75,4% žena) iz različitih dijelova Hrvatske. Prosječna dob sudionika bila je 39,5 godina (SD = 12,76), a raspon se kretao od 18 do 72 godine. U prvom dijelu ispitani su medijski izvori koje su sudionici koristili kada su se željeli informirati o pandemiji COVID-19, potom koliko sudionici vjeruju pojedinim izvorima informacija koji ih pokušavaju informirati o pandemiji i koliko misle da su u njima našli netočnih ili zavaravajućih informacija o pandemiji. U drugom dijelu ispitani su stavovi sudionika o edukativnoj ulozi medija o COVID-19 pandemiji, o emocijama koje medijsko izvještavanje izaziva kod njih, o stavovima prema načinu izvještavanja medija, te o nekim njihovim očekivanjima o tome kako bi mediji trebali izvještavati o pandemiji. Psihičko zdravlje građana ispitano je Skalom depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS) i Skalom iscrpljenosti pandemijom. Veći broj sudionika (32,2%) izjavljuje kako im mediji pomažu da razumiju fizičke posljedice bolesti nego njezine psihičke posljedice (24,4%). Čak 68,2% sudionika izjavljuje kako su prezasićeni medijskim informacijama o pandemiji. Kod gotovo polovice sudionika (47,1%) medijsko izvještavanje o pandemiji izaziva emociju ljutnje, a u manjoj mjeri straha (18,6%). Utvrđena je povezanost emocija koje sudionici doživljavaju prateći medijsko izvještavanje sa psihičkim zdravljem građana.

Ključne riječi: pandemija, percepcija medijskog izvještavanja, psihičko zdravlje

NESIGURNOST POSLA I INOVATIVNO RADNO PONAŠANJE U UVJETIMA PANDEMIJE - ZAŠTO SU OVA DVA ZAHTJEVA BILA NEPOMIRLJIVA?

Darja Maslić Seršić, Jasmina Tomas

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

dmaslic@ffzg.hr

Rad u doba pandemije obilježilo je iskustvo neizvjesnosti koje definiramo kroz globalnu ili kvantitativnu te kvalitativnu nesigurnost posla. Kvantitativna nesigurnost posla odnosi se na strah i zabrinutost zbog mogućeg gubitka zaposlenja dok se kvalitativna odnosi na zabrinutost zbog mogućih negativnih promjena vezanih uz kvalitetu i uvjete rada u budućnosti. Istovremeno, rad u vrijeme pandemije karakterizirao je pojačan zahtjev za inovativnošću. Rad u neizvjesnosti i potreba za inovativnim rješenjima u velikoj mjeri imaju suprotna motivacijska značenja, pa smo istražili njihov odnos u aktualnim okolnostima. Nesigurnost posla trebala bi biti negativno povezana s inovativnim radnim ponašanjem, a dva su osnovna teorijska polazišta za ovu pretpostavku: (1) prema teoriji socijalne razmjene, nesigurnost posla povezana je s doživljajem kršenja psihološkog ugovora pa dovodi do svjesnog ulaganja manjeg truda u inovativnost; (2) prema teorijama resursa (modelu zahtjeva i resursa te teoriji konzervacije resursa), u uvjetima nesigurnosti doći će do smanjenog ulaganja truda u inovativnost zbog iscrpljenosti koja će se manifestirati u sindromu sagorijevanja na poslu. Ove dvije hipoteze testirali smo u istraživanju provedenom u studenom i prosincu 2020. godine koje je obuhvatilo 582 radno aktivne osobe različitih sociodemografskih karakteristika. Radi se o prigodnom uzorku koji u većini čine žene i visokoobrazovane osobe. Testirali smo opću pretpostavku o negativnoj povezanosti doživljaja nesigurnosti posla sa samoprocijenjenim inovativnim radnim ponašanjem te pretpostavke o mehanizmima koji leže u podlozi ove povezanosti. Rezultati su potvrdili pretpostavku o negativnoj povezanosti nesigurnosti posla i inovativnog radnog ponašanja. Zanimljivo, iako nesigurnost posla korelira i sa sagorijevanjem i s doživljajem kršenja psihološkog ugovora, samo se sagorijevanje pokazalo potencijalnim mehanizmom u podlozi negativne povezanosti s inovativnim radnim ponašanjem.

Ključne riječi: pandemija, nesigurnost posla, inovativno radno ponašanje

ANALIZA LATENTNIH PROFILA PARTNERSKIH ODNOSA I PSIHIČKO ZDRAVLJE ZA VRIJEME PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Jasmina Mehulić, Željka Kamenov

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

jmehulic@ffzg.hr

Stres nepovoljno djeluje na psihičko zdravlje i na partnerski odnos, a neadaptivni partnerski odnosi uzrokuju daljnji stres narušavajući psihičku dobrobit parova. Kvalitetni partnerski odnosi djeluju kao zaštitni faktor za psihičko zdravlje. U trenutnoj situaciji akutnog stresora, pandemiji koronavirusa, važno je provjeriti predstavlja li funkcioniranje partnerskih odnosa zaštitni ili rizični faktor za psihičko zdravlje partnera. U istraživanju provedenom u svibnju 2020. godine sudionici u partnerskim odnosima (N = 727, 85% žena; $M_{\text{dobi}} = 36,37$) procjenjivali su karakteristike tog odnosa i simptome depresivnosti, anksioznosti i stresa. Analiza latentnih profila pokazala je tri različita profila partnerskih odnosa: afektivni, ambivalentni i antagonistički. Profili su se razlikovali s obzirom na razine ljubavi te percepciju partnerove/ičine poniznosti, rezonivnosti i ponašanja. Profili odnosa bili su povezani s izraženošću simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa. Pojedinci u afektivnim partnerskim odnosima izvještavali su o najnižim, a pojedinci u antagonističkim o najvišim razinama depresivnosti, anksioznosti i stresa. Ambivalentni odnosi bili su povezani s umjerenom izraženošću tih simptoma. Nije pronađena razlika u anksioznosti pojedinaca u ambivalentnim i afektivnim odnosima. U komparabilnom uzorku prikupljenom u studenom (N = 357; 86% žena; $M_{\text{dobi}} = 37,42$), dobivena su ista tri profila partnerskih odnosa. Pojedinci u afektivnim odnosima izjavljivali su o značajno manje simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa nego pojedinci u antagonističkim te o značajno manje simptoma depresivnosti i stresa nego pojedinci u ambivalentnim odnosima. Nije pronađena razlika u izraženosti simptoma među pojedincima u antagonističkim i ambivalentnim odnosima. Rezultati upućuju na međuzavisnost obilježja partnerskog odnosa i uspješnog nošenja s ugrozama psihičkog zdravlja kao što je pandemija koronavirusa te pružaju smjernice za savjetodavni i terapijski rad s rizičnim parovima.

Ključne riječi: pandemija, partnerski odnosi, analiza latentnih profila, simptomi depresivnosti, anksioznosti i stresa

KAKO SE SNALAZITE TIJEKOM DANA? - POVEZANOST PROMJENA U SVAKODNEVNIM AKTIVNOSTIMA S PSIHIČKIM ZDRAVLJEM I DOBROBITI TIJEKOM PANDEMIJE

Claire Sangster Jokić

Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska

ClaireAlexandra.SangsterJokic@zvu.hr

Pandemija COVID-19 imala je široke posljedice na ljudsko zdravlje i dobrobit zbog brojnih promjena u našem svakodnevnom životu i aktivnostima. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti načine na koje se sudjelovanje u svakodnevnom aktivnostima promijenilo tijekom pandemije te povezanost tih promjena s psihičkim zdravljem osoba koje žive u Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno u sklopu istraživačkog projekta *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba pandemije*. Podaci su prikupljeni u dva vremenska razdoblja 2020. godine primjenom online upitnika. Rezultati prikazani u ovom radu proizlaze iz dijela upitnika kojim su ispitane promjene u vremenu provedenom u različitim aktivnostima i kvaliteti tih aktivnosti. Ukupno je 774 (prvi val) i 555 (drugi val) odraslih osoba ispunilo taj dio upitnika. Rezultati pokazuju da, iako je većina sudionika doživjela jasne promjene u obrascima i kvaliteti svakodnevnih aktivnosti, te promjene nisu bile univerzalne za sve domene aktivnosti niti za sve sudionike. Korištenjem klusterske analize, na temelju različitih uzoraka promjena identificirane su tri jedinstvene skupine: sudionici koji su izvijestili o dosljedno smanjenoj kvaliteti u svim domenama aktivnosti (33,2% sudionika), oni koji su izvijestili o smanjenoj kvaliteti u većini domena, ali stabilnoj ili povećanoj kvaliteti slobodnih aktivnosti i vremena provedenog u prirodi (37,1%) te oni koji su izvijestili o stabilnoj ili poboljšanoj kvaliteti aktivnosti u većini domena (29,1%). Te skupine sudionika su se razlikovale u pogledu psihičkog zdravlja i osjećaja prilagodbe na nove okolnosti, koji su bili operacionalizirani koristeći različite mjere psihičkog zdravlja (DASS-21), kvalitete života (pitanje o općem zadovoljstvu životom) i subjektivnih iskustava promjena u svakodnevnom aktivnostima. Osobe s pozitivnijom percepcijom kvalitete aktivnosti imale su manje psiholoških tegoba i bolja adaptivna iskustva dok su osobe koje su izvijestile o većinom smanjenoj kvaliteti aktivnosti imale više psihičkih tegoba. Rezultati ukazuju na važnost osiguranja kontinuiranog sudjelovanja u svakodnevnom aktivnostima.

Ključne riječi: pandemija, svakodnevne aktivnosti, psihičko zdravlje

SIMPOZIJ: PSIHOLOŠKI ASPEKTI POST-COVID SINDROMA

Latinka Basara

KBC Zagreb, Klinika za plućne bolesti Jordanovac, Zagreb, Hrvatska

latinkabasara@gmail.com

Pandemija uzrokovana novim koronavirusom (SARS-CoV2) i posljedično bolešću COVID-19 promijenila je mnoge živote u kratkom vremenu. Kao pojedinci suočili smo se s naletom novih i nužnih prilagodbi, a kao stručnjaci svjedočili smo i sudjelovali u tretmanu najrazličitijih kliničkih slika COVID-19. Između ostalog, tu su bili zahtjevi za novim ponašanjem vezano uz socijalna okupljanja, kontakte s bliskim osobama, način na koji razmišljamo i brinemo o zdravlju, a strah od zaraze je čak potakao i neka poželjna zdravstvena ponašanja (prestanak pušenja, više kretanja, brigu o porijeklu i čistoći namirnica kao i pojačanu brigu o vlastitom imunološkom sustavu). Ono što se također promijenilo jest da smo sada upoznati i s nekim novim kliničkim slikama, često vrlo inkohherentnim i nepredvidivim, različite prezentacije i vulnerabilne skupine. Osim različite slike akutnog bolovanja od COVID-19, spoznali smo da postoji i tzv. produljeni COVID-19 (eng. long COVID; 4 tjedna do 12 tjedana nakon nastupa simptoma) i post-COVID sindrom (simptomi se jave za vrijeme ili nakon bolovanja od COVID-19 i traju 12 i više tjedana, a ne mogu biti objašnjeni drugom bolešću). Post-COVID sindrom obuhvaća niz različitih simptoma u vidu somatskih, npr. respiratornih, neuroloških ili gastroenteroloških, te simptoma na psihičkom i kognitivnom planu u vidu anksioznih i depresivnih simptoma, poteškoća sa spavanjem i sl. Osim što imaju karakteristične simptome, ova stanja oštećuju i funkcioniranje osobe, umanjuju kvalitetu života i doprinose razvoju anksioznosti ili depresivnosti. Cilj ovog simpozija je dati pregled kazuistike iz nekoliko kliničkih praksi s područja zdravstvene i kliničke psihologije: u pedijatrijskoj (Bogdanić i sur.) te adultnoj psihijatrijskoj (Majdančić), neurološkoj (Galić; Krip) i pulmološkoj populaciji (Basara). Iako su rezultati istraživanja pokazali da su kod djece simptomi COVID-infekcije blaži, postoje dokazi da se kod određenog broja djece javljaju i dugotrajni simptomi bolesti (post-COVID sindrom) koji ih značajno ometaju u funkcioniranju.

Ključne riječi: psihološki, post-COVID, sindrom

PSIHOLOŠKI ASPEKTI POST-COVID SINDROMA U BOLESNIKA UPUĆENIH NA PLUĆNU REHABILITACIJU

Latinka Basara

KBC Zagreb, Klinika za plućne bolesti Jordanovac, Zagreb, Hrvatska

latinkabasara@gmail.com

Pandemija uzrokovana novim koronavirusom (SARS-CoV2) i posljedično bolešću COVID-19 promijenila je mnoge živote u kratkom vremenu. Osim pritiska za brzu prilagodbom sasvim novim načinima ponašanja i očuvanja zdravlja, brojne osobe su oboljele, neki od njih i po prvi puta ozbiljnije. COVID-19 infekcija pokazala se nepredvidljivom i kod plućnih bolesnika koji su jedna od ranjivijih skupina kad govorimo o posljedicama ovog virusa. Osim njih, sama bolest COVID-19 stvorila je i nove, potencijalne plućne bolesnike koji se suočavaju s plućnim manifestacijama post-COVID sindroma. U slučaju od ranije poznatih pulmoloških pacijenata, glavni simptom ostaje zaduha koja je povezana s razvojem simptoma nalik paničnim napadima, anksioznosti u minimalnim tjelesnim naporima što uvelike oštećuje funkcionalnost ovih osoba, a ako je prethodno postojala predispozicija (karakteristične crte ličnosti), ovi se simptomi teže integriraju u svakodnevno funkcioniranje osobe čime je osobna patnja veća. U slučaju težih oštećenja pluća u akutnom COVID-19 (boravak na mehaničkoj ventilaciji), post-COVID razdoblje obilježeno je intenzivnijim psihičkim stanjima. Prikazat ćemo dva primjera post-COVID sindroma: od ranije poznatog oboljelog s kroničnom opstruktivnom plućnom bolesti te pacijentice koja je bila potpuno zdrava prije COVID-19 infekcije, sada s dominantnom slikom plućnog pacijenta i psihičkim reakcijama nalik panici. U sklopu praćenja psihičkih simptoma post-COVID pacijenata na Klinici za plućne bolesti Jordanovac KBC-a Zagreb, prikazat ćemo podatke iz Registra post-COVID bolesnika, a dat će se i kvalitativni i kvantitativni podaci praćenja grupe oboljelih na plućnoj rehabilitaciji, kod kojih smo ispitali emocionalnu uznemirenost (prema sjećanju) u akutnoj fazi bolovanja od COVID-19 te u sklopu post-COVID rehabilitacije. Također, dat će se pregled psiholoških potreba i intervencija u radu s osobama upućenim na plućnu rehabilitaciju zbog post-COVID sindroma.

Ključne riječi: post-COVID, psihološki aspekti, plućna rehabilitacija

DUGOTRAJNE POSLJEDICE COVID-19 INFEKCIJE KOD DJECE

Ana Bogdanić, Petra Orehovec, Marina Grubić
KBC Zagreb, Klinika za pedijatriju, Zagreb, Hrvatska

abogdani@gmail.com

Iako su rezultati istraživanja pokazali da su kod djece simptomi COVID-infekcije blaži, postoje dokazi da se kod određenog broja djece javljaju i dugotrajni simptomi bolesti (post-COVID sindrom) koji ih značajno ometaju u funkcioniranju. Incidencija post-COVID sindroma kod djece je nepoznata. Trenutno dostupnih istraživanja koja se bave tom tematikom je malo. Simptomi koji se javljaju kod djece slični su onima kod odraslih i uključuju kronični umor, smetnje spavanja, bolove u mišićima i zglobovima, glavobolje, respiratorne probleme, palpitacije, senzorne probleme, smetnje koncentracije i probleme kratkoročnog pamćenja. Tijek infekcije se razlikuje, pri čemu se čini da kod najvećeg broja djece dođe do prividnog oporavka nakon kojeg slijedi povratak simptoma, dok kod određenog broja djece infekcija traje u kontinuitetu, a kod nekih do povrata simptoma dolazi nakon duljeg asimptomatskog perioda. Iako se post-COVID sindrom češće javlja kod djece s težim oblicima bolesti, utvrđen je i kod određenog broja djece koja su imala blaži oblik bolesti. U radu će se prikazati četiri slučaja djece s dijagnozom post-COVID sindroma te će se raspraviti u kontekstu mogućeg utjecaja psiholoških čimbenika na ekspresiju i trajanje simptoma: Slučaj 1 - dječak u dobi od 8 godina s teškoćama pamćenja, dosjećanja, smetnjama pažnje i koncentracije, promjenama u rukopisu, pojačanim umorom i nesanicom; Slučaj 2 - dječak u dobi od 8 godina s kroničnim umorom, bolovima u prsištu, trbuhu, glavoboljama, smetnjama koncentracije, teškoćama dosjećanja i promjenama u rukopisu; Slučaj 3 - djevojčica u dobi od 14 godina s bolovima u leđima, nogama, glavoboljom, bolovima u prsištu, kroničnim umorom, razdražljivošću, gubitkom apetita i teškoćama spavanja; i Slučaj 4 - djevojka u dobi od 17 godina s glavoboljom, vrtoglavicom, bolovima u prsištu, leđima, nogama, općom slabošću, kroničnim umorom, teškoćama usnivanja, smetnjama pažnje i koncentracije.

Ključne riječi: post-COVID, djeca, psihološki

TEŠKOĆE S PAMĆENJEM NAKON COVID-19

Slavka Galić

Opća županijska bolnica, Požega, Hrvatska

slavka.galic@pozeska-bolnica.hr

Među nizom simptoma na koje se žale neke osobe koje su preboljele COVID-19, a koji se odnose na različite tjelesne sustave i psihološko funkcioniranje, značajno mjesto zauzimaju teškoće s koncentracijom i pamćenjem. Cilj ovog rada je prikazati istraživanja s ovog područja te neke slučajeve iz prakse za ilustraciju heterogenosti u manifestacijama i tijeku ovih teškoća. Pritužbe se odnose na zaboravljanje imena, nemogućnost upamćivanja novih sadržaja, propuste u prospektivnom i retrospektivnom pamćenju, a u malog broja osoba opažaju se i konfabulacije i perseveracija. U određenog broja osoba ove su teškoće praćene drugim kognitivnim, emocionalnim, ponašajnim i tjelesnim teškoćama dok su u drugih rijetki popratni simptomi. Neka istraživanja pokazuju da teškoće s pamćenjem nisu povezane s težinom kliničke slike tijekom akutne faze infekcije, komorbiditetom ni s načinom liječenja. U određenog broja osoba događa se spontani oporavak pamćenja dok u nekih osoba problemi postoje i mjesecima nakon infekcije. Manifestacije deficita pamćenja nakon COVID-a-19 snažno upućuju na cerebralnu disfunkciju. U literaturi su dostupni prikazi rijetkih slučajeva u kojih su tijekom akutne faze bolesti dokazane upalne promjene mozga (kroz prisutnost virusa u likvoru), a rezultati nekoliko istraživanja upućuju na povišenu učestalost cerebrovaskularnih inzulta u osoba koje su preboljele COVID-19 što onda objašnjava i deficite različitih kognitivnih funkcija. Opisani su i nespecifična encefalopatija, te demijelinizacijske promjene koje mogu za posljedicu imati kognitivne deficite. U kliničkoj su praksi, međutim, opaženi slučajevi u kojih su prisutni deficiti pamćenja (a u nekih i drugih kognitivnih funkcija) unatoč urednom nalazu slikovnih prikaza mozga. Uz sve nepoznanice vezane uz posljedice COVID-19 na kognitivno funkcioniranje (kao, uostalom, i na emocije i ponašanje), jasno je da je u kliničkoj praksi neophodna pažljiva neuropsihologijska procjena koja uključuje kognitivne i izvršne funkcije, emocije i ličnost, a ovo je područje veliki izazov i za istraživače.

Ključne riječi: teškoće s pamćenjem, COVID-19, cerebralna disfunkcija

NEUROPSIHOLOGIJSKA PROCJENA TEŠKOĆA PAMĆENJA KOD POST-COVID SINDROMA - PRIKAZ SLUČAJA

Marija Krip

Opća županijska bolnica, Požega, Hrvatska

marija.krip@gmail.com

Mnoge osobe koje su preboljele COVID-19 oporave se unutar nekoliko tjedana, no jedan dio njih ima perzistirajuće simptome koji traju duže vremena nakon same infekcije; ova skupina simptoma najčešće se opisuje kao post-COVID sindrom. Ovdje ćemo prikazati neuropsihologijsku procjenu gospođe u dobi od 66 godina, SSS, u mirovini, koja je na obradu upućena od strane psihijatra. U studenom 2020. liječena je radi infekcije COVID-19 s komplikacijama i tada je pregledavana od strane psihijatra radi smetenosti. Nakon oporavka od akutne faze infekcije, zamijetila je probleme s pamćenjem i dosjećanjem. Četiri mjeseca poslije dolazi na neuropsihologijsko testiranje, opisuje da se još uvijek ne osjeća posve „bistro“, žali se na niz kognitivnih teškoća, ponajprije teškoće s pamćenjem i koncentracijom te teškoće u izvršnim funkcijama. Navodi da se osjeća slabo i malaksalo, obavi samo jednostavnije kućanske poslove, uz poticaj i pomoć drugih. Okolina primjećuje da povremeno zna djelovati "odsutno i nezainteresirano". Prije infekcije nije imala ozbiljnih zdravstvenih problema, navodi da je u dva navrata tražila pomoć psihijatra, nakon smrtnog slučaja, tada je bila shvaćena kao anksiozno-depresivni poremećaj. Tijekom testiranja mentalni napor predstavljao joj je veliku teškoću, a bila je izrazito psihomotorno usporena pri izradi kognitivnih testova. Kod ispitanice uočena je deterioracija kognitivnih funkcija, najizraženiji su deficiti pamćenja koji su indikativni za organsku cerebralnu disfunkciju, anksioznost i sniženo raspoloženje, uz teškoće u svakodnevnom funkcioniranju. Prema podacima o ranijem funkcioniranju ove gospođe, te dobivenim rezultatima tijekom neuropsihologijske obrade vidljivo je da se kod nekih osoba mogu javiti teškoće s pamćenjem, koncentracijom i emocionalne teškoće, uz teškoće u svakodnevnom funkcioniranju što narušava kvalitetu života njih samih i njihovih obitelji.

Ključne riječi: post-COVID sindrom, pamćenje, koncentracija

POST-COVID SINDROM KOD POPULACIJE OBOLJELE OD PSIHIJATRIJSKIH POREMEĆAJA - PRIKAZ SLUČAJA

Ana Majdančić

Opća županijska bolnica, Vinkovci, Hrvatska

asvagelj@gmail.com

Prateći posljedice epidemije uzrokovane COVID-19 uočena je prisutnost post-COVID sindroma kod dijela oboljelih. Dio oboljelih od post-COVID sindroma prije oboljenja nije bio u psihijatrijskom tretmanu te se kroz ambulantni rad kod većine takvih pacijenta opaža anksiozna i depresivna simptomatologija kao i moguće panične atake. Dio pacijenata opisuje kako je i u samom akutnom stanju oboljenja imao izrazite poteškoće u vidu značajnih promjena raspoloženja te anksiozne simptomatologije do razine paničnih ataka koje su primarno bile vezane za mogući ishod liječenja. Pacijenti koji su prije post-COVID sindroma imali dijagnosticirani psihijatrijski poremećaj u slučaju blaže slike bolesti ne iznose značajne tegobe. Istovremeno se stječe dojam da je kod dijela poremećaja, npr. anksioznih i opsesivno-kompulzivnih, oboljenje od COVID-19 moguće doprinijelo intenziviranju postojeće simptomatologije te dijelom i razvijanja nove. U ovom izlaganju prikazat će se usporedba rezultata djevojke stare 27 godina iz razdoblja 2020. godine te razdoblja 2021. godine kada dolazi upućena kao pacijent sa post-COVID sindromom i poteškoćama koncentracije. Pacijentica je u tretmanu psihijatra od 2019. godine iako simptomatologija koju navodi postoji unazad pet godina. Žali se na opsesivno kompulzivnu simptomatologiju, bezvoljnost, povlačenje na socijalnom planu. Usporedbom rezultata vidljivo je da rezultati obrade iz lipnja 2021. godine dosežu psihotičnu razinu te da je cjelokupno funkcioniranje pacijentice znatno lošije. Postavlja se pitanje je li virusna infekcija uzrok tomu ili je doprinijela bržem tijeku razvoja bolesti. Općenito oboljeli od anksioznih i opsesivno-kompulzivnih poremećaja imaju fragilne, krhke sustave u psihološkom smislu te oboljenje od COVID-19 može biti dodatni utjecaj na njih i doprinijeti pogoršanju postojećeg stanja ili uznapredovanju bolesti.

Ključne riječi: post-COVID sindrom, opsesivno-kompulzivni poremećaj, psihijatrijski

SIMPOZIJ: UČINCI PANDEMIJE COVID-19 NA ORGANIZACIJU ODGOJNO-OBRAZOVNIH PROCESA I DOBROBIT UČENIKA I ODGOJNO-OBRAZOVNIH RADNIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ – PERSPEKTIVE UČENIKA, NASTAVNIKA I STRUČNIH SURADNIKA

Boris Jokić

Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

boris@idi.hr

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu u suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja i 160 osnovnih i srednjih škola provodi znanstveni projekt „Nacionalno praćenje učinaka pandemije COVID-19 na organizaciju odgojno-obrazovnih procesa i dobrobiti učenika i odgojno-obrazovnih radnika u Republici Hrvatskoj“. Projektom se želi ispitati u kojoj su mjeri organizacijske promjene u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju izazvane pandemijom utjecale na odgojno-obrazovna iskustva i psihosocijalnu dobrobit učenika različite dobi i odgojno-obrazovnih radnika. Posebna je pažnja u projektu posvećena utjecajima ovih promjena na učenike s teškoćama u razvoju, darovite učenike i one koji dolaze iz manje privilegiranog socioekonomskog okružja. Tijekom svibnja i lipnja 2021. godine u okviru projekta miješanog modela provedeno je opsežno kvantitativno istraživanje u 80 osnovnih i 80 srednjih škola. Istraživanje je obuhvatilo nacionalno reprezentativne uzorke stručnih suradnika (N = 431), učitelja osnovnih škola (N = 2505) i nastavnika srednjih škola (N = 2514). U istraživanju je sudjelovalo i 31023 učenika iz pet kohorti – 4., 6. i 8. razred osnovnih te drugi i završni razredi srednjih škola. Simpozij otvaraju Ristić Dedić i Jokić s uvidima u učinke pandemije i organizacijskih promjena u obrazovanju na dobrobit i životna iskustva učenika. Kuterovac Jagodić i Jokić predstavljaju perspektive stručnih suradnika o prilagodbi, poteškoćama i snagama učenika srednjih škola. Marušić, Šabić i Matić Bojić predstavljaju rezultate o odrednicama dobrobiti učitelja, dok Kovač, Miočić i Ristić Dedić predstavljaju rezultate o učinku promjena na zahtjevnost i strukturu poslova stručnih suradnika tijekom pandemije. Simpozij završava radom Löw i Cvitković o nastavničkim praksama i izazovima u radu s učenicima s teškoćama u razvoju za vrijeme pandemije.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, dobrobit, odgojno-obrazovni radnici, učenici, organizacijske promjene

ZAHTJEVNOST, STRUKTURA I ZADOVOLJSTVO POSLOM U KONTEKSTU PANDEMIJE COVID-19 – PERSPEKTIVE STRUČNIH SURADNIKA U ŠKOLAMA

Vesna Kovač¹, Ivana Miočić¹, Zrinka Ristić Dedić²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, Rijeka, Hrvatska

²Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

vesna.kovac@ffri.uniri.hr

Svrha ovog rada je prikazati percipirane promjene u određenim aspektima poslova stručnih suradnika, a koje su izazvane organizacijskim prilagodbama rada škola tijekom trajanja pandemije COVID-19. U radu se odgovara na sljedeća istraživačka pitanja: u kojoj se mjeri povećala zahtjevnost poslova koje stručni suradnici obavljaju u različitim razdobljima trajanja pandemije; koliko se promijenila struktura poslova stručnih suradnika u odnosu na vrijeme prije pandemije; kako stručni suradnici procjenjuju zadovoljstvo kvalitetom podrške koju im u poslu pružaju različiti dionici te kako tijekom trajanja pandemije procjenjuju svoje zadovoljstvo poslom. Pritom je posebna pozornost usmjerena na praćenje povezanosti između percipiranih promjena u navedenim obilježjima poslova stručnih suradnika i njihova zadovoljstva poslom. Zadovoljstvo poslom važna je karakteristika svih zaposlenika, tako i različitih profila odgojno-obrazovnih radnika, koja ima snažne učinke na njihov osjećaj dobrobiti i kvalitetu njihovog radnog učinka. Znanstvene spoznaje ukazuju da zadovoljstvo poslom i profesijom (odgojno-obrazovnih radnika) nije statično stanje, nego proces koji se mijenja u skladu s osobnim karakteristikama i okolnostima. U istraživanju je sudjelovao 410 stručnih suradnika (92,9% žena), od čega najviše pedagoga i psihologa. Neznatan udio sudionika izvještava da se zbog pandemije zahtjevnost njihovog posla nije povećala pri čemu najveći dio izvještava o značajnom povećanju zahtjevnosti posebno u vrijeme nastave na daljinu te nastave u školi pod epidemiološkim mjerama. Struktura bavljenja određenim aspektima posla stručnih suradnika promijenila se u odnosu na razdoblje prije pandemije pri čemu se izvještava o značajnom povećanju pružanja socio-emocionalne podrške učenicima. U radu se raspravlja o razlikama u doživljaju zahtjevnosti, strukturi i zadovoljstvu poslom s obzirom na obrazovnu razinu, stručni profil i osobne karakteristike stručnih suradnika. Rezultati istraživanja mogu pridonijeti prepoznavanju potreba stručnih suradnika za dodatnim usavršavanjem i podrškom u kontekstu promijenjenih okolnosti rada.

Ključne riječi: stručni suradnici, pandemija COVID-19, zadovoljstvo poslom, zahtjevnost posla, struktura poslova

LANJIVI ILI SNAŽNI? - PRILAGODBA I POTEŠKOĆE SREDNJOŠKOLACA U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19 IZ PERSPEKTIVE STRUČNIH SURADNIKA

Gordana Kuterovac Jagodić¹, Boris Jokić²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

gkuterovac@ffzg.hr

Premda je pandemija COVID-19 utjecala na osobe svih dobnih skupina, u javnoj se sferi posebno ističu posljedice koje su pandemija i izazvane promjene u odgojno-obrazovnom procesu imale na mlade osobe. U javnosti su posebno naglašavaju pretpostavljeni negativni učinci na obrazovne ishode, ali i na različite aspekte razvoja te psihosocijalnog funkcioniranja učenika. Među najpozvanijima da procijene dobrobit, snage i poteškoće učenika srednjih škola su stručni suradnici psihološkog, pedagoškog i edukacijsko-rehabilitacijskog profila. U ovom su radu prikazane perspektive 193 stručna suradnika o uspješnosti prilagodbe učenika na školovanje u promijenjenim okolnostima, zastupljenost psihičkih teškoća i teškoća s učenjem kod učenika te kako procjenjuju njihove kompetencije za daljnje učenje i život. Stručni suradnici procjenjuju kako su se učenici u drugoj školskoj godini pod pandemijskim uvjetima bolje prilagodili nastavi na daljinu, no kako su još bolje prilagođeni nastavi uživo pod mjerama. Suradnici su većinom procjenjivali zastupljenost teškoća u školi i psihičkih teškoća većom nego prije pandemije, a pandemijske generacije učenika završnih razreda manje spremnim za nastavak obrazovanja od prijašnjih. Posebice su istaknuta opažanja povećanja anksioznih i depresivnih stanja kod učenika. Od pozitivnih promjena zapaža se poboljšanje pandemijskih generacija u sposobnostima prilagodbe promjenjivim okolnostima i u otvorenosti prema novim iskustvima. Rezultati će biti razmatrani i s obzirom na vrstu srednjoškolskih programa koju učenici pohađaju i profil stručnih suradnika te će se raspraviti implikacije percepcije stručnih suradnika na njihov rad s učenicima.

Ključne riječi: stručni suradnici, pandemija COVID-19, psihičke teškoće, dobrobit, učenici srednjih škola

NASTAVNIČKE PRAKSE I RAZINA STRESA U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU KOD NASTAVNIKA PREDMETNE NASTAVE U OSNOVNIM ŠKOLAMA TIJEKOM PANDEMIJE COVID- 19

Ajana Löw, Daniela Cvitković

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

ajana.low@erf.unizg.hr

Istraživanja pokazuju kako stresori najnepovoljnije utječu na najranjivije skupine učenika, stoga je tijekom pandemije COVID-19 važno posebnu pažnju posvetiti učenicima s teškoćama u razvoju (TuR; npr. Algren i sur., 2018). Kako su dosadašnji podaci pokazali manjak sustavnog plana za rad s učenicima s TuR u Hrvatskoj, očekuje se da će okolnosti pandemije dodatno otežati postojeće prakse. Cilj ovog rada je utvrditi inicijalne nastavničke prakse i doživljenu razinu stresa u radu s učenicima s TuR tijekom pandemije COVID-19. Podaci su prikupljeni online putem na nacionalnom probabilističkom stratificiranom uzorku u 80 osnovnih škola. Uzorak u ovom radu činilo je 978 nastavnika predmetne nastave koji u razrednim odjelima koje trenutno poučavaju imaju učenike s TuR (74% ukupnog uzorka). Primijenjena je ljestvica od osam tvrdnji koje su ispitivale nastavničke prakse s učenicima s TuR tijekom nastave na daljinu u protekloj školskoj godini te pitanje o tome koliko su im navedene aktivnosti predstavljale izvor stresa u poslu. Rezultati pokazuju kako je tijekom nastave na daljinu preko 80% nastavnika često ili vrlo često prilagođavalo postupke vrednovanja, nastavne materijale i vrijeme za ispunjavanje zadataka za učenike s TuR, slalo dodatne materijale te pružalo individualnu podršku učenicima s TuR. Nadalje, 52,8% nastavnika često je ili vrlo često surađivalo s pomoćnikom/com učenika s TuR. S druge strane, 40,1% nastavnika je rijetko ili nije uopće komuniciralo sa stručnim suradnicima radi savjetovanja, a čak 60,9% nastavnika je rijetko ili nije uopće kontaktiralo roditelje učenika s TuR u vezi izvođenja nastave ili vrednovanja. Također, utvrđeno je kako prilagođavanje nastave za učenike s TuR tijekom pandemije nastavnicima predstavlja umjerenu razinu stresa: gotovo 70% nastavnika navodi kako su im navedene aktivnosti bile donekle ili prilično stresne. U radu se raspravlja o važnosti dobivenih nalaza i smjernicama za nastavak istraživanja.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, nastavnici osnovnih škola, učenici s teškoćama u razvoju, nastavničke prakse

ODREDNICE DOBROBITI UČITELJA/ICA ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

Iris Marušić, Josip Šabić, Jelena Matić Bojić
Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

iris@idi.hr

Dobrobit učitelja posljednjih je nekoliko godina postala žarište interesa obrazovnih istraživanja i obrazovne politike vezane uz učitelje. Istraživački nalazi sve snažnije podupiru njezinu povezanost s važnim ishodima na razini učitelja, poput stresa i karijernih planova, i razini obrazovnog procesa, kao što su kvaliteta poučavanja te obrazovni uspjeh i dobrobit učenika. Intenzivni poremećaji koje je pandemija COVID-19 uzrokovala u obrazovnom procesu pred učitelje su postavili dodatne izazove u poslu koji se i u redovitim uvjetima poučavanja procjenjuje izrazito stresnim. Zbog toga je podrška dobrobiti učitelja prepoznata kao jedno od prioritetnih područja intervencije tijekom i nakon pandemije. Poučavanje tijekom pandemije COVID-19 i pred hrvatske učitelje je postavilo dodatne izazove vezano uz organizaciju nastave i poučavanje u promjenjivim uvjetima izmjenjivanja nastave na daljinu i u učionicama pod epidemiološkim mjerama. Cilj ovog istraživanja je ispitati učinke različitih odrednica dobrobiti učitelja predmetne nastave za vrijeme pandemije COVID-19. U istraživanju su sudjelovala 1323 učitelja predmetne nastave iz nacionalno reprezentativnog uzorka osnovnih škola u Hrvatskoj. Podaci su prikupljeni online upitnikom tijekom svibnja i lipnja 2021. godine. Analize pokazuju da su odabrane odrednice (spol, godine staža, promjena u entuzijazmu za posao za vrijeme pandemije, procjena kvalitete suradnje s drugim dionicima odgojno-obrazovnog sustava te procjena izvora stresa u poslu) na teorijski očekivan način povezane s kriterijima dobrobiti učitelja (zadovoljstvo poslom i procjena ravnoteže između rada i privatnog života). Lošiju dobrobit pokazuju učiteljice, sudionici koji imaju lošiju suradnju s drugima i sudionici koji doživljavaju više stresa vezano uz nastavnički posao. Nalazi doprinose razumijevanju odrednica dobrobiti učitelja i mogu poslužiti pri donošenju preporuka za uspješniju prilagodbu učitelja u vremenima krize.

Ključne riječi: dobrobit učitelja, pandemija COVID-19, stres, suradnički odnosi

GENERACIJA 'ZAKINUTI!' - PERSPEKTIVE UČENIKA O UČINCIMA PANDEMIJE NA PSIHOSOCIJALNU I OBRAZOVNU DOBROBIT

Zrinka Ristić Dedić, Boris Jokić

Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

boris@idi.hr

Sve veći broj znanstvenih istraživanja u međunarodnom kontekstu ukazuje na značajne učinke pandemije COVID-19 na psihosocijalnu dobrobit i pokazatelje mentalnog zdravlja kod učenika. U ovom je radu na nacionalno reprezentativnim uzorcima učenika različite dobi analizirana percepcija učinaka pandemije na osobne i odgojno-obrazovne aspekte života učenika 8. razreda osnovnih škola, drugih razreda srednjih škola te maturanata. Istraživanje je provedeno uživo tijekom svibnja i lipnja 2021. godine u suradnji sa 160 škola. Sudjelovalo je 4836 učenika osmih, 8245 učenika drugih te 9124 učenika završnih razreda srednje škole. Sve dobne skupine izvještavaju o prevladavajućem negativnom utjecaju na njihov život pri čemu se posebice ističe negativan utjecaj na njihovo psihičko zdravlje i bavljenje izvanškolskim aktivnostima, hobijima i sportom. Promjene u organizaciji odgojno-obrazovnog procesa posebno su se negativno odrazile na motivaciju za učenje, radne navike i sposobnost praćenja nastave. Pandemija je imala i pozitivne učinke kroz percepciju porasta digitalnih vještina učenika. Posebna se pažnja u radu posvećuje analizi osjećaja zakinutosti učenika završnih razreda srednjih škola koja ukazuje na generacijske perspektive u kojima prevladava osjećaj uskraćenosti za važne normativne i razvojne događaje i procese poput izlazaka, putovanja, upoznavanja novih osoba i druženja s prijateljima. Ova se generacija osjeća zakinutom i za kvalitetno obrazovanje, a jedina tvrdnja na koju pandemija nije utjecala odnosi se na prilike za zaljublivanje. U radu su analizirane razlike s obzirom na dob, spol, lokaciju škole te vrstu srednjoškolskog obrazovanja.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, psihosocijalna dobrobit, obrazovna dobrobit, učenici, organizacijske promjene

USMENA IZLAGANJA / ORAL PRESENTATIONS

OBJEKTIVNI I SUBJEKTIVNI INDIKATORI USPJEŠNOG STARENJA

Neala Ambrosi-Randić¹, Ivana Tucak Junaković², Marina Nekić²

¹ Sveučilište Jurja Dobrile, Filozofski fakultet, Pula, Hrvatska

² Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

nambrosi@unipu.hr

Istraživanja u području uspješnoga starenja suočavaju se s nekoliko važnih problema. Jedan se odnosi na nedostatak konsenzusa o tome što je uspješno starenje usprkos postojanju većeg broja teorijskih modela, a zatim je tu i generalna zamjerka čestog korištenja mjera samoprocjene koje bi se u istraživanjima trebale nadopunjavati objektivnijim mjerama. Model koji je specifičan po tome što integrira objektivne i subjektivne mjere dvokomponentni je model uspješnoga starenja (Pruchno i sur., 2010). Prema tom se modelu objektivni uspjeh u starenju sastoji od broja kroničnih bolesti, razine poteškoća u funkcionalnim sposobnostima te doživljaja boli, dok subjektivni uspjeh uključuje samoprocjenu osobe o tome koliko je uspješno starjela, koliko dobro stari te procjenu trenutnog života. Osnovni je cilj ovoga rada provjeriti odnos objektivnih i subjektivnih indikatora uspješnoga starenja u okviru dvokomponentnog modela kod starih osoba u Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku osoba u dobi od 65 do 91 godina, a korištene su originalne skale koje su izradili autori modela. Dobiveni rezultati pokazali su postojanje značajnih korelacija između objektivnih i subjektivnih mjera uspješnoga starenja: viša razina funkcionalnih sposobnosti povezana je s pozitivnijom procjenom vlastitog starenja i života općenito. Veći doživljaj boli povezan je s manjim osjećajem uspješnosti i dobrobiti, te manjom kvalitetom života. Zanimljivo je da je broj bolesti značajno povezan s dva od tri subjektivna indikatora uspješnoga starenja. Uz veći broj bolesti javlja se niža procjena dobrog starenja i života, ali ne i uspješnog starenja. Ovakvi nalazi potvrđuju neke ranije pretpostavke prema kojima je moguće uspješno starjeti usprkos bolesti. Zaključno, dobiveni rezultati podržavaju kombiniranje objektivno poželjnih osobina uspješnoga starenja s individualnom percepcijom pri proučavanju složenog koncepta uspješnoga starenja.

Ključne riječi: uspješno starenje, objektivne mjere, subjektivne mjere

STUDENT ONLINE FOCUS GROUPS: EXPERIENCES IN PARTICIPATING IN SEXTING BEHAVIOR

Bruno Barac¹, Dominika Howard², Rosario del Rey Alamillo³, Mónica Ojeda Pérez³, Ashton Gerding Speno⁴, Barbara Herceg Pakšić⁵, Irena Pavela Banai⁶, Katarina Šimić⁷, Dijana Đurić⁸, Tihana Novak⁹

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Split, Croatia

²Deakin University, Geelong, Australia

³University of Sevilla, Spain

⁴Southern Illinois University, Edwardsville, Illinois, USA

⁵Faculty of Law, Osijek, Croatia

⁶University of Zadar, Department of Psychology, Zadar, Croatia

⁷Faculty of Science and Education, Mostar, Bosnia and Herzegovina

⁸Department of Physical Medicine and Rehabilitation "Dr. Miroslav Zotović", Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

⁹Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Zagreb, Croatia

bbarac@ffst.hr

The frequency, attitudes and experiences related to sexting among students within this research were examined by a qualitative research method, through two online focus groups in which students from Bosnia and Herzegovina participated. Two online synchronous focus groups were included in the research which took place via Zoom. The size of the groups ranged from nine to twelve participants. A participants aged from nineteen to twenty-five years old participated in the focus groups, which lasted in average for ninety minutes. The results obtained through online focus groups showed that about 67% of students participated in sexting, and have done so voluntarily. Participants had mostly positive or mixed attitudes towards sharing their own sexts, while attitudes towards posting or sharing other people sexts without their consent or blackmailing by posting or sharing other people sexts were mostly negative. Analysis of the results showed that the relational motives (to sustain intimacy and maintenance of close relationship, especially in long-distance relationship) were the most prevalent motives of participating in sexting. Participants described many advantages of sexting in terms of increasing sexual arousal and satisfaction in a relationship, but also disadvantages in terms of sharing content related to the occurrence of psychological difficulties and public condemnation as well as shame. In conclusion, obtained results show that young students have a strong interest in sexting, and they perceive it as normal and frequent, especially in the context of intimate relationships.

Keywords: sexting, focus groups, attitudes toward sexting

SUBJEKTIVNA KVALITETA ŽIVOTA DJEČAKA S ADHD-OM I NJIHOVIH RODITELJA

Andreja Bartolac

Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska

andreja.bartolac@zvu.hr

Istraživanja ukazuju da se roditelji djece s deficitom pažnje/hiperaktivnim poremećajem (ADHD) svakodnevno suočavaju s teretom značajnih izazova u odgoju, ali i vlastitim emocionalnim opterećenjem, obiteljskim nerazumijevanjem i međupartnerskim sukobima te manjkom podrške od strane stručnjaka, obitelji ili zajednice. Pri usporedbi s roditeljima djece neurotipičnog razvoja, roditelji djece s ADHD-om imaju iskustvo izraženijeg općeg i specifičnog roditeljskog stresa, kao i osjećaj slabije roditeljske kompetencije, što sve znatno snižava njihovu kvalitetu života. Istraživanja kvalitete života djece s ADHD-om su rijetka, a rezultati su opterećeni njima neprimjerenom istraživačkom metodologijom (upitnicima) te iluzornim optimizmom. Cilj je ovog rada prikazati kako djeca s ADHD-om i njihovi roditelji opisuju što povećava i snižava njihovu kvalitetu života, koristeći kvalitativni metodološki pristup. U istraživanju je sudjelovalo sedamnaestero roditelja i četrnaestero osnovnoškolskih dječaka s ADHD-om koji žive u gradu Zagrebu. U svakoj je obitelji proveden jedan polustrukturirani, fenomenološki intervju s roditeljem/ima te tri intervjua sa svakim djetetom. Podaci su obrađeni metodom interpretativne fenomenološke analize (IPA). Rezultati ukazuju da kvaliteti života ovih obitelji doprinosi razumijevanje izazova s kojima se suočava dijete s ADHD-om te podrška, prihvaćanje i uključenost, kao i djetetovi uspjesi i sudjelovanje u njemu smislenim okupacijama. Kvalitetu života obitelji narušavaju nerazumijevanje, predrasude i osuđivanje drugih, zatim svakodnevni stresori i napor vezani uz organizaciju dnevnih okupacija, a posebice školskih zahtjeva i obveza, pretrpanost socijalnim i okupacijskim ulogama roditelja, socijalna marginalizacija, okupacijska deprivacija i neravnoteža te izloženost djeteta vršnjačkom uznemiravanju, kao i psihološka i emocionalna opterećenost svijju.

Ključne riječi: ADHD, kvalitativna metodologija, IPA, zadovoljstvo životom

ULOGA EKSTRAVERZIJE U OBJAŠNJAVANJU ODNOSA USAMLJENOSTI I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM

Ines Begčević, Tena Vukasović Hlupić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

ibegcevic@gmail.com

Zadovoljstvo životom predstavlja procjenu našeg života kao cjeline, zadovoljstva životnim okolnostima ili prihvaćanja životnih okolnosti te ispunjenje potreba i želja za vlastiti život. Na zadovoljstvo životom mogu utjecati brojne stabilne osobine i situacijski faktori. Cilj ovog rada bio je provjeriti na koji su način povezani usamljenost, zadovoljstvo životom i ekstraverzija te ispitati utjecaj ekstraverzije na odnos usamljenosti i zadovoljstva životom. Provedeno je upitničko on-line istraživanje na uzorku od 574 osobe (394 žena i 179 muškaraca) u dobi od 18 do 66 godina. Istraživanje je provedeno za vrijeme trajanja epidemioloških mjera uvedenih s ciljem suzbijanja pandemije COVID-19. Primijenjeni su sljedeći upitnici: ljestvica ekstraverzije iz Petofaktorskog upitnika ličnosti, Skala zadovoljstva životom i kratka forma UCLA skale usamljenosti. Ovo istraživanje potvrđuje dosadašnje spoznaje o bivarijatnoj povezanosti istraživanih varijabli te nudi spoznaje o moderatorskoj ulozi ekstraverzije na odnos usamljenosti i zadovoljstva životom. Rezultati provedenog istraživanja pokazali su negativnu povezanost usamljenosti i zadovoljstva životom te usamljenosti i ekstraverzije, a pozitivnu vezu između ekstraverzije i zadovoljstva životom. Osobe koje postižu niže rezultate na mjeri usamljenosti i više rezultate na mjeri ekstraverzije zadovoljnije su životom. Nije pronađena moderatorska uloga ekstraverzije na odnos usamljenosti i zadovoljstva životom, odnosno ekstraverzija ne doprinosi dodatno predviđanju odnosa usamljenosti i zadovoljstva životom. Viša razina usamljenosti povezana je sa smanjenim zadovoljstvom životom, neovisno o razini ekstraverzije.

Ključne riječi: zadovoljstvo životom, usamljenost, ekstraverzija

COMPARISON OF THE NETWORK AND LATENT MODELS IN THE BDI-II SYMPTOM SPACE

Radomir Belopavlović, Bojan Janičić, Zdenka Novović, Ljiljana Mihaljčić

Faculty of Philosophy, Department of Psychology, Novi Sad, Serbia

radomir.belopavlovic@ff.uns.ac.rs

Network models have grown in popularity as an alternative to traditional causal models. Latent factor model is based on the assumption that symptoms covary due to the effect of an underlying cause, while network models assume that symptom covariance arises from direct relations between symptoms (e.g., sleep disturbances lead to concentration problems which lead to low motivation). Thus, syndromes are understood as systems of symptoms. In recent network literature, a method was devised to compare a confirmatory network and a confirmatory factor model within the same statistical package to eliminate potential biases. Aim of this study is to contrast these two models on a sample of clinically depressed patients. The sample included 289 patients (106 male, $M_{\text{age}} = 51.39$, $SD = 11.51$) from several Serbian hospitals. Participants filled out the Beck Depression Inventory-II (BDI-II; Beck, Steer, Ball & Ranieri, 1996). A one-dimensional factor model and a Gaussian graphical model were fitted. We compared the two models using the psychometrics package, and estimated network indices, stability and accuracy using the bootnet package in R (Epskamp, Fried & Borsboom, 2018; Epskamp, 2020). The network estimated was sparse, with an average of 0.21 connections per variable. Central symptoms, i.e., the symptoms with most connections, were sadness, loss of interest, guilt, and fatigue. Stability and accuracy parameters were satisfactory. As for model comparison, results suggested that the network model fitted the data better ($BIC = 14465.10$, $RMSEA = .013$) than the latent model ($BIC = 14516.17$, $RMSEA = .065$). Difference in data fit concerns an ongoing discussion about the validity and utility of the underlying cause perspective and its implications. Conceptualizing disorders as systems of symptoms may provide to be useful in understanding differential effects of central symptoms (which consistently seem to be highly clinically relevant), stressors, risk factors, and symptom internal dynamics.

Keywords: latent factor model, network model, comparison

STRUKTURIRANO SLOBODNO VRIJEME I RIZIČNA PONAŠANJA ADOLESCENATA U VRIJEME COVID-19 PANDEMIJE

Matea Belošević, Martina Ferić, Ivana Mitrić
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

matea.belosevic@erf.unizg.hr

Laboratorij za preventijska istraživanja, Odsjek za poremećaje u ponašanju, ERF-UNIZG, nositelj je projekta "Kvaliteta provođenja slobodnog vremena kao zaštitni čimbenik za razvoj problema u ponašanju". Slobodno vrijeme se može promatrati kao kontekst koji podržava izgradnju pozitivne, zdrave i normativne razvojne putanje adolescenata, međutim može predstavljati i kontekst koji pogoduje uključivanju mladih u rizična ponašanja. Cilj ovog rada je steći uvid u prevalenciju provođenja strukturiranog slobodnog vremena i rizičnih ponašanja adolescenata. Istraživanjem je obuhvaćena cijela populacija učenika svih redovnih srednjih škola na području Krapinsko-zagorske županije (u dobi od 14 do 19 godina, otprilike 4000 sudionika). Za potrebe ovog rada korišten je Upitnik o slobodnom vremenu mladih, Anketa o iskustvima mladih (YES) i CTC Upitnik za djecu i mlade (CTC Youth Survey). Preliminarni rezultati pokazuju kako 57% adolescenata trenutno pohađa strukturirane slobodne aktivnosti te da je otprilike dva puta tjedno prije COVID-19 pandemije u njima sudjelovalo 23% adolescenata, u odnosu na 15% njih za vrijeme COVID-19 pandemije. Nadalje, 35% adolescenata nije sudjelovalo u strukturiranim slobodnim aktivnostima tijekom COVID-19 pandemije jer su bili zabrinuti. Vezano uz zastupljenost upotrebe sredstava ovisnosti, 66% adolescenata je konzumiralo alkohol u zadnjih 30 dana, dok je 37% adolescenata imalo iskustvo opijanja u proteklih 2 tjedna. U odnosu na rizično seksualno ponašanje, 29% adolescenata imalo je spolni odnos, a od onih koji su imali to iskustvo, 16% njih navodi to iskustvo prije 14. godine života. Seksualni odnos bez zaštite i pod utjecajem alkohola navodi 15%, pod utjecajem marihuane 6%, a pod utjecajem party droga 5% adolescenata. Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti kao važan resurs za planiranje preventivnih intervencija temeljenih na dokazima učinkovitosti s ciljem promocije pozitivnog razvoja i prevencije rizičnih ponašanja mladih.

Ključne riječi: adolescenti, strukturirano slobodno vrijeme, rizična ponašanja, COVID-19

SOCIJALNA ANKSIOZNOST I DRUŠTVENE MREŽE

Sonja Biglbauer

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

sonja.biglbauer@erf.unizg.hr

Brojne studije pokazale su da socijalno anksiozni pojedinci preferiraju tehnologijom posredovanu komunikaciju u odnosu na interakcije „licem u lice“ pa se otvara pitanje razlikuju li se socijalno anksiozni pojedinci u korištenju društvenih mreža od onih koji nisu socijalno anksiozni. Cilj ovog istraživanja je ispitati postoji li razlika u količini vremena i načinu korištenja te moderira li socijalna podrška vezu između socijalne anksioznosti i pasivnog korištenja društvenih mreža. Istraživanje je provedeno uporabom online upitnika distribuiranog putem društvenih mreža. U analizama koje prikazujemo uključene su samo sudionice (N = 1003) u dobi između 18 i 30 godina. Upitnik je sadržavao sociodemografske podatke te indikatore zadovoljstva životom, socijalne usporedbe, offline socijalne podrške, vremena i načina korištenja društvenih mreža te Ljestvicu anksioznosti u socijalnim interakcijama (SIAS) i Ljestvicu depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21). Socijalno anksiozni pojedinci nisu se razlikovali od socijalno neanksioznih prema vremenu provedenom na društvenim mrežama, ali su se statistički značajno razlikovali prema načinu njihova korištenja. Kontrolirajući dob, intimni status, zadovoljstvo životom, socijalnu usporedbu i depresivnost, pasivno korištenje povećavalo je rizik pripadanja socijalno anksioznoj skupini. Socijalna podrška nije značajno moderirala vezu između pasivnog korištenja društvenih mreža i socijalne anksioznosti, ali je bila značajan prediktor socijalne anksioznosti. Prema našim nalazima, način korištenja, za razliku od vremena provedenog na društvenim mrežama, značajno je povezan sa socijalnom anksioznošću. Uzlazna socijalna usporedba i izostanak socijalne podrške pokazali su se čimbenicima rizika za socijalnu anksioznost. U budućim istraživanjima valjalo bi ispitati može li online socijalna podrška potaknuti socijalno anksiozne korisnike na aktivnije korištenje društvenih mreža i time dugoročno dovesti do smanjivanja socijalne anksioznosti.

Ključne riječi: socijalna anksioznost, društvene mreže, psihičko zdravlje

A TEST BATTERY FOR THE ASSESSMENT OF ASSOCIATIVE MEMORY

Jovana Bjekić¹, Marko Živanović², Katarina Vulić¹, Dunja Paunović^{1,2}, Uroš Konstantinović¹, Saša R. Filipović¹

¹Institute for Medical Research, Belgrade, Serbia

²Faculty of Philosophy, Psychology Department & Institute of Psychology, Belgrade, Serbia

jovana.bjekic@imi.bg.ac.rs

Associative memory (AM) is the ability to remember and retrieve multiple pieces of information bound together. Here we present a test battery for the assessment of AM consisting of three tasks assessing both associative recall and recognition - Face-word (FW), Face-object (FO), and Object-location (OL) task; each designed in four parallel forms. FW and FO tasks have the same structure: 1) learning block in which 30 face-word/face-object pairs are sequentially presented (2500ms), 2) recall block in which previously seen faces are presented and the participant's task is to recall the word/object previously associated with a given face, 3) recognition block in which participants are presented with 30 previously seen pairs mixed with 30 rearranged pairs where they need to decide if each pair is "old" or "new". The OL task consists of: 1) a learning block of 32 trials in which images of different animals are quasi-randomly presented (2500ms) in a 4x4 matrix; 2) in the recall block, participants are asked to indicate the location in the matrix where each stimulus was previously presented; 3) in the recognition block they make judgments on whether a stimulus has been previously presented at a given location or not (32 "new" and 32 "old"). All tasks are programmed in OpenSesame and freely available. To assess psychometric properties three randomly selected subsamples of participants ($N_1 = 24$, $N_2 = 27$, $N_3 = 33$) completed each of the four forms of the same AM tasks in counterbalanced order. The results have shown satisfactory reliability (recall FW $\alpha = .74-.84$, FO $\alpha = .59-.76$, OL $\alpha = .78-.86$; recognition FW $\alpha = .76-.86$, FO $\alpha = .74-.85$, OL $\alpha = .76-.85$), as well full range of difficulties (average accuracies for recall FW 20.3%, FO 21.9%, OL 51.5%; recognition FW 70.2%, FO 70.8%, OL 73.7%). Finally, within each task, parallel forms have shown satisfactory convergence (ICC) for both recall (.71-.87) and recognition (.80-.86). The use of AM tasks in different experimental designs will be discussed.

Keywords: associative memory, face-word task, face-object task, object-location task, parallel forms

ETIOLOGIJA OSNOVNIH *PSIHOLOŠKIH POTREBA* U PROSTORU PET-FAKTORSKOG MODELA LIČNOSTI

Denis Bratko, Ana Butković, Tena Vukasović Hlupić, Martina Pocrnić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

dbratko@ffzg.hr

Teorija samodeterminacije pretpostavlja da tri osnovne i univerzalne psihološke potrebe – potrebe za autonomijom, kompetencijom i povezanošću - vode naše motivirano ponašanje. Iako svi ljudi imaju osnovne psihološke potrebe, postoje individualne razlike u stupnju u kojem su im one zadovoljene. Te individualne razlike predviđaju mnoge važne životne ishode, uključujući i subjektivnu dobrobit. No, malo se zna o izvorima individualnih razlika u osnovnim psihološkim potrebama i one dosad nisu bile predmet niti jedne bihevioralno-genetičke analize. Stoga je cilj provedenog istraživanja bio ispitati etiologiju osnovnih psiholoških potreba i njihovu povezanost s osobinama ličnosti na fenotipskoj razini, kao i na razini latentnih genetičkih i okolinskih doprinosa navedenim individualnim razlikama. Podaci o osnovnim psihološkim potrebama i pet-faktorskom modelu ličnosti prikupljeni su na velikom uzorku hrvatskih blizanaca, prosječne dobi 19 godina. Rezultati su pokazali da heritabilnost osnovnih životnih potreba iznosi 44%, 45% i 52% za skale autonomije, kompetencije i povezanosti, dok su okolinski utjecaji bili nedijeljeni kod članova obitelji. Sve tri potrebe su značajno pozitivno korelirale s ekstraverzijom i negativno s neuroticizmom. Pored toga su pronađene i specifične korelacije pojedinih potreba s ostalim dimenzijama pet-faktorskog modela. Potreba za kompetencijom značajno je pozitivno korelirala sa savjesnošću, a potrebe za autonomijom i povezanošću su značajno pozitivno korelirale s ugodnošću. Multivarijatna genetička analiza je pokazala da su fenotipske povezanosti osnovnih životnih potreba i osobina ličnosti prvenstveno posredovane zajedničkim genetičkim utjecajima. Rezultati o značajnoj heritabilnosti osnovnih psiholoških potreba potvrđuju postavke teorije samodeterminacije o njihovoj univerzalnosti, ali ne potvrđuju teorijske pretpostavke o njihovoj većoj podložnosti okolinskim promjenama u odnosu na crte ličnosti.

Ključne riječi: teorija samodeterminacije, osnovne psihološke potrebe, ličnost, pet-faktorski model, heritabilnost

WHAT MAKES US CHOOSE CAM THERAPIES? EXPLORING PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS THAT LEAD TO PREFERENCES FOR CAM MODALITIES

Anastasija Budžak, Marija Branković

Fakultet za medije i komunikacije, Singidunum Sveučilište, Beograd, Srbija

anastasija.budzak.20181522@fmk.edu.rs

CAM stands for the terms “complementary medicine” and “alternative medicine” which represent practices beyond the frame of conventional medicine, not yet supported by sufficient empirical scrutiny. Research shows an increasing interest in CAM therapies for solving mental health issues, paralleled by a relatively favorable attitude of mental health professionals. However, the psychological determinants of preferences for CAM remain largely unknown. The present study aimed to investigate psychological determinants of preferences toward CAM psychotherapies: tolerance for frustration, self-esteem, and cognitive styles (rational and intuitive). We also explore whether CAM health beliefs, e.g. the belief about health as a balance of life forces and belief in the body's self-healing properties extend to the domain of mental health. To this end, we recruited participants (N = 294) from the general population and helping professions. We presented vignettes about neuro-linguistic programming and Bach flower remedies and participants rated the extent to which they would be willing to try the given modalities, recommend them to friends, and the extent to which they would prefer these over conventional psychotherapy. Our results show that formal education does not lead to a more sceptical stance toward CAM treatments, suggesting a need to more explicitly discuss this topic as part of the formal education of mental health professionals. Overall, we found a negative but low correlation between attitudes toward conventional therapies and preferences for CAM. Preferences for CAM therapies were predicted by alternative health beliefs and self-esteem and, negatively, by rational style thinking. Tolerance for frustration did not emerge as a significant predictor. These findings have important implications for understanding mental health care consumer choices and inform efforts to encourage rational decision-making.

Keywords: CAM therapies, CAM beliefs, cognitive styles, self-esteem, tolerance for frustration

SAMOREGULACIJA UČENJA MATURANATA ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU TIJEKOM SOCIJALNE IZOLACIJE

Jelena Bugarin¹, Lorelaj Lukačin¹, Gabrijela Mikulić¹, Natalija Ćurković²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb, Hrvatska

natalija.curkovic@ncvvo.hr

Republiku Hrvatsku je 2020. godine zahvatila pandemija COVID-19 te je kao jedna od zaštitnih mjera uvedena nastava na daljinu. Uvođenjem ove mjere učenici su imali manju vanjsku kontrolu, to jest nadzor u učenju od strane nastavnika, a naglasak je stavljen na učeničku samoregulaciju učenja. Osim pandemije i nastave na daljinu koja je bila novo iskustvo za učenike osnovnih i srednjih škola, većinu učenika završnih razreda srednje škole čekala je i državna matura koja je donosila dodatnu uznemirenost jer maturanti neko vrijeme nisu znali hoće li se državna matura održati i u kojem obliku. Cilj je ovoga istraživanja bio steći uvid u samoregulaciju učenja maturanata tijekom nastave na daljinu te istražiti odrednice samoregulacije učenja. Subskale korištene u mjerenju samoregulacije u ovom istraživanju su: Samoefikasnost u procesu učenja, Regulacija truda, Upravljanje radom, vremenom i okolinom, Samohendikepiranje te Elaboracija (Lončarić, 2014). Također je korišten YP-CORE instrument kao mjera psihološke uznemirenosti. Podatci su prikupljeni putem online upitnika postavljenog na web stranici postani-student tijekom travnja 2020. godine za vrijeme socijalne izolacije. U istraživanju je sudjelovalo 13274 (62,9% Ž) punoljetnih maturanata iz cijele Hrvatske. Pronađene su statistički značajne razlike na uzorku maturanata s obzirom na spol i vrstu škole u razinama samoregulacije učenja. Djevojke i učenici gimnazija pokazuju više razine samoregulacije učenja. Nadalje, postoje statistički značajne korelacije između Skala komponenti samoreguliranog učenja i prosjeka ocjena, mjere psihološke uznemirenosti te pitanja vezanih uz državnu maturu. Viši prosjek ocjena te veće pridavanje važnosti ispitima državne mature povezani su s boljom samoregulacijom učenja. Rezultati upućuju na važnost brige za mentalno zdravlje mladih, ali i na važnost stjecanja kognitivnih i metakognitivnih vještina koje omogućuju samoregulirano učenje u promjenjivim okolnostima.

Ključne riječi: nastava na daljinu, državna matura, psihološka uznemirenost, samoregulacija učenja

KONFLIKTI OBITELJSKE I RADNE ULOGE I ODANOST PROFESIJI KOD NASTAVNIKA TIJEKOM PANDEMIJE COVID-19: MODERIRANA MEDIJACIJSKA ANALIZA EMOCIONALNE ISCRPLJENOSTI I PSIHOLŠKOG KAPITALA

Irena Burić¹, Mara Šimunović², Barbara Balazš³

¹Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

²Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

³Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

barbara.balaz@unicath.hr

Pojavom pandemije COVID-19 obrazovni sustav je kroz nekoliko dana premješten iz fizičkih u virtualne učionice. Takva nagla promjena djelovala je na sve dionike obrazovnog sustava, a posebice nastavnike koji su u tom periodu suočeni s povećanim i radnim i privatnim obavezama. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati medijacijsku ulogu emocionalne iscrpljenosti u odnosu između konflikata rad-obitelj i obitelj-rad te odanosti profesiji kod nastavnika. Uz to, provjerena je moderatorska uloga psihološkog kapitala, kao potencijalnog zaštitnog čimbenika, u objašnjenju pretpostavljenog medijacijskog odnosa. U istraživanju je sudjelovalo 1655 nastavnika iz 226 škola s područja Republike Hrvatske, a provedeno je online putem u proljeće 2020. godine kada je nastava na daljinu trajala pet do sedam tjedana. Moderirana medijacijska analiza pokazala je da je emocionalna iscrpljenost djelomični medijator odnosa između konflikata rad-obitelj i konflikta obitelj-rad te odanosti profesiji, ukazujući na to da su nastavnici, koji su procijenili više razine konflikata, ujedno izvijestili o višim razinama emocionalne iscrpljenosti, što je posljedično predviđalo niže razine odanosti profesiji. Nadalje, oba konflikta su bili izravni i negativni prediktori odanosti profesiji. Što se tiče moderatorskog odnosa, psihološki kapital je bio značajan moderator medijacijskog učinka emocionalne iscrpljenosti u odnosu između oba konflikta i odanosti profesiji, ali na neočekivan način. Kod konflikta rad-obitelj, neizravni učinak je bio jednak za sve tri razine psihološkog kapitala nastavnika, dok se kod konflikta obitelj-rad pokazalo kako je medijacijski učinak bio najizraženiji kod nastavnika s najvišim razinama psihološkog kapitala, manje izražen kod onih sa srednjim razinama, dok je najmanje izražen bio kod nastavnika s niskim razinama psihološkog kapitala. Ovakvi neočekivani nalazi potiču raspravu o njihovim potencijalnim praktičnim i teorijskim implikacijama te navode na daljnja istraživanja.

Ključne riječi: nastavnici, konflikti rad-obitelj, emocionalna iscrpljenost, psihološki kapital, predanost profesiji

RAZVOJ I EVALUACIJA IZOBRAZBE ZA SUOČAVANJE S RODNO UTEMELJENIM NASILJEM U ŠKOLSKOM KONTEKSTU

Ivana Car, Dean Ajduković

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

ivanacar145@gmail.com

Rodno utemeljeno nasilje (RUN) je učestalo u školskom kontekstu i može se negativno odraziti na odgojno-obrazovne ishode učenika poput sniženog akademskog uspjeha, narušenih socijalnih odnosa i vještina, slike o sebi i mentalnog zdravlja. U preveniranju RUN u ovom kontekstu ključnu ulogu imaju učitelji, nastavnici i stručni suradnici u školi koji često nemaju dovoljne kompetencije za prepoznavanje i reagiranje na slučajeve RUN. Stoga je važno razviti ciljanu izobrazbu koja će im ponuditi ova specifična znanja i vještine utemeljene na empirijskoj procjeni potreba. U okviru EU projekta ERASE GBV provedeno je istraživanje čiji je prvi cilj utvrditi potrebe učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i studenata tih struka za izobrazbu za suočavanje s RUN. Drugi cilj je razviti i pilotirati odgovarajuću izobrazbu. U Hrvatskoj je ispitivanje potreba provedeno putem fokusnih grupa i online upitnika s 313 sudionika (učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i studenata). Utvrđena su ključna područja koja treba obuhvatiti izobrazbom: znanje potrebno za prepoznavanje RUN, smjernice za kreiranje preventivnih aktivnosti, interakcija sa sudionicima RUN i spremnost na suočavanje s RUN. Na temelju toga razvijen je program izobrazbe u trajanju od 16 sati koji je pilotiran s 94 sudionika. Pilot program je evaluiran s obzirom na primjenjivost, zanimljivost i učinkovitost. Rezultati evaluacije pokazuju visoko zadovoljstvo izobrazbom te značajno povećanje procjena spremnosti na suočavanje s RUN u školskom kontekstu i znanje o postupanju. Posebice se ističe spremnost na kreiranje preventivnih aktivnosti i interveniranje u slučajeve RUN, razumijevanje vlastitih iskustava s RUN, prepoznavanje oblika i znanje o posljedicama RUN i rad s učenicima sudionicima RUN. Može se zaključiti da je analiza potreba pružila relevantne smjernice za razvoj izobrazbe te da njeni sadržaji odgovaraju potrebama sudionika i pružaju odgovarajuća znanja i vještine za uspješno suočavanje s RUN u školskom kontekstu.

Ključne riječi: rodno utemeljeno nasilje, školski kontekst, analiza potreba, evaluacija izobrazbe

DO PHYSICALLY ACTIVE INDIVIDUALS ENJOY SEX MORE?

Aleksandra Crvenko, Tatiana Pinćir, Jelena Sokić, Stanislava Popov
Faculty of Sport and Tourism, Psychology Department, Novi Sad, Serbia

crvenkoa@gmail.com

The majority of studies suggest that physical activity (PA) is one of the significant factors in sexual satisfaction suggesting that individuals with higher frequency of PA are more likely to desire and engage in sexual behavior, and have a higher percentage of orgasms. Recent data, however, suggest inconsistencies regarding this relationship, which might be explained by operationalizing pleasure and satisfaction as same constructs. In the present study, we aimed to examine if there is a difference between PA (highly active, moderately active and sedentary) regarding different operationalization of sexual satisfaction and sexual pleasure. The data was collected online, in a convenience sample (N = 178), including 73% of women and an average age of 28 years (SD = 9.06, age range 19-66). We assessed PA using Godin Leisure-Time Exercise questionnaire, sexual satisfaction using The Sexual Satisfaction questionnaire, and asked participants to report on frequency of sexual intercourse, frequency of orgasms and the levels of sexual pleasure, during the past four weeks. Significant differences in satisfaction with sex life, but not pleasure, were noted between all groups regarding PA ($F = 4.41$, $df = 4$, $p < .05$) among women. Among men, only lightly active were significantly less satisfied with sex life compared to other two groups. Although we found that men, in general, experienced more orgasms, no link was found concerning PA and frequency of sexual intercourse or number of orgasms. Our study adds up to results indicating positive relationship between PA and sexual satisfaction. However, the lack of relationship between PA and sexual pleasure suggests conceptual difference between these constructs, with satisfaction being the wider one.

Keywords: physical activity, sexual activity, sexual pleasure, gender differences

DIGITALNE VJEŠTINE POLAZNIKA PROGRAMA OBRAZOVANJA ODRASLIH U HRVATSKOJ

Iva Černja Rajter, Dario Pavić

Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

icernja@hrstud.hr

Digitalne vještine u središtu su razvojnih politika na nacionalnoj i globalnoj razini kao čimbenik ukupne pismenosti i zapošljivosti, te jamac autonomnog sudjelovanja građana u demokratskom procesu. Cilj istraživanja bio je utvrditi razinu digitalnih vještina polaznika programa osposobljavanja i usavršavanja, kao ranjive skupine uglavnom nižeg stupnja obrazovanja i dužeg perioda nezaposlenosti. Ispitali smo koji su sociodemografski, ekonomski i psihološki čimbenici povezani s razinom digitalnih vještina kod istih ispitanika. Istraživanje je provedeno u sklopu projekta „Implementacija EU agende za obrazovanje odraslih 2017-2019“ Ministarstva znanosti i obrazovanja. U istraživanju su sudjelovala 92 polaznika programa obrazovanja odraslih u Hrvatskoj. U svrhu ovog istraživanja razvili smo Test digitalnih vještina koji se izvodi u stvarnom okruženju, a testira vještine korištenja operacijskog sustava, obrade teksta, tabličnih proračuna, izrade prezentacija, korištenja e-pošte i pretraživanja interneta. Sastoji od osamnaest zadataka ekvivalentnih kategorijama Ispod razine 1 i Razina 1 PSTRE kompetencija istraživanja PIAAC. Primjenom testa utvrđena je jasna jednofaktorska struktura testa i visoka pouzdanost. Prikupljeni su i podaci o sociodemografskim karakteristikama, učestalosti korištenja digitalnih tehnologija, posjedovanja digitalnih uređaja i samopercepcije digitalnih vještina. Rezultati su pokazali da je razina digitalnih vještina relativno niska i da čak 11 osoba nije postiglo niti jedan bod na testu. Jedini značajan prediktor razine digitalnih vještina bila je njihova samoprocjena. Rezultati upućuju na važnost samoefikasnosti kao prediktora digitalnih vještina. Isto tako, rezultati upućuju na potrebu implementacije sadržaja o digitalnim vještinama u programe obrazovanja odraslih i razvijanja digitalne samoefikasnosti kod polaznika.

Ključne riječi: digitalne vještine, obrazovanje odraslih, samoefikasnost

ODREDNICE KVALITETE ŽIVOTA U TRUDNOĆI I TIJEKOM COVID-19 PANDEMIJE

Eva Anđela Delale, Natalija Novokmet, Nives Fuchs, Saša Missoni

Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska

eadelale@inantro.hr

Unatoč opsežnoj literaturi koja istražuje kvalitetu života i njene prediktore, psihološke varijable poput percepcije stresnih životnih događaja, simptoma depresije, lokusa kontrole i nade gotovo da nisu istraživane među trudnicama, pri čemu nema istraživanja u kojima je na istom uzorku obuhvaćena kvaliteta života mladih majki tijekom COVID-19 pandemije. I trudnoća i COVID-19 specifične su okolnosti u životu mladih žena koje mogu predstavljati rizik za njihovo psihičko zdravlje, a tijekom 2020. i 2021. godine utvrđeno je kako su upravo žene s malom djecom s rizikom za razvoj smetnji i problema psihičkog zdravlja tijekom pandemije, što je bio dodatni poticaj za provođenje ovog istraživanja. Cilj je bio ispitati razliku u kvaliteti života na istom uzorku žena koje su bile trudnice od 18. do 28. tjedna prenatalnog razdoblja i mladih majki tijekom prvog vala COVID-19, odnosno intenzivnih epidemioloških mjera usmjerenih na ograničavanje okupljanja i kretanja 2020. godine te istražiti odrednice i usporediti strukturu prediktora kvalitete života u trudnoći i tijekom COVID-19 pandemije. Navedenim dvjema točkama mjerenja obuhvaćene su 133 zdrave trudnice u dobi od 18 godina ili više godina, s istočnojadranskih otoka Brača i Hvara, kao i susjednog Splita i okolne Splitsko-dalmatinske županije. Primijenjene su skraćena verzija procjene kvalitete života, upitnika Svjetske zdravstvene organizacije (WHOQOL-brief), Višedimenzionalna ljestvica zdravstvenog lokusa kontrole, Edinburška ljestvica postnatalne depresije te procjene stresa i nade. Mlade majke procijenile su većom kvalitetu života tijekom COVID-19 u odnosu na kvalitetu života u trudnoći na sve četiri domene. Utvrđeni su različiti obrasci značajnih prediktora za četiri domene kvalitete života u dvije točke mjerenja te različita struktura prediktora u trudnoći i tijekom COVID-19 pandemije pri čemu je odabranim prediktorima u trudnoći objašnjena znatno veća količina varijance kvalitete života u odnosu na razdoblje tijekom COVID-19.

Ključne riječi: kvaliteta života, zdravstveni lokus kontrole, nada, trudnice, COVID-19

DOPRINOSE LI PSIHOSOCIJALNI ČIMBENICI DUŽEM ŽIVOTU DUGOVJEČNIH OSOBA?

Jasminka Despot Lučanin¹, Tatjana Škarić-Jurić², Ana Perinić Lewis², Šime Smolić³

¹Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska

³Ekonomski fakultet, Zagreb, Hrvatska

jdespot@hrstud.hr

Suvremena istraživanja starenja usmjerena su proučavanju čimbenika psihološke prilagodbe koja se pokazala povezanom s dugovječnošću. Dugovječne osobe, starije od 80 godina, pružaju podatke o heterogenosti funkcioniranja te o mogućnosti očuvanja sposobnosti i prilagodbe na životne teškoće i promjene. Stoga raste zanimanje za ispitivanje vrlo starih osoba, broj kojih je u stalnom porastu u populaciji razvijenih zemalja pa tako i u Hrvatskoj. Cilj istraživanja bio je ispitati doprinos psihosocijalnih čimbenika u predviđanju duljine života vrlo starih osoba. Istraživačke varijable bile su: sociodemografska obilježja, odnos s obitelji, kognitivno funkcioniranje, subjektivno zdravlje, subjektivna neovisnosti te kvaliteta života. Uzorak je činilo 343 sudionika u dobi od 80 do 101 godina (prosječno 88 godina; 75% žena), korisnika 13 domova za starije osobe u Zagrebu. Sudionici su individualno ispitani 2008. godine Uпитnikom za osobe duboke starosti koji se primjenjuje u obliku strukturiranog intervjua (projekt HECUBA, HRZZ, IP-01-2018-2497). Dob njihove smrti utvrđena je 2018. godine. U razdoblju od deset godina preminulo je 311 (90%) sudionika i to u prosječnoj dobi od 93 godine. Promatrani skup varijabli doprinio je tumačenju 6% ($p < ,05$) varijance duljine života sudionika. Model Coxove regresije potvrdio je značajno veću vjerojatnosti dužeg života ($\chi^2 = 14,6$; $p < ,01$) vrlo starih osoba s boljom kvalitetom života ($\text{Exp}(B) = ,90$, $p < ,05$) i boljim kognitivnim funkcioniranjem ($\text{Exp}(B) = ,96$, $p < ,05$). Nalazi ukazuju na mogućnost poticanja prilagodbenih sposobnosti dugovječnih osoba, u cilju poboljšanja kvalitete njihovog života, očuvanja kognitivnog funkcioniranja kao i prilagodbe usluga skrbi o sve većem broju osoba u dubokoj starosti, do kraja njihovog života.

Ključne riječi: dugovječne osobe, duljina života, psihosocijalni čimbenici

EFEKT EMOCIONALNE ZASLIJEPLJENOSTI NA MATERINSKOM I STRANOM JEZIKU

Francesca Dumančić, Mirjana Tonković

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

fdumanci@ffzg.hr

U usporedbi s neutralnim podražajima, podražaje (riječi, simbole ili slike) koji imaju emocionalno značenje brže i uspješnije identificiramo u seriji distraktora. Osim toga, prikazivanje emocionalnog podražaja prije neutralnog ciljnog podražaja usporava vrijeme potrebno za reakciju na neutralni podražaj. Ovaj fenomen poznat je kao emocionalna zaslijepljenost. S obzirom na to da je poznato da je strani jezik u pravilu manje emocionalan od materinskog, može se očekivati da će prethodno opisan efekt emocionalnih distraktora na identifikaciju i reagiranje na neutralni ciljni podražaj biti manji ili da će izostati ako eksperiment provedemo na jeziku koji sudionicima nije materinski. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti ovu hipotezu u seriji od tri eksperimenta. U prvom eksperimentu sudionicima su u zadatku leksičke odluke, prije prikazivanja ciljnog podražaja, prikazivane neutralne ili emocionalno pobuđujuće riječi (taboo riječi vezane uz seksualnost). Dijelu sudionika distraktori su prikazivani na engleskom jeziku, a dijelu sudionika na hrvatskom. U drugom eksperimentu, osim vrstom distraktora, manipulirali smo i vremenom proteklim od prikazivanja distraktora do prikazivanja ciljnog podražaja, a dijelu sudionika je cijeli eksperiment bio prikazan na engleskom jeziku. U trećem eksperimentu smo taboo riječi povezane sa seksualnošću zamijenili emocionalno neugodnim riječima. Rezultati ovih eksperimenata pokazuju da emocionalno pobuđujući distraktori usporavaju vrijeme reakcije na ciljni podražaj, da taj efekt nestaje s produžavanjem vremena koje je proteklo od prikazivanja distraktora do prikazivanja ciljnog podražaja i da jezik na kojem su prikazani distraktori nema utjecaja na obrazac dobivenih rezultata. Rezultati su interpretirani u kontekstu dosadašnjih spoznaja o razlikama između materinskog i stranog jezika s naglaskom na važnost engleskog jezika u životu sudionika, a rasprava uključuje i implikacije za daljnja istraživanja u ovom području.

Ključne riječi: emocionalna zaslijepljenost, materinski jezik, strani jezik, zadatak leksičke odluke

BRO CODE: KVALITATIVNO ISTRAŽIVANJE STAVOVA STUDENATA PREMA ULAŽENJU U ROMANTIČNE ODNOS S BIVŠIM PARTNERIMA PRIJATELJA

Mirna Đurić¹, Patricia Gale², Alma Krleža², Marta Meštrović²

¹Sveučilište u Amsterdamu, Odsjek za psihologiju, Amsterdam, Nizozemska

²Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

patricia.gale01@gmail.com

U popularnoj kulturi često se prikazuje situacija ulaska u romantični odnos s bivšim partnerom prijatelja ili prijateljice, pri čemu se krši pravilo nazvano bro code. Istovremeno, postoji nedostatak znanstvene literature na tu temu. Cilj ovog istraživanja bio je steći uvid u stavove studenata prema ulaženju u romantične odnose s bivšim partnerima prijatelja. Provedeno je šest fokusnih grupa s ukupno 23 studenta ($M_{dob} = 20,61$) i 25 studentica Sveučilišta u Zagrebu ($M_{dob} = 20,04$), a podaci su obrađeni interpretativnom fenomenološkom analizom. Manji broj sudionika smatra da je prihvatljivo ulaziti u romantične odnose s bivšim partnerima prijatelja, dio smatra da to nikako nije prihvatljivo, no većina izjavljuje kako njihov stav ovisi o raznim faktorima. Faktor koji spominje većina sudionika je bliskost među prijateljima, pri čemu je veza s bivšim partnerom prijatelja sve manje prihvatljiva što je bliskost s prijateljem veća. Pored tog su važni osjećaji oba prijatelja prema bivšem odnosno potencijalnom partneru, gdje ući u takvu vezu nije prihvatljivo ako prijatelj gaji duboke osjećaje prema bivšem partneru ili ako novi partneri nemaju emocionalnu povezanost. Prema nekima je važno zatražiti suglasnost od prijatelja za ulazak u takvu vezu, čime se iskazuje poštovanje prema njegovim osjećajima. Pritom sudionici ističu važnost iskrene komunikacije između svih uključenih, kako bi se izbjegle negativne posljedice. Važnim smatraju i kvalitetu veze te okolnosti prekida između bivših partnera, prilikom čega je ulazak u ovakav odnos prihvatljiviji ako veza nije bila ozbiljna i ako prijatelja prekid nije povrijedio. Sudionici su također raspravljali o rizicima upuštanja u ovakav odnos: posljedicama za prijateljstvo, za novi partnerski odnos i za širu grupu prijatelja. U iščekivanju kvantitativnog istraživanja koje bi omogućilo generalizaciju, čini se da među studentima postoje norme oko ulaska u romantične odnose s bivšim partnerima prijatelja, iako je moguće opravdati njihovo kršenje u određenim uvjetima.

Ključne riječi: bro code, partnerski odnosi, prijateljski odnosi

MEDIATIONAL EFFECT OF TIME PERSPECTIVES ON THE RELATIONSHIP BETWEEN THE DARK TRIAD AND CONSTRUAL LEVEL

Zehida Elezović, Nina Hadžiahmetović

Faculty of Philosophy, Department of Psychology, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

n.hadziahmetovic@gmail.com

The aim of this study was to test how time perspectives would mediate the relationship between the Dark Triad and hypothetical construal level or reality conceptualization in terms of generality. A mediational effect of the Dark Triad on abstract construal was expected through attitudes toward past, present and future. More specifically, lower Dark Triad traits were expected to correlate with less hedonistic and fatalistic views of the present and negative views of the past which in turn would positively correlate with an abstract construal. On the opposite, lower Dark Triad traits were expected to correlate with more positive attitudes toward past and future, which would positively correlate with an abstract construal. A total of 609 participants ($M_{age} = 32.45$, $SD = 10.70$) from general population completed an online survey. The Dirty Dozen Scale and the Zimbardo-Boyd Time Perspectives Inventory were used to measure the Dark Triad traits and attitudes toward time perspectives respectively. A construal level was measured by Behavior Identification Form (BIF) which comprises tasks assessing how (a concrete construal) and why (an abstract construal) is action done. The Cronbach's alpha for all scales ranged between .61 and .82. Psychopathy and narcissism did not show either direct or indirect effects on construal level. Machiavellianism had a direct, $c = -0.05$ BCa CI [-0.10, -0.02], as well as, an indirect $ab = -0.01$ BCa CI [-0.024, -0.004] effect on abstract construal through attitudes toward future. Lower Machiavellianism was related to more positive evaluation of one's future, $a = -0.10$, BCa CI [-0.15, -0.05], which in turn was positively related $b = 0.12$, BCa CI [0.06, 0.19] to abstract construal. The mediator explained about 18% of the total effect. The findings suggest that lower instrumentalization might be important for positive evaluation of future and long-term planning.

Keywords: the Dark Triad, time perspectives, construal level

ŠTO OBJAŠNJAVA RODNE RAZLIKE U USPJEŠNOSTI MENADŽERA? ULOGA AKTIVNOG OTVORENOG MIŠLJENJA

Nikola Erceg, Anđela Buljan Šiber, Zvonimir Galić
Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

nerceg@ffzg.hr

Brojna istraživanja ukazuju na to da je zastupljenost žena u visokom menadžmentu povezana s pozitivnim organizacijskim ishodima. Međutim, nije jasno koji mehanizmi stoje u podlozi tih povezanosti. Ovim istraživanjem (N = 95) željeli smo ispitati ulogu dispozicije prema aktivnom otvorenom mišljenju (AOM), odnosno sklonosti aktivnom traženju i prihvaćanju mišljenja i stavova suprotnih vlastitima, u objašnjenju rodne razlike u percepciji menadžera od strane njihovih podređenih na karakteristikama koje ukazuju na dobro rukovođenje (intelektualna poniznost, transformacijsko rukovođenje i kvaliteta donošenja odluka) te stavova o radu (zadovoljstvo poslom, percipirana organizacijska podrška i radna angažiranost) podređenih. Rezultati su pokazali da su žene menadžerice bile značajno sklonije slagati se s AOM principima, da su procijenjene intelektualno poniznijima, sklonijima transformacijskom rukovođenju i boljima u donošenju odluka od muškaraca. Provjerili smo je li AOM djelovao kao medijator između spola i percepcije menadžera, te mogu li ove percepcije podređenih objasniti povezanost između spola menadžera i stavova prema radu njihovih podređenih. Medijacijska analiza pokazala je da je sklonost AOM-u značajan medijator povezanosti spola i percepcija podređenih o transformacijskom rukovođenju i intelektualnoj poniznosti svojih rukovoditelja. Osim toga, percepcije podređenih o transformacijskom rukovođenju i intelektualnoj poniznosti menadžera bile su medijator između spola i sva tri mjerena stava o radu. Ovi rezultati upućuju na zaključak da je jedan od mogućih mehanizama kojim žene menadžerice pozitivno utječu na iskustva svojih podređenih u organizacijama njihova veća sklonost traženju i prihvaćanju tuđih mišljenja i stavova, čak i ako su suprotni vlastitima, zbog čega ih njihovi podređeni percipiraju intelektualno poniznijima i sklonijima transformacijskom rukovođenju.

Ključne riječi: aktivno otvoreno mišljenje, rodne razlike, intelektualna poniznost, transformacijsko rukovođenje, radna angažiranost

NAJČEŠĆE TEŠKOĆE U GOVORNO-JEZIČNOM RAZVOJU KORISNIKA PSIHOSOCIJALNE PODRŠKE

Martina Galeković

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Hrvatska i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, Hrvatska

galekovicmartina@gmail.com

Jezične teškoće se odnose na narušeno usvajanje jezika i narušeno jezično procesiranje, a mogu biti i sastavni dio ili jedna od višestrukih teškoća. Najučestaliji među njima je razvojni jezični poremećaj koji se odnosi na prisutne teškoće u domeni jezika. Razvojni jezični poremećaj (RJP) se dijagnosticira kada dijete, unatoč urednim općim kognitivnim sposobnostima i poticajnoj okolini, otežano usvaja materinski, a potom i svaki drugi jezik. U školskoj dobi se suočavaju s teškoćama u učenju u svim obrazovnim područjima, a njihovo loše postignuće se nerijetko interpretira nezainteresiranošću ili nedovoljnom marljivošću. Postoji bliska povezanost između RJP-a i disleksije (Bishop i Snowling, 2004), a često su prisutne teškoće razumijevanja pročitanog (Stothard, 2010). U radu su prikazani rezultati analize prisutnosti govorno-jezičnih teškoća kod korisnika psihosocijalne podrške na području Zagrebačke županije. Ispitano je jezično razumijevanje, produkcija govora i vještine čitanja i pisanja. Kvalitativnom metodologijom i deskriptivnom statistikom interpretirani su dobiveni rezultati. Osviještenost roditelja, stručnih djelatnika, učitelja i svih ostalih uključenih u odgoj i obrazovanje djeteta ističemo kao preduvjet partnerskog odnosa s učenicima. Partnerski odnosi uključuju ravnopravnost uključenih i mogućnost dobivanja potrebne rehabilitacije korisnicima psihosocijalne podrške na području govorno-jezičnog razvoja. Mnogi korisnici na različitim mjestima su uključeni u rehabilitacijske postupke čime se ističe potreba za boljom umreženošću sustava u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: jezične teškoće, jezično razumijevanje, govorno-jezični razvoj

KONFORMIRAM SE I ŽELIM BITI ODGOVORAN: NEKE ODREDNICE MOTIVACIJE ZA (NE)POŠTIVANJE EPIDEMIOLOŠKIH MJERA HRVATSKIH GRAĐANA

Marko Galić¹, Krešimir Krolo², Edgar Buršić³

¹Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

²Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju, Zadar, Hrvatska

³Sveučilište Jurja Dobrile, Filozofski fakultet, Pula, Hrvatska

galaxymarko1912@gmail.com

“Novo normativno” dovelo je do pojave nekih novih ponašanja s ciljem zaštite vlastitoga zdravlja: nošenja maski za lice u zatvorenim prostorima i na otvorenom, održavanjem fizičke distance te učestalog pranja i dezinficiranja ruku. Cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi odnos između osobina ličnosti mračne trijade, zavjereničkog mentaliteta i vjerovanja u COVID-19 teorije zavjera, povjerenja u institucije, percepcije nošenja maski za lice, mentalnog zdravlja, te motivacije za pridržavanje epidemioloških mjera. Istraživanje je provedeno između studenog i prosinca 2020., a prikupljena su 793 odgovora. Pripremljeni online upitnik sadržavao je sociodemografska pitanja, Kratku skalu mračne trijade, Skalu zavjereničkog mentaliteta, Skalu COVID-19 teorija zavjera, Skalu povjerenja u institucije, Skalu percepcije maski za lice, Kratki upitnik mentalnog zdravlja, te adaptiranu verziju Upitnika motivirajućih i odbijajućih čimbenika za pridržavanje epidemioloških mjera. Eksploratornom faktorskom analizom Upitnika motivirajućih i odbijajućih čimbenika za pridržavanje epidemioloških mjera utvrđene su 3 skupine motivatora za pridržavanje epidemioloških mjera: odgovornost, konformiranje i strah od zaraze. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza uz kontrolu sociodemografskih obilježja sugeriraju kako viša dob, više razine povjerenja u Stožer civilne zaštite te više razine zavjereničkog mentaliteta predviđaju više razine odgovornosti kao motivatora za pridržavanje mjera dok više razine vjerovanja da je virus napravljen od strane ljudi, niže razine vjerovanja kako je virus prevara i niže razine dvojbi o učinkovitosti maski za lice predviđaju više razine konformiranja kao motivatora za pridržavanje mjera. Nalazi istraživanja impliciraju važnost promišljanja o različitim motivatorima pri komuniciranju javnozdravstvenih poruka.

Ključne riječi: COVID-19, motivacija, epidemiološke mjere, zavjerenički mentalitet, povjerenje u institucije

TRANSGENERATIONAL TRANSMISSION OF MATERNAL WAR-RELATED TRAUMA EXPERIENCES AND CHILDREN'S WELL-BEING

Lejla Hasandedić-Đapo

Ankara Yildirim Beyazit University, Ankara, Turkey

I.hasandedic@gmail.com

Every human being throughout the life span experiences a variety of different events. Some of them are pleasant but unfortunately, some of them are traumatic. Effects of traumatic events may not just be experienced by the person who is directly exposed to the traumatic event but also it can transfer to others, like from parents to their children. This has been called transgenerational transmission of trauma and it can be a result of different types of disturbing incidents or experiences, such as war. The war in Bosnia and Herzegovina (1992-1995) affected the civilian population from different parts of the country. Citizens who were during the war living in Bosnia and Herzegovina were exposed to mass killings, sexual violence, as well as physical and psychological torture in concentration camps. Today's mothers who are war survivors have experienced various adversities related to the war experience. These negative experiences may have affected their life, but also, through the mechanism of transmission of trauma, they may have influenced the well-being of their children who were born after the war. The aim of the study is to understand the influence of maternal war-related trauma experiences on children's well-being. The study design was qualitative and semi-structured in-depth interviews were conducted individually with 40 participants. Those participants were 20 pairs of mothers who experienced war and their children born after the war, both from Bosnia and Herzegovina. Non-probability sampling strategy was employed. Before conducting the interviews, written informed consent was obtained from the participants. Collected data was analysed using MAXQDA software. Results will be discussed within the frame of the proposed model and existing theoretical approaches. Lastly, conclusions and practical implications will be proposed.

Keywords: transgenerational transmission, war trauma, well-being

ULOGA SAMOSUOSJEĆANJA I NARCIZMA U OČUVANJU KVALITETE ŽIVOTA ZDRAVSTVENIH RADNIKA TIJEKOM COVID-19 PANDEMIJE

Blanka Ivanović, Alma Džafić, Karlo Szabo, Mitja Ružojčić
Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

blanka.ivanovic@gmail.com

Od početka pandemije COVID-19 zdravstveni radnici na sebi nose velik dio tereta krize s kojom se suočava cijelo društvo. Povećani zahtjevi posla, učestali stres na radnom mjestu i svjedočenje traumatskim iskustvima pacijenata mogu značajno umanjiti psihološku dobrobit na poslu i u privatnom životu. No brojne su individualne karakteristike koje mogu otežati ili olakšati nošenje s povećanim stresom na poslu. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost narcizma i samosuosjećanja s profesionalnom i općom kvalitetom života zdravstvenih radnika u Hrvatskoj za vrijeme COVID-19 pandemije. Budući da narcizam uključuje pretjerano pozitivnu sliku o sebi, neprihvatanje kritike te želju za kontrolom drugih, očekivali smo da će on biti otežavajući faktor u nošenju s povećanim stresom uslijed pandemije te da će biti povezan s lošijom profesionalnom i općom kvalitetom života. Za razliku od narcizma, samosuosjećanje (Neff, 2003) uključuje brigu o sebi i prihvaćanje sebe, pogotovo u situacijama patnje, tuge ili suočavanja s neuspjehom. Iz tog razloga smo očekivali da će samosuosjećanje olakšati nošenje sa stresom na poslu i biti povezano s većom profesionalnom i općom kvalitetom života. U istraživanju je sudjelovalo 130 liječnika/ca i medicinskih sestara/tehničara koji su putem online ankete ispunili upitnike profesionalne i opće psihološke dobrobiti te samosuosjećanja i narcizma. Korelacijske i regresijske analize pokazale su da je samosuosjećanje bilo povezano s većom profesionalnom i općom dobrobiti dok narcizam nije bio povezan niti s jednim indikatorom dobrobiti. Naši nalazi imaju važne praktične implikacije za upravljanje ljudskim potencijalima u pomagačkim zanimanjima – budući da je, za razliku od narcizma, samosuosjećanje podložnije promjenama i može se naučiti, razvoj ove karakteristike među medicinskim radnicima može znatno olakšati nošenje s otežanim uvjetima rada.

Ključne riječi: kvaliteta života, narcizam, samosuosjećanje, posao, pomagačka zanimanja

MEDITACIJA I MINDFULNESS ZA OBOLJELE OD PSORIJAZE – SUSTAVNI PREGLEDNI RAD

Helena Jerković, Mirna Šitum

KBC Sestre milosrdnice, Klinika za kožne i spolne bolesti, Zagreb, Hrvatska

helena_tomljenovic@hotmail.com

Psorijaza je kronična bolest kože uz koju se često javljaju i značajne psihičke smetnje, poremećaji i bolesti. Zbog toga je briga o psihičkom zdravlju oboljelih danas gotovo dio standardnog liječenja. Pritom su dostupne različite psihološke intervencije, no u fokusu interesa se sve češće nalaze i intervencije koje se baziraju na meditaciji i usredotočenoj svjesnosti (engl. mindfulness). Međutim, dosada nije provedeno sustavno istraživanje osobitosti ovih intervencija kod oboljelih od psorijaze, stoga je cilj je ovoga rada bio metodom sustavnog preglednog rada istražiti učinkovitost meditacije i usredotočene svjesnosti kod oboljelih od psorijaze, za simptome bolesti i prateće psihološke smetnje. Uključene su sve primarne kvantitativne i kvalitativne studije pronađene pregledom četiri elektronske bibliografske znanstvene baze – MEDLINE, PsychInfo, CINAHL i SCOPUS u srpnju 2020. Rezultati i metodologija ukupno deset studija različitih nacrtu su narativno sintetizirani te upućuju na zaključak da ove intervencije imaju povoljne učinke kod oboljelih od psorijaze. Jasnije je pritom utvrđena učinkovitost za ublažavanje pratećih psiholoških smetnji, uključujući anksioznost, depresivnost, i druge psihopatološke smetnje te za općenitu prilagodbu i reakcije na bolest i simptome. Osim toga, u manjem je broju pregledanih studija utvrđeno i djelovanje ovih intervencija na ublažavanje simptoma psorijaze i poboljšanu dermatološku kvalitetu života. Međutim, pregledane su studije vrlo različite u pogledu kvalitete i metodologije te imaju značajna ograničenja, zbog čega je potrebno provesti dodatna istraživanja. Ovakav sustavni prikaz omogućuje davanje preporuka za buduća istraživanja, kao i praktične smjernice za korištenje ovih intervencija u svakodnevnoj kliničkoj praksi.

Ključne riječi: meditacija, mindfulness, psihološke smetnje, psorijaza, sustavna kronična upala

STAVOVI STUDENATA PREMA NASTAVI NA DALJINU U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

Luka Kamenov, Nina Pavlin-Bernardić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

nbernardi@ffzg.hr

Nastava na daljinu oblik je poučavanja koji se održava putem interneta. Zbog okolnosti izazvanih pandemijom COVID-19, studentima je nastava u velikoj mjeri održavana na ovaj način. Ovo je istraživanje provedeno krajem ljetnog semestra u 2020. godini, a cilj je bio ispitati stavove studenata prema nastavi na daljinu, utvrditi odnos tih stavova s različitim obilježjima studenata (osobinama ličnosti, ciljevima postignuća, akademskoj samoefikasnosti te procjeni razine stresa kojoj su bili izloženi prilikom nastave na daljinu u odnosu na klasičnu nastavu) te s različitim karakteristikama provedene nastave na daljinu. Također, željeli smo ispitati u kojoj mjeri navedene varijable objašnjavaju zadovoljstvo studenata nastavom na daljinu. Online upitnikom ispitan je prigodan uzorak od 631 studenta (76,2% žena) svih godina studija, različitih fakulteta u Hrvatskoj. Sudionici su iskazali blago negativan stav prema nastavi na daljinu te umjereno zadovoljstvo ovim oblikom nastave. Nešto pozitivniji stav prema nastavi na daljinu iskazali su studenti društvenih i tehničkih fakulteta u odnosu na studente prirodnih fakulteta, introvertiraniji studenti, studenti s nižom razinom neuroticizma te oni s višom akademskom samoefikasnosti, dok su studenti orijentirani na ciljeve ovladavanja izbjegavanjem i izvedbe izbjegavanjem imali nešto negativniji stav. Uključeni prediktori objasnili su 57,4% varijance zadovoljstva nastavom na daljinu, a značajnim prediktorima su se pokazali stav prema nastavi na daljinu, ekstraverzija, akademska samoefikasnost, razina stresa kojoj su studenti bili izloženi prilikom nastave na daljinu te kvaliteta komunikacije s nastavnicima. Najveći postotak varijance objasnila su dva zadnje navedena prediktora te stoga ovi rezultati predstavljaju i bitne informacije za sveučilišne nastavnike, koji djelovanjem na ove aspekte nastave mogu pridonijeti zadovoljstvu studenata nastavom na daljinu.

Ključne riječi: nastava na daljinu, akademska samoefikasnost, ciljevi postignuća, osobine ličnosti

PROMJENE PREHRAMBENIH NAVIKA I TJELESNE AKTIVNOSTI KOD OSNOVNOŠKOLACA U VRIJEME SOCIJALNE IZOLACIJE UZROKOVANE PANDEMIJOM BOLESTI COVID-19

Ivana Katavić¹, Lorelaj Lukačin², Natalija Ćurković³

¹Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, Hrvatska

²Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

³Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb, Hrvatska

natalija.curkovic@ncvvo.hr

Zbog pandemije COVID-19 od ožujku 2020. godine do lipnja 2020. godine nastava se u svim osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj odvijala na daljinu. Može se očekivati kako je ta velika promjena životne strukture imala utjecaja na životne navike djece. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati tjelesnu aktivnost i prehrambene navike osnovnoškolaca tijekom početnog razdoblja pandemije i nastave na daljinu. Upitnik je ispunilo 25274 roditelja djece petih i sedmih razreda osnovne škole iz svih dijelova Republike Hrvatske metodom online upitnika. Roditelji su odgovarali na pitanja koja su se odnosila na njihovu djecu. Upitnikom su procjenjivane navike podjednakog postotka djece po spolu (50,3% dječaka) te po razredu kojeg su pohađali (54% peti razred). Roditelji su pitani o navikama svoje djece vezanima za bavljenje tjelesnom aktivnošću prije pandemije, prehrambenim navikama djece prije i za vrijeme pandemije, motivaciji djece za bavljenjem tjelesnom aktivnošću prije i tijekom trajanja pandemije te su bili ispitani roditeljski stavovi o važnosti tjelesne aktivnosti. Dobiveni rezultati pokazuju kako se većina procjenjivane djece (77,2%) bavi nekom vrstom tjelesne aktivnosti te kako dječaci u prosjeku vježbaju više od djevojčica. Nadalje, dobiveni rezultati ukazuju na trend smanjenja motivacije za bavljenje tjelesnim aktivnostima u razdoblju pandemije koji je izraženiji kod dječaka te povećanje broja konzumiranih obroka u danu. Također, dobiveno je da su djeca roditelja koji pridaju veću važnost bavljenju tjelesnim aktivnostima, motiviranija za bavljenje njima što je izraženije u razdoblju prije pandemije, iako je ta povezanost vrlo niska. Ovo istraživanje ukazuje na važnost educiranja i promidžbe zdravih životnih navika kod djece u razvoju, posebice u razdoblju u kojemu dolazi do velikih promjena dnevne rutine.

Ključne riječi: socijalna izolacija, prehrana, vježbanje, motivacija

INTEGRACIJA IZBJEGLICA U HRVATSKOJ – ŠTO PREDVIĐA NJIHOV DOŽIVLJAJ INTEGRIRANOSTI?

Jana Kiralj, Dean Ajduković

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

jkiralj@ffzg.hr

Integracija izbjeglica u neko društvo je višedimenzionalni, dinamični i dvosmjerni proces koji utječe na članove novopridošle i domaće grupe. Dosadašnja istraživanja socio-psihološke integracije naglasak stavljaju na stavove domaćina, a manji se broj usmjerio na doživljaj integriranosti samih izbjeglica. Cilj ovog istraživanja je utvrditi može li se predvidjeti osjećaj integriranosti izbjeglica pomoću niza socio-ekonomskih i socio-psiholoških indikatora integracije. Metodom individualne ankete prikupljeni su podaci od 178 izbjeglica iz Sirije i Iraka koji su status azilanta dobili najranije 2015. godine. Analiziran je niz socio-ekonomskih indikatora integracije i sociodemografskih varijabli koje su povezane s integracijom. Socio-psihološki indikatori integracije uključivali su stav prema domaćima, doživljaj realistične i simboličke međugrupne prijete, percepciju spremnosti domaćih da pomognu izbjeglicama, učestalost i ugodnost međugrupnog kontakta, socijalnu bliskost s domaćima, iskustva diskriminacije i preferenciju akulturacijske strategije. Kriterij integriranosti bio je doživljaj izbjeglica da su dio hrvatske zajednice u kojoj žive. Provedene su dvije regresijske analize, zasebno za socio-ekonomske i socio-psihološke indikatore integracije. Od socio-ekonomskih varijabli i indikatora integracije individualni doprinos ima duljina boravka u zemlji, a visoko obrazovanje (negativno), poznavanje hrvatskog jezika, te znanje o pravima izbjeglica se približavaju značajnosti. Ovim setom je objašnjeno 18% varijance doživljaja stupnja integriranosti. Od socio-psiholoških indikatora integracije, individualni doprinos je imala samo percepcija spremnosti domaćih da pomognu izbjeglicama, a čitavim setom objašnjeno je 45% varijance doživljaja stupnja vlastite integriranosti. Integriranost izbjeglica složen je konstrukt za čije su objašnjenje nužni indikatori iz socio-ekonomsko-psiholoških razina.

Ključne riječi: socio-psihološka integracija, izbjeglice, stavovi, percepcija prijete, kontakt

SUBJEKTIVNA DOBROBIT MLADIH NEZAPOSLENIH KORISNIKA SOCIJALNE POMOĆI

Marijana Kletečki Radović¹, Ivana Tutić Grokša²

¹Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, Hrvatska

²Medicinski fakultet, Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini,
Rijeka, Hrvatska

marijana.kletecki.radovic@pravo.hr

Subjektivna dobrobit obuhvaća doživljaj trenutne životne situacije i aspiracije ljudi o njihovom životu. Također, uključuje i zadovoljstvo životom općenito, kao i zadovoljstvo pojedinim aspektima života. Trenutna razina subjektivne dobrobiti može biti indikator budućeg zdravlja, produktivnosti, prihoda, kvalitete socijalnih odnosa. Pokazalo se da nezaposlenost, a posebno dugotrajna, ima najveći negativni utjecaj na subjektivnu dobrobit pojedinca. Cilj ovog kvalitativnog istraživanja bio je dobiti uvid u subjektivnu dobrobit nezaposlenih osoba mlađe odrasle dobi koji u sustavu socijalne skrbi ostvaruju pravo na novčanu socijalnu pomoć. U istraživanju je sudjelovalo 28 korisnika (17 muškaraca i 11 žena), prosječne dobi 32,5 godina koji u Centru za socijalnu skrb Zagreb ostvaruju pravo na zajamčenu minimalnu naknadu (novčanu socijalnu pomoć). Iskustvo dugotrajne nezaposlenosti, više od dvije godine, imalo je 23 sudionika. Sudionici su novčanu socijalnu pomoć koristili u rasponu od 2 mjeseca do 6 godina. Podaci su prikupljeni metodom intervjua, a za obradu je korištena tematska analiza. Analizom su dobiveni podaci o doživljaju životne situacije i percepciji budućnosti sudionika. Pokazalo se da sudionici, unatoč općenito narušenoj subjektivnoj dobrobiti zbog nezaposlenosti i loše financijske situacije, iskazuju određeni optimizam i planove vezane uz poboljšanje životne situacije. Iskazani planovi vezani su uz obrazovanje, prekvalifikaciju, zapošljavanje i usmjerenost na održavanje bliskih odnosa. Podaci upućuju na povjerenje sudionika u vlastite snage te u pozitivnu perspektivu koje stručnjaci u pomažućem kontekstu mogu koristiti u ostvarivanju individualnih planova usmjerenih izlasku iz sustava socijalne skrbi i poboljšanju dobrobiti korisnika. Postoji prostor za unapređenje stručne pomoći kroz intervencije usmjerene osnaživanju mentalnog zdravlja i unapređenja sustava individualizirane podrške u zapošljavanju.

Ključne riječi: subjektivna dobrobit, nezaposlenost, korisnici socijalne pomoći, percepcija budućnosti

A META-ANALYTIC EXPLORATION OF ASSOCIATIONS BETWEEN RELIGIOSITY AND SEXUAL RISK TAKING AMONG ADOLESCENTS AND EMERGING ADULTS

Goran Koletić¹, Ivan Landripet¹, Luka Jurković¹, Azra Tafro³, Goran Milas², Aleksandar Štulhofer¹

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology, Zagreb, Hrvatska

²Institute for Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

³Faculty of Forestry and Wood Technology, Zagreb, Hrvatska

gkoletic@ffzg.hr

Although there is some evidence that religiosity is related to lower levels of sexual risk taking among adolescents and emerging adults, no attempts have been made to systematically quantify the association. Using data from studies conducted since 2000 in samples of adolescents and emerging adults, this meta-analysis aimed to estimate the link between frequency of religious service attendance (extrinsic religiosity), religious faith (intrinsic religiosity), and four sexual risk-taking behaviors (age at sexual debut, number of sexual partners, condom use at most recent sexual intercourse, and consistent condom use). Five different search systems were used to conduct a systematic literature search in April 2020. Studies that contained quantitative data on religiosity (extrinsic or intrinsic) and at least one indicator of sexual risk taking were searched for. A total of 36 articles published in peer-reviewed journals were identified. Random-effects meta-analytic approach was used to assess sexual risk-taking associations with religious service attendance ($k = 27$, $n = 37,430$, $M_{age} = 18.4$ years, 44% male), and religious faith ($k = 22$, $n = 41,758$, $M_{age} = 18.9$ years, 37% male). The link between religious service attendance and sexual risk taking was significant only for age at sexual debut ($r = .09$, 95%CI [.05, .13]) and the number of sexual partners ($r = -.14$, 95%CI [-.19, -.09]). A weak association between religious faith on the one hand and age at sexual debut ($r = .08$, 95%CI [.03, .12]) and the number of sexual partners on the other hand ($r = -.15$, 95%CI [-.21, -.09]) was found. When religiosity is indicated by the frequency of religious service attendance or religious faith, the current meta-analysis found that religiosity is unlikely to protect young people against sexual risk taking. Considering the limited protective effect of religiosity, comprehensive sexuality education remains essential for the protection of reproductive and sexual health.

Keywords: religiosity, sexual risk taking, adolescents, emerging adults, meta-analysis

UTJECAJ PATRIOTIZMA TE NEKIH DISPOZICIJSKIH OBILJEŽJA NA PRIHVAĆANJE MULTIKULTURALIZMA

Nikolina Kos, Margareta Jelić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

kos.nikolina8@gmail.com

Hrvatska se, zajedno s ostatkom Europe, suočava s rastućom izbjegličkom populacijom te raznim izazovima koji se vežu uz njihovu integraciju u europsko društvo, a nastali su kao posljedice jednog od najvećih humanitarnih problema u novijoj povijesti. Za razliku od država zapadne Europe, Hrvatska za većinu migranata ima tranzitnu ulogu i mali je broj onih koji je odabiru kao zemlju svog primitka. Bez obzira na to, prisutnost izbjegličke populacije kod dijela većinskog stanovništva dovodi do zabrinutosti. Cilj ovog istraživanja bio je doprinijeti spoznajama o stavovima hrvatskih građana prema multikulturalizmu tako što je ispitan doprinos dispozicijskih karakteristika (RWA i SDO) i dimenzija nacionalnog identiteta (slijepi i konstruktivni patriotizam) te percipirane međugrupne prijetnje u predviđanju stava prema multikulturalizmu. Dodatno, provjerena je medijacijska uloga percipirane realistične i simboličke prijetnje u odnosu slijepog patriotizma i multikulturalizma. Podaci su prikupljeni online, na prigodnom uzorku od 677 sudionika. Rezultati su pokazali značajan doprinos desničarske autoritarnosti, orijentacije socijalnoj dominaciji i slijepog patriotizma u prihvaćanju ideologije multikulturalizma. Konstruktivni patriotizam nije se pokazao značajnim prediktorom stava prema multikulturalizmu. Utvrđena je djelomična medijacija međugrupne prijetnje u odnosu slijepog patriotizma te SDO-a i prihvaćanja ideologije multikulturalizma, kao i potpuna medijacija prijetnji u odnosu RWA i multikulturalizma. U skladu s rezultatima, predložene su aktivnosti usmjerene na povećanje prihvaćanja multikulturalnosti kod građana.

Ključne riječi: patriotizam, multikulturalizam, percipirana prijetnja, izbjeglice

KAPACITET RADNOG PAMĆENJA KOD ANKSIOZNIH KLIJENATA U PROCESU OBITELJSKE SISTEMSKE PSIHOTERAPIJE

Maida Koso-Drljević¹, Delila Lisica², Birgit Stürmer³, Christian Valt⁴

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

²Medicinski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

³*Internacionalno psihoanalitičko sveučilište, Berlin, Njemačka*

⁴University Aldo Moro, Bari, Italija

maidakd@gmail.com

Anksioznost negativno utječe na mnoge mentalne procese, a jedan od tih procesa je i radno pamćenje. Radno pamćenje je u službi složenih kognitivnih operacija, a izvođenje složenih i zahtjevnih zadataka može biti narušeno bez obzira radi li se o anksioznosti kao stanju ili osobini ličnosti. U ovom istraživanju cilj nam je bio ispitati povezanost razine anksioznosti i kapaciteta radnog pamćenja u procesu obiteljske systemske psihoterapije gdje očekujemo da će psihoterapija dovesti do smanjenja anksioznosti što će uticati na poboljšan uradak na testovima radnog pamćenja. Baterija testova za procjenu radnog pamćenja: Operacionalni i Spacijalni opseg radnog pamćenja (OSPAN i SSPAN), Zadatak 1-unatrag (1-back), WAIS subtest Ponavljanje brojeva i kontrolna mjera neposrednog i odgođenog pamćenja Prisjećanje priče primijenjena je na tri grupe sudionika. U grupi 1 i 2 bili su sudionici koji su imali visok rezultat na skali anksioznosti i njihovo radno pamćenje procijenjeno je u tri vremenske točke: za grupu 1 - prije terapije, nakon pete sesije i nakon devete sesije, a za grupu 2 – prije terapije u dvije vremenske tačke s razmakom od 3 mjeseca nakon čega su uključeni u terapijski proces i nakon 5 sesija terapije. Grupa 3 nije imala visok rezultat na skali anksioznosti, nije bila u procesu psihoterapije i njihovo kognitivno funkcioniranje je procijenjeno u tri vremenske točke s razmakom od 3 mjeseca. Dobiveni rezultati pokazuju da osobe koje imaju povišene razine anksioznosti imaju statistički značajno manji kapacitet radnog pamćenja u odnosu na ne-anksiozne sudionike. Njihovi simptomi anksioznosti se značajno smanjuju u procesu psihoterapije, a kognitivno funkcioniranje se poboljšava. Smanjenje anksioznosti, kao rezultat psihoterapije, oslobađa kapacitet potreban za izvedbu kognitivnih zadataka.

Ključne riječi: anksioznost, radno pamćenje, psihoterapija

ODNOS RODITELJSKE STIGME I NEGATIVNIH EMOCIONALNIH STANJA KOD RODITELJA DJECE S RAZVOJNIM JEZIČNIM POREMEĆAJEM

Matea Kramarić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za logopediju, Zagreb, Hrvatska

matea.kramaric@erf.unizg.hr

Roditelji djece s teškoćama često su i sami stigmatizirani zbog svoje bliske veze s djetetom i uloge u djetetovu razvoju. Doživljenu ili percipiranu javnu stigmom roditelji mogu internalizirati, što može dovesti do razvoja različitih negativnih posljedica. Istraživanja ukazuju na pozitivnu povezanost između oba oblika stigme i negativnih posljedica te da internalizirana stigma barem djelomično posreduje odnos između percipirane stigme i posljedica. Dosadašnji rezultati većinom se vežu uz stigmom psihički oboljelih osoba i njihovih obitelji. Cilj je ovog istraživanja ispitati odnos između roditeljske stigme, percipirane i internalizirane, i negativnih emocionalnih stanja kod roditelja djece s razvojnim jezičnim poremećajem. U istraživanju je sudjelovao 321 roditelj (94% majki, prosječne dobi $M = 39,5$, $SD = 5,03$) čijoj je djeci, starosti do 15 godina ($M = 7,6$, $SD = 2,64$), dijagnosticiran razvojni jezični poremećaj bez komorbiditeta s nekim izraženijim poremećajem ili invaliditetom. Sudionici, regrutirani preko logopeda iz različitih dijelova Hrvatske, ispunili su putem online upitnika Skalu obezvrjeđivanja članova obitelji stigmatiziranih pojedinaca (Struening i sur., 2001), Skalu pridružene stigme (Mak i Cheung, 2008), Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa DASS-21 (Lovibond i Lovibond, 1995) te odgovorili na nekoliko općih pitanja o sebi, svom djetetu te djetetovim teškoćama. Podaci su analizirani tehnikom linearnog strukturalnog modeliranja. Sukladno ranijim nalazima, dobivene su pozitivne povezanosti između ispitanih konstrukata. Roditelji koji u većoj mjeri percipiraju stigmom u javnosti iskazuju višu razinu internalizirane stigme te posljedično višu razinu negativnih emocionalnih stanja. Internalizirana stigma u potpunosti posreduje odnos između percipirane stigme i negativnih stanja. Rezultati će biti interpretirani u okviru sociokognitivnog modela samostigmatizacije te s obzirom na specifične karakteristike odabrane populacije.

Ključne riječi: percipirana stigma, internalizirana stigma, negativna emocionalna stanja, roditelji, razvojni jezični poremećaj

OSOBINSKE ODREDNICE UZNEMIRENOSTI I SIGURNOSNIH PONAŠANJA LIJEČNIKA: MEDIJACIJSKA ULOGA ZABRINUTOSTI VEZANE ZA PANDEMIJU BOLESTI COVID-19

Sandro Krašić¹, Dražen Begić²

¹Udruga Kako si?, Zagreb, Hrvatska

²Medicinski fakultet, Zagreb, Hrvatska

sandro.krasic.sk@gmail.com

Pandemija je prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije epidemija širokog razmjera koja pogađa veliki dio naseljenog svijeta. Bolest COVID-19 javila se krajem 2019. godine i vrlo brzo poprimila pandemijske razmjere. Cilj ovog istraživanja odnosio se na provjeravanje medijacijske uloge zabrinutosti oko bolesti COVID-19 u povezanosti nekih osobnih odrednica sa psihološkom uznemirenošću i sigurnosnim ponašanjima vezanim za COVID-19. Jedan se problem ticao medijacijskog učinka zabrinutosti oko COVID-19 na povezanost između psihološke nefleksibilnosti i psihološke uznemirenosti kao i na povezanost između psihološke nefleksibilnosti i sigurnosnih ponašanja vezanih za COVID-19. Drugi se problem ticao medijacijskog učinka zabrinutosti oko COVID-19 na povezanost između psihološke neotpornosti i psihološke uznemirenosti, odnosno sigurnosnih ponašanja vezanih za COVID-19. U istraživanju je sudjelovalo 656 liječnika (71,3% žena). Za mjerenja briga oko COVID-19 iskorišten je upitnik Brige vezane za COVID-19 dok je kao mjera sigurnosnih ponašanja korišten Upitnik ponašanja vezanih za COVID-19. Kao mjera psihološke nefleksibilnosti korišten je Upitnik prihvaćanja i akcije (AAQ-II), a psihološke neotpornosti Kratka skala otpornosti (BRS). Kratka verzija Upitnika za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća (CORE-YP) korištena je kao mjera psihološke uznemirenosti. Medijacijskom analizom pokazana je potpuna medijacija zabrinutosti oko COVID-19 na povezanost psihološke neotpornosti i psihološke nefleksibilnosti sa sigurnosnim ponašanjima. Pokazana je i djelomična medijacija zabrinutosti oko COVID-19 na povezanost psihološke neotpornosti i psihološke nefleksibilnosti sa psihološkom uznemirenošću. Implikacija ovih rezultata govori u prilog poticanja psihološke fleksibilnosti i psihološke otpornosti kod liječnika kao zaštitnih faktora od negativnih utjecaja pandemije na psihičko zdravlje.

Ključne riječi: COVID-19, liječnici, psihološka fleksibilnost, psihološka otpornost, sigurnosna ponašanja

PREDVIĐANJE KONSTRUKTIVNE KOMUNIKACIJE PRILIKOM SUKOBA U BLISKIM VEZAMA

Tina Krznarić Jaković

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska i
Cognitiva, Zagreb, Hrvatska

krznaric.tina@gmail.com

Uobičajene načine komunikacije prilikom sukoba nazivamo stilovima ili obrascima komunikacije. Neki omogućavaju rješavanje sukoba u ljubavnoj vezi, a neki sukobe produbljuju, čime posljedično dovode do promjena u zadovoljstvu vezom. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti može li se konstruktivna komunikacija prilikom sukoba predvidjeti korištenjem modela teorije planiranog ponašanja (TPP). Namjera ponašanja najbolji je prediktor stvarnog kasnijeg ponašanja, a TPP definira da su za formiranje namjere ključni stav prema ponašanju, socijalna norma izvođenja ponašanja, te percipirana bihevioralna kontrola nad ponašanjem. Provedeno je istraživanje u dvije vremenske točke na uzorku od 240 sudionika mlađe odrasle dobi koji su u trenutku provedbe istraživanja bili u ljubavnoj vezi, ali ne i u braku. U prvoj točki ispitani su stavovi o konstruktivnoj komunikaciji, socijalna norma konstruktivne komunikacije, percipirana bihevioralna kontrola nad konstruktivnom komunikacijom prilikom sukoba, te namjera buduće konstruktivne komunikacije. U drugoj točki mjerenja mjesec dana kasnije ispitana je stvarna konstruktivna komunikacija prilikom sukoba u proteklih mjesec dana. Metodologijom strukturalnog modeliranja provjereno je pristajanje podataka modelu koji postulira TPP. Rezultati pokazuju da je konstruktivnu komunikaciju prilikom sukoba moguće predvidjeti modelom definiranim teorijom planiranog ponašanja, te da stav o ponašanju, socijalna norma i bihevioralna kontrola ne predviđaju konstruktivnu komunikaciju izravno, već posredno preko namjere konstruktivne komunikacije. Osobe koje izražavaju pozitivniji stav prema konstruktivnoj komunikaciji, koje percipiraju da okolina od njih očekuje da komuniciraju na taj način te koje smatraju da su u stanju komunicirati konstruktivno ako to žele, izražavaju veću namjeru budućeg konstruktivnog komuniciranja prilikom sukoba, te posljedično uistinu i komuniciraju više konstruktivno prilikom sukoba s partnerom.

Ključne riječi: bliske veze, komunikacija prilikom sukoba u vezi, teorija planiranog ponašanja

TJELESNO SAMOPOIMANJE, SEKSUALNOST I KVALITETA PARTNERSKOG ODNOSA KAO PREDIKTORI ZADOVOLJSTVA VEZOM U RAZLIČITIM FAZAMA TRANZICIJE U RODITELJSTVO

Stasa Kukulj¹, Gordana Keresteš²

¹Učiteljski fakultet, Odsjek za odgojiteljske studije, Petrinja, Hrvatska

²Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

stasa.kukulj@ufzg.hr

Tranzicija u roditeljstvo je jedno od najizazovnijih razdoblja tijekom ranih faza partnerstva. Uvid u mehanizme koji mogu djelovati na partnerski odnos tijekom tranzicije u roditeljstvo ima svoju znanstvenu i praktičnu važnost budući da je upravo prilikom prve tranzicije u roditeljstvo povećan rizik za rastavu braka. Cilj ovog istraživanja je utvrditi doprinose tjelesnog samopoimanja, seksualnosti i kvalitete partnerskog odnosa ukupnom zadovoljstvu vezom u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo. U istraživanju su sudjelovali žene i muškarci bez djece, oni koji očekuju prvo dijete te roditelji šestomjesečne i jednogodišnje djece. Podaci su prikupljeni metodom snježne grude te uručivanjem upitnika tijekom trudničkih tečajeva i kontrolnih liječničkih pregleda. Pokazatelji tjelesnog samopoimanja, seksualnosti i kvalitete partnerskog odnosa uspješno su predvidjeli ukupno zadovoljstvo vezom u svim fazama tranzicije u roditeljstvo. Usporedili smo relativne doprinose varijabli na individualnoj i interpersonalnoj razini te utvrdili da u sve četiri skupine sudionika pripremljenost za roditeljstvo uspješno doprinosi objašnjenju ukupnog zadovoljstva vezom, dok sociodemografska obilježja to čine samo u skupini žena i muškaraca bez djece. Pokazatelji tjelesnog samopoimanja nisu predviđali zadovoljstvo vezom sudionika bez djece, dok indikatori seksualnosti nisu bili prediktivni u skupini roditelja šestomjesečne djece. U svim skupinama najveću prediktivnu snagu imali su ljubav i pravednost u podjeli svakodnevnih obaveza, što govori o najvećoj važnosti emocionalnog aspekta odnosa među partnerima za ukupno zadovoljstvo vezom.

Ključne riječi: tranzicija u roditeljstvo, tjelesno samopoimanje, seksualnost, kvaliteta partnerskog odnosa, zadovoljstvo vezom

UTJECAJ MUCANJA NA BLISKE INTERPERSONALNE ODNOSI

Dora Kurtović¹, Ana Leko Krhen²

¹Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb, Hrvatska

²Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za logopediju, Zagreb, Hrvatska

dora.kurtovic96@gmail.com

Mucanje je poremećaj tečnosti govora koji, iako primarno utječe na govornu proizvodnju, svoj utjecaj ima na cjelokupnu komunikaciju osobe koja muca. Te komunikacijske teškoće mogu se posljedično odraziti na psihosocijalni profil osobe, uzrokujući pad samopouzdanja, socijalnu anksioznost i smanjenu kvalitetu bliskih interpersonalnih odnosa. Izlaganje u uvodnom dijelu pruža detaljan pregled dosadašnjih istraživanja na temu bliskih interpersonalnih odnosa te socijalnih i psiholoških teškoća osoba koje mucaju. Cilj samog istraživanja jest dati opis utjecaja mucanja na bliske interpersonalne odnose osoba koje mucaju u Republici Hrvatskoj i zemljama regije. Također, cilj je ispitati povezanost između mjera subjektivne procjene jačine mucanja kod osoba koje mucaju i njihovih teškoća u emotivnim vezama s romantičnim partnerima, prijateljima i obitelji te ispitati moguće razlike između muškaraca i žena. U tu svrhu osmišljen je upitnik koji ispituje teškoće u općem funkcioniranju u bliskim odnosima, u odnosima s prijateljima, romantičnim vezama i obiteljskim odnosima. Također, u svrhu samoprocjene ispitanici su ispunili 9-Point Scale of Self Report od Stuttering, često korištenu metodu samoprocjene mucanja. Uzorak je činio 71 ispitanik, a ispitni materijal odatan je elektroničkim putem. Odgovori ispitanika istraživanja obrađeni su kroz postupke deskriptivne, parametrijske i neparametrijske statistike. Dobiveni rezultati istraživanja upućuju kako postoji statistički značajna razlika između muškaraca i žena u području bliskih interpersonalnih odnosa kod osoba koje mucaju. Također, dokazana je povezanost između samoprocjene težine mucanja i utjecaja mucanja na romantične veze i prijateljske odnose, dok u području obiteljskih odnosa nema povezanosti.

Ključne riječi: mucanje, bliski odnosi, socijalna anksioznost

PREDIKTORI PUTANJA PROMJENE EMOCIONALNOG DISTRESA TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Milica Lazić, Veljko Jovanović, Vesna Gavrilov-Jerković

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Novi Sad, Srbija

lazic.milica44@gmail.com

U posljednjih godinu i po dana, veliki broj studija je proveden s ciljem praćenja posljedica aktualne situacije izazvane pandemijom koronavirusa na mentalno zdravlje stanovništva. Iako je većina do sada provedenih istraživanja pratila promjene u funkcioniranju ispitanika, do sada postoji veoma malo studija koje su primjenjivale pristup usmjeren na osobe, kako bi se pratile različite putanje promjene. Ciljevi ovog istraživanja su utvrđivanje putanja promjene distresa za vreme trajanje izvanrednog stanja i prediktora različitih putanja. Istraživanje je provedeno tijekom četiri tjedna u vrijeme kada je u Srbiji bilo uvedeno izvanredno stanje, na uzorku od 1387 ispitanika ($M = 37,4$, $SD = 12,32$), koji su ponovljeno popunili mjeru distresa. Prilikom prvog mjerenja, ispitanici su popunili i mjeru kognitivno-emocionalne regulacije, mjere povjerenja u institucije i interpersonalnog povjerenja (po jedna čestica), kao i mjere koje su se odnosile na samu pandemiju (strah od zaraze, vjerojatnost zaraze i procjena kraja pandemije). Prvi profil je obuhvatio najviše ispitanika (82%) i ukazivao je na to da se radi o osobama koje imaju stabilno nizak distres tijekom trajanja izvanrednog stanja, a ovaj profil je ostvarivao najniže rezultate na neadaptivnim strategijama emocionalne regulacije. Približno sličan postotak (oko 7%) ispitanika pripadao je profilima koji su ukazivali na rast, odnosno pad distresa tijekom vremena. Rast emocionalnog distresa je bio karakterističan za ispitanike koji su imali najniže institucionalno i interpersonalno povjerenje, dok je pad emocionalnog distresa bio karakterističan za one koji su skloni primjeni adaptivnih, ali i neadaptivnih strategija emocionalne regulacije. Najmanje zastupljen (3,3%) je bio profil onih ispitanika koji su imali stabilno visok emocionalni distres, koji su istovremeno bili skloniji najčešćoj upotrebi neadaptivnih strategija emocionalne regulacije. Varijable koje su se odnosile na samu pandemiju nisu predviđale pripadnost različitim putanjama promjene.

Ključne riječi: emocionalni distres, pandemija koronavirusa, emocionalna regulacija

PREDICTIVE VALUE OF THE LIGHT TRIAD

Petar Lukić¹, Marko Živanović^{1,2}

¹Faculty of Philosophy, Psychology Department & Laboratory for Research of Individual Differences, Belgrade, Serbia

²Faculty of Philosophy, Psychology Department & Institute of Psychology, Belgrade, Serbia

petar.lukic@f.bg.ac.rs

The concept of the Light Triad (LT) was recently proposed as a set of three traits of Faith in humanity (FiH), Humanism, and Kantianism to describe benevolent and loving relationship towards others, directly opposing the well-known traits of the Dark Triad. The present research is examining the predictive and concurrent validity of the LT over and above the Dark Tetrad for everyday behaviors. The sample was composed of 248 participants (41 men, $M_{age} = 30.02$, $SD = 10.95$). Light traits were assessed using a 12-item measure of the LT, while the Dark tetrad was measured by 27-item SD3 and 9 Core sadism items of VAST. For assessing everyday behavior, using a five-point scale (1 - never, 5 - very often), participants answered how often have they: a) gave money or food to the poor, b) volunteered for humanitarian causes, c) cheated on their sexual partner, d) were in a romantic relationship with a person who is already romantically committed, e) returned the difference in change to the cashier if they received more than they should, and f) checked their wallet in public transportation when close to Roma people. We also asked participants g) how many people they got into a serious quarrel with in the past six months. The results showed that Humanism and Kantianism positively correlated with helping the poor ($r_H = .16$, $r_K = .14$, $p < .05$) and returning the change ($r_H = .22$, $r_K = .20$, $p < .01$), negatively with cheating the partner ($r_H = -.14$, $r_K = -.15$, both $p < .05$). FiH only correlated with returning the change ($r = .21$, $p < .01$). Regression analysis indicated that the light traits do not have any incremental predictive value in the case of helping the poor and cheating, over and above the dark traits. LT, however, added to the prediction over the dark traits when it comes to giving back the change to the cashier ($\Delta F = 3.78$, $\Delta R^2 = .04$, $p = .01$) with Kantianism being a marginally significant predictor ($\beta = .13$, $p = .05$). We discuss the degree to which the LT may add some novelty in studying human behavior.

Keywords: Light Triad, Dark Tetrad, predictive value, everyday behavior

SKLONOST PROMIŠLJANJU I EMOCIJE U PREDVIĐANJU RADIKALIZIRANIH NAMJERA

Marina Maglić, Tomislav Pavlović, Renata Franc
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

marina.maglic@pilar.hr

U kontekstu kolektivnog djelovanja ne nedostaje empirijskih argumenata koji govore u prilog važnosti emocija poput ljutnje, gađenja ili prijezira, zbog čega su navedene emocije uvrštene i u velik broj teorijskih modela radikalizacije. S druge strane, kognitivni kapaciteti i stilovi u modelima radikalizacije javljaju se rjeđe, dok empirijskih provjera njihovog doprinosa radikaliziranim stavovima, namjerama ili ponašanjima gotovo i nema. Stoga, polazeći od dvoprocesnih teorija viših kognitivnih procesa, ovim istraživanjem željeli smo provjeriti postoji li odnos između sklonosti sustavnom promišljanju (odnosno, sklonosti oslanjanja na kognitivne procese tipa 2) i radikaliziranih ponašajnih namjera usmjerenih prema sprečavanju štetnih politika, kao i to moderira li sklonost sustavnom promišljanju odnos između emocija i radikaliziranih ponašajnih namjera. Kako bismo to učinili, proveli smo istraživanje na online uzorku punoljetnih građana Hrvatske, nacionalno reprezentativnom s obzirom na dob i spol. Uzorak je sačinjavalo 504 odraslih građana (prosječne dobi od 44 godina; 54% žena). Nakon provjere faktorskih struktura primijenjenih instrumenata (ljestvice aktivističkih i ekstremističkih namjera (ARIS), testa kognitivne refleksivnosti (CRT), unipolarne ljestvice samoprocjene doživljenih emocija kod percepcije grupne relativne deprivacije), provedene korelacijske i regresijske analize ukazale su na postojanje pozitivnog odnosa između emocija i radikaliziranih ponašajnih namjera, na način da su osobe koje doživljavaju intenzivnije neugodne emocije izražavale intenzivnije radikalizirane namjere, te negativnog odnosa između sklonosti sustavnom promišljanju i radikaliziranih ponašajnih namjera, pri čemu su osobe sklonije sustavnom promišljanju izražavale nešto slabije radikalizirane namjere. Također, regresijskim je analizama utvrđeno da odnos emocija i radikaliziranih ponašajnih namjera ne ovisi o razini sustavnog promišljanja pojedinca.

Ključne riječi: radikalizacija, ARIS, emocije, kognitivna refleksija, CRT

KATEGORIZACIJA UČENIKA U TERMINIMA DJELOVANJA PO CILJNIM ORIJENTACIJAMA

Danijela Marasović, Filipa Maksan, Kati Kezić, Iva Čotrić

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

danijela.marasovic@gmail.com

Razvojem teorije ciljeva postignuća, njena povezanost s konstruktima vezanima uz školu i akademsku klimu često je bila istraživana. Jedan od koncepata ove teorije pretpostavlja 2x2 model koji uključuje četiri ciljne orijentacije: pristupajuća orijentacija na učenje, pristupajuća orijentacija na izvedbu, izbjegavajuća orijentacija na učenje i izbjegavajuća orijentacija na izvedbu. S obzirom na rezultate prethodnih istraživanja koja ukazuju na drugačije odnose navedena četiri konstrukta međusobno, ali i s drugim konstruktima unutar školskog okruženja, cilj ovog istraživanja bio je ispitati mogućnost kategorizacije učenika u terminima djelovanja po ciljnim orijentacijama te njihove veze s ispitnom anksioznošću. Pretpostavljeno je da će korelacije među ciljnim orijentacijama biti neznčajne ili vrlo niske, te da će s ispitnom anksioznošću korelirati isključivo izbjegavajuće ciljne orijentacije. Uzorak je uključivao 46 učenika i 181 učenicu srednje škole. Mjerenje je provedeno online, koristeći Skalu ciljeva postignuća i Upitnik ispitne anksioznosti. Analizom podataka utvrđene su niske do umjerene korelacije među ciljnim orijentacijama, dok su s ispitnom anksioznošću korelirale samo izbjegavajuće ciljne orijentacije. S obzirom na dobivene rezultate, čini se da ciljne orijentacije ostaju relevantne u domeni stresa vezanog uz školsko okruženje. Rezultate je potrebno implementirati u praksu kako bi se nastojala izbjeći anksioznost na ispitima u najvećoj mogućoj mjeri. Također, uočene su naznake multiple ciljne orijentacije kao pojave višestrukih ciljnih orijentacija kod istog učenika, što je raspravljeno unutar teorija samoregulacije i ostalih vezanih konstrukata unutar edukacijske psihologije.

Ključne riječi: ciljne orijentacije, multipla ciljna orijentacija, ispitna anksioznost

ULOGA ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI U OBJAŠNENJU SEKSUALNOG UZBUĐENJA ŽENA

Matea Markotić, Tanja Jurin

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

mamarkot@m.ffzg.hr

Anksiozna osjetljivost definira se kao vjerovanje da će simptomi i osjeti anksioznosti (tjelesni, psihički i socijalni) dovesti do katastrofe. Visoko anksiozno osjetljivi pojedinci skloni su pogrešnom tumačenju simptoma uzbuđenja ili uznemirenosti kao prijetećima. Iz toga također proizlazi pretpostavka da će anksiozno osjetljive osobe tjelesne promjene tijekom seksualnih aktivnosti i uzbuđenja interpretirati kao opasne. Upravo bi takva tumačenja tjelesnih osjeta mogla dovesti do izražene seksualne inhibicije i smanjenja seksualne ekscitacije (prema modelu dvostruke kontrole Bancroft i Janssen, 2000). Dinamički odnos anksiozne osjetljivosti i seksualne inhibicije mogao bi dovesti do smanjenog seksualnog uzbuđenja. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu anksiozne osjetljivosti u seksualnom uzbuđenju žena u kontekstu seksualne inhibicije. U istraživanju je sudjelovalo 1605 punoljetnih žena koje su ispunile upitnik o učestalosti njihovih seksualnih ponašanja, Indeks anksiozne osjetljivosti, Skraćenu verziju skale seksualne inhibicije i seksualne ekscitacije i tri indikatora subjektivnog seksualnog uzbuđenja (seksualno uzbuđenje, afektivno seksualno uzbuđenje i genitalne senzacije). Rezultati pokazuju da anksiozno osjetljive žene imaju višu razinu seksualne inhibicije i ekscitacije te niže razine genitalnih senzacija. Anksiozna osjetljivost nije se pokazala povezanom s dva indikatora seksualnog uzbuđenja. Anksiozna osjetljivost također se pokazala značajnim samostalnim prediktorom uz seksualnu inhibiciju jedino za seksualno uzbuđenje koje se manifestira putem jačine genitalnih osjeta. Analizom medijacijskog učinka seksualne inhibicije na odnos između anksiozne osjetljivosti i genitalnih senzacija utvrđena je djelomična medijacija. Ovi podaci nude novi uvid u važnost stabilnih osobina ličnosti u razumijevanju relevantnog odgovora u okviru ljudskog seksualnog ciklusa te mogu imati značajne kliničke implikacije koje će u izlaganju biti diskutirane.

Ključne riječi: anksiozna osjetljivost, seksualna inhibicija, seksualno uzbuđenje, seksualna ponašanja, ženski rod

VALIDACIJA TESTA SVAKODNEVNIH ZADATAKA ZA OSOBE ODRASLE ŽIVOTNE DOBI

Marina Martinčević¹, Andrea Vranić¹, Luka Juras²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Modus, Centar za djecu, mlade i obitelj, Zagreb, Hrvatska

mmartincevic@ffzg.hr

Test svakodnevnih zadataka (engl. Everyday problem test - EPT, Willis, 1993) ispituje kompetencije u šest područja svakodnevnog života: zdravlje, upravljanje financijama, briga o kućanstvu, priprema hrane, korištenje telefona i kupovina. Originalna verzija testa sadrži 42 zadatka i uz njih vezana po dva pitanja (84 pitanja), čija primjena traje oko 60 minuta. Cilj ovog istraživanja bio je konstruirati skraćenu verziju EPT-a i provjeriti njegovu konstruktivu valjanost na uzorku osoba odrasle životne dobi. U istraživanju je sudjelovalo 46 osoba prosječne dobi 62,3 godina (SD = 1,75, raspon 60-65). Sudionici su ispunili bateriju testova koja je uz EPT uključivala Ravenove progresivne matrice (SPM), Simon zadatak, n-unatrag zadatak, Kratko ispitivanje mentalnog statusa (MMSE-2) i sociodemografski upitnik. Temeljem podataka o težini i lakoći zadataka konstruirane su tri forme EPT-a. Svaka forma sadrži 7 zadataka i 14 pitanja, pri čemu je svako područje svakodnevnog života reprezentirano jednim zadatkom. Aritmetičke sredine različitih EPT formi nisu se značajno razlikovale, a korelacije među njima spadaju u red stvarne značajne do visoke povezanosti. Kako bi se provjerila konvergentna i divergentna valjanost provedene su tri hijerarhijske regresijske analize, s pojedinom formom EPT testa kao kriterijem. U prvom koraku su u analizu kao prediktori uvršteni dob, godine obrazovanja, broj bodova u MMSE-2, a u drugom koraku dodani su broj točnih odgovora u SPM, proporcija točnih odgovora u n-unatrag zadatku te razlika u vremenu reakcije na kongruentne i nekongruentne podražaje u Simon zadatku. Rezultati su pokazali da osobe s dužom naobrazbom i boljim fluidnim rezoniranjem pokazuju bolje rezultate u sve tri forme EPT testa što ide u prilog konvergentnoj i divergentnoj valjanosti testa. Ovaj test predstavlja objektivnu i ekološki valjanu mjeru svakodnevnog funkcioniranja odraslih osoba.

Ključne riječi: Test svakodnevnih zadataka, svakodnevno funkcioniranje, odrasla dob, validacija

PODSJEĆANJE NA NEKE BORBE RAMIRA BUJASA ZA EKSPERIMENTALNU PSIHOLOGIJU

Krunoslav Matešić¹, Josip Lopižić²

¹Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb, Hrvatska

kmatesic@ffzg.hr

U priopćenju se opširno podsjeća na jedno zalaganje Ramira Bujasa za eksperimentalnu psihologiju. Ukupnost raščlambe temelji se na pregledu arhivskih dokumenata i drugih objavljenih sadržaja. Odredbom Poglavnika od 4. siječnja 1943., redoviti sveučilišni profesor Ramiro Bujas bio je prisilno umirovljen. No, to ga nije spriječilo da se i dalje bori za psihologiju. Matica hrvatska je 1942. objavila prijevod knjige Eduarda Sprangera *Oblici života, Duhovnoznanstvena psihologija i etika ličnosti*. R. Bujas je u časopisu *Napredak* [84 (8-9), 1-12.] napisao oštru kritiku ovog djela. Prema osnovnim tezama duhoznanstvena psihologija bi trebala biti odmak od empirijske (eksperimentalne) psihologije koja se vezuje uz prirodne znanosti te bi trebala stvoriti novu psihologiju koja bi ulazila u sklop duhovnih znanosti. R. Bujas je detaljno pobio premise ove 'nove' psihologije uz završnu ocjenu da je ona ostala tek u fazi filozofskih zamisli nekih njemačkih filozofa i njihovih pristaša te da je to samo epizoda u povijesti njemačke filozofije. Citiramo R. Bujasa: 'Ne postoje dvije psihologije – prirodoznanstvena psihologija i duhoznanstvena psihologija – nego postoji samo jedna, a to je psihologija psihologa ...'. U zimskom semestru 1945./46. R. Bujas je bio ponovno zaposlen na Filozofskom fakultetu. Kao osoba koja je, kako se prisjeća Rudi Supek, za vrijeme rata bila suspendirana od strane ustaša, postao je članom Sveučilišnog suda časti za ocjenu kolaboracije sveučilišnih nastavnika u ratnom razdoblju. Krajem 1948. R. Bujas je ponovno postao ideološki neprihvatljiv. R. Supek navodi da je 'grupa radikalno lijevih studenata' tražila njegovo protjerivanje s Fakulteta. Iako je pred pregaocima novog poretka nepokolebljivo branio postulate eksperimentalne psihologije, u tome nije uspio pa je trajno umirovljen. Zaključno, svojevrsnu satisfakciju R. Bujas je dobio 1953. kada je kao osnivač postao ujedno i prvi predsjednik Udruženja psihologa FNRJ.

Ključne riječi: Ramiro Bujas, eksperimentalna psihologija, duho(vno)znanstvena psihologija

DIJADNO ISTRAŽIVANJE VAŽNOSTI VLASTITE PONIZNOSTI I PERCIPIRANE PARTNEROVE PONIZNOSTI ZA KVALITETU PARTNERSKOG ODNOSA

Jasmina Mehulić, Željka Kamenov

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

jmehulic@ffzg.hr

Poniznost predviđa kvalitetu i stabilnost partnerskog odnosa te zadovoljstvo partnerskim odnosom (Davis i sur., 2011). Ponizni pojedinci imaju točniju procjenu sebe, skromniji su u svojoj samoprezentaciji i više su usmjereni na druge što potiče opraštanje, zahvalnost (McCullough i sur., 2002) i pomaganje (LaBouff i sur., 2012). Istovremeno, istraživanja pokazuju da su pojedinci zadovoljniji svojim partnerskim odnosima i više im predani kada svoje partnere doživljavaju poniznima (npr. Dwiwardani i sur., 2018). Cilj ovog istraživanja bio je istražiti povezanost vlastite poniznosti i percipirane poniznosti partnera na kvalitetu partnerskog odnosa. U istraživanju je sudjelovao 641 heteroseksualni par (raspon dobi 20 – 39 godina; prosječno trajanje partnerskog odnosa: 3 godine), a sudionici su regrutirani uz pomoć studenata Odsjeka za psihologiju. Provedene su dijadne analize u okviru APIM modela (Kashy i Kenny, 2000). Dobivena je umjerena korelacija između vlastite poniznosti i percipirane poniznosti partnera/ice. I za muškarce i za žene, akter efekti vlastite poniznosti i percipirane poniznosti partnera bili su povezani s procjenom kvalitete partnerskog odnosa. Pronađen je samo jedan partner efekt – muškarci čije partnerice su ih procjenjivale poniznijima izvještavali su o boljoj kvaliteti partnerskog odnosa. Viđenje sebe poniznim/om nije bilo povezano s partnerovom/ičinom procjenom kvalitete veze. Utvrđena različita važnost percipiranja partnera poniznim u odnosu na percipiranje partnerice poniznom za kvalitetu veze moglo bi se objasniti teorijama rodni uloga i različitim očekivanjima od muškaraca i žena u partnerskim odnosima.

Ključne riječi: poniznost, percipirana poniznost partnera, kvaliteta veze, dijadno istraživanje

UČINKOVITOST PRIMJENE WEB APLIKACIJE UTEMELJENE NA MINDFULNESS PRAKSI U PREVENCIJI PROBLEMA U PONAŠANJU I PROMICANJU MENTALNOG ZDRAVLJA UČENIKA

Josipa Mihić¹, Martie Skinner²

¹Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za poremećaje u ponašanju, Zagreb, Hrvatska

²Social Development Research Group, University of Washington, Seattle, USA

josipa.mihic@erf.unizg.com

Svrha ovog istraživanja bila je procijeniti učinke primjene web aplikacije utemeljene na mindfulness (hrv. usredotočena svjesnost) praksi s učenicima 3. i 4. razreda osnovnih škola tijekom razdoblja od 12 tjedana. Ovo randomizirano kontrolirano ispitivanje provedeno je tijekom 2019. godine u tri po slučaju odabrane škole iz države Washington, SAD. Jedna je škola bila nasumično odabrana kao intervencijska te su učitelji u toj školi svakog školskog dana učenicima reproducirali dvije snimljene mindfulness audio vježbe prema unaprijed određenom slijedu. U ovu je skupinu bilo uključeno 208 učenika (44,2% djevojčica, prosječne dobi 8,5 godina). Druga škola je također odabrana po slučaju te su učitelji u toj školi mogli reproducirati onoliko mindfulness audio vježbi koliko su željeli te je tu skupinu činio 101 učenik (48,5% djevojčica, prosječne dobi 8,7 godina), dok je treća škola bila kontrolna te je uključivala 44 učenika (41% djevojčica, prosječne dobi 8,9 godina). Budući da je ova mindfulness intervencija bazirana na web aplikaciji, lako se provodi u razrednom okruženju te ne zahtjeva formalni trening učitelja. Dio vježbi se temelji na animiranim videozapisima, dok se u ostalim vježbama putem projektor na ploču projicira ilustracija popraćena audio uputama. Vježbe traju između 5 i 7 minuta. Utjecaj na ishode kod učenika procijenjen je mjerama procjene učenika od strane učitelja i samoprocjene učenika. Analiza je pokazala da je kod učenika iz skupine u kojoj su učitelji svakodnevno reproducirali mindfulness vježbe prema određenom popisu došlo do značajnog smanjenja opozicionog ponašanja ($g = ,30$) te do povećanja prosocijalnog ponašanja ($g = ,16$) u usporedbi sa skupinom u kojoj su učitelji provodili mindfulness vježbe prema vlastitoj želji i rasporedu. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na potencijale novih tehnologija u primjeni mindfulness prakse s učenicima u školskom okruženju u svrhu promicanja pozitivnog razvoja učenika.

Ključne riječi: nove tehnologije, mindfulness, prevencija, učenici

PREDIKTORI ETNIČKOG I NACIONALNOG IDENTITETA ROMA U SRBIJI

Vladimir Mihić¹, Tijana Karić²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Novi Sad, Srbija

²Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, Srbija

mihic@ff.uns.ac.rs

Iako su Romi u Srbiji službeno treća grupa po veličini, neslužbeni podaci pokazuju da je broj Roma daleko veći, što ih čini vjerojatno najvećom manjinskom skupinom. Jedan od važnih razloga za to je izražena pojava da se u službenim popisima stanovništva ne izjašnjavaju kao Romi, zbog (opravdanog) straha od izloženosti diskriminaciji i predrasudama vezanim za ovu skupinu u Srbiji i inozemstvu. Istraživanje predstavljeno u ovom radu dio je projekta "Pogrešno prepoznavanje manjina u Europi - izazovi integraciji i sigurnosti" koji je proveden 2020. i 2021. godine u sedam europskih zemalja, a koji je istraživao prediktore i efekte pogrešnog prepoznavanja muslimana na zapadu i Roma u (Jugo)istočnoj Europi. Ovaj se rad bavi pitanjem povezanosti i prediktorima etničkog (Romi) i nacionalnog (stanovnici Srbije) identiteta kod 525 Roma (48,7% žena; prosječna dob 36 godina) s cijelog teritorija Srbije. Ispitanici su anketu ispunili uživo, putem interneta ili putem mobitela (odgovore je unio istraživač), ovisno o mogućnosti i opsegu epidemioloških mjera u vrijeme ankete. Rezultati pokazuju da je, kako se i očekivalo, etnički identitet statistički značajno izraženiji od nacionalnog ($t(523) = 9,3; p < ,001$), ali i da postoji značajna korelacija između ova dva identiteta ($r = ,42; p < ,001$). Kao prediktori etničkog identiteta izdvojili su se jači osjećaj pogrešnog prepoznavanja ($\beta = ,13$), slabija integracija u društvo ($\beta = ,11$), percepcija izraženijih stereotipa prema Romima ($\beta = ,18$), izloženost diskriminaciji od strane ostalih stanovnika i, marginalno, niže obrazovanje ispitanika ($\beta = ,10$). Kao prediktori nacionalnog identiteta izdvojili su se samo veća integracija u društvo ($\beta = ,10$) i, opet, percepcija izraženijih stereotipa prema Romima ($\beta = ,27$). Na kraju, iako postoji značajna korelacija između etničkog i nacionalnog identiteta, jasno je da se prediktori ova dva identiteta u mnogome razlikuju i da počivaju na različitim osnovama socijalnog identiteta.

Ključne riječi: manjinski identitet, etnički i nacionalni identitet, Romi, misrekognicija

UČESTALOST I PREDIKTORI SEKSTINGA KOD ADOLESCENATA U VOJVODINI

Vladimir Mihić, Ilija Milovanović, Bojana Dinić, Marija Zotović-Kostić, Jelica Petrović

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Novi Sad, Srbija

mihic@ff.uns.ac.rs

Istraživanje slanja i primanja seksualno eksplicitnih sadržaja relativno je novo područje istraživanja koje pokušava ići u korak s razvojem digitalizacije naše svakodnevnice. Dobrovoljni seksting u adolescenata može biti još jedna vrsta istraživanja vlastite seksualnosti i uspostavljanja intimnih odnosa s (potencijalnim) partnerom. Međutim, ako se radi o neželjenom sekstingu, to može imati negativne posljedice (i) na mentalno zdravlje. Cilj ovog istraživanja je ispitati učestalost četiri oblika sekstinga: 1) aktivni seksting, kada osoba šalje i / ili prosljeđuje sadržaj; 2) pasivni seksting, kada osoba prima sadržaj; 3) seksting nasilje, kada se seksualni sadržaj prosljeđuje bez pristanka ili se vrši pritisak na nekoga da ga pošalje; i 4) seksting-viktimizacija, kada je netko prosljedio seksualni sadržaj koji prikazuje žrtvu sekstinga ili kad je primatelj iznudio taj sadržaj. Uz to su ispitani prediktori sekstinga iz domene pojedinca (spol, razred, emocionalna regulacija itd.) i kontekstualni čimbenici (utjecaj roditelja, vršnjaka i škole). Ovo istraživanje dio je projekta "Sociopsihološki činioci rizične upotrebe društvenih mreža u Vojvodini", koji je ispitivao 576 srednjoškolaca (71,4% djevojčica) u dobi od 15 do 19 godina ($M = 16,84$). Rezultati pokazuju da je najučestaliji pasivni seksting (32,3%), dok je aktivni seksting mnogo rjeđi (11,3%). Također, svi oblici sekstinga međusobno su povezani (od ,17 do ,30; $p < ,001$). Zajednički prediktor svih oblika, osim seksualnog nasilja, je rizično ponašanje na internetu. Uz to, kada se kontroliraju drugi oblici sekstinga, viši školski razred značajno predviđa aktivni seksting; pasivni - nesposobnost usredotočenja na cilj i veća tolerancija na digitalno nasilje među vršnjacima; seksting-nasilje - impulzivnost; i seksting-viktimizaciju - ženski spol i, marginalno, impulzivnost i pretjerana upotreba društvenih mreža.

Ključne riječi: seksting, seksualna viktimizacija, aktivni i pasivni seksting, rizično ponašanje na internetu

GEEKOVI U HRVATSKOJ – 30. LJETNA PSIHOLGIJSKA ŠKOLA

**Gabrijela Mikulić, Andrija Vrhovnik, Marita Mesić, Una Mikac, Antun Palanović,
Ena Uzelac**

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

gabe.mikulic@gmail.com

Geekovi su zanimljiva supkultura koja je uključena u razne aktivnosti, poput znanstvene fantastike, stripova, računalnih igara, i slično. Iako do sada nisu uživali značajniji istraživački fokus u Hrvatskoj, prodor stranih kulturnih utjecaja je pridonio većoj pojavnosti geekova na našim prostorima. Stoga su ciljevi ovog istraživanja bili utvrditi kakva je uključenost geekova u Hrvatskoj u geek aktivnosti, koje su osobine ličnosti karakteristične za njih te koja je motivacija geekova za uključivanje u geek aktivnosti. Uz to, ispitali smo kako geekovi vide vanjsku grupu i kakvu ulogu u tome ima percepcija propusnosti granica između vlastite i vanjske grupe. Istraživanje je provedeno u sklopu 30. Ljetne psihologijske škole, putem online upitnika metodom snježne grude i u njemu je sudjelovalo 1318 sudionika. Sudionike smo prema razini geek uključenosti podijelili u dvije skupine: na generaliste (intenzivno se bave s 3 ili više aktivnosti) i specijaliste (intenzivno se bave s 1-2 aktivnosti). Kod geek generalista pronašli smo pozitivnu povezanost razine uključenosti s otvorenošću ka iskustvu i sa subjektivnom dobrobiti. Nasuprot tome, uključenost je kod geek specijalista bila pozitivno povezana s grandioznim narcizmom, depresivnošću i neuroticizmom. Ovi nalazi ukazuju na to da se ove dvije skupine razlikuju u motivaciji za uključivanjem u geek aktivnosti – motivacija generalista proizlazi iz potrebe za pripadanjem, a specijalisti nastoje „pobjeći u svijet fantazije“ kako bi održali pozitivnu sliku o sebi. Kada je riječ o odnosu geekova s vanjskom grupom, dobili smo značajan moderacijski efekt objektivnih i vrijednosnih prepreka na povezanost stupnja identifikacije s geek grupom i odnosa geekova s vanjskom grupom. Konkretno, što se osoba više identificira kao geek, imat će negativniji odnos s vanjskom grupom, a to će biti izraženije ako se percipira više međugrupnih prepreka. U izlaganju će se dobiveni nalazi interpretirati u okviru teorije socijalnog identiteta.

Ključne riječi: geek uključenost, osobine ličnosti, motivacija, socijalni identitet, odnos s vanjskom grupom

MIKROKULTURE U AKADEMSKOJ PROFESIJ I NJIHOVA VAŽNOST ZA RAZVOJ POZITIVNOG ODNOSA SPRAM RADA U NASTAVI

Ivana Miočić¹, Jasminka Ledić¹, Marija Brajdić Vuković²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, Rijeka, Hrvatska

²Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

ivana.miocic@uniri.hr

Profesionalna socijalizacija mladih znanstvenika u akademsku profesiju podrazumijeva proces adaptacije u specifično profesionalno okruženje (Tierney, 1988), pri čemu je posebice izazovan proces uvođenja u rad u nastavi. S ciljem boljeg razumijevanja ovih procesa, provedena je kvalitativna studija slučaja (Thomas i Myers, 2015), a jedan od ciljeva studije bio je utvrditi kako na razvoj pozitivnog odnosa spram nastavne djelatnosti utječe kontekst institucije na kojoj su mladi znanstvenici zaposleni te značajni socijalizacijski procesi (mentorstvo, suradnički odnosi) koji se odvijaju na institucijama. U istraživanju je sudjelovalo pet žena – docentica iz različitih disciplina i visokoškolskih institucija u Republici Hrvatskoj. Za studiju su odabrani intenzivni slučajevi (Patton, 1990), odnosno mlade znanstvenice u čijim se profesionalnim iskustvima prepoznaju obilježja pozitivnog odnosa spram rada u nastavi (pozitivna emocionalna iskustva u radu u nastavi; profesionalno usavršavanje za rad u nastavi; primjenjivanje konstruktivističkih načela u poučavanju te podjednako vrednovanje nastavnog i znanstvenog rada). Temeljem njihovih iskustva saznajemo da su postojeći institucionalni mehanizmi osposobljavanja i usavršavanja mladih znanstvenika za rad u nastavi najčešće nedostatni stoga se mladi znanstvenici prvenstveno oslanjaju na razgovore, opažanja i razmjenu iskustava sa „značajnim drugima“ – iskusnijim kolegama koje pronalaze u svojim mikrokulturama (Roxå i Mårtensson, 2015). Riječ je o manjim zajednicama u kojima se visoko vrednuje važnost nastavnoga rada, njeguje se bliska suradnja i kolegijalnost, povjerenje i prijateljstvo te se razmjenjuju iskustva, ideje, savjeti u radu u nastavi. Preporuke ovog istraživanja idu u smjeru ojačavanja institucijskih mehanizama podrške mladih znanstvenika u radu u nastavi kao i prepoznavanja te osnaživanja institucijskih mikrokultura kao značajnih aktera u formiranju pozitivnog odnosa mladih znanstvenika spram rada u nastavi.

Ključne riječi: mikrokulture, profesionalna socijalizacija, visokoškolska nastava

AKADEMSKA SAMOEFIKASNOST I STRATEGIJE UČENJA KAO MEDIJATORI ODNOSA IZMEĐU LIČNOSTI I POSTIGNUĆA

Mirta Mornar, Iris Marušić, Josip Šabić
Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

mirta@idi.hr

U ovom smo istraživanju ispitali medijacijsku ulogu akademske samoefikasnosti i motivacijskih strategija učenja u odnosu između ličnosti i postignuća učenika osnovne škole. Uzorak se sastojao od 511 učenika 8. razreda iz 36 hrvatskih osnovnih škola koji su ispunili upitnik kojim su procijenjene osobine ličnosti petfaktorskog modela (BFI; John & Srivastava, 1999), samoefikasnost (PALS; Midgley et al., 2000) i motivacijske komponente samoreguliranog učenja koje obuhvaćaju strategije poticanja učenja i strategije zaštite samopoštovanja (Lončarić, 2014). Podaci su analizirani pomoću Hayesovog programa PROCESS. Rezultati pokazuju da savjesni učenici imaju bolji školski uspjeh izražen višim prosjekom ocjena, što se djelomično može objasniti njihovom relativno visokom akademskom samoefikasnošću i izbjegavanjem korištenja strategija zaštite samopoštovanja. Nalazi također ukazuju na serijalne medijacijske efekte akademske samoefikasnosti i strategije zaštite samopoštovanja na odnos između savjesnosti i školskog uspjeha. Otvorenost je bila pozitivno povezana s uspjehom, ali samo neizravno, kroz akademsku samoefikasnost. Nadalje, otkrili smo neizravni učinak ugodnosti na školski uspjeh kroz rjeđu upotrebu strategija usmjerenih na zaštitu samopoštovanja. Neuroticizam i ekstraverzija nisu pokazali izravne niti neizravne učinke na školski uspjeh. Uz to, učenici s višom akademskom samoefikasnošću bili su manje skloni korištenju strategija zaštite samopoštovanja. Međutim, nije bilo učinka akademske samoefikasnosti na strategije poticanja procesa učenja. Ovo istraživanje doprinosi postojećoj literaturi specifičnim ispitivanjem serijalne medijacije akademske samoefikasnosti i strategija učenja u odnosu između ličnosti i školskog uspjeha.

Ključne riječi: akademsko postignuće, akademska samoefikasnost, strategije učenja, ličnost, osnovna škola

OSOBNI I RODITELJSKI PREDIKTORI EMOCIONALNE PISMENOSTI I ŠKOLSKOG USPJEHA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE

Anela Nikčević-Milković

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću, Gospić, Hrvatska

amilkovic@unizd.hr

Istraživanje je provedeno na 360 učenika 6. i 8. razreda te 360 njihovih roditelja iz 10 osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Istraživanjem se nastojala ispitati emocionalna pismenost učenika (EP; UEK-45) i njena povezanost s osobinama ličnosti učenika (Velikih 5), općim školskim uspjehom (GPA), roditeljskom procjenom EP djece (URPEKD) te obrazovanjem o EP u okviru modela sposobnosti emocionalne inteligencije Mayera i Saloveya (1997). Također se ispitalo kako se EP i GPA učenika mogu predvidjeti na osnovi nekih sociodemografskih osobina učenika i njihovih obitelji, osobina ličnosti učenika, roditeljske procjene EP njihove djece i dosadašnjeg obrazovanja o EP. Rezultati istraživanja pokazuju da su roditeljske procjene EP njihove djece više u odnosu na osobne procjene učenika. Najviše rezultate učenici pokazuju na subskali Sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama. Od osobina ličnosti najviše rezultate pokazuju na Otvorenosti i Ekstraverziji. Prema procjenama učenika i roditelja EP je stvar obitelji i škole. Linearnom regresijskom analizom uz prediktore roditeljskih procjena i sposobnosti EP djece, osobina ličnosti, GPA, dobi učenika, oca i majke, bračnog statusa i vrste obitelji utvrđeno je da je navedenim prediktorima uspješno objašnjeno 32% varijance kriterija Sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija djece, a značajnim pozitivnim prediktorima pokazali su se GPA i dob majke. Za kriterij Sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija jedini značajan pozitivan prediktor bila je Ekstraverzija te je navedenim prediktorima uspješno objašnjeno 19% varijance. Za kriterij Sposobnosti regulacije i upravljanja emocija djece značajnim pozitivnim prediktorima pokazali su se GPA i Ekstraverzija te je navedenim prediktorima uspješno objašnjeno 26% varijance kriterija. Za kriterij GPA značajnim pozitivnim prediktorima su se pokazali dob oca i sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama, a negativnim sposobnosti imenovanja emocija te je uspješno objašnjeno 16% kriterija. Rezultati imaju značajne implikacije na školske preventivne programe EP.

Ključne riječi: emocionalna pismenost, osobine ličnosti, roditeljska procjena emocionalne pismenosti djece, školsko postignuće, učenici osnovnoškolske dobi

POZITIVAN I NEGATIVAN AFEKT KAO MODERATORI RELACIJE IZMEĐU STRAHA OD ZARAZE KORONAVIRUSOM I DEPRESIVNOSTI

Vojana Obradović, Ivan Jerković, Milica Lazić
Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Novi Sad, Srbija

vojana.obradovic@ff.uns.ac.rs

Cilj ovog istraživanja je bio ispitivanje moderatorskog učinka koji pozitivan i negativan afekt ostvaruju na odnos između straha od zaraze koronavirusom i depresivnosti. U istraživanju je sudjelovao 1941 ispitanik (1559 ženskog spola), u dobi od 18 do 85 godina ($M = 37$, $SD = 12,27$). Ispitanici u prosjeku ostvaruju nizak rezultat na mjeri straha od zaraze. Strah od zaraze je operacionaliziran putem jednog pitanja („Koliko ste uplašeni da ćete se zaraziti koronavirusom?“). Za procjenu pozitivnog i negativnog afekta upotrijebljene su zasebne emocije za koje je procijenjeno da su relevantne u kontekstu pandemije. Depresivnost je operacionalizirana putem četiri čestice subskale Depresivnosti iz Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; Lovibond i Lovibond, 1995). Mjere afekta i straha od zaraze upotrijebljene su iz prvog mjerenja (T1), a mjere depresivnosti iz T1 i drugog mjerenja (T2). Raspon između T1 i T2 bio je 7 dana. Kako bi se provjerio moderatorski učinak mjera afekta provedene su hijerarhijske regresijske analize. U kontekstu pozitivnog afekta kao moderatora rezultati ne pokazuju značajan interakcijski učinak. Međutim, registriran je značajan glavni efekt pozitivnog afekta - pozitivni afekt negativno doprinosi objašnjenju varijance depresivnosti. Kada je negativan afekt moderator, utvrđeno je da postoji moderatorski učinak negativnog afekta na odnos između straha od zaraze i depresivnosti. Registrirano je da kod osoba s niskim negativnim afektom s rastom straha od zaraze pada depresivnost, dok kod osoba s visokim negativnim afektom analiza nagiba nije statistički značajna. Kada se mjera depresivnosti iz T1 statistički drži pod kontrolom, moderatorski učinak negativnog afekta više nije statistički značajan.

Ključne riječi: pozitivan afekt, negativan afekt, strah od zaraze, pandemija koronavirusa, depresivnost

PREDIKTORI STRESA KOD PSIHOTERAPEUTA POVEZANI SA PSIHOTERAPIJSKIM POSLOM

Lucija Paić¹, Adrijana Koščec Bjelajac²

¹Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska i Ramiro d.o.o., Zagreb, Hrvatska

²Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

lucija.paic1@gmail.com

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati doživljaj i izvore stresa povezanog sa psihoterapijskim poslom te načine suočavanja sa stresom u kontekstu pandemije COVID-19 i potresa u Zagrebu. U online istraživanju sudjelovalo je 118 psihoterapeuta/kinja (14% muškaraca). Primijenjen je prigodno konstruirani upitnik koji je sadržavao opća pitanja, pitanja o stresu povezanim sa psihoterapijskim poslom, značajkama psihoterapijskog posla i COPE upitnik suočavanja sa stresom. Rezultati su pokazali umjerenu razinu stresa povezanog s poslom u obje situacije, ali nešto više za vrijeme pandemije i potresa. Psihoterapeuti s višim razinama stresa povezanog s poslom prije pandemije i potresa procjenjivali su zanimanje psihoterapeuta općenito stresnijim, osjećali su se preopterećenije brojem klijenata, izoliranije i opterećenije administracijom nego psihoterapeuti s nižim razinama stresa. Psihoterapeuti s višim razinama stresa za vrijeme pandemije i potresa procijenili su zanimanje psihoterapeuta za vrijeme pandemije stresnijim, doživjeli su više promjena u poslu zbog pandemije i potresa, osjećali su se preopterećenije brojem klijenata, smatrali važnijom prilagođenost prostora u kojem rade, bili su stariji i više propitkivali naplaćivanje usluga nego oni s nižim razinama stresa. Strategije suočavanja sa stresom koje psihoterapeuti najviše koriste usmjerene su na emocije i rješavanje problema. Značajni prediktori razine stresa povezanog s poslom prije pandemije i potresa bili su opća procjena stresnosti zanimanja psihoterapijskog posla, osjećaj izoliranosti te poricanje. Razinu stresa povezanog s poslom za vrijeme pandemije i potresa značajno su predviđali procjena stresnosti zanimanja psihoterapeuta, nedoumice oko naplaćivanja i dob. Rezultati su djelomično u skladu s očekivanjima i nude novi okvir za nastavak istraživanja stresa kod psihoterapeuta u Hrvatskoj.

Ključne riječi: psihoterapeuti, stres, strategije suočavanja, koronavirus, potres

ULOGA POLITIČKE VJEŠTINE U OBJAŠNENJU POVEZANOSTI MOTIVA ZA MOĆI I VOĐENJA

Antun Palanović, Maja Parmač Kovačić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

apalanov@ffzg.hr

Politički vješti pojedinci dobro razumiju druge ljude i povezuju se s njima, djeluju samouvjereno i iskreno te znaju uvjeriti druge da ih slijede (Ferris i sur., 2005). Ove karakteristike važne su u kontekstu vođenja te politička vještina objašnjava rukovoditeljski uspjeh povrh tradicionalnih menadžerskih kompetencija (Snell i sur., 2014). Međutim, da bi se osoba uopće upustila u ponašanja u kojima može koristiti političku vještinu, važno je da je motivirana za postizanje osobnih ciljeva i da želi utjecati na druge. Stoga je cilj ovog istraživanja bio provjeriti ulogu političke vještine kao potencijalnog medijatora u objašnjenju povezanosti motiva za moći i uspješnog vođenja. Motiv za moći predstavlja motivacijsku osnovu za vođenje, a pojedinci s visokim motivom za moći češće će se naći u situacijama u kojima trebaju primijeniti i razvijati svoju političku vještinu, što bi trebalo rezultirati uspješnijim vođenjem. Kako bismo provjerili ovu pretpostavku prikupili smo samoprocjene motiva za moći, političke vještine i transformacijskog vođenja na dva uzorka sudionika - studentima menadžmenta (N = 351) i rukovoditeljima u različitim organizacijama (N = 84). Dodatno, na studentskom uzorku prikupili smo i procjene voditeljskog potencijala od strane bliskih osoba. Dobiveni rezultati pokazali su da je na studentskom uzorku motiv za moći pozitivno povezan s transformacijskim vođenjem, dok je politička vještina pozitivno povezana i s transformacijskim vođenjem i voditeljskim potencijalom. Uz to, medijacijskom analizom utvrđeno je da politička vještina posreduje u povezanosti motiva za moći i oba kriterija vođenja. Na uzorku rukovoditelja, motiv za moći nije bio direktno povezan s transformacijskim vođenjem, ali je i ovdje pronađena značajna indirektna povezanost posredstvom političke vještine. Ovakvi nalazi sugeriraju važnu ulogu političke vještine u objašnjenju povezanosti motiva za moći i transformacijskog vođenja.

Ključne riječi: politička vještina, motiv za moći, transformacijsko vođenje

PODRŠKA TEORIJAMA ZAVJERE I OSJEĆAJ GUBITKA KONTROLE KAO ODREDNICE PRIDRŽAVANJA COVID-19 PREVENTIVNIH MJERA

Tomislav Pavlović, Marina Maglić, Renata Franc
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

tomislav.pavlovic@pilar.hr

Usljed naglog širenja i nepostojanja lijeka, pandemija COVID-19, posebice u svojim inicijalnim fazama, brzo je postala predmetom brojnih društvenih rasprava. Pritom je značajan dio tih rasprava bio usmjeren i na propitkivanje postojanja virusa COVID-19, njegovog uzroka i toga tko od njega ima korist. Tako je inicijalni nedostatak informacija o virusu otvorio vrata brojnim teorijama zavjere, dok su svakodnevni pesimistični izvještaji o broju umrlih predstavljali neizbježan dio informativnog programa različitih medija. U takvoj, teškoj situaciji čiji kraj inicijalno nije bilo moguće predvidjeti, od građana se očekivalo pridržavanje preventivnih mjera. Stoga smo analizom podataka prikupljenih na kvotnom uzorku 501 odraslih građana Hrvatske, nacionalno reprezentativnom s obzirom na spol i dob, provjerili kako su vjerovanje u teorije zavjera o COVID-19 te percipirana kontrola nad ponašanjem bili povezani sa samoiskazanim pridržavanjem COVID-19 preventivnih mjera (nošenje maske, izbjegavanje fizičkog kontakta, pranje ruku). Istraživački nacrt bio je korelacijski, dok je prikupljanje podataka provedeno online. Rezultati su ukazali na nezavisne linearne odnose vjerovanja u teorije zavjere i gubitka kontrole s preventivnim mjerama: osobe koje su manje vjerovala u teorije zavjere i u vlastitu kontrolu nad situacijom, nezavisno, više su se pridržavale preventivnih mjera. Pritom se vjerovanje u kontrolu nad situacijom nije pokazalo povezanim s nošenjem maski, kao ni interakcija vjerovanja u teorije zavjere i vjerovanja u kontrolu nad situacijom u objašnjavanju pridržavanja preventivnih mjera.

Ključne riječi: teorije zavjere, COVID-19, kontrola, preventivne mjere

PRELIMINARNA VALIDACIJA UPITNIKA IZBJEGAVANJA I KOGNITIVNE FUZIJE ZA DJECU (AFQ-Y) I UPITNIKA PUNE SVJESNOSTI I PRIHVAĆANJA ZA DJECU (CAMM) ZA OSNOVNOŠKOLSKU DOB

Neda Pleić

Klinički bolnički centar Split, Split, Hrvatska

neda.pleic@gmail.com

Terapija prihvaćanja i posvećenosti (TPP; Acceptance and Commitment Therapy, ACT) dio je trećeg vala kognitivno biheviornalnih terapija. Radi se o znanstveno utemeljenom transdijagnostičkom kontekstualnom pristupu koji je primjenjiv u odraslih i djece. Temeljna svrha pristupa jest povećanje psihološke fleksibilnosti, što je moguće i empirijski pratiti. Cilj ovog istraživanja je prijevod i validacija upitnika za mjerenje psihološke nefleksibilnosti i upitnika pune svjesnosti za djecu i mlade. Sudionici su učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole (N = 241) u dobi od 11 do 15 godina. Upitnik izbjegavanja i fuzije za djecu (Avoidance nad Fusion Questionare For Children, AFQ-Y; Greco i sur., 2005.) i Upitnik prihvaćanja i pune svjesnosti za djecu (Child Acceptance and Mindfulness Measure, CAMM; Greco i Bear, 2006) su prevedeni na hrvatski jezik i primijenjeni. Uz demografske podatke, primijenjen je Upitnik za ispitivanje emocionalnih teškoća za mlade (CORE YP) te Rosenbergova skala samopouzdanja. CAMM je činio jedan faktor koji je objašnjavao 36% varijance i imao je zadovoljavajuću pouzdanost ($\alpha = ,78$), sukladno literaturi. AFQ-Y je činio jedan faktor koji je objašnjavao 34% varijance i imao je zadovoljavajuću pouzdanost ($\alpha = ,87$). Skraćeni oblik, AFQ-Y8, se u literaturi pokazao boljom mjerom psihološke nefleksibilnosti, što upućuje i ovo istraživanje, pri čemu je jedan faktor objašnjavao 44% varijance. Visoka razina pune svjesnosti je značajno povezana s niskom psihološkom nefleksibilnošću ($r = -,69$), visokim samopouzdanjem ($r = ,49$) i niskom psihološkom uznemirenošću ($r = -,56$). Veća razina psihološke nefleksibilnosti je značajno povezana s većom razinom psihološke uznemirenosti ($r = ,73$) i manjom razinom samopouzdanja ($r = -,66$). Vještine usredotočene svjesnosti i psihološka nefleksibilnost su se pokazale kao dobri prediktori psihološke uznemirenosti. Oba upitnika imaju dobre mjerne karakteristike koje je potrebno dodatno provjeriti na većem uzorku te kod adolescenata.

Ključne riječi: terapija prihvaćanja i posvećenosti, Upitnik prihvaćanja i pune svjesnosti za djecu, Upitnik izbjegavanja i fuzije za djecu, emocionalne teškoće djece

RAZLIČITI MODELI I RAZINE HIJERARHIJE: POVEZANOST HEXACO MODELA S BFAS ASPEKTIMA LIČNOSTI

Martina Pocrnić, Ana Butković, Denis Bratko

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

mpocrnic@ffzg.hr

U području istraživanja ličnosti, predstavljanje novog HEXACO modela (Ashton i Lee, 2001) uzdrimalo je do tad veliki konsenzus kako se struktura ličnosti najbolje može opisati pomoću pet širokih domena. Sadržajne razlike između HEXACO modela, koji definira šest osnovnih domena ličnosti, u odnosu na petofaktorske modele jasno su utvrđene, no manje se zna o tome kako se ti različiti modeli slažu na različitim razinama hijerarhije ličnosti. Upravo je glavni cilj ovog istraživanja ispitivanje povezanosti HEXACO modela ličnosti s najnovije definiranom te najmanje istraživanom razinom hijerarhije petofaktorskih modela ličnosti, tzv. aspektima. Aspekti ličnosti se u hijerarhijskoj organizaciji ličnosti nalaze razinu ispod pet širokih domena, ali razinu iznad užih i specifičnijih faceta (DeYoung i sur., 2007). Istraživanje je provedeno na 208 studenata psihologije (79,30% žena), prosječne dobi 23,31 godina, koji su ispunili BFAS i HEXACO-60 upitnik ličnosti. Rezultati su potvrdili da su na razini domena ličnosti HEXACO ekstraverzija, savjesnost i otvorenost najviše sukladni istoimenim domenama iz BFAS upitnika (sve $r > ,75$), dok HEXACO emocionalnost, ugodnost te iskrenost-poniznost imaju složenije obrasce povezanosti. Poznate sadržajne razlike HEXACO modela potvrđuju i rezultati povezanosti njegovih šest domena s 10 aspekata ličnosti. Primjerice, domena ekstraverzije značajno je povezana s aspektom neuroticizma ranjivost ($r = -,58$), a ugodnost s nestalnosti ($r = -,49$), dok emocionalnost značajno korelira s aspektom ugodnosti suosjećanje ($r = ,43$). Izračunate su i korelacije 24 HEXACO faceta sa skalama BFAS upitnika, od kojih se može izdvojiti visoka povezanost facete HEXACO ekstraverzije socijalno samopoštovanje s aspektom neuroticizma ranjivost ($r = -,62$). Dobiveni rezultati pružaju jasniji pogled na sadržajne razlike između HEXACO i petofaktorskih modela ličnosti te doprinose razumijevanju problema strukture i organizacije ličnosti.

Ključne riječi: ličnost, HEXACO, petofaktorski model, BFAS, aspekti ličnosti

STRESS AND SUBJECTIVE COGNITIVE DECLINE DURING THE COVID-19 EPIDEMIC

Anja Podlesek¹, Luka Komidar¹, Voyko Kavcic^{2,3}

¹Faculty of Arts, Department of Psychology, Ljubljana, Slovenia

²Wayne State University, Institute of Gerontology, Detroit, Michigan

³International Institute of Applied Gerontology, Ljubljana, Slovenia

anja.podlesek@ff.uni-lj.si

Many studies conducted during the COVID-19 epidemic focused on affective and physiological responses to stress, but few studies examined how the crisis affected cognition. The present cross-sectional study examined the relationship between physiological, affective, and cognitive responses to the epidemic. In an online survey conducted during the first wave of the epidemic in Slovenia in spring 2020, 830 Slovenian residents aged 18–85 years reported the effects of stressors (confinement, problems at home, problems at work, lack of necessities, increased workload), experienced emotions, generalized anxiety, perceived stress, changes in health, fatigue and sleep quality, and perceived changes in cognition during the epidemic. Risk factors for stress (neuroticism, vulnerability, general health, gender, age) were also recorded. We hypothesized that stressors and stress risk factors will be related to subjective cognitive decline, with negative emotions, generalized anxiety, perceived stress, and physical symptoms acting as mediator variables. On average, the participants perceived that their cognitive functions slightly worsened during the epidemic compared to the times before. In structural equation modeling, 34% of subjective cognitive decline variance was predicted by the mediator variables, with negative emotions and physical symptoms having the largest contribution. Stress risk factors were predictably related to the four mediator variables. Among the stressors, confinement showed the strongest effect on the four mediator variables, implying the importance of thoughtful communication about necessary restrictive measures during emergency circumstances. The results of this study indicate that the possibility of altered cognitive function should be considered when planning work and study activities during the crisis.

Keywords: stressors, emotions, physical health, cognitive complaints, general population

LIKES TO READ? ASSIGNING PRE-SERVICE TEACHERS' READING-RELATED BEHAVIOUR TO PERSONALITY AND CREATIVITY

Željko Rački, Željka Flegar

Faculty of Education, Osijek, Hrvatska

zracki@foozos.hr

What kind of structural psychological information is given by a person's behavioural preference for reading? In order to answer this question, we used self-assessment of students on the selected list of reading and writing-related (RW) behaviour from the IPIP item base (i.e., items including word parts: read-, word-, vocab-, book-, speak-, speech-, learn-, and writ-), Croatian translation of the 300 IPIP NEO PI facets, and the Linguistic Creativity Scale (LCS-15). The study participants were 98 students of university teacher studies (age range: 20–27 years). The results indicate: a) the types of texts that the students read, b) to what extent they as future teachers take part in the creation of stylistically different texts and how they make sense of reading and its outcomes among students, and most importantly, c) within what personality structures are RW behaviours embedded. The analyses point to close relationships of all reading and writing-related behaviours to the personality traits listed within the Big Five trait taxonomy. In specific, the analyses show that these 103 RW items formed two broad orthogonal factors (F1. Likes to read, F2. Reads to learn), which both correlated with Openness, $r(98) = .26$, $p = .009$, and $r(98) = .41$, $p < .001$, as Openness reflects the capacity for imagination and artistic and intellectual curiosity. Factor 2 (Reads to learn) correlated most strongly with the facet of Openness entitled Intellect, $r(98) = .60$, $p < .001$. In conclusion, the findings of this study are interpreted following contemporary educational perspectives on reading and literacy competence acquisition as one of the key competencies for lifelong learning, teacher pre-service and in-service education, and the influence teachers exert on their students' reading, learning and its outcomes. Most importantly for psychological science, this study highlights reading and writing behaviour assessment as informative of personality structure and creativity.

Keywords: personality assessment, Big Five, literacy competence, reading, teaching

IZAZOVI RODITELJSTVA U PANDEMIJI

Ana Raguz, Mia Roje Đapić, Krešimir Prijatelj, Gordana Buljan Flander
Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

ana.raguz@poliklinika-djeca.hr

Pandemija uzrokovana COVID-19 virusom unatrag godinu dana utjecala je uz brojne druge i na roditeljsku ulogu, a što posljedično ostvaruje utjecaj i na odgoj djece. Istraživanje o roditeljstvu u pandemiji provedeno je u sklopu šireg istraživačkog projekta „COVID-19 i mentalno zdravlje: jučer, danas, sutra“ u razdoblju od studenog 2020. do siječnja 2021. godine. Cilj istraživanja bio je utvrditi izazove i teškoće s kojima se roditelji suočavaju u doba pandemije. Istraživanje je provedeno online upitnikom preko Google forms platforme. U istraživanju su korišteni instrumenti: DASS-21, Upitnik sociodemografskih podataka te pojedinačna pitanja povezana s raznim aspektima roditeljske uloge (odgoj, podrška u okviru školskih obveza djece, metode discipliniranja). U istraživanju je sudjelovalo 686 roditelja, uglavnom majki (90,9%) prosječne dobi 45 godina. Rezultati pokazuju da više od polovine roditelja smatra kako im mjere fizičkog distanciranja, neugodni osjećaji te financijske brige povezane s pandemijom barem ponekad otežavaju ulogu roditelja. Pokazalo se da majke i očevi podjednako iskazuju brige i da samohrani roditelji izvještavaju o više neugodnih osjećaja i više financijskih briga u odnosu na roditelje iz dvoroditeljskih obitelji. U kontekstu online škole 57,5% roditelja je zadovoljno količinom podrške koju im pruža kadar škole, a svaki deseti roditelj nema resurse potrebne za omogućavanje sudjelovanja djeteta u nastavi na daljinu. Roditelji u 77,6% slučajeva barem jednom podižu ton glasa ili viču na dijete, u 42,3% slučajeva barem jednom su oduzeli djetetu neku privilegiju, u 28,8% slučajeva roditelji su koristili tehniku isključivanja, a u 5,49% slučajeva barem jednom su fizički kaznili dijete. Svaki peti roditelj ima povišenu razinu depresivnosti (21,4%), svaki četvrti roditelj ima povišenu razinu anksioznosti (26,3%), dok značajan broj roditelja (41,6%) osjeća povišenu razinu stresa. Praktične implikacije ovog istraživanja upućuju na kreiranje usmjerenih intervencija podrške roditeljima.

Ključne riječi: pandemija, COVID-19, roditeljstvo, mentalno zdravlje

STRESNA ISKUSTVA I SUBJEKTIVNA DOBROBIT DJECE TIJEKOM KRIZNIH DOGAĐAJA VELIKIH RAZMJERA

Linda Rajhvajn Bulat, *Nika Sušac*, Ines Rezo *Bagarić*
Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, Hrvatska

linda.rajhvajn@pravo.hr

Krizni događaji velikih razmjera, poput pandemije COVID-19 i razarajućih potresa koji su prošle godine zadesili Hrvatsku, neupitno utječu na psihosocijalno funkcioniranje ljudi, a djeca su jedna od rizičnih skupina za razvoj teškoća mentalnog zdravlja. Cilj rada je prikazati koliko su osnovnoškolci pogođeni kriznim događajima i kakva im je trenutna subjektivna dobrobit. U istraživanju je sudjelovalo 705 učenika četvrtih (35,2%), šestih (35,6%) i osmih (29,2%) razreda 10 osnovnih škola iz Zagreba i Zagrebačke županije. Prosječna dob učenika je 11,8 godina (SD = 1,674; 54,4% djevojaka). Kako je istraživanje provedeno u prosincu 2020. i siječnju 2021., 31% učenika je ispunjavalo upitnik nakon potresa u Sisačko-moslavačkoj županiji. Korišten je sljedeći instrumentarij: Children's Worlds skala subjektivne dobrobiti za ispitivanje kognitivnog aspekta subjektivne dobrobiti, Children's Worlds skala pozitivnih i negativnih afekata za ispitivanje raspoloženja, Children's Worlds skala psihološke subjektivne dobrobiti te niz čestica za ispitivanje različitih stresnih iskustava s potresom i COVID-19 pandemijom. Rezultati su pokazali kako je gotovo 40% učenika izjavilo da je njihova obitelj pretrpjela materijalnu štetu zbog potresa, a 5,7% ih je moralo iseliti iz doma zbog tih oštećenja. Svi pokazatelji subjektivne dobrobiti su niži kod učenika koji su pretrpjeli štetu. 55% učenika je bilo visoko zabrinuto za vlastitu sigurnost, 75,4% za njima bliske osobe koje su doživjele potres, a 45,3% se u trenutku istraživanja prilično bojalo ponovnog potresa. Što se tiče pandemije, preko 70% učenika smatra da puno znaju o koronavirusu, 41% ih često s odraslima priča o tome, a preko 60% se osjeća sigurno i zaštićeno od virusa. Rezultati će biti prezentirani i pod vidom spola i dobne skupine učenika, a bit će raspravljani s obzirom na razvoj otpornosti kod djece.

Ključne riječi: pandemija, potres, kriza, subjektivna dobrobit, djeca

EPISTEMIČKA UVJERENJA BUDUĆIH UČITELJA I NJIHOV PRISTUP POUČAVANJU MATEMATIKE

Daria Rovan, Goran Trupčević, Dubravka Glasnović Gracin

Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

daria.rovan@ufzg.hr

Razvoj kompetencija učitelja, osim što se zasniva na ovladavanju područjem i vještinama poučavanja, u velikoj je mjeri određen i osobnim aspektom, jer je utemeljen u sustavu uvjerenja učitelja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi kako su uvjerenja budućih učitelja povezana s njihovim pristupom poučavanju matematike. U istraživanju smo se usmjerili na dva aspekta epistemičkih uvjerenja. Uvjerenje o jednostavnosti znanja je neadaptivno uvjerenje, a predstavlja koncepciju znanja kao odvojenih, nepovezanih i jednoznačnih činjenica ili postupaka. Uvjerenje o evaluaciji znanja ima adaptivnu ulogu, a temelji se na svijesti o potrebi korištenja načela provjere znanja, bilo da se radi o izvođenju dokaza ili o provjeri primjenom znanja u specifičnoj situaciji. Provedeno je longitudinalno istraživanje na dvije generacije studenata učiteljskog studija koji su ispitani na prvoj, trećoj i petoj godini studija. Potpuni podaci prikupljeni su od 130 studenata. U sve tri točke mjerenja primijenjen je upitnik epistemičkih uvjerenja. Upitnik samoefikasnosti u poučavanju matematike primijenjen je na trećoj i petoj godini studija, a upitnici uvjerenja o procesu poučavanja matematike na petoj godini studija. Rezultati istraživanja jasno ukazuju da različiti aspekti epistemičkih uvjerenja imaju različite obrasce povezanosti s uvjerenjima vezanim uz poučavanje matematike. Tako su uvjerenja o jednostavnosti znanja značajno negativno povezana sa samoefikasnošću u poučavanju matematike, a pozitivno povezana s načinom poučavanja usmjerenim na nastavnika te s načinom poučavanja koji se temelji na kontroli. Uvjerenja o evaluaciji znanja značajno su pozitivno povezana s uvjerenjima o ishodima učenja, s načinom poučavanja usmjerenim na učenika te s načinom poučavanja koje se temelji na autonomiji. Epistemička uvjerenja koja studenti imaju na trećoj i petoj godini snažnije su povezana s njihovim pristupom poučavanju matematike, nego uvjerenja koja su imali na prvoj godini studija.

Ključne riječi: epistemička uvjerenja, poučavanje matematike, obrazovanje učitelja

PROTECTIVE ROLE OF PRE-PANDEMIC CHILD'S EXECUTIVE FUNCTIONS AGAINST ANXIETY AND DEPRESSIVE SYMPTOMS DURING THE COVID-19 PANDEMIC: A SHORT-TERM PROSPECTIVE LONGITUDINAL STUDY

Silvija Ručević¹, Sandra Vučković¹, Tijana Borovac²

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Osijek, Croatia

²Faculty of Education, Osijek, Hrvatska

s.rucevic.03@cantab.net

While recent studies have shown that prolonged stress due to the COVID-19 pandemic can lead to clinically significant levels of anxiety and depressive symptoms in children, it remains unknown which protective factors might mitigate these adverse effects. One such candidate protective factor are executive functions; cognitive processes that promote resilience and adaptation to novel challenges in stressful and uncertain contexts. Using data from the ECLAT study, a longitudinal study of 175 children in Croatia ($M_{age} = 11.03$ years; 54.2% female; 91% White, 9% Romani), we examined whether better pre-pandemic executive functions could act as protective factors against anxiety and depressive symptoms during the 25 weeks after the first nationwide lockdown was announced, over and above other known risk factors for poorer mental health, including pre-existing child internalizing problems, parental mental health issues and low SES. Consistent with previous studies in adults focusing on trajectories of mental health problems during lockdown, anxiety and depressive symptoms in children declined with time, especially once lockdown easing measures were introduced. However, 21% of children with no prior history of internalizing problems had clinically elevated symptoms during the COVID-19 pandemic. Overall, the adverse effects of the pandemic were mitigated by better executive functions. Specifically, better cognitive flexibility was prospectively related to lower levels of anxiety, whereas better sustained attention was longitudinally associated with fewer depressive symptoms during both strict and soft lockdown. Since executive functions show considerable promise of plasticity during childhood, these findings emphasize the importance of supporting children's executive functions as a possible opportunity for targeted interventions.

Keywords: children, executive functions, COVID-19, anxiety, depressive

DRUŠTVENE MREŽE, DEPRESIJA I NEGATIVNA SLIKA TIJELA ADOLESCENATA – POSLJEDICE, IZAZOVI I PRILIKE ZA PREVENCIJSKA ULAGANJA I UČINKOVITE INTERVENCIJE – PREGLED ISTRAŽIVANJA

Zrinka Selestrin, Ana Banovac

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

zrinka.selestrin@gmail.com

Suvremeno doba obilježeno je rapidnim porastom korištenja društvenih mreža, osobito među adolescentima. Društvene mreže, za razliku od tradicionalnih medija poput televizije i časopisa, karakterizirane su svojim osobitostima, izazovima i mogućnostima koje znanstvenici nastoje istražiti i prikazati njihov utjecaj na psihičko i fizičko zdravlje adolescenata. Sve veći broj znanstvenih istraživanja usmjerava svoju pažnju na potencijalne negativne učinke društvenih mreža na mentalno zdravlje adolescenata, među kojima se izdvajaju problemi u vidu pojave depresije ili negativne slike tijela. U skladu s time, pregledni rad uključuje pregled novije literature na temu potencijalnih negativnih utjecaja korištenja društvenih mreža na mentalno zdravlje s naglaskom na pojavu depresije i negativnu sliku o svome tijelu. Uz to, rad će objediniti teorijske modele pomoću kojih se objašnjavaju ovi utjecaji kao i značajnost adolescencije i njene osobitosti koje čine mlade posebno osjetljivima za razvoj ovih specifičnih poteškoća mentalnog zdravlja. Osim isticanja potencijalnih negativnih utjecaja korištenja društvenih mreža na pojavu depresije i negativne slike tijela adolescenata, pregledni rad će također nastojati izdvojiti i naglasiti potencijalne pozitivne strane, mogućnosti i prilike društvenih mreža za pozitivan rast i razvoj adolescenata. Sumiranjem pregleda recentnijih istraživanja i njihovih rezultata, pregledni rad pridonosi znanstvenoj zajednici u poboljšanju postojećih preventivnih ulaganja i napora, ali i ranom intervencijskom planiranju i programiranju učinkovite i na dokazima utemeljene prevencije.

Ključne riječi: društvene mreže, depresija, slika tijela

BROJIM OVCE DVA SATA, A BROD VOZIT' MORA – ISTRAŽIVANJE SPAVANJA POMORACA MJEŠOVITOM METODOLOGIJOM

Leon Sić, Marko Galić, Ana Slišković

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

leon.sic98@gmail.com

Pomorstvo je iznimno zahtjevna profesija čija se važnost očituje u međunarodnoj razmjeni dobara. Jedna od posljedica izloženosti stresorima u specifičnome radnome okruženju je i deprivacija sna, a kvalitetno spavanje je jedno od najvažnijih komponenti kognitivnog, emocionalnog i fizičkog funkcioniranja. Cilj ovoga istraživanja u kojem je korišten eksplanacijski sekvencijalni nacrt bio je utvrditi kako hrvatski pomorci spavaju u različitim okruženjima. U kvantitativnom dijelu istraživanja sudjelovalo je 286 pomoraca te je utvrđeno kako pomorci u periodu boravka kod kuće spavaju više nego u periodu boravka na brodu. Broj sati sna na brodu pozitivno je povezan sa zadovoljstvom poslom, zadovoljstvom životom i mentalnim zdravljem, a negativno povezan s brojem radnih sati u danu i somatskim simptomima. S obzirom na rezultate kvantitativnog dijela istraživanja koji ukazuju da pomorci spavaju manje na brodu te da je broj sati sna vezan za njihove procjene subjektivne dobrobiti i psihofizičkog zdravlja, cilj kvalitativnog dijela istraživanja bio je dobiti dublji i detaljniji uvid u prirodu teškoća vezanih za spavanje pomoraca. Uzorak je sačinjavalo 76 pomoraca koji imaju teškoće sa spavanjem, a odgovarali su na dva pitanja otvorenog tipa vezana uz poteškoće sa spavanjem na brodu odnosno kod kuće. Tematskom analizom utvrđeno je kako se u oba okruženja (kod kuće/na brodu) pojavljuju tri zajedničke teme: poteškoće sa spavanjem, strategije suočavanja i posljedice (ne)spavanja. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na važnost osvještavanja higijene spavanja brodarskim kompanijama, ali i samim pomorcima kao i njihovim obiteljima. Sljedeća bi istraživanja trebala razviti intervencije koje bi doprinijele poboljšanju kvalitete i kvantitete spavanja pomoraca.

Ključne riječi: pomorska psihologija, spavanje, eksplanacijsko sekvencijalni nacrt, tematska analiza

PROVJERA FAKTORSKE STRUKTURE UPITNIKA RODITELJSKIH PONAŠANJA USMJERENIH NA PROFESIONALNI RAZVOJ DJECE

Mara Šimunović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

masimuno@gmail.com

Roditelji su ključan izvor utjecaja u profesionalnom razvoju adolescenata. U istraživanjima je važno ispitivati ne samo opća obilježja roditeljstva, nego i roditeljska ponašanja koja su usmjerena na profesionalni razvoj djece. Prvu takvu skalu roditeljskih ponašanja razvile su Dietrich i Kracke (2009). Skala se sastoji od 15 čestica koje mjere tri vrste roditeljskih ponašanja - podršku, interferiranje te nedovoljnu uključenost. Originalna skala validirana je na uzorku njemačkih adolescenata u dobi između 15 i 18 godina. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti faktorsku strukturu hrvatskog prijevoda skale na uzorcima učenika osnovne te srednje škole. U uzorak srednjoškolaca bilo je uključeno 340 učenika iz sedam srednjih škola koji su polazili drugi, treći i četvrti razred. U uzorku osnovnoškolaca ispitana su 404 učenika viših razreda iz četiri osnovne škole. Podaci su prikupljeni unutar većeg istraživačkog projekta grupnim ispitivanjem u školama učenika ili u virtualnim razredima. Konfirmatornom faktorskom analizom dobiveno je adekvatno pristajanje očekivanog trofaktorskog modela roditeljskih ponašanja u oba dobna uzorka. Korelacije između latentnih faktora bile su vrlo slične korelacijama u originalnom validacijskom istraživanju: u oba uzorka utvrđena je negativna povezanost između faktora nedovoljne uključenosti i faktora podrške te pozitivna povezanost između faktora nedovoljne uključenosti i faktora interferiranja. Faktori podrške i interferiranja bili su u nultoj korelaciji u uzorku osnovnoškolaca i u niskoj negativnoj korelaciji kod srednjoškolaca. Može se zaključiti da skala ima sličnu latentnu strukturu kod učenika viših razreda osnovne škole i učenika srednje škole te je stoga primjenjiva kao mjera roditeljskih utjecaja u području profesionalnog razvoja i kod starijih i mlađih adolescenata. Ovaj nalaz predstavlja doprinos literaturi u ovom području budući da je skala do sada korištena većinom za ispitivanje roditeljskih utjecaja kod starijih adolescenata.

Ključne riječi: profesionalni razvoj, roditeljska ponašanja, razvoj karijere, roditeljska podrška

ODNOS NASILJA PREKO INTERNETA I SAMOPOŠTOVANJA MLADIH

Daniela Šincek, Marija Milić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Osijek, Hrvatska

dsincek@ffos.hr

Nasilje preko interneta je jedan od vidova iskazivanja agresivnog ponašanja koji razvojem tehnologija sve više privlači pažnju. Na temelju sugestija adolescenata doradana je Skala činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta (Šincek i sur., 2017). Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti obilježja modificirane Skale činjenja i doživljavanja nasilja i koliko ona doprinosi objašnjenju općeg samopoštovanja nakon kontrole roda, dobi i školskog uspjeha te subskala Prekomjernog korištenja interneta (GPIUS2). Istraživanje je provedeno u veljači 2021. godine preko interneta te je u njemu sudjelovalo 1725 mladih u dobi od 15 do 19 godina ($M = 17,17$; $SD = 1,307$) pri čemu su 30,6% sudionika mladići. Istraživanje je dio opširnijeg, longitudinalnog projekta. Eksploratorna faktorska analiza je i na česticama doživljavanja i na česticama činjenja nasilja izlučila pet faktora pri čemu je objašnjeno ukupno 54,2% varijance doživljavanja i 57,5% varijance činjenja nasilja, ali su se čestice nejednako rasporedile. Kako je raspodjela čestica kod FA za doživljavanje bila smislenija i kako su pouzdanosti unutarnje konzistencije (od ,73 do ,91) tako formiranih faktora za činjenje bile više nego pouzdanosti faktora koji su oblikovani po FA za činjenje, zadržana je raspodjela u faktore izlučene za doživljavanje nasilja (Direktno nasilje usmjereno na pojedinca; Manipuliranje informacijama radi izazivanja štete; Govor mržnje; Korištenje tehnologije za izazivanje štete i Dijeljenje podataka o osobi). Provedena je i hijerarhijska regresijska analiza s kriterijem samopoštovanjem, pri čemu su u prvom koraku uvedeni rod, dob i školski uspjeh, u drugom subskale GPIUS2, u trećem faktori činjenja, a u četvrtom doživljavanja nasilja. Objašnjeno je ukupno 19,8% varijance samopoštovanja, a značajni prediktori su: rod (djevojke su imale niže samopoštovanje) te su negativni prediktori samopoštovanja preferencija socijalnih interakcija online, regulacija raspoloženja, kompulzivno korištenje interneta, te doživljavanje govora mržnje, a činjenje direktnog nasilja je pozitivni prediktor samopoštovanja.

Ključne riječi: nasilje preko interneta, samopoštovanje, mladi

NO EVIDENCE OF TDCS PLACEBO-EFFECT ON ASSOCIATIVE AND WORKING MEMORY PERFORMANCE IN HEALTHY ADULTS

Marija Stanković¹, Jovana Bjekić¹, Marko Živanović², Saša R. Filipović¹

¹Institute for Medical Research, Belgrade, Serbia

²Faculty of Philosophy, Psychology Department & Institute of Psychology, Belgrade, Serbia

marija.stankovic@imi.bg.ac.rs

Transcranial Direct Current Stimulation (tDCS) is a valuable tool in cognitive research as sham condition enables causal conclusions about neural substrates of cognitive functions. Since tDCS studies often yield inconsistent findings, there has been a growing interest in factors that may moderate the effects, one of which being the participants' awareness of the tDCS condition (real or sham) they received. Here we explore if participants' beliefs about received stimulation types impacted their task performance in tDCS experiments on associative (AM) and working memory (WM). We analysed data from four within-subject, sham-controlled tDCS memory experiments. Eighty-two young, healthy volunteers took part in four experiments. Two AM experiments included 20 minutes of anodal 1.5mA tDCS over posterior-parietal cortex (PPC) – left in Experiment 1; right in Experiment 2. WM experiments targeted PPC and dorsolateral prefrontal cortex (DLPFC) – left side in Experiment 3; right side in Experiment 4, with 20 minutes of 1.8mA anodal tDCS. The participants completed memory tasks immediately following the stimulation. Results revealed that correct sham guessing had no effects on AM improvement in Experiments 1 and Experiment 2. Similarly, the group that accurately guessed sham condition did not have higher enhancement of verbal and spatial WM performance in neither Experiment 3 nor Experiment 4. Therefore, we found no evidence that the awareness of the tDCS-condition leads to better memory performance in within-subject experiments.

Keywords: Transcranial Direct Current Stimulation (tDCS), blinding, placebo, associative memory, working memory

SUBJEKTIVNA DOBROBIT DJECE – KAKVU SU ULOGU IMALI KRIZNI DOGAĐAJI 2020. GODINE?

Nika Sušac, Linda Rajhvajn Bulat, Marina Ajduković, Lucija Vejmelka

Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, Hrvatska

nika.susac@pravo.hr

Subjektivna dobrobit djece obuhvaća kognitivnu i afektivnu evaluaciju vlastitog života. Krizni događaji poput potresa 2020. godine i pandemije koronavirusa imali su velik utjecaj na promjene u svakodnevnim životima odraslih i djece, što se može odraziti i na njihovu subjektivnu dobrobit. U Hrvatskoj je 2019. godine u sklopu međunarodnog projekta provedeno istraživanje subjektivne dobrobiti djece te je ono ponovljeno u školskoj godini 2020./2021. s učenicima iz istih odjeljenja. U radu će bit prikazani podaci prikupljeni od učenika 4. i 6. razreda 10 osnovnih škola iz Zagreba i Zagrebačke županije. U prvom valu istraživanja sudjelovalo je 611 učenika, a u drugom njih 466. Korišten je instrumentarij iz međunarodnog projekta: Children's Worlds skala subjektivne dobrobiti za ispitivanje kognitivnog aspekta subjektivne dobrobiti, Children's Worlds skala pozitivnih i negativnih afekata za ispitivanje ugodnog i neugodnog raspoloženja, Children's Worlds skala psihološke subjektivne dobrobiti te niz čestica za ispitivanje različitih aspekata i iskustava tijekom COVID-19 pandemije. Rezultati su pokazali kako se preko 60% učenika osjeća zaštićeno od koronavirusa, no gotovo 50% ih je prilično zabrinuto da će se njima bliska osoba zaraziti, 24% da će njihova obitelj imati manje novaca, a 40% da će njihov razred ili škola preći na nastavu na daljinu. Kada usporedimo dva vala, u prvom valu su učenici bili češće u ugodnom, a rjeđe u neugodnom raspoloženju te su tada imali bolje odnose u obitelji. Također su bili optimističniji oko stvari koje bi im se mogle dogoditi kasnije u životu i zadovoljniji time koliko se osjećaju sigurno. S druge strane, u velikom broju indikatora subjektivne dobrobiti nije bilo značajnih razlika. Dobiveni rezultati bit će raspravljani u kontekstu promjena i stabilnosti u subjektivnoj dobrobiti djece uslijed kriznih događaja.

Ključne riječi: subjektivna dobrobit, pandemija, kriza, djeca

MOŽE LI LJUBAV OPSTATI U PANDEMIJI? ULOGA USPJEŠNOSTI RJEŠAVANJA KONFLIKTA U ODNOSU STRESA I KVALITETE VEZE TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Lucija Šutić², Matea Šoštarčić¹, Antonija Vrdoljak¹, Margareta Jelić¹

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Izone d.o.o., Zagreb, Hrvatska

lucija.sutic@gmail.com

Stres utječe na cjelokupno funkcioniranje pojedinca pa tako i na odnos s partnerom. Meta-analiza koju su proveli Karney i Bradbury (1995) pokazala je kako veći stres predviđa manje zadovoljstvo vezom i kod žena i kod muškaraca, ali i para u cjelini. Prema Hillovom (1958) ABC-X modelu, koliko će taj utjecaj biti jak ovisi o samom stresoru, o načinu na koji ga partneri percipiraju te o njihovim resursima za suočavanje sa stresom. Pandemija koronavirusa vrlo je snažan stresor jer nije samo ugrozila zdravlje ljudi, nego su i epidemiološke mjere kojim je rezultirala promijenile način života. Zbog tih su se mjera neki parovi našli u vezi na daljinu, dok su drugi bili primorani provoditi zajedno više vremena nego što su navikli. Takve izazovne okolnosti mogu rezultirati češćim sukobima, a uspješnost rješavanja bračnih konflikata pozitivno je povezana sa zadovoljstvom brakom (Ćubela Adorić, Kovač i Sulić, 2009). Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati moderira li uspješnost rješavanja konflikata povezanost između stresa i kvalitete veze u vrijeme pandemije koronavirusa. U online istraživanju provedenom krajem travnja i početkom svibnja 2020. sudjelovalo je 349 osoba, od čega 74% žena. Uzorak je bio heterogen s obzirom na stupanj obrazovanja, radni status i veličinu mjesta, a raspon dobi kretao se od 18 do 76 godina ($M = 33,63$, $SD = 12,788$). Osim što su odgovorili na demografska pitanja, sudionici su ispunili skalu Stres iz upitnika DASS-21, Skalu uspješnosti rješavanja bračnih konflikata te skalu Kvalitete veze. Rezultati pokazuju kako i doživljeni stres i uspješnost rješavanja konflikata s partnerom samostalno predviđaju kvalitetu veze u vrijeme pandemije koronavirusa. Uspješnost rješavanja konflikata se također pokazala moderatorom u odnosu doživljenog stresa i percipirane kvalitete veze tako da veći doživljeni stres predviđa slabiju kvalitetu veze samo u situaciji kada partneri manje uspješno rješavaju konflikte. Nalazi su razmatrani pod vidom praktičnih implikacija.

Ključne riječi: psihosocijalni aspekti pandemije COVID-19, stres, kvaliteta veze, uspješnost rješavanja konflikata

POVEZANOST STILOVA RUKOVOĐENJA DIREKTORA SA STAVOVIMA PREMA RADU ZAPOSLENIKA U MALIM I SREDNJIM PODUZEĆIMA

Nataša Trojak¹, Zvonimir Galić², Mitja Ružojčić²

¹Visoko učilište Algebra, Zagreb, Hrvatska

²Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

natasa.trojak@algebra.hr

Stilovi rukovođenja jedan su od najviše istraživanih fenomena u području menadžmenta i organizacijske psihologije, a pokazali su se važnim čimbenicima mnogih organizacijskih ishoda, poput subjektivne dobrobiti zaposlenika, stavova prema radu i radnog ponašanja zaposlenika pa čak i tržišne uspješnosti poduzeća (Hogan, 2017; Hogan i Kaiser, 2005). Ipak, većina dosadašnjih istraživanja provedena je u velikim poduzećima odnosno korporacijama, a mnogo je manje pozornosti posvećeno pitanjima rukovođenja u kontekstu poduzetništva odnosno malih i srednjih poduzeća. S obzirom na to da se te dvije skupine poduzeća znatno razlikuju u organizaciji pa posljedično i psihološkim zahtjevima na zaposlenike, još uvijek je otvoreno pitanje mogu li se nalazi istraživanja provedenih u korporacijama generalizirati na ovaj segment te se to područje istraživanja rukovođenja u posljednjih godina intenzivira (Letich i Harrison, 2018). U našem istraživanju usmjerili smo se na rukovođenje u segmentu malih i srednjih poduzeća. Istraživanjem smo željeli provjeriti povezanost stilova rukovođenja direktora takvih poduzeća sa stavovima prema radu njihovih podređenih. U istraživanju je sudjelovalo 66 direktora i 167 njihovih podređenih zaposlenika. Od direktora smo prikupili samoprocjene o stilovima rukovođenja, a od podređenih procjene stilova rukovođenja te samoprocjene o zadovoljstvu poslom, percipiranoj organizacijskoj podršci i namjeri napuštanja organizacije kao mjerama stavova prema radu. Dobiveni rezultati su pokazali umjerenu do visoku povezanost između stilova rukovođenja i stavova prema radu. Razlike između povezanosti transformacijskog i transakcijskog stila rukovođenja sa stavovima prema radu nisu značajne, što ukazuje na podjednako učinkovite stilove rukovođenja u kontekstu malih i srednjih poduzeća.

Ključne riječi: stilovi rukovođenja, stavovi prema radu, mala i srednja poduzeća

USPOREDBA PREDIKTIVNOSTI RAZLIČITIH REPREZENTACIJA PSIHOLINGVISTIČKIH VARIJABLI ZA VREMENA REAKCIJA U ZADATKU LEKSIČKE ODLUKE

Denis Vlašiček

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

dvlasice@ffzg.hr

Brojna istraživanja u području psihologije jezika usmjerena su na izradu velikih baza leksički i psiholingvistički označenih riječi. To podrazumijeva prikupljanje podataka o duljini riječi, njihovoj učestalosti, konkretnosti, predočivosti, subjektivnoj čestini ili dobi usvajanja. Osim toga, tim karakteristikama često su pridružene mjere brzine procesiranja riječi, kao što su vremena reakcija u zadatku leksičke odluke. Cilj takvih istraživanja je utvrditi povezanost između psiholingvističkih i leksičkih karakteristika riječi, i brzine procesiranja riječi. Pritom je uobičajeno psiholingvističke karakteristike riječi izražavati kao aritmetičke sredine nizova subjektivnih procjena dobivenih od strane sudionika u istraživanjima. Međutim, kako se te procjene uglavnom daju na skalama Likertovog tipa, možemo se zapitati je li to najbolji način reprezentiranja karakteristika riječi. Cilj ovog istraživanja bio je usporediti prediktivnosti triju različitih reprezentacija psiholingvističkih varijabli iz Hrvatske psiholingvističke baze za vremena reakcija u zadatku leksičke odluke. Za demonstraciju, odabrali smo dvije psiholingvističke varijable: subjektivnu čestinu, i predočivost. Rezultat na svakoj varijabli izračunali smo na tri različita načina: (1) kao aritmetičku sredinu subjektivnih procjena sudionika, (2) kao medijan subjektivnih procjena sudionika, i (3) kao aritmetičku sredinu latentne normalne distribucije u probit modelu primijenjenom na procjene sudionika. U ovom izlaganju donosimo usporedbu prediktivnosti ovih reprezentacija pri predviđanju vremena reakcija u zadatku leksičke odluke, izvedenu u bajesijanskom statističkom okviru.

Ključne riječi: psihologija jezika, megastudy paradigma, zadatak leksičke odluke

MODERATING EFFECT OF INTOLERANCE OF UNCERTAINTY ON THE SYMPTOM NETWORK OF COVID STRESS SYNDROME

Marija Volarov, Radomir Belopavlović, Ljiljana Mihić, Zdenka Novović

Faculty of Philosophy, Department of Psychology, Novi Sad, Serbia

marija.volarov@uns.ac.rs

The COVID-19 pandemic is influencing people's mental health worldwide. For example, Taylor et al. (2020) have proposed the appearance of the COVID stress syndrome in some individuals. Hence, underlying vulnerability factors (VFs) predisposing some people to develop stronger COVID-related distress should be explored. One such VF pertinent to the pandemic is Intolerance of Uncertainty (IU). The study aimed to examine the moderating effect of IU on the development of COVID stress syndrome using the network approach. A sample of 3096 participants ($M_{\text{age}} = 26.86$, $SD = 8.09$) completed the Intolerance of Uncertainty Scale (IUS-11), the COVID Stress Scale (CSS), and the PHQ-4 as a measure of general distress. To examine the moderation effect of IU on the CSS symptoms, we formed vulnerable and non-vulnerable groups based on the IUS score and then compared their CSS networks. Further, to check for potential confounding effects of distress, the vulnerable group was divided into low and high distress subgroups based on the PHQ-4 score. Average node connectivity in the non-vulnerable network was 0.16, and 0.20 in the vulnerable one. Two networks significantly differed in the overall strength of connections ($p < .001$) and a denser network was found in the vulnerable subsample ($p = .044$). Also, the networks did not significantly differ in the overall structure. Networks in the low and high distress subgroups within the vulnerable sample had the same overall structure but differed in global strength, the latter being higher in connectivity. Results suggest that IU is an overall moderator of the relations within the CSS symptoms. IU may act as a stress amplifier, producing a more severe response to the pandemic among those who are already vulnerable. This also supports the assumption that VFs strengthen the connections between symptoms within the network. Targeting IU in therapy could potentially lead to syndrome deactivation.

Keywords: network analysis, COVID Stress Scale, intolerance of uncertainty, moderation

MENTALNO ZDRAVLJE MAJKE, DOJENAČKI TEMPERAMENT I POVEZIVANJE MAJKE S DOJENČETOM KAO KORELATI DOJENJA

Nikolina Vukšić¹, Maja Žutić², Sandra Nakić Radoš²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

nikavuksic@gmail.com

Dojenje se smatra najboljim načinom prehrane djeteta do navršenih šest mjeseci te se povezuje s brojnim zdravstvenim dobrobitima, po majku i po dijete. No, neke žene ne mogu dojiti, prekidaju dojenje ranije od preporučenog ili ne žele dojiti, a dostupna istraživanja ne pružaju dosljedne podatke o tome postoje li kakve razlike kod majki koje doje i koje ne doje. Cilj istraživanja bio je ispitati razlike između dojilja i ne-dojilja u pogledu sociodemografskih i opstetričkih čimbenika, mentalnog zdravlja, temperamenta dojenčeta i kvalitete povezivanja s djetetom. U online istraživanju sudjelovalo je 284 majki dojenčeta u dobi do navršenih šest mjeseci. Sudionice su ispunile sljedeće upitnike: Edinburški upitnik poslijeporođajne depresivnosti, Upitnik depresije, anksioznosti i stresa (ljestvice anksioznost i stres), Upitnik karakteristika dojenčeta, Upitnik povezivanja nakon porođaja te upitnik općih podataka. Rezultati su pokazali da su majke dojilje imale više obrazovanje, dok su majke koje su dijete hranile nadomjesnim mlijekom izvještavale o višoj stopi porođaja hitnim carskim rezom te su porođaj češće procjenjivale traumatičnim iskustvom. Također, majke dojilje su izvijestile o značajno višem neprilagodljivom temperamentu dojenčeta. Nije pronađena značajna razlika u ostalim sociodemografskim i opstetričkim karakteristikama, indikatorima mentalnog zdravlja (depresivnost, anksioznost i stres) ni kvaliteti povezivanja s dojenčedom. Rezultati mogu poslužiti u formiranju psihoedukativnih programa o dojenju s ciljem uspostave predvidljive rutine hranjenja i optimalnog načina pristupanja dojenčadi s težim temperamentom. Također, rezultati upućuju na potrebu podrške za majke koje su imale hitni carski rez i traumatsko iskustvo porođaja kako bi ih se osnažilo i poduprijelo pri dojenju.

Ključne riječi: dojenje, mentalno zdravlje, temperament, povezivanje

PAIRED ASSOCIATE TASKS: WHERE DO WE COME FROM? WHAT ARE WE? WHAT ARE WE MEASURING?

Katarina Vulić^{1,2}, Dunja Paunović^{1,2}, Jovana Bjekić¹

¹Institute for Medical Research, Belgrade, Serbia

²Faculty of Philosophy, Psychology Department, Belgrade, Serbia

katarina.vulic@imi.bg.ac.rs

Paired associate tasks are the state of art for associative memory (AM) assessment. In these tasks, participants are asked to link and remember two unrelated items as a pair (i.e. a face and a name, two words, two visual stimuli, etc.). Despite the obvious effect that modality of stimuli and type of outcome measures (recognition, recall) could have on the test performance, paired associate tasks are being used interchangeably and a single measure on any of them is often used as a marker of overall AM ability. In this study, we wanted to explore the overlapping of four most-used tasks (word pairs, face-word, face-scene, and scene pairs), to shed a light on potential convergence and/or dissociation of test scores in respect to stimuli type, as well as the type of outcome measure. 259 young healthy participants completed these four tasks. All correlations had a positive direction, but their intensity varied from $r = .17$ to $r = .77$, depending on stimuli type, with word pairs and scene pairs being the farthest apart. This simple overview already suggests that even two measures that are closest to each other and originate from the same type of stimuli have less than 60% overlap. Principal component analysis revealed that the first component positively saturates all measures except the measures obtained through Word pairs task (both recall and recognition), which form their own factor. This is particularly important given the fact that Word pairs are the most used task in the current body of literature, while our data suggest that it significantly diverges from other AM measures. We will present detailed stimuli and outcome type intercorrelation paths and discuss the possible underlying conceptual and methodological issues that led these seemingly equivalent measures to significantly differ amongst each other.

Keywords: paired associate task, associative memory, memory assessment, word pairs task

KBT-H TRETMAN NARKOLEPSIJE TIPA 1 KOD PACIJENTICE S TRAUMATSKIM ISKUSTVIMA - PRIKAZ SLUČAJA

Ivan Zečević

Centar za rehabilitaciju Stančić, Odjel za psihosocijalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom, Stančić, Hrvatska, i Privatna psihološka praksa KBT opcija, Zagreb, Hrvatska

ivanzecevic92psiho@hotmail.com

Kognitivno-bihevioralna terapija (KBT) pokazala se efikasnom u tretmanu niza poremećaja spavanja. Smatra se da je KBT efikasan tretman jer djeluje povoljno na psihofiziološkoj razini za osobe koje imaju problema sa spavanjem. KBT za hipersomniju za sada je dao obećavajuće rezultate u tretmanu katapleksije, dnevne pospanosti i smanjivanje psiholoških simptoma kod pacijenata. Unatoč tome, nedostaje randomiziranih kliničkih istraživanja i informacija o tome što raditi s kompleksnim pacijentima kod kojih postoji povećan rizik za nuspojave KBT tretmana, ali i koliko je taj oblik tretmana efikasan za njih. Cilj prikaza slučaja je predstaviti kako izgleda KBT tretman hipersomnije kod klijentice s komorbiditetnim poremećajem spavanja, traumatskim iskustvima i psihosocijalnim problemima. Ujedno, cilj je i povećati razumijevanje i znanja o psihološkim tretmanima hipersomnija zbog suboptimalne efikasnosti lijekova. Tijekom terapijskog rada, KBT pristup hipersomniji uključivao je niz elemenata kao što su psioedukacija o hipersomniji, pomodoro tehnika, sacijaciju katapleksije, sacijaciju i planiranje spavanja, progresivnu mišićnu relaksaciju, vještine rješavanja problema, vještine nošenja sa stigmom, ABC model i dr. Terapija se je odvijala kroz 7 tjedana, 1x1 sat tjedno. Za kvantifikaciju rezultata korišten je dnevnik narkolepsije te nekoliko skala za procjenu depresije, anksioznosti, pospanosti, umora i funkcionalnosti spavanja. Napravljena je procjena problema tijekom prvog susreta, a post-tretmanska procjena napravljena je mjesec dana nakon završetka terapije. Rezultati na pre i post-tretmanskim procjenama pokazuju značajnu redukciju i poboljšanja na svim testovima. Katapleksija je značajno reducirana s 24 epizode tjedno na tri epizode. Osim toga, postignuta je značajna redukcija anksioznih i depresivnih smetnji, kao i smanjivanje problema s umornom i pospanošću.

Ključne riječi: narkolepsija tipa 1, kognitivno-bihevioralna terapija, hipersomnije, psihološki tretman

POSTER SEKCIJA / POSTER SESSION

EFFECT OF LISTENING TO MUSIC ON THE AUTONOMIC NERVOUS SYSTEM

Miodrag Belopavlović, Milan Rodić, Ivana Starčević, Nada Naumović

Faculty of Medicine, Novi Sad, Serbia

miodrag.belopavlovic@gmail.com

The autonomic nervous system is a part of the nervous system that controls most of the visceral functions of the body and it is connected with listening to music. Heart rate variability, blood pressure and respiratory rate can be used as indicators of the degree of the activity of the autonomic nervous system during listening to music. The aim of the present study was to analyze the effects of classical and rock music on said indicators. The study group consisted of 30 healthy male participants aged 19 to 22 (average age 20.83 ± 0.64 years). Each participant came for examination on two occasions. During the first measurement, the subjects were played rock music via headphones for five minutes, and during the second measurement, classical music. In the first 15 minutes, the subjects laid down and rested, without music, in order to stabilize their vital parameters. The second segment was divided into three equal five-minute intervals. In the first interval, the respondents laid in silence. During the next five minutes, 70-80dB music was played. During the last five-minute section, the respondents again laid in silence. At the end of each five-minute interval, the subjects had their arterial blood pressure and respiratory rate measured. The values of arterial pressure and respiratory rate were significantly higher when listening to rock music compared to the rest period ($p < .001$), which was not the case with classical music ($p > .005$). The majority of heart rate variability parameters indicate a global decrease in heart rate variability during classical and rock music. Listening to rock music as compared to classical music led to a statistically significant increase in arterial pressure and in breathing frequency, and a decrease in heart rate variability, indicating increase in the sympathetic tone. Different genres of music have a different effect on the autonomic nervous system activity.

Keywords: autonomic nervous system, music listening, heart rate variability

UTVRĐIVANJE FAKTORSKE STRUKTURE I POUZDANOSTI MJERA ORTOREKSIJE

Divna Blažev¹, Mirta Blažev², Ivona Miklošič³

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

³IX. gimnazija, Zagreb, Hrvatska

blazev.divna@gmail.com

Ortoreksija označava opsesiju zdravom hranom, te iako nije formalni psihički poremećaj, sve je češće prisutna u kliničkim izvještajima i u krugovima zdravstvenih radnika (Varga i sur., 2014). Ne postoji dogovor o tome što je točno ortoreksija, a jedan od velikih problema je mjerenje ortoreksije. Iako je ORTO-15 (Donini i sur., 2005) najčešće korištena mjera za mjerenje ortoreksije, na meti je velikog broja istraživača zbog nestabilne faktorske strukture, zbog čega je napravljena revizija te ljestvice – ORTO-R koja pokazuje jasnu jednofaktorsku strukturu (Rogoza i Donini, 2020). Često se koriste i Teruel ljestvica ortoreksičnog ponašanja; TOS (Barrada i Roncero, 2018) i Düseldorfska ljestvica ortoreksije; DOS (Chard i sur., 2018). S obzirom na postojanje više mjera ortoreksije, cilj istraživanja bio je utvrditi mjerne karakteristike tri najčešće korištene mjere ortoreksije na hrvatskom uzorku djevojaka. U istraživanju je sudjelovalo 1337 sudionica od 18-21 godinu koje su ispunile ljestvice ortoreksije (ORTO-R, TOS i DOS). Podaci su prikupljeni online upitnikom putem različitih Facebook grupa i Instagram stranica koje su vezane uz zdravu prehranu. Rezultati pokazuju da ORTO-R, iako najčešće korištena mjera, ima relativno nisku pouzdanost ($\alpha = .64$), dok TOS i DOS pokazuju visoku pouzdanost unutarnje konzistencije ($\alpha_{TOS-F1} = .84$ i $\alpha_{TOS-F2} = .87$; $\alpha_{DOS} = .87$). Istovremeno, provedbom konfirmatorne faktorske analize, samo je kod TOS potvrđena očekivana dvofaktorska struktura, dok očekivana jednofaktorska struktura ORTO-R i DOS mjera pokazuje vrlo loše pristajanje modela podacima. Naime, dvofaktorsko rješenje ORTO-R i DOS pokazalo se kao najbolje rješenje. Dobiveni rezultati ukazuju kako je za pouzdanije mjerenje ortoreksije, najprikladnije primijeniti TOS mjeru zbog potvrđene teorijski očekivane dvofaktorske strukture i visoke pouzdanosti unutarnje konzistencije, dok se DOS može koristiti kao dvofaktorska skala, a ORTO-R, iako najpoznatija, trebalo bi izbjegavati, ponajprije zbog niske pouzdanosti.

Ključne riječi: ortoreksija, opsesija zdravom hranom, mjerenje ortoreksije, faktorska struktura mjera ortoreksije

OTPORNOST I ZAŠTITNI ČIMBENICI MENTALNOG ZDRAVLJA U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

Matea Bodrožić Selak², Anita Vulić-Prtorić¹, Paola Sturnela¹

¹Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

²Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonačići, Split, Hrvatska

mateabodrozicselak@gmail.com

Negativni učinci pandemije do danas su potvrđeni u brojnim istraživanjima, no manje pozornosti je posvećeno potencijalnim zaštitnim čimbenicima koji mogu umanjiti te učinke i zaštititi mentalno zdravlje. U radu su prikazani rezultati dobiveni u okviru projekta „Pandemija i ja“. Projekt je započeo u prvom tjednu izbijanja epidemije koronavirusa u Republici Hrvatskoj koja traje još uvijek. Voditeljice projekta su za cilj imale utvrditi psihološke aspekte nastale krize te potaknuti studente da formiraju svoje grupe podrške tijekom razdoblja pandemije. Prvi cilj projekta usmjeren je na utvrđivanje psiholoških aspekata krize i temelji se na procjeni stresnih događaja povezanih s krizom, te načina suočavanja s tim događajima i njihovom povezanosti s nekim oblicima ponašanja i doživljavanja: nomofobijom i kiberohondrijom, razinama anksioznosti, depresivnosti, stresa, ljutnje, psihološkom otpornosti, posttraumatskim rastom, kreativnosti, kvalitetom obiteljskih odnosa, usamljenosti i slično. Budući da je drugi cilj projekta razvoj psioedukativnih postupaka koji će kroz metode mentalno-zdravstvene pismenosti i psihološku potporu pridonijeti očuvanju mentalnog zdravlja u ovom radu posebno su analizirani oni zaštitni čimbenici koji pridonose otpornosti i zaštiti mentalnog zdravlja: prihvaćanje, socijalna podrška, svjesna prisutnost, psihološki rast, i dr. Većina studenata (njih oko 70%) u prvom valu istraživanja pokazivala je umjerene, do visoke razine otpornosti, koristili su aktivne strategije suočavanja, pozitivnu reprocjenu i humor, te su unatoč svemu doživljavali pozitivne psihološke promjene. Zajedno s grupama socijalne podrške, možemo pretpostaviti da su upravo navedeni čimbenici u velikoj mjeri doprinijeli nalazu prema kojem oko 60% studenata u prvom valu nije imalo značajne psihološke teškoće, iako su izjavili da se njihov život značajno promijenio i da se radi o vrlo ozbiljnoj situaciji.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, psihološki aspekti krize, zaštitni čimbenici, psihološka otpornost

CONCEPTUAL MAPPING OF PERSONALITY TYPES: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Marija Bojanić, Petar Čolović

Faculty of Philosophy, Department of Psychology, Novi Sad, Serbia

marija.bojanic@ff.uns.ac.rs

For the past two decades there has been a great focus on the use of typological approach (also known as “person-centered approach”) within psychology of individual differences (Asendorpf et al., 2001; Gerlach et al., 2019). However, in personality psychology, authors have been dominantly focusing on personality traits (i.e., dimensional approach; e.g., Costa et al., 2002). On the other hand, a body of research points to the relevance of personality types for the study of individual differences and various behavioural outcomes (e.g., Asendorpf & Denissen, 2006; Herzberg, 2009). So far, few studies have addressed the issue of conceptual frameworks within the person-centered approach. The aim of this study is to investigate the structure of concepts related to personality types from a bibliometric perspective. A bibliometric analysis was conducted on a set of 2000 scientific articles containing “personality types” as keywords. The articles’ metadata were extracted from the Scopus database, relying upon the relevance and citation criteria. An author keyword co-occurrence analysis was performed by applying a clustering/mapping approach implemented in the VOSviewer computer program (van Eck & Waltman, 2010). Additionally, the words occurring more than three times were used in the analysis. The results revealed that, when using the citation criterion, the phrase “personality types” was mentioned in clusters containing the terms related to developmental psychology, pointing to the importance of personality types relevant for longitudinal developmental studies. At the same time, the results highlight the relevance of the Big Five and Five-Factor models as the most frequent bases for the extraction of personality prototypes.

Keywords: personality types, Big Five, conceptual mapping, bibliometric analysis

ČIMBENICI OTPORNOSTI DJETETA NA PANDEMIJU KORONAVIRUSA I POTRES - PRIKAZ SLUČAJA

Lidija Budimir, Marija Krip
Opća županijska bolnica, Požega, Hrvatska

lidija.budimir5@gmail.com

Pandemija koronavirusa (COVID-19) te potres značajno su utjecali na mentalno zdravlje, osobito djece i mladih, pokazuju dosadašnja istraživanja. Neka se djeca uspješnije suočavaju sa značajnim životnim stresorima, pri čemu važnu ulogu zauzima psihološka otpornost. Psihološka otpornost podrazumijeva normalni razvoj djeteta pod teškim okolnostima, odnosno sposobnost djeteta da se uspješno razvija unatoč teškoćama. Otpornost se razvija i raste tijekom života, posebno u okolnostima intenzivnijeg stresa kojima je dijete izloženo. Niz čimbenika doprinosi razvoju otpornosti te što je više zaštitnih čimbenika u životu djeteta, to je ono sposobnije prilagoditi se i suočiti s teškim okolnostima. Otporna djeca imaju sigurne snage koje za njih predstavljaju zaštitni sustav njihovog razvoja, a za to im je potrebna podrška odraslih osoba iz njihove bliže okoline. U ovome radu prikazat ćemo slučaj djevojčice u dobi od 13 godina koja je nakon nepovoljnih vanjskih stresora (epidemije koronavirusa i potresa) razvila anksiozne i psihosomatske smetnje koje su bile ometajući faktor u školskom i svakodnevnom funkcioniranju. Djevojčica ranije nije bila u tretmanu psihologa niti pedopsihijatra, a tijekom intervjuja je iznosila razne smetnje, od kojih su najizraženije bile napetost i zabrinutost, gubitak volje za učenjem, strah od javljanja tjelesnih senzacija, bolovi u abdomenu te poteškoće usnivanja. Psihodijagnostičkom obradom utvrđeni su klinički značajni rezultati na skalama anksioznosti, uz sklonost psihosomatskim odgovorima u situacijama pojačanog stresa. Djevojčica je uključena u tretman psihologa i pedopsihijatra, imala je podršku stručne službe u školi, a majka je savjetovana oko suportivnog pristupa djevojčici, s ciljem jačanja otpornosti djevojčice na vanjske nepovoljne uvjete u kojima se nalazi. Stručnjaci naglašavaju kako su pandemija koronavirusa te potresi značajno utjecali na mentalno zdravlje. Iz opisanog primjera može se zaključiti kako timski rad psihologa i pedopsihijatara na mentalnom zdravlju, uz suradnju s obitelji i odgojno-obrazovnim ustanovama doprinosi smanjenju simptoma neadaptivnog razvoja te jačanju otpornosti.

Ključne riječi: psihološka otpornost, anksioznost, vanjski stresori

POVEZANOST EMOCIONALNE JASNOĆE I SUBJEKTIVNE DOBROBITI PRILIKOM TRANZICIJE U ADOLESCENCIJU: MEDIJACIJSKA ULOGA STRATEGIJA REGULACIJE EMOCIJA

Marija Džida, Andreja Brajša-Žganec, Tihana Brkljačić, Marina Kotrla Topić, Maja Tadić Vujić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

marija.dzida@pilar.hr

Emocionalna jasnoća odnosi se na stupanj u kojem djeca mogu identificirati i razumjeti vlastite emocije. U dosadašnjim istraživanjima pokazalo se da je emocionalna jasnoća pozitivno povezana sa subjektivnom dobrobiti i srećom, te negativno s različitim psihopatološkim simptomima. Jedno objašnjenje ovih nalaza uključuje ulogu regulacije emocija kao potencijalnog medijatora veza emocionalne jasnoće i različitih ishoda djece i odraslih. Prema procesnom modelu regulacije emocija ključni koraci u procesu regulacije uključuju identifikaciju emocija, odabir strategija te implementaciju strategija regulacije emocija. Emocionalna jasnoća mogla bi biti ključna za uspješnu identifikaciju doživljene emocije te za odabir adekvatnih strategija regulacije. Naime, uspješna identifikacija vlastitih emocija trebala bi olakšavati odabir i implementaciju adekvatnih strategija regulacije emocija. Cilj ovog istraživanja odnosi se na provjeru medijacijske uloge dviju strategija regulacije emocija – kognitivne ponovne procjene i ekspresivne supresije, u objašnjenju veza između emocionalne jasnoće i subjektivne dobrobiti djece. Istraživanje je provedeno u okviru projekta CHILD-WELL u osnovnim školama u Osječko-baranjskoj i Varaždinskoj županiji. U ovom istraživanju sudjelovalo je 1039 (488 dječaka) učenika od 3. do 6. razreda. Sudionici su ispunili upitnike emocionalne jasnoće, strategija regulacije emocija te subjektivne dobrobiti. Rezultati medijacijske analize pokazali su da postoje indirektni efekti emocionalne jasnoće na subjektivnu dobrobit djece putem kognitivne ponovne procjene i ekspresivne supresije djece. Odnosno, više razine emocionalne jasnoće putem češćeg korištenja kognitivne ponovne procjene, odnosno rjeđeg korištenja ekspresivne supresije doprinose višim razinama subjektivne dobrobiti djece. Postojao je i direktan pozitivan efekt emocionalne jasnoće na subjektivnu dobrobit djece. Dobiveni rezultati u skladu su s dosadašnjim istraživanjima i teorijskim očekivanjima.

Ključne riječi: subjektivna dobrobit, emocionalna jasnoća, regulacija emocija

ŠTO DOPRINOSI ZADOVOLJSTVU OBITELJSKIM ŽIVOTOM? – PERSPEKTIVA ADOLESCENATA

Martina Ferić, Matea Belošević, Ivana Mitrić
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

matea.belosevic@erf.unizg.hr

Istraživanja pokazuju da kvaliteta obiteljskog okruženja doprinosi pozitivnom razvoju mladih, kao i njihovom zadovoljstvu obiteljskim životom. Laboratorij za preventivna istraživanja, Odsjek za poremećaje u ponašanju, ERF-UNIZG, nositelj je projekta „Pozitivan razvoj adolescenata u Hrvatskoj“ koji je imao za cilj ispitati pokazatelje pozitivnog razvoja, rizičnih ponašanja te mentalnog zdravlja mladih. Cilj ovog rada je utvrditi zasebne doprinose spola, konflikata u obitelji (konflikti među roditeljima i konflikti s roditeljima) i čimbenika otpornosti u obiteljskom okruženju (visoka očekivanja, brižni odnosi, smisljena uključenost) u objašnjenju zadovoljstva obiteljskim životom iz perspektive adolescenata. U istraživanju je sudjelovalo 10,138 hrvatskih srednjoškolaca (52,5% djevojaka) u dobi od 14 do 19 godina ($M = 16,3$, $SD = 1,2$). Za potrebe ovog rada korišten je Upitnik zadovoljstva obiteljskim životom (FACES-IV; Olson i Gorall, 2006), Skala otpornosti i razvoja mladih (RYDM; Hanson i Kim, 2007) i modificirana verzija Upitnika životnih događaja (Holmes i Rahe, 1967). Provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Rezultati pokazuju da spol ($\beta = -,07$, $p < ,01$), konflikti među roditeljima ($\beta = -,13$, $p < ,01$), brižni odnosi u obiteljskom okruženju ($\beta = ,31$, $p < ,01$) i smisljena uključenost u obiteljsko okruženje ($\beta = ,25$, $p < ,01$) objašnjavaju 40,4% zadovoljstva adolescenata obiteljskim životom. Na temelju ovih rezultata, može se zaključiti da su mladići te oni adolescenti koji procjenjuju da su manje pogođeni konfliktima među roditeljima i oni koji percipiraju brižnije odnose te smisleniju uključenost u obiteljsko okruženje, ujedno zadovoljniji obiteljskim životom. Dobiveni rezultati naglašavaju važnost provedbe preventivnih intervencija u obiteljskom okruženju u svim razvojnim fazama mladih.

Ključne riječi: adolescenti, zadovoljstvo obiteljskim životom, čimbenici otpornosti u obiteljskom okruženju, konflikti u obitelji, spol

WILL GROUP COHESION HELP THE ROLE CLARITY IN YOUR TEAM? IT MAY, BUT ALSO FOSTER THE PERCEPTION OF COLLECTIVE EFFICACY

Dragan Glavaš, Dora Kalas, Mario Pandžić, Tihana Brkljačić

Catholic University of Croatia, Department of Psychology, Zagreb, Hrvatska

dragan.glavas@unicath.hr

Carron's model of cohesion conceptualizes group cohesion as the origin of teams' group and individual outcomes. However, it is still a theoretical and empirical challenge to detect constructs that mediate the relationship between group cohesion and team tasks and outcomes. Thus, this research aimed to explore the mediating role of collective efficacy in the relationship between group cohesion factors and role clarity in defensive and offensive game situations. A sample of 149 professional (N = 76) and amateur (N = 73) handball players aged between 18-43 years ($M_{age} = 23.38$; $N_{male} = 55$) completed online questionnaires measuring Group Cohesion, Observational Collective Efficiency and Role Clarity (Ambiguity). The results showed that higher perception of team's uniqueness and togetherness in accomplishing team tasks (Group Integration – Task; GI-T factor) and higher individual member's feelings regarding their involvement in group tasks (Individual Attraction to the Group – Task; ATG-T factor) predicted better role clarity in both defensive and offensive game situations. On the other hand, athletes' perception of team's togetherness and closeness in regard to social activities (Group Integration – Social; GI-S factor), as well as individual feelings regarding personal social interaction with the group (Individual Attraction to the Group – Social; ATG-S) had no direct effects on neither defensive nor offensive role clarity. In most tested models, collective efficacy mediated the relationship between cohesion and role clarity. Higher scores on both task and social GI and ATG factors predicted higher collective efficacy, which then predicted better offensive role clarity. Similarly, higher scores on the social GI factor and both task and social ATG factor predicted higher collective efficacy, which in turn predicted better defensive role clarity. Only indirect effect of task GI factor on defensive role clarity showed to be non-significant.

Keywords: group cohesion, collective efficacy, role clarity

RAZVOJNE PROMJENE U METAKOGNITIVNOJ SAMOREGULACIJI I SAMOEFIKASNOSTI ADOLESCENATA U PODRUČJU ENGLESKOG JEZIKA I MATEMATIKE

Lozena Ivanov, Izabela Sorić

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

livanov@unizd.hr

Značajan broj istraživanja pokazuje pad u metakognitivnoj samoregulaciji i samoefikasnosti tijekom adolescencije. S ciljem provjere navedenog trenda na uzorku hrvatskih adolescenata u istraživanju je sudjelovalo 236 učenika osnovne škole (5. i 7. razred) i 237 učenika različitih gimnazijskih usmjerenja (1. i 3. razred). U skladu s dosadašnjim istraživanjima, u kojima je ustanovljena bolja samoregulacija u razdobljima koja prethode adolescenciji i stagnacija ili čak i pad tijekom ovog razdoblja, rezultati su pokazali da učenici petog razreda imaju višu metakognitivnu samoregulaciju i samoefikasnost u odnosu na starije osnovnoškolce i srednjoškolce, koji se međusobno ne razlikuju u navedenim varijablama. Sličan trend ustanovljen je u oba ispitivana područja, engleskom jeziku i matematici. Istovremeno, ocjene iz oba predmeta značajno se snižavaju od nižih razreda osnovne prema višim razredima srednje škole. Također, metakognitivna samoregulacija, samoefikasnost i ocjene više su u engleskom jeziku u odnosu na matematiku u gotovo svim ispitivanim razredima. Analize razlika prema spolu pokazuju da u području engleskog jezika učenice imaju višu samoregulaciju i bolje ocjene u odnosu na učenike, ali se u samoefikasnosti ne razlikuju. Kad je riječ o matematici, učenice i učenici ne razlikuju se u samoregulaciji i ocjenama, ali učenici imaju višu samoefikasnost. U istraživanju je potvrđena medijatorska uloga samoefikasnosti u odnosu između prethodnog postignuća i metakognitivne samoregulacije. Pri tome je u području engleskog jezika medijacija samoefikasnosti potpuna, a u matematici djelomična. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem idu u prilog dosadašnjim spoznajama prema kojima velike promjene u biološkom, kognitivnom i socijalnom funkcioniranju koje su karakteristične za razdoblje adolescencije mogu voditi stagnaciji ili opadanju korištenja samoregulacijskih vještina, kao i važnoj ulozi motivacijskih uvjerenja za metakognitivnu samoregulaciju.

Ključne riječi: metakognitivna samoregulacija, samoefikasnost, ocjene, engleski jezik, matematika

EMOCIONALNA KOMPETENTNOST I OPTIMIZAM BUDUĆIH PEDAGOGA I ODGOJITELJA

Tonča Jukić¹, Sani Kunac¹, Vesna Kostović-Vranješ²

¹Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, Split, Hrvatska

²Filozofski fakultet, Odsjek za učiteljski studij, Split, Hrvatska

tjukic@ffst.hr

Emocionalnu kompetentnost obilježavaju sposobnost prepoznavanja vlastitih i tuđih emocija i nošenja s njima, a dispozicijski optimizam pozitivna očekivanja osobne budućnosti. Oboje su važni u radu pedagoških djelatnika, stoga je provedeno istraživanje kojemu je cilj bio utvrditi odnos emocionalne kompetentnosti, optimizma, dobi i odabira studija budućih pedagoga i odgojitelja. U istraživanju je sudjelovalo 180 studenata preddiplomskih i diplomskih studija Pedagogija i Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Korišteni su Upitnik općih podataka, Upitnik emocionalnih vještina i kompetentnosti (UEK-15; Takšić, 2002) i revidirani Test životnog usmjerenja (LOT-R; Scheier i sur., 1994). U istraživanje se krenulo od nultih hipoteza. Pretpostavljeno je da ne postoji povezanost između samoprocjena emocionalne kompetentnosti i optimizma budućih pedagoga i odgojitelja, da ne postoji statistički značajna razlika između samoprocjena emocionalne kompetentnosti i samoprocjena optimizma te da ne postoje statistički značajne razlike u samoprocjenama emocionalne kompetentnosti i optimizma s obzirom na odabrani studij i dob studenata. T-testovima je utvrđeno sljedeće: studenti su samoprocijenili emocionalnu kompetentnost višim vrijednostima nego optimizam, samoprocjene emocionalne kompetentnosti i optimizma budućih pedagoga i odgojitelja pozitivno su povezane, optimističnijima su se procijenili budući odgojitelji i stariji studenti te nema statistički značajnih razlika u samoprocjenama emocionalne kompetentnosti studenata s obzirom na odabrani studij i dob studenata. Dobiveni rezultati razmotreni su s motrišta njihove pedagoške važnosti i ostvarenja u odgojno-obrazovnom procesu, a upućuju na potrebu daljnjeg istraživanja čimbenika koji pridonose većoj emocionalnoj kompetentnosti i optimizmu pedagoških djelatnika.

Ključne riječi: emocije, samoprocjene, studij pedagogije, studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

NEKE ODREDNICE USPJEHA NA DRŽAVNOJ MATURI U UVJETIMA PANDEMIJE BOLESTI COVID-19

Lorelaj Lukačin, Inja Erceg

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

lorelaj.lukacin@gmail.com

Većina hrvatskih srednjoškolaca ima želju nastaviti obrazovanje nakon završetka srednje škole te je polaganje državne mature jedan od ključnih koraka u tom smjeru. Kako je rezultat ispita državne mature jedan od uvjeta za upis većine hrvatskih učilišta, može se promatrati kao mjera akademskog uspjeha. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinos demografskih varijabli, iskustva s nastavom na daljinu i psihološke uznemirenosti u objašnjenju uspjeha na ispitima državne mature, uzimajući u obzir kontekst pandemije COVID-19. Istraživanje je provedeno na 3755 učenika završnog razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj (70,3% ženskog spola) koji su polagali državnu maturu na ljetnom roku školske godine 2019./2020. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja proveo je online istraživanje u kojem su se ispitivala iskustva nastave na daljinu tijekom početnog razdoblja pandemije. Prikupljeni su demografski podaci, iskustva nastave na daljinu u razdoblju pandemije ispitani skalama Količine uloženog truda i Zadovoljstva nastavom te psihološke teškoće ispitane Upitnikom kliničkih ishoda u rutinskoj procjeni za djecu i mlade. Kao mjera školskog uspjeha korišteni su rezultati osnovne i više razine Hrvatskog jezika i Matematike na državnoj maturi. Rezultati provedenih hijerarhijskih regresijskih analiza pokazuju kako se najveći postotak uspjeha na ispitima državne mature može objasniti demografskim varijablama, od kojih je pohađanje gimnazije najbolji pozitivan prediktor uspjeha na svim analiziranim ispitima. Osim toga, školovanje u mjestu s većim brojem stanovnika je pozitivan prediktor uspjeha na većini ispita, a muški spol predviđa bolji uspjeh na svim ispitima osim više razine Hrvatskog jezika gdje ženski spol predviđa bolji uspjeh. Nadalje, niža psihološka uznemirenost značajno pozitivno predviđa uspjeh na ispitu iz više razine Matematike te osnovne razine Hrvatskog jezika. Također, veće zadovoljstvo nastavom i manje uloženog napora u nastavi na daljinu predviđaju bolji uspjeh na ispitima.

Ključne riječi: adolescencija, COVID-19, državna matura, psihološke teškoće, srednjoškolski program

SPREMNOST NA RAD S POČINITELJIMA SEKSUALNIH KAZNENIH DJELA: PREDIKTORI RACIONALNOG I INTUITIVNOG PRISTUPA DONOŠENJU ODLUKA

Karla Marfan, Martina Lotar Rihtarić
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

karla.marfan@gmail.com

Prema kognitivno-iskustvenoj teoriji samopoimanja (Epstein, 1998) ljudi raspolažu s dva sustava obrade informacija na temelju kojih odlučuju o vlastitom ponašanju i donose odluke – racionalnim i intuitivnim. Djelovanje racionalnog sustava odvija se na svjesnoj razini, on je verbalan, analitički, apstraktan, relativno spor te zahtjeva napor. Intuitivni sustav koristi se afektom i intuicijom koji su uglavnom povezani asocijacijama i usporedbama utemeljenim na prethodnim iskustvima (Harper, 2016), predsvjestan je, neverbalan, konkretan, brz te ne zahtjeva napor (Epstein, 2012). Svaki budući stručnjak pomagačkih zanimanja treba donijeti odluku o tome je li spreman na rad s određenom skupinom korisnika, posebno kada je riječ o skupinama koje su u društvu stigmatizirane. Stoga je cilj ovog rada utvrditi prediktore spremnosti studenata pomagačkih zanimanja na rad s počiniteljima seksualnih kaznenih djela u kontekstu kognitivno-iskustvene teorije samopoimanja. Istraživanje je provedeno online na prigodnom uzorku 193 studenata (93,3% djevojaka) završnih godina studija psihologije, socijalne pedagogije i socijalnog rada. Primijenjen je Upitnik spremnosti na rad s počiniteljima seksualnih kaznenih djela, Skala racionalnog i intuitivnog stila donošenja odluka, Skala percepcije počinitelja seksualnih kaznenih djela, Modificirana Skala percipirane kompetentnosti za psihosocijalni rad te su sudionici na skali od tri stupnja procjenjivali izraženost doživljaja šest neugodnih emocija pri pomisli na počinitelje seksualnih kaznenih djela. Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je kako značajne prediktore više spremnosti na rad s počiniteljima seksualnih kaznenih djela predstavljaju viša samoprocjena kompetentnosti za rad s tom skupinom počinitelja i niža razina pojave neugodnih emocija pri pomisli na navedenu skupinu počinitelja kaznenih djela. Rezultati govore u prilog doprinosu oba sustava obrade informacija za odluku o spremnosti na rad s počiniteljima seksualnih kaznenih djela.

Ključne riječi: donošenje odluka, racionalni stil, intuitivni stil, počinitelji seksualnih kaznenih djela, studenti pomagačkih zanimanja

STAVOVI PREMA DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU - ANKETNO ISTRAŽIVANJE NA REPREZENTATIVNOM UZORKU GRAĐANA RH

Jelena Ombla, *Matilda Nikolić Ivanišević, Ana Slišković, Andrea Tokić, Marina Vidaković*

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

jlevac@unizd.hr

Djeca s teškoćama u razvoju svakodnevno se suočavaju s različitim preprekama (npr. prostorne prepreke, dostupnost zdravstvene njege), a njihov položaj u društvu, između ostalog, ovisi i o stavovima i informiranosti okoline te prevladavajućim socijalnim normama. Negativni stavovi okoline najčešće vode socijalnoj distanci i različitim oblicima diskriminacije. Stoga je glavni cilj provedenog istraživanja bio ispitati neke aspekte stava (afektivna i bihevioralna komponenta stava te socijalna distanca) prema djeci s teškoćama u razvoju u različitim regijama RH. Istraživanje je provedeno metodom telefonske ankete na reprezentativnom uzorku punoljetnih građana RH (N = 600, 254 muškaraca) čija je prosječna dob iznosila 49 godina. Rezultati istraživanja su pokazali da građani RH, neovisno o regiji, imaju pozitivne stavove prema djeci s teškoćama u razvoju: 70% sudionika izjavljuje da nema socijalnu distancu prema djeci s teškoćama, 56,7% sudionika se osjeća potpuno ugodno u blizini djeteta s teškoćama dok samo mali broj sudionika (1,2%) nije spreman na kontakt s djecom s poteškoćama u razvoju, odnosno, ukoliko do njega dođe, oni se udaljavaju. Sukladno tome samoprocijenjeno znanje sudionika o djeci s teškoćama u razvoju podjednako je u svim regijama – građani procjenjuju da su osrednje informirani o djeci s teškoćama u razvoju. Ukoliko se stavovi prema djeci s teškoćama u razvoju u RH razmatraju s obzirom na tip naselja (ruralno/urbano), dobivaju se slični rezultati pri čemu su značajne razlike dobivene samo na ponašajnoj komponenti stava i to u smjeru češćih ili proaktivnijih interakcija u ruralnim sredinama. Dobiveni rezultati ukazuju da građani RH prihvaćaju djecu s teškoćama u razvoju što može olakšati njihovu integraciju u zajednicu, ali i imati pozitivne implikacije na kreiranje javnih politika prema ranjivim skupinama.

Ključne riječi: djeca s teškoćama u razvoju, afektivna i bihevioralna komponenta stava, socijalna distanca, informiranost

POVEZANOST SOCIJALNE PODRŠKE I OTPORNOSTI OSOBA S INVALIDITETOM U DOBA PANDEMIJE SA ZADOVOLJSTVOM ŽIVOTOM I NADOM U BUDUĆNOST

Katarina Šarčević Ivić-Hofman¹, Bernarda Veseličić², Ivana Smolčić Jerković³

¹Sveučilište u Slavonskom Brodu, Odjel društveno-humanističkih znanosti, Odsjek za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Slavonski Brod, Hrvatska

²Zlatni cekin poliklinika, Slavonski Brod, Hrvatska

³Udruga osoba s invaliditetom Slavonski Brod "Loco-Moto", Slavonski Brod, Hrvatska

ksihofman@unisb.hr

Pandemija je utjecala na mnogobrojne živote, uključujući i osobe s invaliditetom. Različiti aspekti života osoba s invaliditetom bili su promijenjeni, a njihovi dodatni zdravstveni problemi čine ih ranjivijima za obolijevanje od COVID-19. U ovom istraživanju promatrala se povezanost socijalne podrške i otpornosti osoba s invaliditetom u doba pandemije sa zadovoljstvom životom i nadom u budućnost. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mogućnost predviđanja kvalitete života i nade u budućnosti kod osoba s invaliditetom na temelju sociodemografskih podataka te mjera otpornosti i socijalne podrške na uzorku od 230 ispitanika. Prvi problem bio je provjeriti postoji li povezanost socijalne podrške, otpornosti, zadovoljstva životom i nade u budućnost osoba s invaliditetom te su dobivene niske do umjerene pozitivne povezanosti tih varijabli što je u skladu s postavljenim hipotezama. Drugi problem ovog istraživanja bio je ispitati na koji način socijalna podrška (obitelji i prijatelja), otpornost i sociodemografske varijable objašnjavaju nadu u budućnost i zadovoljstvo životom, odnosno, možemo li predviđati nečiju nadu i zadovoljstvo na temelju tih faktora. Za potrebe istraživanja korišten je internetski online obrazac koji se sastojao od anketnog upitnika za utvrđivanje demografskih karakteristika i promjena navika za vrijeme epidemije COVID-19 bolesti, Kratke skale otpornosti, Skale zadovoljstva životom, Skale nade u budućnosti i Skale socijalne podrške. Rezultatima ovog istraživanja utvrđeno je nekoliko mogućih zaštitnih faktora na zadovoljstvo životom i nadu u budućnost osoba s invaliditetom, a posljedično i na povoljnije ishode mentalnog zdravlja tijekom i nakon pandemije COVID-19.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, osobe s invaliditetom, socijalna podrška, otpornost, zadovoljstvo životom

POSTTRAUMATSKI RAST KOD OSOBA LIJEČENIH OD OVISNOSTI

Anđela Šikić, Zvezdan Penezić

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

zpenezic@unizd.hr

Posttraumatski rast (PTR) predstavlja multidimenzionalni konstrukt koji se odnosi na iskustvo pozitivne psihološke promjene nakon doživljene krize ili traumatskog događaja. Prema dostupnim podacima broj istraživanja koja se bave istraživanjima posttraumatskog rasta kod osoba liječenih od ovisnosti izrazito je mali. Stoga se ovim istraživanjem pokušalo provjeriti korelate posttraumatskog rasta (socijalna podrška, osobine ličnosti i načini suočavanja sa stresom) kod osoba liječenih od ovisnosti. U istraživanju je sudjelovalo 85 osoba u dobi od 17 do 62 godina, a koje su se liječile ili se liječe od ovisnosti o drogama i alkoholu. Sudionici su ispunjavali Upitnik posttraumatskog rasta (Tedeschi i Calhoun, 1996), HEXACO-PI-(R) inventar ličnosti (Lee i Ashton, 2004), COPE upitnik suočavanja sa stresom - dispozicijska forma (Carver i sur., 1989) i Skalu socijalne podrške (Macdonald, 1998). Rezultati su pokazali da sudionici koji primaju veću razinu ukupne socijalne podrške, kao i veću socijalnu podršku od obitelji i prijatelja iskazuju i višu razinu ukupnog posttraumatskog rasta. Sudionici koji su postizali više rezultate na dimenziji iskrenost-poniznost izvijestili su o višoj razini ukupnog posttraumatskog rasta, dok su kod ostalih dimenzija ličnosti zabilježeni različiti obrasci povezanosti. Sudionici koji su se pri suočavanju sa stresom više koristili usmjeravanjem na problem i suočavanjem usmjerenim na emocije izvještavali su o višim razinama posttraumatskog rasta.

Ključne riječi: posttraumatski rast, socijalna podrška, osobine ličnosti, načini suočavanja sa stresom, osobe liječene od ovisnosti

A LOOK THROUGH DARK-COLORED GLASSES: THE DARK TETRAD AND AFFECTIVE PROCESSING

Anja Wertag, Maja Ribar, Ines Sučić

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

maja.ribar@pilar.hr

The Dark Tetrad personality traits (i.e., narcissism, Machiavellianism, psychopathy, and sadism) have been continuously linked to various deficits in affective processing and emotional reactivity. The aim of this research was to examine the relationship of the Dark Tetrad traits and processing of emotional pictures. A total of 144 participants (56.9% female, $M_{age} = 22.18$, $SD_{age} = 2.26$) completed measures of the Dark Tetrad, and rated 35 pictures selected from the International Affective Picture System (IAPS). Pictures were classified in accordance with their valence (positive/negative) and arousal (calming/exciting) norms into three categories: positive, neutral, and negative. Hierarchical regression analyses showed that dark traits explained 11% of the variance of valence ratings of positive pictures over and above sex, with higher narcissism and lower sadism predicting more positive ratings. The contribution of dark traits was marginally significant, over and above sex, for the explanation of valence of negative pictures ratings, with higher sadism predicting more positive ratings. Finally, dark traits did not significantly contribute to the explanation of the valence and arousal ratings of neutral pictures, although sadism was marginally significant negative predictor of higher positive ratings. Interestingly, the dark traits were related only to valence, but not arousal ratings. Moreover, the results of this study indicated that, among the Dark Tetrad traits, sadism emerged as the most important dark trait in prediction of affective processing, highlighting the significance of sadism in the Dark Tetrad constellation.

Keywords: the Dark Tetrad, affective processing, IAPS

OKRUGLI STOL / ROUND TABLE

PREDSTAVLJANJE KNJIGA / BOOKS PRESENTATIONS

OKRUGLI STOL / ROUND TABLE

AKTIVNOSTI KATEDRI ZA *KLINIČKU PSIHLOGIJU* KAO
ODGOVOR NA ZAHTJEVE PANDEMIJE

Nataša Jokić-Begić¹, Vesna Gavrilov Jerković⁵, Ivanka Živčić-Bećirević², Anita Vulić-Prtorić⁴, Robert Masten³, Anita Lauri Korajlija¹, Tanja Jurin¹

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka, Hrvatska

³Filozofski fakultet, Odjel za psihologiju, Ljubljana, Slovenija

⁴Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

⁵Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Novi Sad, Srbija

njbegic@ffzg.hr

Povijest nas uči da su u situacijama velikih kriza klinički psiholozi posebno angažirani. Pandemija koronavirusa je imala jedinstven i snažan utjecaj na gotovo sva područja ljudskog djelovanja i na cjelokupnu populaciju, zahtijevajući od svih prilagodbu na novonastale okolnosti. Radi stresnih reakcija mnogim je ljudima bila i bit će potrebna psihološka pomoć. Potresi koji su u pandemijskom razdoblju pogodili sjeverozapad Hrvatske su dodatno pridonijeli intenzitetu psihičkih reakcija. Ovi događaji snažno su utjecali i na akademsku zajednicu, pri čemu su katedre za kliničku psihologiju bile suočene s posebnim profesionalnim izazovima. Sudionici okruglog stola su predstavnici katedri za kliničku psihologiju iz Ljubljane, Novog Sada, Rijeke, Zadra i Zagreba. Svaka od katedri je odgovorila na pojačane potrebe zajednice prilagodbom nastavnih, istraživačkih i stručnih aktivnosti. Pokrenuta su brojna istraživanja, učinjeni su kreativni napor u osmišljavanje i organizaciju društveno korisnog učenja (DKU), učinjene su prilagodbe nastavnih procesa koji su se naglo počeli odvijati u online ili hibridnom okružju. Svrha ovog okruglog stola je razmjena teorijskih, stručnih, metodoloških i metodičkih ideja, spoznaja i iskustava koja smo stekli tijekom proteklog razdoblja, jer je sasvim izvjesno da će potrebe za kompetencijama kliničkih psihologa biti pojačane i u slijedećim godinama. Sudionici okruglog stola će predstaviti svoje odgovore na zahtjeve pandemijskog razdoblja, što može pružiti poticaj za kreativna i inovativna rješenja u svim našim radnim zadacima i na međusobnu suradnju.

Ključne riječi: katedre za kliničku psihologiju, pandemija, prilagodba

PREDSTAVLJANJE KNJIGA / BOOKS PRESENTATIONS

KONTEKST U PSIHOLOGIJI – KONCEPTUALNI, TEORIJSKI I ISTRAŽIVAČKI ASPEKTI

Vladimir Kolesarić, Dragutin Ivanec, Dražen Domijan (urednici)
Novi redak, Zagreb, Hrvatska, 2021.

PSIHOLOGIJA PRIVRŽENOSTI I PRILAGODBA U DJEČJEM VRTIĆU, PSIHOLOGIJA DOBROBITI DJECE VOL. 1

Sanja Tatalović Vorkapić (urednica)
Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska, 2017.

KAKO BEZ SUZA U DJEČJI VRTIĆ I OSNOVNU ŠKOLU? PODRŠKA SOCIJALNO-EMOCIONALNOJ DOBROBITI DJECE TIJEKOM PRIJELAZA I PRILAGODBE, PSIHOLOGIJA DOBROBITI DJECE VOL.2

Sanja Tatalović Vorkapić
Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska, 2021.

SUPPORTING CHILDREN'S WELL-BEING DURING EARLY CHILDHOOD TRANSITION TO SCHOOL

Sanja Tatalović Vorkapić, Jennifer LoCasale-Crouch (urednice)
IGI Global, Hershey, Pennsylvania, USA, 2020.

KAZALO AUTORA / AUTHORS' INDEX

Ajduković Dean.....	31, 32, 95, 111	Černja Rajter Iva.....	58, 97
Ajduković Marina.....	32, 33, 153	Čolović Petar.....	165
Ambrosi-Randić Neala.....	83	Čorkalo Biruški Dinka.....	40, 52, 54
Ančić Branko.....	53	Čotrić Iva.....	124
Anđela Delale Eva.....	98	Čupić Mislav.....	27
Babarović Toni.....	57, 58, 59, 62	Čosić Pilepić Ana.....	16
Babić Čikeš Ana.....	15	Čurković Natalija.....	17, 93, 110
Bagarić Branka.....	42	del Rey Alamillo Rosario.....	84
Bakić Helena.....	32, 34, 35	Despot Lučanin Jasminka.....	99
Balaž Barbara.....	94	Dević Ivan.....	57, 60
Baleta Nikola.....	54	Dinić Bojana.....	131
Banovac Ana.....	148	Dumančić Francesca.....	54, 100
Barać Bruno.....	84	Dumbović Tanja.....	28
Bartolac Andreja.....	85	Džafić Alma.....	107
Basara Latinka.....	70, 71	Džida Marija.....	167
Begčević Ines.....	86	Đurašević Kristina.....	47
Begić Dražen.....	117	Đurić Dijana.....	84
Belopavlović Miodrag.....	162	Đurić Mirna.....	101
Belopavlović Radomir.....	87, 157	Elezović Zehida.....	102
Belošević Matea.....	88, 168	Erceg Inja.....	172
Bermudez Angela.....	50	Erceg Nikola.....	103
Biglbauer Sonja.....	89	Fasel Rachel.....	40
Bjekić Jovana.....	90, 152, 159	Ferić Martina.....	88, 168
Blažev Divna.....	163	Filipović Saša R.....	90, 152
Blažev Mirta.....	57, 59, 163	Flegar Željka.....	143
Bodrožić Selak Matea.....	164	Franc Renata.....	123, 139
Bogdanić Ana.....	72	Francišković Tanja.....	56
Bojanić Marija.....	165	Fuchs Nives.....	98
Borovac Tijana.....	147	Gale Patricia.....	101
Bovan Kosta.....	47, 54	Galeković Martina.....	104
Brajdić Vuković Marija.....	133	Galić Marko.....	105, 149
Brajša-Žganec Andreja.....	167	Galić Slavka.....	73
Branković Marija.....	46, 47, 92	Galić Zvonimir.....	22, 103, 155
Bratko Denis.....	14, 91, 141	Gavrilov-Jerković Vesna.....	121
Brekalo Papac Renata.....	26	Gerding Speno Ashton.....	84
Brkić Šmigoc Jelena.....	47	Glasnović Gracin Dubravka.....	146
Brkljačić Tihana.....	167, 169	Glavaš Dragan.....	169
Budimir Lidija.....	166	Grubić Marina.....	72
Budžak Anastasija.....	92	Hadžiahmetović Nina.....	102
Bugarin Jelena.....	17, 93	Hasandedić-Đapo Lejla.....	106
Buljan Flander Gordana.....	144	Herceg Pakšić Barbara.....	84
Buljan Šiber Anđela.....	103	Howard Dominika.....	84
Burić Irena.....	94	Hromatko Ivana.....	63, 64
Buršić Edgar.....	105	Huić Aleksandra.....	36, 37, 38, 39
Buško Vesna.....	13, 15, 19	Ivanec Dragutin.....	180
Butera Fabrizio.....	40	Ivanov Lozena.....	170
Butković Ana.....	14, 91, 141	Ivanović Blanka.....	107
Car Ivana.....	95	Ivanović Jovan.....	46, 48
Cikron Lea.....	27	Janičić Bojan.....	87
Crvenko Aleksandra.....	96	Jelić Margareta.....	40, 54, 114, 154
Cvitković Daniela.....	79	Jerković Helena.....	108

Jerković Ivan.....	136	Lotar Rihtarić Martina.....	173
Jevtić Miloš.....	46, 49	Löw Ajana.....	79
Jokić Boris.....	11, 55, 76, 78, 81	Lukačin Lorelaj.....	93, 110, 172
Jokić-Begić Nataša.....	42, 44, 63, 64, 179	Lukić Petar.....	122
Jovanović Rodoljub.....	46, 50	Ljubotina Damir.....	18
Jovanović Veljko.....	121	Maglić Marina.....	123, 139
Jukić Tonča.....	171	Majdančić Ana.....	75
Juras Luka.....	126	Maksan Filipa.....	124
Jurin Tanja.....	43, 63, 64, 125, 179	Marasović Danijela.....	124
Jurković Luka.....	113	Marfan Karla.....	173
Kalaus Dora.....	169	Markotić Matea.....	125
Kamenov Luka.....	109	Martinčević Marina.....	126
Kamenov Željka.....	7, 38, 63, 68, 128	Marušić Iris.....	80, 134
Kapović Iva.....	54	Maslić Seršić Darja.....	63, 67
Karić Tijana.....	130	Matešić Krunoslav.....	127
Katavić Ivana.....	110	Matić Bojić Jelena.....	14, 80
Kavcic Voyko.....	142	Mehulić Jasmina.....	38, 63, 68, 128
Keresteš Gordana.....	63, 65, 119	Mergl Tatjana.....	28
Kezić Kati.....	124	Mesić Marita.....	132
Kiralj Jana.....	111	Meštrović Marta.....	101
Kletečki Radović Marijana.....	112	Mihic Josipa.....	129
Kolarić Branko.....	11	Mihic Ljiljana.....	87, 157
Kolesarić Vladimir.....	180	Mihic Vladimir.....	130, 131
Koletić Goran.....	113	Mikac Una.....	19, 41, 44, 63, 65, 132
Komidar Luka.....	142	Miklošić Ivona.....	163
Konstantinović Uroš.....	90	Mikulić Gabrijela.....	17, 93, 132
Kos Nikolina.....	114	Milas Goran.....	113
Koso-Drljević Maida.....	115	Milić Marija.....	151
Kostović-Vranješ Vesna.....	171	Milovanović Ilija.....	131
Košćec Bjelajac Adrijana.....	137	Miočić Ivana.....	77, 133
Kotrla Topić Marina.....	167	Missoni Saša.....	98
Kovač Snježana.....	25, 29	Mišetić Željka.....	26
Kovač Vesna.....	77	Mitrić Ivana.....	88, 168
Kovačić Marko.....	54	Mohorić Tamara.....	16
Kramarić Matea.....	116	Mornar Mirta.....	134
Krašić Sandro.....	117	Mujagić Amela.....	15
Krip Marija.....	74, 166	Nakić Radoš Sandra.....	158
Krleža Alma.....	101	Naumović Nada.....	162
Krolo Krešimir.....	105	Nekić Marina.....	83
Krpanec Eta.....	39	Nikčević-Milković Anela.....	135
Krznarić Jaković Tina.....	118	Nikolić Ivanišević Matilda.....	174
Kukulj Staša.....	119	Ninković Milica.....	46, 51
Kunac Sani.....	171	Novak Josip.....	21
Kurtović Dora.....	120	Novak Tihana.....	84
Kuterovac Jagodić Gordana.....	63, 65, 66, 78	Novokmet Natalija.....	98
Landripet Ivan.....	113	Novović Zdenka.....	87, 157
Lauri Korajlija Anita.....	44, 63, 64, 65, 179	Obradović Vojana.....	136
Lavtar Darja.....	24	Ojeda Pérez Mónica.....	84
Lazić Milica.....	121, 136	Ombla Jelena.....	174
Ledić Jasminka.....	133	Orehovec Petra.....	72
Leko Krhen Ana.....	120	Paic Lucija.....	137
Lisica Delila.....	115	Palanović Antun.....	132, 138
Little Todd D.....	8	Pandžić Mario.....	169
Lopižić Josip.....	127	Parmač Kovačić Maja.....	138

Paunović Dunja.....	90, 159	Šapina Marijana.....	30
Pavela Banai Irena.....	84	Šarčević Ivić-Hofman Katarina.....	175
Pavić Dario.....	97	Šikić Anđela.....	176
Pavlin-Bernardić Nina.....	109	Šimić Katarina.....	84
Pavlović Tomislav.....	123, 139	Šimunović Mara.....	57, 60, 94, 150
Penezić Zvezdan.....	176	Šincek Daniela.....	151
Perinić Lewis Ana.....	99	Šipušić Komar Sanja.....	30
Petrović Jelica.....	131	Šitum Mirna.....	108
Pinčir Tatiana.....	96	Škarić-Jurić Tatjana.....	99
Pleić Neda.....	140	Šoštaric Matea.....	45, 154
Pocrnić Martina.....	14, 91, 141	Štulhofer Aleksandar.....	113
Podlesek Anja.....	142	Šutić Lucija.....	154
Popov Stanislava.....	96	Šverko Iva.....	57, 58, 61, 62
Popović Dora.....	57, 61	Tadinac Meri.....	11, 63, 64
Prijatelj Krešimir.....	144	Tafro Azra.....	113
Proroković Ana.....	20	Takšić Vladimir.....	16
Psaltis Charis.....	48	Tatalović Vorkapić Sanja.....	180
Rački Željko.....	143	Tokić Andrea.....	174
Raguž Ana.....	144	Tomas Jasmina.....	63, 67
Rajhvajn Bulat Linda.....	145, 153	Tomić Ivan.....	54
Rebernjak Blaž.....	21	Tonković Mirjana.....	54, 100
Rezo Bagarić Ines.....	32, 35, 145	Trojak Nataša.....	155
Ristić Dedić Zrinka.....	55, 77, 81	Trupčević Goran.....	146
Rodić Milan.....	162	Tucak Junaković Ivana.....	83
Roje Đapić Mia.....	144	Tutić Grokša Ivana.....	112
Rovan Daria.....	146	Uzelac Ena.....	54, 132
Ručević Silvija.....	147	Valt Christian.....	115
Ružojčić Mitja.....	22, 107, 155	Van den Bergh Omer.....	10
Sangster Jokić Claire.....	63, 69	Vejmelka Lucija.....	153
Selestrin Zrinka.....	148	Veseličić Bernarda.....	175
Sić Leon.....	149	Vidaković Marina.....	174
Skinner Martie.....	129	Vlajčić Nediljka.....	29
Slišković Ana.....	149, 174	Vlašiček Denis.....	156
Smolčić Jerković Ivana.....	175	Volarov Marija.....	157
Smolić Šime.....	99	Vranić Andrea.....	126
Sočan Gregor.....	23, 24	Vrdoljak Antonija.....	40, 154
Sokić Jelena.....	96	Vrhovnik Andrija.....	132
Sorić Izabela.....	170	Vučković Sandra.....	147
Stanković Marija.....	152	Vukasović Hlupić Tena.....	14, 86, 91
Stanković Nikolina.....	40	Vukšić Nikolina.....	158
Starčević Ivana.....	162	Vukušić Mijačika Matea.....	45
Starčević Vladan.....	9	Vulić Katarina.....	90, 159
Stevanović Aleksandra.....	32, 56	Vulić-Prtorić Anita.....	164, 179
Stojanov Jelka.....	47	Wertag Anja.....	177
Stürmer Birgit.....	115	Zager Kocjan Gaja.....	24
Sturnela Paola.....	164	Zečević Ivan.....	160
Sučić Ines.....	177	Zotović-Kostić Marija.....	131
Sušac Nika.....	145, 153	Žeželj Iris.....	47, 48
Szabo Karlo.....	107	Živanović Marko.....	90, 122, 152
Šabić Josip.....	80, 134	Žutić Maja.....	158

E-MAIL ADRESE AUTORA / AUTHORS' E-MAIL ADDRESSES

Autor / Author	E-mail
Ajduković Dean	dean.ajdukovic@ffzg.hr
Ajduković Marina	marina.ajdukovic@pravo.hr
Ambrosi-Randić Neala	nambrosi@unipu.hr
Ančić Branko	branko@idi.hr
Babarović Toni	toni.babarovic@pilar.hr
Bagarić Branka	branka.bagaric1@gmail.com
Bakić Helena	bakic.helena@gmail.com
Balaž Barbara	barbara.balaz@unicath.hr
Barać Bruno	bbarac@ffst.hr
Bartolac Andreja	andreja.bartolac@zvu.hr
Basara Latinka	latinkabasara@gmail.com
Begčević Ines	ibegcevic@gmail.com
Belopavlović Miodrag	miodrag.belopavlovic@gmail.com
Belopavlović Radomir	radomir.belopavlovic@ff.uns.ac.rs
Belošević Matea	matea.belosevic@erf.unizg.hr
Biglbauer Sonja	sonja.biglbauer@erf.unizg.hr
Bjekić Jovana	jovana.bjekic@imi.bg.ac.rs
Blažev Divna	blazev.divna@gmail.com
Bodrožić Selak Matea	mateabodrozicselak@gmail.com
Bogdanić Ana	abogdani@gmail.com
Bojanić Marija	marija.bojanic@ff.uns.ac.rs
Branković Marija	marija.brankovic@fmk.edu.rs
Bratko Denis	dbratko@ffzg.hr
Brekalo Papac Renata	renatabrekalo@hotmail.com
Budimir Lidija	lidija.budimir5@gmail.com
Budžak Anastasija	anastasija.budzak.20181522@fmk.edu.rs
Buško Vesna	vbusko@ffzg.hr
Čar Ivana	ivanacar145@gmail.com
Cikron Lea	lea.jurkovic8@gmail.com
Crvenko Aleksandra	crvenkoa@gmail.com
Černja Rajter Iva	icernja@hrstud.hr
Čorkalo Biruški Dinka	dcorkalo@ffzg.hr
Ćosić Pilepić Ana	acosic@uniri.hr
Ćurković Natalija	natalija.curkovic@ncvvo.hr
Delale Eva Anđela	eadelale@inantro.hr
Despot Lučanin Jasminka	jdespot@hrstud.hr

Autor / Author	E-mail
Dević Ivan	ivan.devic@pilar.hr
Dumančić Francesca	fdumanci@ffzg.hr
Dumbović Tanja	tdumbovic@gmail.com
Džida Marija	marija.dzida@pilar.hr
Erceg Nikola	nerceg@ffzg.hr
Gale Patricia	patricia.gale01@gmail.com
Galeković Martina	galekovicmartina@gmail.com
Galić Marko	galaxymarko1912@gmail.com
Galić Slavka	slavka.galic@pozeska-bolnica.hr
Glavaš Dragan	dragan.glavas@unicath.hr
Hadžiahmetović Nina	n.hadziahmetovic@gmail.com
Hasandedić-Đapo Lejla	l.hasandedic@gmail.com
Hromatko Ivana	ihromatko@ffzg.hr
Huić Aleksandra	ahuic@ffzg.hr
Ivanec Dragutin	divanec@ffzg.hr
Ivanov Lozena	livanov@unizd.hr
Ivanović Blanka	blanka.ivanovic@gmail.com
Ivanović Jovan	jovan.ivanovic@f.bg.ac.rs
Jerković Helena	helena_tomljenovic@hotmail.com
Jevtić Miloš	milos.jevtic@ips.ac.rs
Jokić Boris	boris@idi.hr
Jokić-Begić Nataša	njbegic@ffzg.hr
Jovanović Rodoljub	r.jovanovic@deusto.es
Jovanović Rodoljub	rodoljub.jovanovic@gmail.com
Jukić Tonča	tjukic@ffst.hr
Jurin Tanja	tjurin@ffzg.hr
Kamenov Željka	zkamenov@ffzg.hr
Keresteš Gordana	gkerestes@ffzg.hr
Kiralj Jana	jkiralj@ffzg.hr
Kletečki Radović Marijana	marijana.kletecki.radovic@pravo.hr
Koletić Goran	gkoletic@ffzg.hr
Kos Nikolina	kos.nikolina8@gmail.com
Koso-Drljević Maida	maidakd@gmail.com
Kovač Snježana	snjezana.kovac@scp.hr
Kovač Vesna	vesna.kovac@ffri.uniri.hr
Kramarić Matea	matea.kramaric@erf.unizg.hr
Krašić Sandro	sandro.krasic.sk@gmail.com
Krip Marija	marija.krip@gmail.com
Krpanec Eta	eta.krpanec@gmail.com
Krznarić Jaković Tina	krznaric.tina@gmail.com

Autor / Author	E-mail
Kukulj Staša	stasa.kukulj@ufzg.hr
Kurtović Dora	dora.kurtovic96@gmail.com
Kuterovac Jagodić Gordana	gkuterovac@ffzg.hr
Lazić Milica	lazic.milica44@gmail.com
Little Todd D.	todd.d.little@ttu.edu
Ljubotina Damir	dljubotina@ffzg.hr
Lotar Rihtarić Martina	martina.lotar.rihtaric@erf.unizg.hr
Löw Ajana	ajana.low@erf.unizg.hr
Lukačin Lorelaj	lorelaj.lukacin@gmail.com
Lukić Petar	petar.lukic@f.bg.ac.rs
Maglić Marina	marina.maglic@pilar.hr
Majdančić Ana	asvagelj@gmail.com
Marasović Danijela	danijela.marasovic@gmail.com
Marfan Karla	karla.marfan@gmail.com
Markotić Matea	mamarkot@m.ffzg.hr
Martinčević Marina	mmartincevic@ffzg.hr
Marušić Iris	iris@idi.hr
Maslić Seršić Darja	dmaslic@ffzg.hr
Matešić Krunoslav	kmatesic@ffzg.hr
Mehulić Jasmina	jmehulic@ffzg.hr
Mihić Josipa	josipa.mihic@erf.unizg.com
Mihić Vladimir	mihic@ff.uns.ac.rs
Mikac Una	umikac@ffzg.hr
Mikulić Gabrijela	gabe.mikulic@gmail.com
Miočić Ivana	ivana.miocic@uniri.hr
Mitrić Ivana	ivana.mitric94@gmail.com
Mornar Mirta	mirta@idi.hr
Nikčević-Milković Anela	amilkovic@unizd.hr
Ninković Milica	milica.ninkovic@f.bg.ac.rs
Obradović Vojana	vojana.obradovic@ff.uns.ac.rs
Ombła Jelena	jlevac@unizd.hr
Paić Lucija	lucija.paic1@gmail.com
Palanović Antun	apalanov@ffzg.hr
Pavlin-Bernardić Nina	nbernardi@ffzg.hr
Pavlović Tomislav	tomislav.pavlovic@pilar.hr
Penezić Zvezdan	zpenezic@unizd.hr
Pleić Neda	neda.pleic@gmail.com
Pocrnić Martina	mpocrnic@ffzg.hr
Podlesek Anja	anja.podlesek@ff.uni-lj.si
Popović Dora	dora.popovic@pilar.hr

Autor / Author	E-mail
Proroković Ana	aprorok@unizd.hr
Rački Željko	zracki@foozos.hr
Raguž Ana	ana.raguz@poliklinika-djeca.hr
Rajhvajn Bulat Linda	linda.rajhvajn@pravo.hr
Rebernjak Blaž	brebernj@ffzg.hr
Rezo Bagarić Ines	ines.rezo@pravo.hr
Ribar Maja	maja.ribar@pilar.hr
Rovan Daria	daria.rovan@ufzg.hr
Ručević Silvija	s.rucevic.03@cantab.net
Ružojčić Mitja	mruzojci@ffzg.hr
Sangster Jokić Claire	ClaireAlexandra.SangsterJokic@zvu.hr
Selestrin Zrinka	zrinka.selestrin@gmail.com
Sić Leon	leon.sic98@gmail.com
Sočan Gregor	gregor.socan@ff.uni-lj.si
Stanković Marija	marija.stankovic@imi.bg.ac.rs
Stanković Nikolina	nstankovic@ffzg.hr
Starčević Vladan	vladan.starcevic@sydney.edu.au
Stevanović Aleksandra	aleksandra.stevanovic@medri.uniri.hr
Sušac Nika	nika.susac@pravo.hr
Šarčević Ivić-Hofman Katarina	ksihofman@unisb.hr
Šimunović Mara	masimuno@gmail.com
Šincek Daniela	dsincek@ffos.hr
Šipušić Komar Sanja	sanjasipusickomar@gmail.com
Šoštarić Matea	masostar@ffzg.hr
Šutić Lucija	lucija.sutic@gmail.com
Tatalović Vorkapić Sanja	sanjatv@ufri.uniri.hr
Trojak Nataša	natasa.trojak@algebra.hr
Van den Bergh Omer	omer.vandenbergh@kuleuven.be
Vlašiček Denis	dvlasice@ffzg.hr
Volarov Marija	marija.volarov@uns.ac.rs
Vukšić Nikolina	nikavuksic@gmail.com
Vulić Katarina	katarina.vulic@imi.bg.ac.rs
Zager Kocjan Gaja	gaja.zagerkocjan@ff.uni-lj.si
Zečević Ivan	ivanzecevic92psiho@hotmail.com

Urednice / Editors

Una Mikac, Jasmina Mehulić

Grafičko oblikovanje / Graphic design

Goran Jokić, Una Mikac

Izdavač / Publisher

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Odsjek za psihologiju /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb,
Department of Psychology
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb, Hrvatska

SPONZORI

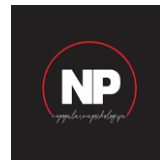
Leggiero

S E L E C T I O

NAKLADA SLAP

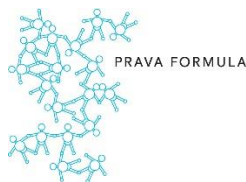
Coca-Cola HBC
Hrvatska

MEDICINSKA
NAKLADA

ATLANTIC
GRUPA

Selekcija.hr
U tri klika do zaposlenika!

psihologija.ffzg.unizg.hr/drzb2021

 Dani Ramira i Zorana Bujasa 2021.

 drzbnews 25.DRZB

#DRZB2021